

UNDERDÅNIGT BETÄNKANDE

AFGIFVET AF

DEN AF KUNGL. MAJ:T DEN 3 OKTOBER 1902
TILLSATTA KOMMITTÉ

RÖRANDE

REGLERING AF STATENS ÄMBETSVERKS OCH MYNDIGHETERS LÖNEFÖRHÅLLANDEN M. M.

IV.

REGLERING AF LÖNEFÖRHÅLLANDEN M. M.

VID

STATSKONTORET.

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1904

INNEHÅLL.

	Sid.
Underdånig skrifvelse till Konungen	I—II .
 Betänkande och förslag.	
Historisk öfversikt	1.
Statskontorets ämbetsverksamhet och organisation i allmänhet	11 .
Statskontorets särskilda ämbetsåligganden och förslag till förändringar i desamma.	
A. <i>Emottagande och redovisning af statsverkets inkomster samt bestridande af dess utgifter m. m.</i>	25.
B. <i>Stämpelväsendet m. m.</i>	73.
C. <i>Fondförvaltningen</i>	80.
D. <i>Bokföringen öfver statskontorets förvaltning. Granskning och förvaring af säkerhetshandlingar</i>	89.
E. <i>Rikshufvudbok, statsliggare och länsstater</i>	93.
F. <i>Kontroll å den löpande kronouppbörden</i>	96.
G. <i>Statskontorets befattning med en del landsstatstjänster</i>	99.
H. <i>Statskontorets öfriga ämbetsåligganden</i>	102.
 Förenklingar i formerna för ärendenas registrering, skrifsättet m. m. .	111.
Förändringar i formerna för ärendenas föredragning och afgörande . .	122.
Utsträckning af arbetstiden	129.
Villkor för åtnjutande af de med ordinarie befattning inom statskon- toret förenade aflöningsförmåner	131.

Statskontorets organisation	138.
Aflöningar och pensionsbelopp m. m.	162.
Öfvergångsförhållanden	179.
Erinringar i afseende å instruktionen och arbetsordningen för stats- kontoret	180.
Sammanfattning	182.
Nuvarande stat för statskontoret	187.
Kommitténs förslag till stat för statskontoret	188.
Särskildt yttrande af statskommissarien <i>C. G. Sylvan</i>	189.

Till KONUNGEN.

Den kommitté, åt hvilken Eders Kungl. Maj:t den 3 oktober 1902 uppdragit att afgifva underdånigt utlåtande och förslag rörande reglering af statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden m. m., får här-

med i underdånighet öfverlämna delen IV af dess betänkande, innefattande förslag i nämnda hänseende beträffande statskontoret.

Vid denna del af kommitténs betänkande finnes fogadt ett särskildt yttrande, som till kommitténs protokoll afgifvits af statskommissarien m. m. C. G. Sylvan såsom af Eders Kungl. Maj:t förordnad representant för statskontoret.

Stockholm den 24 november 1904.

Underdånigst
F. H. SCHLYTERN.

CARL PERSSON. FREDR. PETTERSSON. HENRIK SCHULTZBERG.
JOHAN WIDÉN. I. WIJK.

Allan Cederborg.

Reglering af løneforholdanden m. m.

vid

statskontoret.

— ♦ — ♦ — ♦ —

Historisk öfversikt.

Statskontoret leder, likasom kammarkollegium och kammarrätten, sitt ursprung från den af konung Gustaf Vasa inrättade räkne- eller räkningekammaren, hvilken länge var det enda någorlunda ordnade förvaltningsverket och småningom fick sig ålagdt att handlägga en mängd olikartade ekonomiska bestyr.

I kammarordningen den 14 oktober 1618 föreskrefs, att uti räkningekammaren rikets skattmästare och kammarråden »sampteligen vthi Collegij wijs skole hafwa Inspection och disposition öfwer alle Cronones Inkompster och räntor, wisse och owisse, ordinari och extraordinari», samt att »Cammer Rådet» skulle »medh högste flijt betrachta och öfwerwäga Riksens Stat och förmögenheet». Enligt den »Ordningh» af den 10 november 1625, som »Cammer Rådhet bewiliet at Efterfölia», skulle en af ledamöterna låta »sigh wårda om ordinarie Staten, drifwendes derpå at det som Innestår i Landet mhå vtkrafft blifwa», medan en annan ledamot hade att »wete beskedh om alle Toller» m. m. och skulle »så lagha, att Peningerne, som Månedtligen vpbäres, måtte jn vthj Räntte Cammaren lefwere-redhe blifwa, Eller wete beskedh hwarföre de icke jnkomma». Och, ehuru enligt samma ordning »alle samptlige Cammer Rådhet» voro »förplichtedhe der på see, at H. K. Maij:tz giorde ordninger och Boockhålleriedt måtte widh macht hålles, serdeles at de som någon tienst i Cammeren beklåde, måge wara tilstådes, och sin tienist achta och fullkompne», hade de likväl »sigh sålunda samsat, att en af dem skall huar Månadt der medh Inseende hafua».

Hvad angår bokhålleriet inom räkningekammaren, hade redan år 1622 af kamreraren därstädes Abraham Cabeliau uppgjorts den första egentliga rikshufvudboken; och från år 1624 förekommer regelbundet i kammaren en kamrerare under namnet generalbokhållare.¹

¹ Jfr C. T. Odhner »Sveriges inre historia under Drottning Kristinas förmyndare», Stockholm, 1865, sid. 159 och 162.

I riksstat för år 1638 upptages en generalkamrerare, hvars befattning bestod uti alla generalstatssaker, så ock alla aflöningar, upphandlingar, betalningar och att dirigera generalbokhålleriet. 1655 års riksstat upptager däremot en kommissarie, som har att göra med generalstaten, samt en kamrerare för generalbokhålleriet.¹

Den 11 december 1680 utfärdades af konung Karl XI instruktion för riksskattmästaren och »Kongl. Majj:tz StaatsContoir». Medan ditintills frågor angående statsverket afgjorts kollegialt af räkningekammaren eller, såsom verket dåmera benämndes, kammarkollegium, uppdrogs enligt nämnda instruktion åt riksskattmästaren och statskontoret allena »dispositionen och assignerandet af alle Kongl. Majj:tz och Riksens medell så in uti Rijket som uthrijkes, ehwad Nampn och natur, dhe hafwa måge, inge undantagandes, som immediate skohle höra under derass förvaltning och alla assignationer och inwijssningar uthi StaatsContoirtet skrifwas och expedieras och derföre riktige Diarier och Registraturer hållas, samt rictigheet och reedo göras, hwilke assignationer och inwijssningar af herr RikzSkattmästaren och StaatsCommissarien allena underskrifwes». Statskommissarien var i själfva verket den ende ordinarie tjänstemannen i kontoret; men i instruktionen tillades att, »såsom detta wercket således allena af RikzSkattmästaren och StaatsCommissarien skall drijfwas och förrettas, hwilket fordrar ett tråget arbete, uppwachtningh och beswähr; altså dher dhe uti ett och annat skulle behöfwä någon hielp af särdeles persohner, då will Kongl. Majj:t dem sådandt bestå och särdeles subsistence låtha tillkõmma och gottgiöra».

Uti nämnda instruktion hette det vidare: »Såsom Kongl. Majj:t sielf will åhrligen låtha upsettia Staten och formera öfwer alle Rijkens medell och inkombster een wiss disposition, hwar till dhe skohla employeras och utbethalas, dhen Kongl. Majj:t will underskrifwa; Altså will Kongl. Majj:t att RikzSkattmestaren och StaatsCommissarien samme Kongl. Majj:z underskrefne staat och disposition uthi ingen måtto öfwerskrijda, uthan hålla sig dhetsamma för ett wist fundament och rättesnöre», och »Kongl. Majj:t will ock sielf uti ingen måtto öfwerskrijda den disposition, som

¹ Se F. F. Carlson »Om den svenska statsförvaltningens förändrade skick under konung Carl XI:s regering», Stockholm, 1860, sid. 16—17.

Kongl. Maj:t åhrligen låther fatta och underskrifwa öfwer Rijkens och Vthrijkes Provinciernes medell. I anslutning till den försäkran, som Kungl. Maj:t redan den 17 september 1668 gifvit Rikets Ständer, att alla kronans inkomster skulle till banken indragas eller gå igenom banken, stadgades i 1680 års instruktion, att »alle Kongl. Maj:t medell och Ränttor skohla så wijda dhett möjligit är och sig giöra låther, gå i Bancen och immediate igenom RikzRäntteCammaren och assignationerne på Ränthemästaren inrättas». Alla »Kongl. Maj:t betiänte, som medell och upbörder hafwa under hender, och derföre böhre swara», skulle stå under »herr RikzSkattmestarens och StaatsContoires disposition». Riksskattmästaren och statskommissarien skulle »för denna dherass anförtrödde disposition och förvaltning af Rijkens revenuer och inkombster alleena swara Kongl. Maj:t sielf och ingen annan». »Skulle och medlen och inkombsterne för een och annan händelse ey så kunna till dhe summor uthgå, som dhe i staaten och dispositionen till staatens fullgörande blifwa considererade och upsatte, uthan derigenom förorsakas någon defect; Så skall dhett inthet komma herr RikzSkattmästaren och StaatsCommissarien till någon last eller dem imputeras, uthan blifwa och räknas för een brist till Statens fullgörande.»

Något eget ämbetsverk blef ej statskontoret enligt 1680 års instruktion utan blott, för att begagna en nyare benämning, en byrå inom kammarkollegium med särskild fristående verksamhet och med statskommissarien såsom byråchef.¹ Chefen i kammarkollegium, riksskattmästaren, var tillika chef för statskontoret; och i de fall, då för honom uppstod hinder att underskrifva statskontorets expeditioner, skulle dessa i stället undertecknas af »een af Rijkens Råd i CammarCollegio, iempte StaatsCommissarien». De statskontorets assignationer och invisningar, »som angå lönningar och fordringar och elliest i Cammererernes Contoir böhre observeras», skulle, förutom det att de underskrefvos af riksskattmästaren och statskommissarien, »deriempte af Cammererarne» (d. v. s. kammarkollegii tjänstemän) »undertecknas».

Skälen till den nya organisationen för ärenden angående statsverket angåfvos i en af Konungen utsänd skrifvelse till alla landshöfdingar vara,

¹ Se F. F. Carlson, sid. 19.

att medlen förut blifvit handterade emot anordningen på staten, att ingen räkenskap för medlens förvaltning i rättan tid inkommit, samt att, ju flere som hade befattning med dispositionen och anordningen, desto svårare vore det att erhålla riktig räkenskap.¹

I 1680 års instruktion nämndes ej något om riksskattmästarens och statskommissariens inbördes ställning. Men, i enlighet med hvad Claes Fleming — hvilken år 1684, då den siste riksskattmästaren Sten Bielke afidit, såsom president tillträdde chefskapet för kammarkollegium och statskontoret — framhållit såsom sin mening i en af honom den 30 oktober 1684 afgifven förklaring öfver samma instruktion² och äfven torde hafva varit från början afsedt, stadgades i Kongl. Maj:ts den 9 september 1685 gifna »nådige förklaring och wijdare förordning öfver en och annan punct» i nämnda instruktion, att »directionen förnämligast updrages och anförtroos Kongl. Rådet och Præsidenten som skall äga makt och rätt att biuda och befalla i de måhl som under StatsContoiret höra, och lända till Kongl. Maj:tz tiensts och Interesses befordran, lijmätigt Kongl. Maj:tz underskrefne stater och dispositioner; Men StatsCommissarien hwilken det åligger att lyda, skall lijkwall icke den friheten wara betagen, att säija sine tanckar, och giöra sine påminnelser wid en och annan saak som företages, öfwerlägges och afgiörs, och för all ting see deruppå, att uthi ingen deel skrijdes ifrån dee Reglementer och Förordningar, som Kongl. Majjtt StatsContoiret till rättelse och effterföljd lemnat hafwer».

Beträffande själfva statsregleringen föreskrefs i 1685 års förklaring, att, »när Statswärket företages och utharbetas, så åligger Præsidenten och StatsCommissarien tillijka, att noga och wäll öfwerläggia 1. hwad medell som fordras, och huru mycket det är att tillgå 2. huru Kongl. Maj:tz Räntor bäst och beqwämligast kunna och böra anslås. 3. huru de på itt eller annat sätt kunna förbättras och förkåfras, och 4. hwaruti något skäligan kan besparas, giörandes deröfwer wisse projetter på skähl och grund, till Kongl. Maj:tz nådige godtfinnande, och änteligen så lagandes at inga medell blifwa utheslutne, mycket mindre under någre fremmande, såsom öfwerskatts eller andre slijke titlar, dragne». Och vidare ålades det stats-

¹ Se F. F. Carlson, sid. 20.

² Se F. F. Carlson, sid. 21.

kontoret att »wid åhrets ända, giöra sig noga vnderrättat, huruwida anordningarne äre fullgiorde eller icke; på det när någon brist blifwer på det ena stället, den samme måtte af andra i det åhret på it annat ställe, öfverskiutande Räntor och restantier, blij ersatt och betalt».

Först i instruktionen af den 26 juni 1720 för »Kongl. Maj:ts och Riksens StatsContoir» framträder statskontoret såsom ett själfständigt ämbetsverk, bestående af en president och två statskommissarier. Hvad »sielfwa Directionen» angick, hörde »den till Presidenten att biuda och befalla uti hwad som till Kongl. Maj:ts och Riksens tienst kan lända». Därest emellertid »något skulle förelöpa, som kunde sträfva emot inrättade stater, dispositioner och förordningar», ålåg det statskommissarierna »att derwid med beskedlighet påminna, hwad de finna skiähl att andraga, samt låta det tydeligen till Protocolls föra; Men skulle Presidenten ändå något befalla och expediera låta emot slika påminnelser, så kommer fuller answaret för den saken uppå Presidenten allena, dock böra StatsCommissarierne straxt Kongl. Maj:t och Riksens Råd i underdånighet det wid handen gifwa». Hos statskontoret voro anställda sekreterare, kamrerare m. fl. underordnade tjänstemän. Men det stadgades ock i 1720 års instruktion, att kamrerarna i kammarkollegium komme »så häreffter som härtils att stå under StatsContoiret» med skyldighet att hvar för sitt kontor afgifva yttranden i de för sådant ändamål af statskontoret till dem remitterade ärenden samt, jämte statskontorets tjänstemän, underteckna utgående expeditioner.

Statskontorets ämbetsuppgifter voro enligt denna instruktion i hufvudsak desamma som tillförne, dock att blott förarbetena för uppgörande af förslag till statsreglering besörjdes af statskontoret, medan åliggandet att sedermera »projectera» staten tillhörde en »StatsCommission», bestående af — förutom statskontorets president, en af statskommissarierna och statskontorets kamrerare — »en af Håfrätten och en af hwart Collegio här i Stockholm samt Ammiralitetet» äfvensom tre riksråd, »deraf en måste wara som tient under Milicen, en för Ammiralitetet och en för Civilstaterne».

Gemensamt med kammarkollegium hade statskontoret »att pådrifwa, det räntorne och ingiälderne i tid indrifwas, Riksens medell och in-

komster bättras och beqvämas till utgiffterne, och att Crediten vid mackt hålles».

Den organisation, statskontoret genom 1720 års instruktion erhållit, förblef sedermera väsentligen oförändrad under mer än ett århundrade. Men i samband därmed att Kungl. Maj:t den 24 mars 1824 förordnade om indragning af kammarkollegii afräkningskontor, hvilket dittills utöfvat kontroll öfver statskontorets utgiftsanordningar, samt om åliggande för statskontoret att årligen uppgöra rikshufvudbokslut efter viss ändrad metod, fastställdes för sistnämnda ämbetsverk ny stat, å hvilken funnos upptagna, förutom underordnade tjänstemän, en president och tre statskommissarier.

Under den följande tiden vidtogos en mängd åtgärder af beskaffenhet att inverka på omfattningen af statskontorets ämbetsuppgifter. Sedan allmänna magasinsdirektionen indragits, öfverflyttades enligt kungl. brefvet den 16 maj 1826 förvaltningen af allmänna magasinsärendena till statskontoret. Den 10 april 1828 utfärdades kungl. kungörelse angående gränserna emellan kammarkollegii, statskontorets och kammarrättens befattningar med uppbörds- och räknenskapsverket m. m., genom hvilken kungörelse åt statskontoret uppdrogs att utöfva den summariska kontrollen öfver indrivandet och levereringen af löpande kronuppbörden för året samt till detta ämbetsverk lades vissa detsamma gemensamt med kammarkollegium dittills tillhörande åligganden, hvaribland inseendet och styrelsen öfver kartasigillataverket äfvensom öfver vågstaterna i Falun och Avesta. Och en ytterligare utvidgning af statskontorets ämbetsbefattning ägde rum, då Kungl. Maj:t den 10 augusti 1838 förordnade, att jämväl mynt- och kontrollverken skulle i vissa hänseenden ställas under statskontorets inseende.

Å andra sidan medförde den år 1840 beslutade förändrade organisationen af Konungens statsråd en icke oansenlig lättnad i statskontorets arbete, därigenom att på departementscheferna lades utredandet af statsverkets behof för stundande statsreglering. Och till väsentlig lättnad för statskontoret lände jämväl de förenklingar i uppbörd och redovisning, som följde af den under 1820—1850-talen fortgående inskränkningen i antalet uppbördstitlar, äfvensom den enligt kungl. kungörelserna den 11 maj 1855 vidtagna omsättningen och förenklingen af de uti ordinarie räntan

ingående persedlarna samt förändringen i sättet för grundräntors och kronotiondes utgörande.

Den 16 maj 1856 utfärdades för statskontoret ny instruktion, enligt hvilken statskontorets styrelse utgjordes af president och de tre statskommissarierna såsom ledamöter. Till ämbetsverket hörde fyra särskilda afdelningar för ärendenas behandling, nämligen räntekammaren under ledning af två kungl. räntmästare, kansliet under ledning af en sekreterare samt kammarkontoret och riksbokslutskontoret, hvartdera under ledning af en kamrerare.

Statskontorets uppgift var enligt denna instruktion väsentligen att uti allt, som ägde gemenskap med de statsverkets såväl ordinarie som extra ordinarie inkomster och utgiftsanslag, hvilka voro ställda till Kungl. Maj:ts disposition, vaka däröfver, att Kungl. Maj:ts och kronans rätt städse iakttogs och gifna föreskrifter om uppbörd, leverering och redovisning noggrant följdes, äfvensom att förvalta och disponera statsinkomsterna och därmed bestrida statsutgifterna efter fastställda stater, allmänna författningar eller Kungl. Maj:ts särskilda föreskrifter.

Beträffande sättet för ärendenas behandling och afgörande innefattade 1856 års instruktion en afvikelse från de för ämbetsverket tidigare gällande instruktioner. Enligt dessa var presidenten i statskontoret ensam beslutande. Men enligt uppgift i ett af statskontoret afgifvet underdånigt utlåtande synas ärendena faktiskt hafva, åtminstone allt ifrån antagandet af 1809 års regeringsform, behandlats kollegialt af president och ledamöter. Frågan om befogenheten af denna praxis blef emellertid ej dragen under Kungl. Maj:ts pröfning, förr än statskontoret i skrifvelse den 27 juli 1847 anmälde, att vid behandling af en befordringsfråga betänklighet yppat sig, huruvida antingen pluralitetens tanke eller den mening, presidenten biträdt, skulle blifva gällande. Till stöd för den förra åsikten framhölls, att 1720 års instruktion, såsom tillkommen under en tid, då statskontoret endast var kronans kassaverk med åliggande att efter staterna disponera medlen, icke längre vore tidsenlig, samt att de ärenden, som sedermera från andra verk, där de behandlats kollegialt, öfverflyttats till statskontoret, såsom kartasigillataärendena, magasinsärendena och myntärendena, äfven måste i statskontoret kollegialt

behandlas. I anledning af denna framställning meddelades i kungl. bref den 22 december 1848, att, då statskontoret utgjorde ett af rikets kollegier, de på statskontorets afgörande ankommande ärenden borde, liksom uti öfriga kollegier, af presidenten och ledamöterna eller, i den förres frånvaro, af de senare samfällt pröfvas, hvarvid, om skiljaktiga meningar yppades, den blefve gällande, hvaruti pluraliteten, efter vanliga grunder beräknad, instämt. Med anslutning härtill stadgades i 1856 års instruktion, att, med undantag för några vissa frågor, ärendena skulle af president och ledamöter gemensamt behandlas, samt att, då olika meningar uppkommo, till efterrättelse skulle tjäna hvad allmän lag och särskilda författningar i ty fall stadgade.

Den år 1858 tillsatta kommittén för förändrad organisation af rikets styrelseverk och förvaltningsmyndigheter ansåg vissa af de i 1856 års instruktion upptagna åligganden böra från statskontoret skiljas, men lämnade i hufvudsak orubbade såväl ämbetsverkets organisation som dess ämbetsuppgift, hvilken af denna kommitté angafs vara »förvaltningen af statskassan för hela riket, därifrån andra specialförvaltningar undfå sina anslag, och hvarest, till största delen, dels omedelbart hos verket, dels medelbarligen genom landtränterierna, äfven utbetalningar i detalj anordnas».

Den 11 november 1875 afgaf den år 1874 tillsatta kommittén för reglering af de förvaltande ämbetsverkens och myndigheternas löneförhållanden m. m. sitt betänkande och förslag angående statskontoret. Dessförinnan hade emellertid vissa ändringar skett i detta ämbetsverks genom 1856 års instruktion bestämda ämbetsverksamhet. Bland dessa må erinras därom, att i syfte att hos statskontoret centralisera statens penningförvaltning bestyret med vissa förut under andra verk och myndigheter stående kassor och fonder öfvertagits af statskontoret, samt att från och med år 1874 till statskontoret öfverflyttats befattningen med vissa till riksgäldskontorets handläggning hörande ärenden, hvarigenom statskontoret öfvertagit den s. k. extra statsregleringen i dess helhet. Å andra sidan hade vissa statskontoret enligt 1856 års instruktion tillhörande åligganden upphört, hvaribland särskildt öfverinseendet å kronomagasinerna samt å vägstaterna i Falun och Avesta äfvensom skyldigheten att låta efter stat med

spannmål och bröd förse den värfvade armén och flottan samt öfriga stater och kårer under fredstid jämte fångar å fästningar och uti kronohäkten.

1874 års kommitté, som föreslog, att ytterligare en del statskontoret tillhörande åligganden skulle upphöra eller öfverflyttas på andra myndigheter äfvensom förändringar vidtagas i formerna för vissa andra dess göromål, hemställde tillika, att i allmänhet den kollegiala formen för ärendenas behandling i statskontoret måtte upphöra och beslutanderätten, utom i vissa mål, hvilka fortfarande skulle handläggas och afgöras i plenum, öfverlämnas åt verkets chef, dock med rätt och skyldighet för föredragande statskommissarien, att, där han var från beslutet skiljaktig, afgifva sin särskilda mening till protokollet. Enligt kommitténs förslag skulle ämbetsverket organiseras på tre byråer, hvar och en under ledning af en statskommissarie såsom byråchef, jämte ett för hela verket gemensamt kansli. I afseende å den underlydande personalen föreslogos väsentliga inskränkningar.

Kommitténs organisationsförslag vann i hufvudsakliga delar Kungl. Maj:ts och Riksdagens bifall; och den 8 december 1876 utfärdades ny instruktion för ämbetsverket. Enligt denna utgöres statskontorets styrelse af en generaldirektör såsom chef för verket samt tre statskommissarier såsom ledamöter i styrelsen och chefer hvar för sin byrå, nämligen en för inkomst-, fond- och stämpelbyrån, en för utgiftsbyrån och en för riksbokslutsbyrån. Med undantag för vissa angifna ärenden, hvilka skola af styrelsen samfällt behandlas och afgöras, äger generaldirektören ensam beslutanderätt, men det åligger föredragande byråchef att uttala sin mening och, om beslutet blifver därifrån afvikande, låta anteckna densamma till protokollet.

De underlydande tjänstemännen, hvilka äro fördelade på kansliet och nämnda tre byråer, utgjorde enligt 1876 års instruktion: å kansliet en sekreterare, en registrator och aktuarie samt en notarie, å inkomst-, fond- och stämpelbyrån en revisor och bokhållare samt en stämpelkassör, å utgiftsbyrån fyra revisorer och bokhållare samt å riksbokslutsbyrån tre revisorer och bokhållare, hvartill kom en räntmästare såsom gemensam kassör för de båda förstnämnda byråerna. Sedermera hafva emellertid

ytterligare blifvit å stat uppförda en förste revisor å riksbokslutsbyrån från och med år 1889 samt en kamrerare å inkomst-, fond- och stämpelbyrån från och med år 1900, hvilken kamrerare har att, bland annat, bereda och med enahanda rätt och skyldighet som byråchef föredraga vissa sistnämnda byrå tillhörande anordningsmål. Därjämte har, i samband därmed att statskontoret för tillfällig förstärkning af arbetskrafterna därstädes fått till sin disposition ett belopp af 3,000 kronor för år, motsvarande aflöning till en ordinarie tjänsteman i första lönegraden, från och med år 1903 å räntekammaren anstälts en kassabokhållare.

Förutom de nu nämnda tjänstemännen äro hos statskontoret mot årsarfvoden anställda en ombudsman samt elfva amanuenser, däraf en å kansliet, två å inkomst-, fond- och stämpelbyrån samt fyra å hvardera af de båda öfriga byråerna.

Statskontorets ämbetsverksamhet och organisation i allmänhet.

Uti §§ 1 och 2 af 1876 års instruktion angåfvos statskontorets åligganden i deras allmänlighet. Enligt § 1 skulle sålunda åligga statskontoret:

*Statskontorets
ämbets-
verksamhet.*

att, där ej för särskilda fall annorledes är förordnadt, emottaga och redovisa statsverkets inkomster och bestrida statsutgifterna i öfverensstämmelse med de af Kungl. Maj:t fastställda stater, allmänna författningar eller särskilda af Kungl. Maj:t gifna föreskrifter samt, på sätt redan är eller framdeles må blifva förordnadt, i kronans kassor jämväl låta emottaga andra verks och myndigheters särskildt ingående uppbörd för att vederbörande tillhandahållas;

att handlägga ärenden angående stämpelpappersväsendet och kortstämplingen, i sådant afseende anskaffa stämplat papper, kortkonvolut m. m., besörja om utlämnande därpå till vederbörande och dessutom iakttaga hvad om uppbörden och kontrollen härutinnan är eller varder föreskrifvet samt behandla ärenden rörande den bevillning af gifva, testamente, fideikommiss och arf, som i Stockholm skall erläggas;

att förvalta de under statskontorets vård stående särskilda fonder och kassor samt göra deras tillgångar räntebärande, på sätt genom fastställt reglemente eller tid efter annan gifna föreskrifter är eller må vara bestämdt;

att öfver allt detta verkställa erforderlig bokföring samt för öfrigt uti hvad på statskontoret kan ankomma tillse, att kronans rätt och bästa städse iakttages och att de allmänna författningar, som redan äro eller framdeles kunna vara i berörda afseenden gällande, blifva noggrant iakttaga;

att i enlighet med det formulär, som af Kungl. Maj:t är eller varder fastställdt, upprätta rikshufvudbok, utvisande statsverkets samtliga tillgångar, inkomster och utgifter, samt därjämte granska och efter samråd med vederbörande ämbetsverk föreslå formulär för de räkenskaper, hvilka skola ligga till grund för rikshufvudboken;

att uti en statsliggare med därtill hörande årliga supplement låta införa alla de specialanslag och förändringar däri, som upptagas i den fastställda riksstaten, äfvensom för hvarje år upprätta och till vederbörande i god tid öfversända stater för rikets samtliga län;

att å den löpande kronouppböörden utöfva kontroll genom granskning, dels af de månatligen inkommande landtränteriredogörelsehandlingarna, dels af de från länen och Stockholms stad årligen ingående relationer om restantierna å kronouppböörden, öfver hvilka sammandrag skall uppgöras för att till Kungl. Maj:t ingifvas tillika med berättelse om befintliga proprietalanser, och dels af de likaledes från länen och Stockholms stad inkommande årliga bevillningssammandrag, hvaröfver ett generalsammandrag skall upprättas för att genom statskontorets försorg utgifvas från trycket och utdelas med allmänna tidningarna; samt att, därest vid uppbörds- och redogörelseverket någon oriktighet förefinnes, som ej kan afhjälpas i administrativ väg, öfverlämna ärendet till vederbörande ämbetsmyndighet för laga åtal och afgörande.

Dessutom skulle det, enligt § 2 i instruktionen, tillhöra statskontoret:

att hvarje år inom februari månads utgång till kammarrätten aflämna förteckning å alla under det näst föregående året, med villkor af redovisning, utaf statskontoret anordnade medel;

att likaledes hvarje år före den 15 december till Kungl. Maj:t afgifva berättelse om statsverkets inkomster under det sistförflutna året, såvidt dessa äro kända och beräkneliga, jämte förslag till deras beräkande vid nästföljande statsreglering, med hvad mera, som kan tjäna till upplysning vid uppgörande af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof, så ock särskild berättelse om undsättningsfonden;

att äfven årligen inom juli månads slut till Kungl. Maj:t inkomma med berättelse om statsverkets ställning, om undsättningsfonden och om stämpelpappersuppbörden det år, hvilket då förestående statsrevision afser;

att, på sätt särskildt är eller varder stadgadt, tillhandaga Riksdagens statsutskott och revisorer med nödiga upplysningar, räkenskaper och handlingar samt att tillhandahålla cheferna för statsdepartementen de upplysningar, hvilka af dem kunna infordras, rörande statsverkets inkomster och utgifter m. m., som därmed äger sammanhang; och

att hvarje halfår inom den 15 januari och den 15 juli låta genom därtill förordnad tjänsteman verkställa inventering af myntverkets behållning af myntadt och omyntadt guld, silfver, koppar, zink, tenn och brons afvensom af dess kassa, samt däröfver ingifva berättelse till Kungl. Maj:t.

Utöfver sålunda angifna ämbetsåligganden tillhörde emellertid redan vid utfärdandet af 1876 års instruktion och tillhör fortfarande statskontoret att ensamt eller gemensamt med kammarkollegium taga befattning med vissa ärenden angående tillsättande af en del landsstatstjänstemän samt om tjänstledighet, förordnanden och afsked för dem. Sedan längre tid tillbaka har det jämväl ålegat statskontoret att granska och förvara kronans uppbördsmäns och redogörarens till statskontoret inkomna löftesskrifter och andra säkerhetshandlingar samt hålla hand däröfver, att de till säkerheten icke förfalla eller förminsas.

Till de ämbetsuppgifter, som sålunda vid tiden för den senaste instruktionens trädande i kraft tillhörde statskontoret, hafva sedermera kommit nya dylika. I sådant hänseende må här nämnas, att enligt kungl. skrivelserna den 31 maj 1878, den 28 maj 1880 och den 22 juni 1883 angående lönereglering för till landsstaten hörande tjänster statskontoret har att, efter mottagandet af uppgifter från Konungens befallningshafvande, till Kungl. Maj:t afgifva utlåtande beträffande ålderstillägg till tjänstemän och betjante vid landsstaten; att enligt kungl. skrifvelse den 30 januari 1885 statskontoret skall å bestämda tider till Kungl. Maj:t afgifva förslag beträffande beloppet af tillägget till häradsskrifvarnes tjänstgöringspenningar; att genom kungl. förordningen den 29 maj 1885 angående villkoren för försäljning af brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker afvensom senare författningar i detta ämne ålagts statskontoret att mottaga och å rikets samtliga landstingsområden fördela samt till vederbörande utbetala vissa andelar af brännvinsförsäljningsmedlen; samt att enligt kungl. förordningen den 22 maj 1903 angående en särskild stämpelafgift

för försäljning af punsch statskontoret har att låta tillhandahålla punschstämplar, antaga försäljningsmän af dylika stämplat i hufvudstaden äfvensom i afseende å uppbörd och redovisning för punschstämplar utöfva i tillämpliga delar samma befattning, som enligt förordningen angående stämpelafgiften.

I detta sammanhang må därjämte erinras, att enligt kungl. förordningen angående skogsvårdsafgifter den 24 juli 1903, hvilken träder i kraft den 1 januari 1905, dessa afgifter skola inlevereras till statskontoret och af detta, i enlighet med af Kungl. Maj:t bestämda grunder, årligen fördelas emellan vederbörande landstingsområden.

Å andra sidan har, enligt kungl. förordningen den 16 maj 1884 angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter, med ingången af år 1885 upphört den dittills utgående bevillningen af gåfva, testamente, fideikommiss och arf, hvadan de i 1876 års instruktion för statskontoret omnämnda dylika ärenden ej vidare förekomma.

De förändringar af den yttre ramen för statskontorets ämbetsverksamhet, som sålunda vidtagits, äro emellertid icke närmelsevis att i betydelse jämföra med de förändringar, som efter utfärdandet af 1876 års instruktion skett inom gränserna för det där tillmätta arbetsfältet. En del förutvarande skatte- och andra inkomsttitlar hafva försvunnit, nya sådana hafva tillkommit; likaså hafva å utgiftssidan en del äldre anslag upphört, men nya i betydligt större antal tillförts. Under statskontorets vård hafva ytterligare ställts en mängd fonder; och äfven hvad angår statskontorets åligganden i afseende å bokföring och uppbörds-kontroll hafva ändringar vidtagits. För allt detta redogöres dock lämpligen i sammanhang med en närmare framställning i det följande af innebörden af statskontorets särskilda ämbetsåligganden.

*Fördelningen
af statskon-
torets ämbets-
åligganden.*

Såsom i det föregående meddelats, är statskontoret organiseradt på tre byråer, nämligen inkomst-, fond- och stämpelbyrån, utgiftsbyrån och riksbokslutsbyrån, enhvar under ledning af en statskommissarie såsom byråchef, hvartill ytterligare komma det för ämbetsverket i dess helhet gemensamma kansliet samt den för de två förstnämnda byråerna gemensamma räktekammaren.

I § 10 af instruktionen äro meddelade bestämmelser rörande ärendenas fördelning mellan dessa byråer och afdelningar, hvilka bestäm-

melser än ytterligare utförts i den arbetsordning, som blifvit fastställd den 31 december 1879. Med iakttagande af de ändringar, som sedermera vidtagits i dessa bestämmelser, samt af fattade beslut eller följd praxis beträffande senare tillkomna grupper af ärenden är fördelningen af ärendena mellan byråerna för närvarande i dess hufvuddrag följande.

Inkomst-, fond- och stämpelbyrån har att emottaga riksbankens attester öfver där gjorda penninginsättningar för statskontorets räkning och, efter granskning af därom ingående reversal, bokföra remisserna samt aflämna attesterna jämte reversalen till vederbörande kassör; att uppsätta och expediera ej mindre de skrivelser, som af nämnda granskning må påkallas, än äfven bref med vederbörande kassörs af byråns bokhållare annoterade kvittenser; att handlägga ärenden rörande dels de under statskontorets vård stående särskilda fonder och kassor, dels anslag och lån till vattenaftappnings- och odlingsföretag jämte anslag till bro- och hamnbyggnader eller förbättring och nyanläggning af vägar, och dels kort- och punschstämplingen samt stämpelpappersväsendet i öfrigt äfvensom föra in-seendet däröfver, att de löftesskrifter, förbindelser och borgensskrifter, som i nämnda hänseenden skola afgifvas, i rätt tid inkomma och bibehållas vid gällande kraft; att uppsätta de i dessa ärenden beslutade anordningar och bref samt expediera desamma; att handlägga pensionsärenden, i hvilka statskontoret, efter Kungl. Maj:ts befallning, har att afgifva utlåtande, ärenden rörande verkets ekonomiska angelägenheter samt ärenden i fråga om tillhandahållandet åt vederbörande myndigheter af blanketter till taxeringslängder och till kvittenser å bevillningsavgifter af vissa handlande och handelsexpediter äfvensom exemplar af bevillnings- och inkomstskatteförordningarna; att handlägga ärenden angående lönetillskott till biskopar och prästmän från vissa fonder, angående försäljning af bergverkstionde från Dylta svafvelbruk, angående fördelning af i statskontoret insatta brännvinsförsäljningsmedel samt angående prägling och öfverlämnande af medaljer, hvilka bekostas af fonders medel, äfvensom att förvara säkerhetshandlingar, värdepapper och löftesskrifter jämte förrådet af stämpelpapper; samt att föra de för byråns verksamhet erforderliga förteckningar och räkenskaper.

Utgiftsbyrån åligger att handlägga alla utgiftsärenden med undantag af dem, som tillhöra inkomst-, fond- och stämpelbyrån; att i sådant afseende

granska ingående rekvisitioner och räkningar, där sådana för likviderna erfordras; att å därför bestämda tider föreslå utbetalning af de anslag samt aflönings- och pensionsmedel, hvilka af statskontoret utan föregående rekvisition skola vederbörande tillhandahållas; att uppsätta de anordningar och bref, som i dessa ärenden beslutas, samt expediera desamma; att upprätta och expediera de till kammarrätten årligen ingående förteckningarna öfver de mot redovisning anordnade medel; att upprätta redogörelse öfver de under förskottstitel utanordnade belopp att läggas till grund för de årliga framställningarna till Kungl. Maj:t om ersättning; att handlägga de frågor om befordran, tjänstledighet, vikariat och afsked för landsstats-tjänstemän, som det tillhör statskontoret att, vare sig ensamt eller gemensamt med kammarkollegium, behandla, samt hafva inseende öfver landsstatstjänstemäns uppbördssäkerheter; att hafva inseende öfver förrådet af anvisningsblanketter och kontrollera redovisningarna öfver utlämnade dylika blanketter; att handlägga ärenden angående prägling och öfverlämnande af medaljer, för hvilka kostnaden skall gäldas af statsmedel; samt att föra de för byråns verksamhet nödiga anteckningar och räkenskaper, äfvensom låta i utgiftsmemorialboken anteckna från inkomstbyrån utgående anordningar med undantag af sådana å fonderna.

Riksbokslutsbyrån har att för hvarje år uppgöra och, så fort ske kan, afsluta rikshufvudbok, med tillsyn därå, att de räkenskaper, som härför erfordras, i rätt tid till statskontoret inkomma och att de för dem fastställda formulär äro vederbörligen iakttagna; att upprätta statsliggaren och de för länen gällande specialstater; att verkställa granskningen af de månatliga landtränteriredogörelsehandlingarna samt årliga restantierrelationerna och bevillningssammandragen; att uppsätta och expediera de skrivelser, hvilka af granskningen må påkallas, samt uppgöra dels det sammandrag öfver restantierna med åtföljande berättelser om propriébalanserna, som skall till Kungl. Maj:t ingifvas, dels det generalsammandrag öfver allmänna bevillningen, som genom trycket bör allmänheten meddelas; att upprätta förslag till den beräkning af statsinkomsterna, hvarmed statskontoret har att i sin berättelse till Kungl. Maj:t före hvarje riksdag inkomma; att uppgöra föreskrifna likvider med andra förvaltande verk äfvensom erforderliga öfverslag öfver besparingar och brister å utgiftsanslagen samt

öfverskott och brister å de beräknade statsinkomsterna; samt att handlägga ärenden rörande Lappmarks ecklesiastikverk.

Enligt arbetsordningen åligger det ock äldste ledamoten i statskontoret att anmäla frågor om extra ordinarie tjänstemäns och vaktbetjäntes antagande, samt cheferna för inkomst- och utgiftsbyråerna att hafva inseende, den förre öfver räntmästaren och vaktbetjäningen, samt den senare öfver kansliets tjänstemän, med skyldighet att föredraga dithörande ärenden. Därjämte är åt en af utgiftsbyråns revisorer uppdraget att kontrasignera alla statskontorets assignationer å riksbanken.

Till utredning angående omfattningen af statskontorets ämbetsålganden under tiden efter utfärdandet af 1876 års instruktion meddelas följande sammandrag af statskontorets arbetsförteckningar för hvar femte år från och med 1877, det första år, hvarunder denna instruktion tillämpats, samt för åren 1901, 1902 och 1903.

*Summariska
uppgifter
angående
statskontorets
ämbets-
verksamhet*

År.	Ingående balans.				Inkomna mål.				Afgjorda mål.				Utgående balans.			
	Kungl. bref.	Kungl. remisser.	Allmänna mål.	Summa.	Kungl. bref.	Kungl. remisser.	Allmänna mål.	Summa.	Kungl. bref.	Kungl. remisser.	Allmänna mål.	Summa.	Kungl. bref.	Kungl. remisser.	Allmänna mål.	Summa.
1877 . . .	—	3	28	31	799	160	4,726	5,685	798	154	4,725	5,677	1	9	29	39
1882 . . .	—	10	28	38	708	224	5,196	6,128	708	223	5,171	6,102	—	11	53	64
1887 . . .	—	11	33	44	825	277	6,119	7,221	824	282	6,143	7,249	1	6	9	16
1892 . . .	—	33	25	58	1,123	266	6,653	8,042	1,123	285	6,653	8,061	—	14	25	39
1897 . . .	1	52	81	134	1,223	362	7,741	9,326	1,224	380	7,716	9,320	—	34	106	140
1901 . . .	2	34	93	129	1,477	400	7,834	9,711	1,477	388	7,780	9,645	2	46	147	195
1902 . . .	2	46	147	195	1,633	415	7,757	9,805	1,628	404	7,783	9,815	7	57	121	185
1903 . . .	7	57	121	185	1,700	409	8,175	10,284	1,706	422	8,145	10,273	1	44	151	196

I fråga om arbetet under senare tid å de särskilda byråerna må här intagas följande uppgifter angående de till dessa byråer åren 1901—1903 inkomna mål och ärenden.¹⁾

¹⁾ Anledningen därtill, att i dessa uppgifter för hvardera af åren 1901 och 1902 summan af »öfriga mål och ärenden» icke öfverensstämmer med summan af inkomna »allmänna mål» i ofvanstående tabell, lär, enligt kommitténs meddelad upplysning, bero på numreringsfel vid diarietföringen.

1. Inkomst-, fond- och stämpelbyrån.

	1901.	1902.	1903.
<i>I. Kungl. remisser</i>	162	166	206
<i>II. Kungl. bref och departementsskrifvelser</i>	352	336	408
<i>III. Öfriga mål och ärenden, specificerade här nedan</i>	2,786	2,604	2,862
A) Rekvisitioner af medel:			
1. å anslag till väg- och hamnanläggningar samt myrutdikningar	465	456	552
2. å lån från nya odlingslånefonden	54	67	65
3. medel från öfriga fonder och vissa statsmedel	249	242	264
4. för mycket erlagd stämpelafgift	10	7	12
B) Ärenden i öfrigt angående fonderna	55	108	68
C) Skrifvelser från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen	347	287	440
D) Rekvisitioner af blanketter till assignationer och bevillningskvittenser samt exemplar af svensk författningssamling	82	76	112
E) Redovisningar för blanketter till assignationer och bevillningskvittenser	64	73	55
F) Andra redogörelser	6	6	5
G) Skrifvelser med ntslag angående fördelning af odlingslån	25	26	26
H) Mål angående depositioner för järnvägsanläggningar	9	21	26
I) Rapporter och intyg	23	18	21
K) Mål angående inleverering af medel	489	337	262
L) Kassaraapporter:			
1. från räntekammaren ¹⁾	53	53	57
2. » riksbanken	—	7	50
3. » järnvägsstyrelsen	10	12	10
M) Framställningar inom verket:			
1. från revisorn å inkomstbyrån	61	13	14
2. » kamreraren å »	—	34	42
3. » räntmästaren	6	5	3
4. » utgifts- och riksbokslutsbyråerna	1	—	3
5. » ombudsmannen	25	16	17
N) Ärenden rörande stämpelväsendet:			
1. Rekvisitioner af stämplat, kortkonvolut m. m.	543	532	569
2. Återleverering af » » »	3	2	1
3. Rapporter	64	66	68

¹⁾ I dessa inräknas icke räntekammarens s. k. dagrapporter, hvilka ej diarieföras.

	1901.	1902.	1903.
4. Redogörelser	28	36	32
5. Löftesskrifter	12	14	11
6. Kassörens framställningar och redovisningar	9	4	8
7. Afskrifningsmål	6	6	6
8. Ombudsmannens inventeringar	15	11	12
O) Personalärenden	26	28	26
P) Ärenden rörande verkets ekonomi ¹⁾	2	7	8
Q) Andra ärenden	44	34	17
Summa	2,786	2,604	2,862

Till ofvanstående antal ärenden böra läggas länsstyrelsernas veckorapporter angående insättningar och uttagningar å statskontorets giroräkning i riksbanken äfvensom myndigheters och enskilda personers i Stockholm inlevereringar af medel, hvilka sistnämnda ärenden endast undantagsvis diarieföras.

2. Utgiftsbyrån.

	1901.	1902.	1903.
I. Kungl. remisser	196	212	172
II. Kungl. bref och departementsskrifvelser	1,030	1,169	1,175
III. Öfriga mål och ärenden, specificerade här nedan	4,727	4,798	4,983
A) Rekvisitioner af medel:			
1. aflöningsmedel till myndigheter och vissa särskilda tjänstemän i Stockholm	479	517	526
2. öfriga till disposition af myndigheter i Stockholm ställda medel och anslag	489	473	514
3. arfvoden, ersättningar och resekostnader för kommittéer och särskildt tillkallade sakkunniga	319	356	333
4. ersättning åt kontrollanter vid denaturering af brännvin och åt deras biträden	35	30	26
5. arfvoden till bankombud, censorer m. fl. för särskilda uppdrag	79	99	109
6. reseersättning till landtbruksingenjörer och -stipendiater	40	37	25
7. reseförskott åt desamma	33	41	37
8. reseersättning åt öfriga tjänste- och förrättningsmän	242	211	276
9. reseförskott åt desamma	18	19	26
10. anslag till polisstyrka på landet	25	23	25
11. postafgifter	129	29	9

¹⁾ Räkningar att gäldas af ämbetsverkets expensmedel förekomma årligen till stort antal, men diarieföras ej. Hvarje räkning anmäles dock i plenum till protokollet för godkännande till betalning.

	1901.	1902.	1903.
12. restitution af revisionsskillingar.	39	43	39
13. arfvoden åt extra och vikarierande lärare vid allmänna läroverk och folkskolelärarseminarier i landsorten	184	188	220
14. extra arfvoden åt öfningslärare vid nyssnämnda undervisningsanstalter	92	118	99
15. diverse särskilda ersättningar åt lärare vid samma undervisningsanstalter	39	51	39
16. understöd åt enskilda läroverk, tekniska skolor, folkhögskolor, landtbruks- och landtmannaskolor.	184	202	201
17. kostnader, föranledda af militäröfningar vid läroverken	64	82	65
18. understöd åt föreläsningsföreningar och -anstalter	179	202	309
19. förvaltningsbidrag åt sjuk- och begravningskassor (i Stockholm)	177	183	197
20. understöd för vetenskaplig eller fackpublicistisk verksamhet	59	52	50
21. resestipendier och reseunderstöd	116	139	150
22. pensioner och gratial	90	101	119
23. anslag till befrämjande af fiskeri- m. fl. näringar	62	71	77
24. understöd åt välgörenhets- och sjukvårdsanstalter, pensionsföreningar, änke- och pupillkassor m. m.	46	57	73
25. restitution af brännvinsskatt för denaturerad eller till utländsk ort utfördt brännvin	113	107	85
26. kostnader för tryckning af kommittéutlåtanden m. m.	28	43	37
27. öfverbyggnadsersättning och köpeskillingar för inköp af jord	41	32	10
28. statskontorets egna utgifter	65	63	56
29. kassaförstärkning åt landtränier	41	29	12
30. dyrtidstillägg: a) åt extra och vikarierande lärare i landsorten	86	113	102
b) öfriga dyrtidstillägg.	138	142	149
31. för vissa andra ändamål:			
a) ersättning för af domare förskjutna konkurskostnader, som ej kunnat ur konkursboen gäldas	20	21	20
b) arfvoden åt t. f. domhufvande	11	9	14
c) aktoratsprovision och anmärkningsprocent	8	8	7
d) belöningar för dödande af sälar	15	8	13
e) af länsstyrelser förskjutna skjutsentreprenadbidrag	30	30	27
f) åtskilliga anslag åt inrättningar och funktionärer i landsorten	88	75	86
g) byggnadsersättning åt skogstorp i Norrbotten	12	14	11
h) ersättningar åt sjömanshus	29	25	26

	1901.	1902.	1903.
i) hvarjehanda andra utgifter, såsom kostnader för kronans deltagande i vattenafledningar, ersättningar åt länsmän för mistning af boställsförmån, arvoden åt t. f. länsveterinärer och förste landtmätare, begravningshjälp, ersättningar åt veterinärer för undersökningar med tuberkulin samt utgifter af tillfällig natur	176	180	153
B) Angående uppbördsråds uppbördssäkerheter	70	65	54
C) Angående landsstatstjänster:			
1. gemensamt med kammarkollegium	53	50	55
2. öfriga (angående landtränsmästare).	13	9	9
D) Kvartalsuppgifter från länsstyrelserna angående inkomster och utgifter för arméförvaltningens och fängvårdsstyrelsens räkning	196	196	193
E) Anmälningar om personalförändringar och angående ålders-tillägg	51	69	73
F) Angående medaljer	20	17	22
G) Memorial från utgiftsbyrån angående omföringsåtgärder m. m.	28	26	29
H) » » ombudsmannen	6	5	4
I) Angående ämbetsverkets personal	21	21	17
K) Hos statskontoret öfver länsstyrelsens beslut anförda besvär .	¹⁾ 8	²⁾ 12	³⁾ 9
L) Andra ärenden, såsom uppgifter från armé- och marinförvaltningarna samt fängvårdsstyrelsen angående medelsbehof, länsstyrelsernas kungörelser angående landtbruksingenjörernas reseplaner samt angående skjutsanstalter, domänstyrelsens meddelanden om syner å utarrenderade kronoegendomar, landtbruksstyrelsens meddelanden om att resestipendiaterna fullgjort föreskrifna villkor samt ärenden af tillfällig natur	141	91	153
M) Återtagna eller till annan byrå omförda ärenden	—	14	13
Summa	4,727	4,798	4,983

3. Riksbokslutsbyrån.

	1901.	1902.	1903.
I. Kungl. remisser	42	37	31
II. Kungl. bref och departementsskrifvelser	95	128	117
III. Öfriga mål och ärenden, specificerade här nedan	269	335	330

¹⁾ Där af 6 i fråga om dyrtidstillägg och 2 angående utbetalning af kronfogdes aflöning.

²⁾ Där af 9 i fråga om dyrtidstillägg, 2 angående utbetalning af traktamentsersättning åt biträdande befäl vid militäröfningar vid läroverk samt 1 angående utbetalning af begravningshjälp.

³⁾ I fråga om dyrtidstillägg.

	1901.	1902.	1903.
A) Länens månatliga ränteriredogörelser och rapporter	7	7	7
B) Månatliga utdrag af landskontorens anordningsböcker			
C) Restantieredogörelser från samtliga fögderier och städer			
D) Sammandrag öfver allmänna bevillningen från samtliga län			
E) Rekvisitioner & räkenskapspapper			
F) Summariska räkningar från samtliga fögderier och städer	173	191	237
G) Markegångstaxor för samtliga län			
H) Anmälningar och framställningar, som föranleda ändringar i länstater eller statsliggare ¹⁾			
I) Andra ärenden rörande aflönningar och pensioner			
K) Uträkningar å lindring i rustnings- och roteringsbesvär	3	4	7
L) Uppgifter om ändringar i ränte- och tiondeanslag samt indelningssersättningar	25	26	25
M) Personalärenden	13	14	13
N) Uppgift från kammarkollegium om förändringar i afseende å grundskatter samt förteckning å försälda kronoegendomar	17	13	11
O) Uppgift från domänstyrelsen om försälda kronolägenheter	1	1	1
P) Uppgifter om olika slag af statsegendom (hvarjt nionde år)	1	1	1
Q) Framställningar från byrån	3	57	—
R) Besvärsmål: i anledning af Konungens befallningshafvandes resolution uppå rekvisition af häradshöfdings aflöningsmedel	—	1	1
S) Andra ärenden	1	—	—
Summa	25	20	27
	269	335	330

Bland sådana å de särskilda byråerna förekommande arbeten, hvilka icke komma till synes i diarierna, märkas, förutom den bokföring, som, hvad inkomst-, fond- och stämpelbyrån samt utgiftsbyrån beträffar, föranledes af där dagligen inkommande uppbörds- eller anordningsärendens behandling:

å *inkomst-, fond- och stämpelbyrån*: de olika årsräkenskaper och årsredogörelser, som det tillkommer räntmästaren, kamreraren och stämpelkassören att, hvar för sitt vidkommande, upprätta och jämte tillhörande verifikation aflämna för att till granskning i vederbörlig ordning befordras; antecknande i låne- och obligations- m. fl. för hvarjehanda ändamål upprättade liggare och likvidböcker af alla tid efter annan skeende förändringar inom fondförvaltningen eller andra byrån tillhörande verksamhetsområden;

å *utgiftsbyrån*: uppläggning och afslutning af antecknings- och memorialböcker;

å *riksbokslutsbyrån*: upprättande af rikshufvudboken samt tryckning af dess kapitalkonto;

¹⁾ Härvid är att märka, att dessutom ett betydande antal af de till statskontoret (å de särskilda byråerna) ankommande kungl. bref och departementsskrivelser föranleda ändringar i länstater och statsliggaren.

upprättande af approximativa beräkningar rörande hufvudtitlarnas allmänna besparingar;
 , , likvid med lotsverket;
 , , länsstater (hvert tredje år fullständiga);
 , , statsliggaren, som årligen tryckes;
 för rikshufvudboken erforderliga förarbeten, såsom:
 omslut öfver samtliga läns och öfverståthållarämbetets räkenskaper;
 , , 24 förvaltande verks räkenskaper (af hvilka omslutet öfver statskontorets
 räkenskaper för vederbörande tjänsteman medför minst 3 månaders arbete);
 koncept till statsmedelsinkomsternas konti;
 tabell öfver restantier och propriebalanser;
 sammandrag öfver länens utgifter å de särskilda anslagen;
 koncept till tabell öfver afkortningar å statsverkets inkomster;
 , , , statsmedlen;
 afslutningar af statsverkets inkomster;
 , , de särskilda hufvudtitlarna å ordinarie och extra ordinarie stat;
 sammandrag öfver afräkningar med brännvinstillverkare;
 granskning af räntekammarens veckoafslutningar och numera, efter utfärdandet af kungl
 kungörelsen den 8 april 1904, granskning och sammanställning af de till byrån in-
 kommande besked angående de särskilda ämbetsverkens och myndigheternas månat-
 liga behållningar å giroräkning i riksbanken;
 å samtliga byråerna: extra utredningar och uppgifter för statsdepartementens eller Riksdagens räkning.

Beträffande antalet under åren 1901—1903 expedierade skrivelser
 och anordningar hafva lämnats följande uppgifter.

Från statskontoret expedierade skrivelser.

	1901.	1902.	1903.
<i>Skrivelser till Konungen</i>	472	499	528
<i>Öfriga skrivelser:</i>			
I. med anordning	1,542	1,613	1,824
II. utan anordning	878	931	910
Summa	2,892	3,043	3,262

Från statskontorets inkomst- och utgiftsbyråer utfärdade anordningar.

	1901.	1902.	1903.
Inkomstbyrån.			
<i>Å fonderna</i>	393	374	381
<i>För dikningsföretag och väganläggningar m. m.</i>	482	468	561
<i>I andra mål</i>	106	94	102
Summa	981	936	1,044
Utgiftsbyrån.			
<i>Å ordinarie stat</i>	3,728	3,672	3,824
<i>» extra ordinarie stat eller utom stat</i>	1,733	1,884	1,926
<i>Dyrtidstillägg</i>	451	477	502
Summa	5,912	6,033	6,252
Totalsumma	6,893	6,969	7,296

Statskontorets särskilda ämbetsåligganden och förslag till förändringar i desamma.

A. Emottagande och redovisning af statsverkets inkomster samt bestridande af dess utgifter m. m.

I förestående historiska öfversikt är redan omtaladt, att 1858 års kommitté angaf statskontorets ämbetsuppgift vara förvaltningen af *statskassan för hela riket*, därifrån andra specialförvaltningar undfingo sina anslag, och hvarest, till största delen, dels omedelbart hos verket, dels medelbarligen genom landtränterierna, äfven utbetalningar i detalj anordnades. I 1876 års instruktion för statskontoret har åt denna ämbetsuppgift gifvits det uttrycket, att statskontoret skall, »där ej för särskilda fall annorledes är förordnad, emottaga och redovisa statsverkets inkomster och bestrida statsutgifterna i öfverensstämmelse med de af Kungl. Maj:t fastställda stater, allmänna författningar eller särskilda nådiga föreskrifter».

De statskontoret sålunda tillhörande åligganden bestrider detsamma antingen omedelbart eller ock medelbart genom andra statsorgan. Hvad landsorten angår, äro länens ränterier att betrakta som lokala förgreningar eller filialer af statskontorets kassa.

Såsom framgår af åberopade uttryck i statskontorets instruktion, finnas emellertid fortfarande undantagsfall, i hvilka emottagandet af statsinkomster och bestridandet af statsutgifter besörjas af andra myndigheter.

I sådant afseende är först att erinra därom, att riksgäldskontoret enligt dess reglemente har till föremål, bland annat, att ombesörja likviden af svenska statens skuld, att verkställa alla de utbetalningar, som af Rikets Ständer eller Riksdagen blifvit å detta verk anvisade, samt att mottaga, förvalta och redovisa alla därtill anslagna tillgångar och inkomster. Enligt

samma reglemente äger riksgäldskontoret från statskontoret utbekomma de i vederbörande års riksstat till utgående från riksgäldskontoret förslagsvis uppförda anslag till riksdags-, kyrkomötes- och revisionskostnader samt aflöningar afvensom till räntor och afbetalningar å statsskulden efter afdrag af till riksgäldskontoret ingående ränte- och kapitalbetalningar. Men därjämte är i reglementet föreskrifvet, att, om statskontoret erhåller större behållningar å sina räkningar i riksbanken, än som anses erforderliga för de löpande statsutgifternas bestridande, riksgäldskontoret äger att i afräkning å detsamma tillkommande anslag eller på de återbetalningsvillkor, som af fullmäktige medgifvas, mottaga sådana behållningar af statskontoret till förvaltning. Och uti reglementet är vidare sagdt, att till riksgäldskontoret skola inlevereras de för undsättningar vid missväxter eller felslagna skördar afsedda medel, till den del de icke äro erforderliga för anvisade utbetalningar, medel, som inflyta genom försäljning af mindre kronolägenheter, samt, med vissa undantag, medel, som inflyta vid försäljning af kronan tillhöriga hus i städerna m. m. De utbetalningar, som blifvit å riksgäldskontoret anvisade, afse, bland annat, erläggande af köpeskilling för eller utbetalande af låneunderstöd till enskilda järnvägar, ny- eller ombyggnader vid statsbanorna samt afsättningar till vissa fonder.

Till de åsyftade undantagsfallen i fråga om statsinkomsters mottagande och statsutgifters besörjande är vidare att räkna den mera själfständiga förfoganderätt, som tillerkänts åtskilliga förvaltande verk beträffande de genom dessa verk eller deras underlydande uppburna medel. Så äga generalpost-, telegraf-, järnvägs- och generaltullstyrelserna icke blott att besörja uppbörd och redovisning af post-, telegraf-, järnvägstrafik- och tullmedlen utan äfven att af dessa medel bestrida vissa förvaltnings- och andra kostnader, hvarefter endast öfverskotten inlevereras till statskontoret. Och en liknande befogenhet tillkommer patent- och registreringsverket i fråga om afgifter för patent, för registrering af varumärken, mönster och modeller samt för registrering af aktiebolag och andra uppgifter till aktiebolagsregistret.

*Statsverkets
inkomster.*

Hvad nu först angår statskontorets åliggande att *emottaga och redovisa statsverkets inkomster*, så upptog riksstaten för år 1877 dessa inkomster under följande titlar:

*Ordinarie inkomster:**Inkomst-
titlar enligt
riksstat.*

ränta,
tionde,
arrendemedel,
bergverkstionde,
mantalspenningar,
bötesmedel,
kavalleriregementenas hästvakansspannmål,
tillfälliga rotevakansafgifter,
vakansafgifter af nyroterad jord,
rotevakansafgift af utsockne frälsehemman i Halland,
vakansafgifter af bergslag,
trosspassevolansafgift,
båtsmansvakansafgift,
kontrollstämpelmedel,
fyr- och båkmedel,
telegrafmedel,
järnvägstrafikmedel,
skogsmedel och
extra uppbörd.

Bevillningar:

tullmedel,
postmedel,
stämpelpappersmedel,
brännvinstillverkningsafgift,
hvitbetssockertillverkningsafgift och
allmän bevillning.

På grund af tid efter annan utaf statsmakterna fattade beslut hafva dessa inkomstitlar sedermera undergått rätt betydande förändringar. Särskildt gäller detta med afseende på de ordinarie inkomsterna. Till följd af Kungl. Maj:ts och Riksdagens beslut om grundskatternas afskrifning och indelningsverkets upphörande hafva de inkomstitlar, som ägde sammanhang med nämnda inrättningar, uteslutits ur riksstaten, i det motsvarande

inkomster antingen försvunnit eller, där de ännu till någon obetydlig del kvarstå, ingått under titeln extra uppbörd. Äfven i andra afseenden hafva de under senare tider beslutade förenklingar och inskränkningar i afseende å de ordinarie skatterna föranledt därtill, att motsvarande inkomstitlar bortfallit, såsom t. ex. bergverkstionden. Beträffande bevillningarna motsvaras titeln allmän bevillning numera af titlarna bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter samt bevillning af fast egendom och af inkomst, hvarjämte den förut under allmänna bevillningen hörande stämpelafgiften för spelkort sammanförts med stämpelpappersmedlen, hvilken inkomstitel, som äfven i andra riktningar vidare utvecklats, erhållit rubriken »stämpelmedel». Därjämte hafva på grund af beslut vid senare riksdagar tillkommit inkomstitlarna »terminsafgifter från läroverken», »inkomstskatt», »punschskatt» och »maltskatt».

Efter sålunda timade förändringar upptagas i riksstaten för år 1905 statsverkets inkomster under följande titlar:

Ordinarie inkomster:

arrendemedel,
mantalspenningar,
bötesmedel,
kontrollstämpelmedel,
fyr- och båkmedel,
telegrafmedel,
järnvägstrafikmedel,
skogsmedel,
terminsafgifter från läroverken och
extra uppbörd.

Bevillningar:

tullmedel,
postmedel,
bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter,
stämpelmedel,
brännvinstillverkningskatt,
hvitbetssockertillverkningsafgift,

inkomstskatt,
 punschskatt,
 maltskatt och
 bevillning af fast egendom samt af inkomst.

Beträffande sättet för de ofvan uppräknade statsinkomsternas ingående i statens kassa gäller i allmänhet, att de till en del direkt uppbäras af statskontoret, men att de i öfrigt, antingen i och med den allmänna kronouppbörden eller ock särskildt för sig, inlevereras till landtränterierna, hvilka, såsom redan blifvit erinradt, äro att anse såsom filialer till statskontorets kassa.

*Sättet
 för statsin-
 komsternas
 emottagande
 och bok-
 förande.*

I den historiska öfversikten är omtaladt, att Kungl. Maj:t år 1668 gifvit Rikets Ständer den försäkran, att alla kronans inkomster skulle gå igenom banken, i anslutning hvartill redan i 1680 års instruktion för statskontoret föreskrefs, att »alle Kongl. Maj:t:z medell och Ränttor skohla så wijda dheth möjligest är och sig giöra låther, gå i Bancen och immediate igenom RikzRäntteCammaren.»

Uti det af 1874 års löneregléringskommitté afgifna betänkande angående statskontoret omförmålades, att statskontorets kontanta tillgångar visserligen i regel skulle vara deponerade i riksbanken, men att, då uppbördsmedlen från landsorten icke direkt dit insändes, utan skulle af länsstyrelserna inlevereras till räntekammaren för att genom dess försorg insättas i banken, och räntekammaren jämväl ålåg att ombesörja öfversändandet af de kontanta medel, som erfordrades för kassaförstärkningar i landtränterierna m. m., det icke kunde undvikas, att betydliga penningbelopp passerade genom statskontorets tjänstemäns händer. Ändamålet med föreskriften om den kontanta kassans förvarande i riksbanken hade således icke kunnat fullständigt vinnas. Detta undantagsförhållande borde emellertid enligt kommitténs mening upphöra och riksbanken bemyndigas att emottaga alla inflytande kontanta medel. I detta syfte föreslog kommittén, att, hvad hufvudstaden beträffade, inbetalning till statskontoret skulle såsom dittills verkställas medelst attest, utvisande, att beloppet blifvit för statskontorets räkning insatt i riksbanken; samt att inbetalning från landsorten till statskontoret borde äga rum på det sätt, att beloppet

jämte ett missiv eller reversal insändes till riksbanken och ett annat reversal till statskontoret, som skulle låta dagligen från riksbanken afhämta bankattesterna å sålunda influtna belopp.

I anledning af denna kommitténs hemställan blef sedermera genom kungl. bref den 8 december 1876 förordnad, att alla inbetalningar från landsorten till statskontoret skulle ske genom insättning i riksbanken och öfverlämnande till statskontoret af reversal, då kvitto efter undfången bankattest borde af statskontoret meddelas; och förständigades statskontoret att lämna vederbörande nödiga föreskrifter om hvad de i och för dessa inbetalningar hade att iakttaga.

Den 13 december 1876 utfärdade därefter statskontoret kungörelse angående ordningen för inbetalningar från landsorten till statskontoret.

I afseende å länsstyrelsernas inbetalningar till statskontoret hafva emellertid sålunda meddelade bestämmelser sedermera genom särskilda kungl. bref, det första af den 3 oktober 1881, ändrats därhän, att dessa inbetalningar ske genom insättningar vid riksbankens vederbörande kontor å statskontorets giroräkning i nämnda bank. I sammanhang härmed fingo länsstyrelserna sig ålagdt att vid hvarje veckas slut till statskontoret insända reversal å de under veckans lopp gjorda insättningar, och åtog sig riksbanken att i början af hvarje vecka tillhandahålla statskontoret uppgift å de under förutgångna veckan vid bankens afdelningskontor gjorda insättningar å statskontorets giroräkning.

Beträffande bokföringen inom statskontoret af inflytande statsinkomster och behandlingen därstädes för öfrigt af dylika ärenden har man att skilja emellan de fall, då medlen inbetalas i hufvudstaden och då inbetalning äger rum i landsorten.

Vid *inbetalningar i hufvudstaden* insattes det belopp, som skall levereras, i riksbankens hufvudkontor å statskontorets giroräkning. Den öfver insättningen erhållna bankattesten ingifves därefter till statskontoret jämte reversal i två exemplar, angifvande, förutom insättarens namn och beloppets storlek, äfven hvilket slag af medel insättningen afser. Därest särskild missivskrifvelse medföljer, införes ärendet först hos registratorn i inkomstbyråns diarium och öfverlämnas därefter till nämnda byrå. Om åter

missivskrifvelse ej finnes, gå handlingarna genast till byrån. Af vederbörande tjänsteman därstädes antecknas ärendet dels i den å byrån förda *bankräkningen öfver insättningar* och dels i *inkomstmemorialboken*. I den förre antecknas å det upplägg, som afser insättningar i riksbankens hufvudkontor och som plägar benämnas *stora bankräkningen*, inbetalningarna i löpande följd med angifvande af det nummer, reversalet tilldelas uti en dylika reversal omfattande årlig nummerföljd, insättarens namn, dagen för beloppets insättande i riksbanken och beloppets storlek; i inkomstmemorialboken, som föres i särskilda upplägg för olika inkomsttitlar och är försedd med register öfver dessa, antecknas på vederbörig titel insättarens namn och beloppet, likaledes i löpande följd. Reversalets ordningsnummer antecknas såväl å det exemplar af detsamma, som skall förvaras i statskontoret, som å bankattesten, hvarjämte båda exemplaren af reversalet förses med påskrift, att ärendet behörigen bokförts å inkomstbyrån.

Handlingarna öfverlämnas sedan till räntekammaren, där räntmästaren meddelar kvitto å det ena exemplaret af reversalet, hvilket återställes till insättaren. Räntmästaren bokför posten uti den af honom förda *journalen öfver insättningar och uttagningar vid riksbankens hufvudkontor å statskontorets giroräkning* eller den s. k. *hufvudjournalen*. Uti denna journal, som äfven omfattar fondernas medel och i hvilken behållningen vid årets början finnes införd, blifva alla insättningar i hufvudkontoret och de af statskontoret utfärdade assignationer antecknade. I journalen transporteras debet och kredit under hela året, men tillika göres för hvar kalendervecka en afslutning, utvisande summan af veckans debetposter och summan af dess kreditposter. Beträffande insättningar antecknas attestens datum, insättarens namn, det levererade beloppets natur, reversalets ordningsnummer samt beloppet, detta sistnämnda dels i endera af två specialkolumner, upptagande den ena fonders medel och den andra statsmedel, dels ock i en gemensam kolumn.

Om den skedda insättningen verkställas vidare anteckningar af den å räntekammaren anställda kassabokhållaren i *kassaboken*. I likhet med räntmästarens ofvannämnda journal föres kassaboken årsvis med angifvande af behållningen vid årets början. I kassaboken antecknas, beträffande insättningar, dagen då bankattesten inkommit till räntekammaren, den inkomsttitel eller fond, som insättningen afser, insättarens namn, reversalets

ordningsnummer samt det insatta beloppet. I kassaboken ske afslutning och öfverföring för hvarje dag.

Hvad angår *inbetalningar af statsinkomster i landsorten*, som ske till Konungens befallningshafvande, insätter denna myndighet medlen vid riksbankens vederbörande afdelningskontor å statskontorets räkning samt insänder därefter sista helgfria dag i hvarje vecka till statskontoret reversal i två exemplar angående de under den gångna veckan gjorda insättningar med angifvande af dag för hvarje insättning, den erhållna bankattestens nummer och det insatta beloppet. Sedan det inkomna reversalet antecknats af registratören, lämnas reversalet till inkomstbyrån, hvarest anteckningar därom verkställas i *bankräkningen öfver insättningar* å särskildt upplägg, som plägar benämnas *lilla bankräkningen*, äfvensom i *inkomstmemorialboken*. I den förra antecknas dagen, då reversalet inkom till statskontoret, det nummer reversalet erhåller i en dylika handlingar omfattande årlig nummerföljd, länsstyrelsens namn, de särskilda, i reversalet angifna insättningsdagarna och insatta beloppen samt reversalets slutsumma; i den senare införas de insatta beloppen å skilda konton för de olika länsstyrelserna.

Försedda med anteckning om den sålunda verkställda bokföringen öfverlämnas bägge exemplaren af reversalet till räntmästaren, hvilken antecknar detsamma i *journalen öfver länsstyrelsernas insättningar och uttagningar å statskontorets giroräkning* eller den s. k. *bijournalen*. Där antecknas rörande insättningararna dagen, då hvarje särskildt belopp vid vederbörande afdelningskontor insatts å statskontorets giroräkning, reversalets nummer, vederbörande länsstyrelses namn, de särskilda insatta beloppen och reversalets slutsumma. Sammanlagda summan för alla veckans reversal utföres i särskild kolumn. Slutligen bokföres reversalet af kassabokhållaren i kassaboken.

De från länsstyrelserna inkomna reversalen förvaras hos räntmästaren för att jämföras med den uppgift, som riksbanken hvarje vecka afgifver till statskontoret rörande insättningar och uttagningar å dess giroräkning under föregående vecka såväl vid bankens hufvudkontor som vid afdelningskontoren. Sedan vid dylik jämförelse bekräftats, att de i vederbörande länsstyrelses reversal angifna belopp blifvit till riksbanken inbetalda, förser räntmästaren det ena exemplaret af reversalet med sitt kvitto och återlämnar

detta exemplar till inkomstbyrån, genom hvars försorg detsamma tillställas länsstyrelsen. Angående dagen för det kvitterade reversalets återsändande verkställas anteckning å byrån i särskild kolumn af lilla bankräkningen.

De i statskontoret kvarblifvande exemplar af reversal samt bankattester förvaras af kassabokhållaren. Reversalen bifogas sedermera såsom verifikationer vid vederbörande räkenskaper.

Jämlikt kungl. skrifvelse den 8 april 1904 skola alla inbetalningar till statskontoret från orter, där riksbanken har afdelningskontor, äfven i de fall, beträffande hvilka föreskrifter icke redan finnas meddelade, numera äga rum genom medlens insättande i riksbankens afdelningskontor på platsen, med angifvande af insättaren och den räkning, på hvilken insättningen skall ske, för att sålunda tillgodoföras statskontorets räkning i riksbanken; skolande hvad i öfrigt är stadgadt rörande sättet för inleverering af medel till statskontoret fortfarande lända till efterrättelse. I nu afsedda fall skulle, enligt hvad fullmäktige i riksbanken meddelat i skrifvelse till chefen för finansdepartementet, afdelningskontoret äga att öfver inbetalningen utlämna kvitto till insättaren, hvarefter, sedan riksbankens hufvudkontor blifvit af afdelningskontoret underrättadt om inbetalningen, hufvudkontoret skulle, såsom förut ägt rum, utfärda behörigt insättningsbevis.

Ofvan har redogjorts för förfarandet inom statskontoret med statsinkomsternas mottagande i de fall, där levereringen, i enlighet med gifna bestämmelser, sker genom insättning å statskontorets giroräkning i riksbanken. Undantagsvis händer emellertid, att levereringen sker under den form, att med bref till statskontoret insändes ett belopp i kontanta penningar eller i postremissväxel. I sådant fall tillställas det levererade beloppet räntmästaren mot dennes kvitto, där kontanta penningar insändts, å själfva brefvet, eller, om beloppet sändts i växel, uti en särskild kvittensbok, hvori antecknas dagen då växeln inkommit, dess nummer, namnet å den bank, som utfärdat densamma, och växelbeloppet. Räntmästaren besörjer därpå insättning af medlen å statskontorets giroräkning, efter det, i förekommande fall, växel, behörigen kvitterad, blifvit inlöst. Bankattesten öfverlämnas af räntmästaren till inkomstbyrån, hvarefter det inlevererade beloppet bokföres i behörig ordning.

Därest, såsom stundom sker, medel med posten insändas direkt till riksbanken för insättning å statskontorets giroräkning, kvarliggjer bankattesten i riksbanken till följande dag, då den afhämtas genom statskontorets vaktmästare. Attesten förvaras därefter å inkomstbyrån, intill dess reversal inkommer, hvarefter ärendet behandlas i öflig ordning.

*State-
utgifterna.
Riksstaternas
utgiftstitlar.*

Vid en jämförelse af riksstaterna för åren 1877 och 1905 visar sig, att i dem båda skiljes emellan utgifter att utgå från statskontoret och utgifter att utgå från riksgäldskontoret, samt att i riksstaterna för bägge dessa år det förra slaget utgifter uppdelats i ordinarie och extra ordinarie anslag under särskilda hufvudtitlar samt anslag utom hufvudtitlarna. Hvad skiljaktigheterna emellan riksstaterna för nämnda år uti ifrågavarande afseende angår, märkas i första rummet de, som härröra af inrättandet år 1900 af ett nytt statsdepartement samt af den därpå föranledda omregleringen af ärendenas fördelning emellan statsdepartementen. Vidare hafva, i anledning af införandet af den nya härordningen, fjärde och femte hufvudtitlarna undergått betydande förändringar. Och äfven i öfrigt framvisa hufvudtitlarna åtskilliga olikheter, i det dels förut utgående anslag försvunnit, dels nya sådana i stort antal tillkommit, särskildt hvad angår det till åttonde hufvudtiteln hörande skolväsendet.

*Sättet
för stats-
utgifternas
bestridande
och bok-
föring.*

I afseende å de statsutgifter, som i riksstaten upptagas såsom utgående från statskontoret, gäller i allmänhet, att de till en del bestridas direkt från statskontorets egen kassa, men i öfrigt af landtränterierna.

Då 1874 års kommitté behandlade frågan om reglering af löneförhållanden m. m. vid statskontoret, fann kommittén, hvad särskildt angick statsutgifternas bestridande, anledning till erinringar och förslag i åtskilliga hänseenden. Så föreslog kommittén, att vissa utgifter å anslagen till rese- och traktamentsersättningar, till utflyttningshjälp efter skiften samt till skiften och afvittringar, m. fl., hvilka utgifter enligt dittills gällande bestämmelser blifvit af länsstyrelserna förskjutna, men för hvilka ersättning därefter skulle från statskontoret anordnas, måtte få formellt anordnas af länsstyrelserna; och blefvo beträffande de nämnda slagen af utgifter bestämmelser i sådant syfte meddelade genom tre särskilda kungl. kungörelser af den 8 december 1876 och en kungl. skrivelse till statskontoret af

samma dag. Kommittén hemställde vidare, i afseende å utbetalningarna från statskontoret af löner och arfvoden till verk och myndigheter i Stockholm, att statskontoret måtte befrias från åliggandet att granska aflöningsuträkningarna och redovisa medlen i fråga samt detta åliggande i stället öfverflyttas å vederbörande verk och myndigheter, äfvensom att i öfrigt vissa ändringar skulle införas i formerna för nämnda utbetalningar. Detta kommitténs förslag vann i det väsentliga beaktande uti kungl. kungörelsen den 30 november 1877 angående sättet för utbetalningen af löner och arfvoden m. m. till de verk och inrättningar i Stockholm, hvilkas aflöning anordnas från statskontoret.

Af 1874 års kommitté uttalades jämväl, att riksbanken borde be- myndigas verkställa alla af statskontoret anordnade utbetalningar. Såsom en afvikelse från detta önskemål framhölls räntekammarens åliggande att ombesörja öfversändandet af de kontanta medel, som erfordrades för kassa- förstärkningar i ränterierna m. m. Men vidare erinrades, att, medan i regel statskontoret ej höll kontant kassa till inlösen af dess anordningar å beslutade utgifter, utan vederbörande, mot kvitto å anordningen, erhöll i stället för penningar en å innehafvaren ställd inlösning eller s. k. assignation å statskontorets i riksbanken innestående behållning, härifrån för vissa fall gjorts undantag. För att tillmötesgå enskildes önsksningar om direkt likvid hade nämligen genom kungl. bref den 28 december 1872 med- gifvits räntekammaren att, under de kontroller statskontoret kunde anse nödigt stadga, af statsmedel innehafva ett förskott af högst 5,000 kro- nor att användas till inlösen af statskontorets anordningar å mindre summor.

1874 års kommitté medgaf visserligen, att genom sistberörda an- ordning en fördel blifvit beredd enskilda personer, som hade att hos stats- kontoret fordra mindre belopp, men fann dock denna anordning böra upp- höra, hufvudsakligen af det skäl att bibehållandet af kontant kassa, äfven af högst begränsadt omfång, nödvändigt medförde bibehållandet af en kassa- afdelning inom statskontoret och i sammanhang därmed stående uppbörds- bestyr och kontroller. Och kommittén hemställde därför, bland annat, att utbetalning från statskontoret måtte ske medelst anvisning på riksbanken, hvilken anvisning, utfärdad för innehafvaren men försedd med anteckning om den myndighet eller person, för hvilken den var afsedd, samt om det anslag, hvarå utgiften borde i statskontoret afföras, skulle, därest beloppet

borde utbetalas i hufvudstaden, utlämnas till vederbörande fordringsägare emot kvitto af viss beskaffenhet, men, om penningarna skulle afsändas till landsorten, öfverlämnas till riksbanken för afsändningens besörjande, i hvilket sistnämnda fall skrifvelse därom borde från statskontoret till vederbörande aflåtas med anmodan att, efter medlens emottagande, därom meddela statskontoret underrättelse.

Då statsrådet och chefen för finansdepartementet den 18 januari 1876 inför Kungl. Maj:t föredrog frågan om lönereglering m. m. för statskontoret, förordade han bifall till kommitténs förslag, i hvad det afsåg öfverflyttande på riksbanken af bestyret med försändning af penningar till landtränterierna. Och jämväl hvad angick förslaget om borttagande af en handkassa i statskontoret, förklarade han, att, efter någon tvekan huruvida det kunde vara skäl att taga hänsyn till dittills öflig sed, han ansett sig böra godkänna de skäl, kommitterade anført för sin uppfattning. Kungl. Maj:ts beslut utföll i enlighet med departementschefens tillstyrkande; och i den kungl. proposition angående ny lönestat för statskontoret, som förelades 1876 års riksdag, angafs, att Kungl. Maj:t ansett verkets omorganisation böra byggas, bland annat, på den förutsättningen, att verkets utbetalningar skulle verkställas genom anvisningar å riksbanken.

Vid behandlingen af de af Kungl. Maj:t föreslagna grunderna för omorganisation af statskontoret stannade kamrarna i olika beslut, hvadan frågan om ett särskildt godkännande af dessa grunder förföll. Då emellertid inom Riksdagen från flera håll kraftigt betonats gagnet för allmänheten af den dittillsvarande, åt vederbörande räntmästare anförtrödda kontanta handkassan, föranledde detta, att Kungl. Maj:t, vid meddelande den 22 september 1876 af befallning åt statskontoret att afgifva förslag till ny instruktion för verket, tillika föreskref, att detta förslag borde alternativt innefatta de bestämmelser, som blefve nödiga, därest Kungl. Maj:t funne skäligt föreskrifva, att statskontoret borde för utbetalningar i Stockholm till mindre belopp hålla en särskild förskottskassa. Och vid utfärdande därefter den 8 december 1876 af ny instruktion för statskontoret förordnades af Kungl. Maj:t, att räntmästaren — eller den gemensamme kassören för inkomst-, fond- och stämpelbyrån samt utgiftsbyrån — skulle tillhöra, bland annat, att från dessa byråer emottaga statskon-

torets anvisningar och dem, om medlen skulle utbetalas i Stockholm, vederbörande tillhandahålla, men, om de till landsorten eller utlandet skulle afsändas, öfverlämna till riksbanken för afsändningens besörjande; att af en handkassa, som, till belopp af högst tiotusen kronor, finge af honom innehafvas, lämna, i den mån ske kunde, kontant likvid åt dem, som önskade sådan, äfvensom att vid förefallande större likvider af den beskaffenhet, att beloppen skulle till ett flertal personer i mindre poster utgå, i riksbanken lyfta anvisningens summa och därefter tillhandahålla vederbörande medlen.

Uti ofvan omförmälda bestämmelser har sedermera skett den förändringen, att enligt särskilda kungl. bref, första gången af den 3 oktober 1881, länsstyrelserna bemyndigats att till belopp, växlande för olika län emellan 100,000 kronor och 300,000 kronor för kalendervecka, utställa assignationer å statskontorets giroräkning hos riksbanken. För minskning af antalet assignationer har tillika medgifvits länsstyrelserna att åt vederbörande landtränsmästare såsom förskott anordna och assignera visst maximibelopp att användas till inlösen af å ränteriet utställda anordningar. Assignationerna inlösas, de af Konungens befallningshafvande i Stockholms län utställda vid riksbankens hufvudkontor och de af länsstyrelserna i öfriga län utställda vid afdelningskontoret i den stad, där vederbörande länsstyrelse har sitt säte, eller ock vid riksbankens hufvudkontor.

Vid redogörelse för de former, under hvilka bokföringen af statsutgifterna verkställes, är att skilja emellan de utgifter, som anordnas af statskontoret själf, och dem, som anordnas af länsstyrelserna.

De af statskontoret anordnade utbetalningar för statsverkets räkning föränledas, med undantag för aflöningarna till statskontorets egen personal, pensioner från allmänna indragningsstaten och vissa andra utgifter, af till statskontoret ingifven, skriftlig rekvisition. Sedan denna af registratorn införts i diariet, öfverlämnas densamma till chefen för vederbörande byrå, i regel utgiftsbyrån, men inkomst-, fond- och stämpelbyrån i fråga om de under statskontorets vård ställda fonder och kassor samt anslag och lån till vattenaftappnings- och odlingsföretag, jämte anslag till bro- och hamnbyggnader eller förbättring och nyanläggning af vägar äfvensom beträffande utgifter för stämpelväsendet, för anskaffandet af taxeringslängder, beskattningsförfordningar m. m.

De till *utgiftsbyrån* öfverlämnade rekvisitioner antecknas därstädes först i statskommissariens rotel med angifvande af deras diarienummer och rekvisitens namn samt namnet på den revisor, till hvilken ärendet öfverlämnas för förberedande behandling och anordnings uppsättande. Bestyret därmed är emellan tre af utgiftsbyråns revisorer sålunda fördeladt, att till en revisor höra ärenden rörande anslag under riksstatens första, andra, tredje, fjärde, femte och åttonde hufvudtitlar, till en annan ärenden rörande anslag under nionde och tionde hufvudtitlarna äfvensom anslag å stat utom hufvudtitlarna samt till en tredje ärenden rörande anslag under sjätte och sjunde hufvudtitlarna äfvensom alla anordningar utom stat eller under förskottstitel.

Vid den revisorerna tillhörande förberedande granskningen af rekvisitionerna komma till användning särskilda s. k. *anteckningsböcker*. I dessa äro å skilda upplägg införda de anslag eller andra titlar, å hvilka medel anvisats att för statsutgifter tillhandahållas genom statskontoret medelst anordningar, vare sig å räntekammaren eller å landtränterierna; och angifvas å de särskilda uppläggen dessa medels belopp och ändamålet, hvartill de skola användas, samt, i vissa fall, data för det eller de kungl. bref, genom hvilka föreskrift meddelats om medlens disponerande. Med ledning af dessa anteckningar undersöker vederbörande revisor, huruvida de rekvirerade medlen helt eller delvis må till rekvisiten utbetalas, samt antecknar kortfattadt å rekvisitionen eller i särskild promemoria det resultat, till hvilket han härvid kommit, och återställer därefter rekvisitionen till statskommissarien. Därest denne, vid tagen del af handlingarna, finner utbetalning böra ske, uppsättes och kontrasigneras af den granskande revisorn en statskontorets *anordning* å det belopp, som skall utbetalas. Anordningen, som är ställd antingen å räntekammaren eller, i fråga om utbetalning genom länsstyrelse, å vederbörande landtränteri, införes i anteckningsboken, därvid det anordnade beloppet antecknas i endera af två särskilda sifferkolumner, afsedda, den ena för anordningar å räntekammaren och den andra för anordningar å landtränterierna.

Om emellertid, såsom i regel är fallet, vederbörande revisor vid granskning af rekvisitionen finner uppenbart, att hinder ej möter för den begärda utbetalningen, plägar han omedelbart i sammanhang med gransk-

ningen af rekvisitionen uppsätta och kontrasignera anordning samt införa densamma i anteckningsboken.

Anordningen lämnas sedan jämte öfriga handlingar i ärendet till den fjärde å utgiftsbyrån anställda revisorn, den s. k. memorialbokhållaren. Denne inför utbetalningen i *utgiftsmemorialboken*, hvilken, upplagd i flera delar för olika hufvudtitlar och andra utgiftsgrupper, upptager, i likhet med anteckningsböckerna, under särskilda konton de anslag eller andra titlar, å hvilka statsverkets utgifter anordnas. Å debetsidan i memorialboken antecknas för hvarje konto anslagets belopp eller å kontot eljest tillgängliga medel, å kreditsidan utbetalningarna med angifvande af anordningsdag och belopp äfvensom, i förekommande fall, det kungl. bref, som ligger till grund för anordningen.

Memorialboken kommer alltså att innehålla samma debet- och kreditposter som anteckningsböckerna, ehuru i regel mera kortfattadt antecknade samt dessutom af praktiska hänsyn grupperade på annat sätt.

Från memorialbokhållaren gå handlingarna till statskommissarien för föredragning af ärendet. Sedan detta skett och anordningen undertecknats af dem, som deltagit i ärendets afgörande, öfversändas anordningar å landtränterierna, med en af granskande revisorn uppsatt missivskrifvelse, till vederbörande länsstyrelse, hvilken låter utbetala beloppet, hvarefter anordningen bilägges landtränteriets räkenskap såsom verifikation.

Anordningar å räktekammaren åter öfverlämnas till den af utgiftsbyråns revisorer, hvilken har att kontrasignera statskontorets assignationer, den s. k. assignerande revisorn, för närvarande den, som, enligt hvad ofvan nämnts, handlägger ärenden rörande anslagen under riksstatens nionde och tionde hufvudtitlar m. m.

Af denne revisor lämnas därefter alla anordningar å ettusen kronor och därunder samt understundom, då det för rekvisenten är af vikt att erhålla snar likvid, äfven anordningar å något högre belopp oassignerade till räktemästaren för att, emot kvitto å anordningen, till vederbörande utbetala beloppet af handkassan.

För hvar och en af öfriga anordningar eller, där flera af dessa lämpligen kunna sammanslås, för summan af dessa anordningars belopp uppsätter och kontrasignerar assignerande revisorn en till innehafvaren ställd

assignation, d. v. s. en invisning å statskontorets giroräkning hos riksbanken. Å hvarje sådan anordning antecknas assignationens ordningsnummer samt å hvarje assignation, som omfattar flera anordningar, dessas särskilda belopp. Assignationen införes därpå af den assignerande revisorn i den å utgiftsbyrån förda *bankräkningen* å det upplägg, som afser statskontorets egna dragningar å dess giroräkning och som plägar benämnas den *stora bankräkningen*, med angifvande af dagen för assignationens utfärdande, assignationens ordningsnummer, namnet å den till hvilken anordningen är ställd, de särskilda anordningsbeloppen, där flera sådana ingå i assignationen, och det assignerade beloppet. Sedan assignationen därefter undertecknats af föredraganden, öfverlämnas assignation och anordning, mot kvitto i en af assignerande revisorn förd särskild kvittensbok, till räntmästaren, hvilken till vederbörande utlämnar assignationen mot kvitto å anordningen.

I den mån räntmästaren verkställer utbetalningar af sin handkassa, äger han, mot företeende af de kvitterade anordningarna, få, för handkassans fyllande, till sig assignerad motsvarande belopp. Å dylik assignation, hvilken såsom de öfriga införes i stora bankräkningen, skall uttryckligen angifvas, att densamma ställes »till räntmästarens disposition». Med enahanda anteckning förses de assignationer, som afse sådana större belopp, hvilka skola, mot kvitto å anordning eller å särskild lista, utgå till ett flertal personer i mindre poster och må af räntmästaren i förskott lyftas.

Rörande de oassignerade anordningar, som öfverlämnas till räntmästaren för likvid af handkassan, verkställer denne ej omedelbart någon anteckning. Först då till honom, för handkassans fyllande, öfverlämnas assignation å utgifna dylika anordningsbelopp, antecknar han i sin hufvudjournal assignationsdagen, namnet å den till hvilken anordningen är ställd, beloppets natur, de särskilda anordningsbeloppen, där flera sådana ingå i assignationen, assignationens belopp och ordningsnummer; och införes det assignerade beloppet dels i en specialkolumn för statsverkets utgifter samt dels i en för denna kolumn och specialkolumnen för utbetalningar af fondmedel gemensam summakolumn. Jämväl öfriga till räntmästaren öfverlämnade assignationer införas vid deras mottagande på enahanda sätt i denna journal, ehuru utlämnandet till vederbörande af assignationer eller, i fråga om förskottsassignationer för likvid till ett flertal, lyftningen af

medlen naturligen i många fall sker först en eller flera dagar efter det vederbörande assignation tillställts räntmästaren.

Däremot upptagas i den af kassabokhållaren förda kassaboken de försiggångna utbetalningarna i tidsföljd. Där införas sålunda utbetalningarna af handkassan omedelbart vid deras verkställande och öfriga utbetalningar, vare sig medelst assignation eller kontanta medel, i den mån de ske. Angående hvarje utbetalning antecknas dagen för densamma, namnet å den, för hvilken medlen varit afsedda, utgiftens natur, assignationsnumret och beloppet; dock att, där samma dag sker utbetalning af flera belopp, hörande till samma anordning, dessa sammanföras till en post. Beträffande utbetalningar från handkassan ifylles assignationsnumret senare, så snart assignering skett; i fråga om utbetalning af belopp, som utgör blott en del af hvad som assignerats, antecknas före assignationsnumret ordet »af».

De till *inkomst-, fond- och stämpelbyrån* öfverlämnade medelsrekvisitioner varda, sedan de införts i statskommissariens rotel, omhändertagna af föredraganden, som är antingen statskommissarien eller, i vissa anordningsmål, kamreraren. Genom statskontorets beslut den 8 maj 1900 har nämligen chefen för inkomstbyrån bemyndigats att till kamreraren för beredning och föredragning öfverlämna de mål, som röra utanordning af medel å de från sjätte hufvudtiteln å extra stat anvisade anslag till väg-, bro- och hamnbyggnader, upprepning af åar och farleder samt myrutdikningar och vattenaftappningar äfvensom af medel, anvisade från odlingslånefonden, såvidt dylikt mål icke erfordrar jämväl pröfning af säkerhetshandlingar. Vid den förberedande granskning af rekvisitionerna, som äger rum å byrån, komma till användning anteckningar, förda antingen i särskilda anteckningsböcker, inrättade i hufvudsak lika med anteckningsböckerna å utgiftsbyrån, eller ock i några få fall på särskilda upplägg i utgiftsbyråns anteckningsböcker. Granskningen besörjes i vissa till statskommissariens föredragning hörande ärenden af kamreraren och i de öfriga af revisorn å inkomstbyrån samt, beträffande alla till kamrerarens föredragning öfverlämnade ärenden, af nämnda revisor. Därest utbetalning finnes böra ske, uppsätter och kontrasierar den granskande tjänstemannen anordningen samt inför densamma i vederbörande anteckningsbok, hvarjämte utgiften

bokföres, om den rör något i riksstaten uppfördt anslag, af memorialbokhållaren å utgiftsbyrån i utgiftsmemorialboken, men, om den afser fonderna, i de för sådant ändamål å inkomstbyrån förda särskilda memorialböcker. Sedan därefter föredragning skett och anordningen erhållit fullständiga underskrifter, öfversändes anordning å landtränteri med en af inkomstbyråns revisor uppsatt missivskrifvelse till vederbörande länsstyrelse för vidare behandling i enahanda ordning som beträffande dylika anordningar från utgiftsbyrån. Anordningarna å räntekammaren åter öfverlämnas till assignerande revisorn å utgiftsbyrån, hvarefter för ärendets vidare behandling gälla enahanda föreskrifter som beträffande liknande ärenden å utgiftsbyrån blott med den afvikelse, att assignationerna underskrifvas af föredraganden å inkomstbyrån.

För de af *länsstyrelserna anordnade utbetalningar* för statsverkets räkning äga länsstyrelserna, såsom förut nämnts, utfärda assignationer å statskontorets giroräkning hos riksbanken. Sista helgfria dag i hvarje vecka aflåtas af länsstyrelserna till statskontoret uppgifter rörande de af dem under den gångna veckan å statskontorets giroräkning utställda assignationer med angifvande af dagen för hvarje assignation, dess nummer och belopp. Sedan dessa veckouppgifter inkommit till statskontoret och registrerats, öfverlämnas desamma till assignerande revisorn å utgiftsbyrån, hvilken å det upplägg af bankräkningen, som plägar benämnas *lilla bankräkningen*, antecknar veckouppgiftens datum, dess nummer i en alla dylika uppgifter omfattande årlig nummerföljd, länets namn, de särskilda assignationernas nummer och belopp samt veckouppgiftens slutsumma. Därefter lämnas uppgiften till räntmästaren, hvilken i sin s. k. bijournal antecknar de särskilda assignationernas data, veckouppgiftens ordningsnummer, länets namn, assignationernas nummer och belopp samt veckouppgiftens slutsumma. Slutligen antecknas af kassabokhållaren i kassaboken assignationernas data, länets namn samt assignationernas nummer och belopp.

Statskontorets assignationer.

Till hvad här ofvan i korthet anförts beträffande sättet för statsutgifternas bestridande från statskontoret, har kommittén, af förekommen anledning, ansett sig böra foga en något utförligare redogörelse beträffande

formerna för utställandet af statskontorets assignationer eller anvisningar å riksbanken jämte vissa därmed sammanhörande förhållanden.

Enligt 1856 års instruktion skulle dessa assignationer vara underskrifna af en statskommissarie och en kungl. räntmästare samt kontraserade af bokhållaren i räntekammaren. Vid den tidpunkten förestods räntekammaren fortfarande, likasom ända till 1876 års utgång, af två kungl. räntmästare. Såsom af statskontoret i underdånigt utlåtande den 13 december 1875 erinrades, hade en andre räntmästare tillsatts år 1734 på framställning af Rikets Ständer »till mera säkerhets erhållande för Riksens medel».

Under förutsättning af bifall till sitt genomgripande förslag i afseende å ordnandet af statskontorets in- och utbetalningar, ansåg 1874 års löneregleringskommitté räntekammarens dåvarande personal — två kungl. räntmästare, en bokhållare och en kammarskrifvare — kunna ersättas med en enda å den af kommittén föreslagna »inkomst- och utgiftsbyrån» anställd tjänsteman, hvilken, »då det skulle tillkomma honom att hålla räkning öfver statskontorets i riksbanken inestående kontanta kassa samt verkställa alla utbetalningar», lämpligen borde benämnas kassör. En sådan förändring i afseende å räntekammarens personal ansåg kommittén betingas dels däraf att, med upphörandet af kontant kassa, den kontroll inom räntekammaren, som föranledt anställandet af två räntmästare, blefve obehöflig, dels ock däraf att kassörsgöromålen enligt kommitténs förslag skulle blifva i högst väsentlig mån förenklade. Dessa skulle nämligen hufvudsakligen komma att bestå uti emottagande och utlämnande af anvisningar på riksbanken samt förande af bank- eller kassaräkningar jämte särskilda räkningar öfver emottagna anvisningar, dessa senare räkningar till ledning vid den inventering, som dagligen, efter det utbetalningen för dagen upphört, borde hos kassören verkställas.

1874 års kommitté tänkte sig nämligen, såsom dess förslag utvisar, att chefen för »inkomst- och utgiftsbyrån» — jämte det att honom borde tillkomma dels att draga försorg om anskaffandet af erforderliga anvisningsblanketter och desamma förvara, dels att med biträde af amanuens utskrifva de anvisningar, som tillhörde byrån, — skulle dagligen tillika med chefen å den af kommittén föreslagna »fond- och stämpelbyrån» verkställa inventering af de under kassörens vård befintliga anvisningar. Chefen för »fond-

och stämpelbyrån» skulle ock, i hvad hans byrå tillhörde, draga försorg om anskaffning af erforderliga anvisningsblanketter och dem förvara samt ansvara för utskrifningen af anvisningar, jämte det han, såsom ofvan nämnts, borde dagligen tillika med chefen å »inkomst- och utgiftsbyrån» verkställa inventering af de under kassörens vård befintliga anvisningarna. Kommittén föreslog vidare, att statskontorets anvisningar på riksbanken skulle underskrifvas af vederbörande byråchef samt, sedan desamma blifvit i utgiftsboken annoterade och med bevis därom försedda, af presidenten. Dessa förslag till kontrollåtgärder blefvo emellertid i väsentliga delar icke genomförda vid verkets omorganisation.

I den för statskontoret den 8 december 1876 utfärdade nya instruktionen finnas i fråga om statskontorets anvisningar å riksbanken följande särskilda bestämmelser.

Enligt § 10 skulle det åligga

inkomst-, fond- och stämpelbyrån — som hade att handlägga ärenden rörande de under statskontorets vård stående särskilda fonder och kassor, anslag och lån till vattenaftappnings- och odlingsföretag, jämte anslag till bro- och hamnbyggnader m. m. — att uppsätta de i dessa ärenden beslutade anvisningar samt expediera dem på det sätt, att de öfverlämnades till räntmästaren;

utgiftsbyrån — som hade att handlägga alla utgiftsärenden med undantag af dem, som tillhörde inkomst-, fond- och stämpelbyrån — att uppsätta de anvisningar, som i dessa ärenden beslötos, samt expediera desamma medelst deras öfverlämnande till räntmästaren;

räntmästaren, såsom redan är omförmäldt, att från nämnda byråer mottaga statskontorets anvisningar och dem, om medlen skulle i Stockholm utbetalas, vederbörande tillhandahålla, men, om de till landsorten eller utlandet skulle afsändas, till riksbanken öfverlämna för afsändningens besörjande, samt att — jämte det han af en handkassa till belopp af högst 10,000 kronor lämnade, i den mån ske kunde, kontant likvid åt dem, som sådan önskade — vid förefallande större likvider af den beskaffenhet, att beloppet skulle till ett flertal personer i mindre poster utgå, i riksbanken lyfta anvisningens summa och medlen därefter vederbörande tillhandahålla; samt att föra nödiga anteckningar och räkenskaper.

I sista mom. af § 10 tillägges, att närmare bestämmelser om de göromål, som tillhöra enhvar af tjänstemännen och särskildt dem inom byråerna, äfvensom om sättet och ordningen för göromålsens bestridande intagas i verkets arbetsordning.

Beträffande statskontorets anvisningar stadgas i § 11 af instruktionen, att de undertecknas ensamt af föredragande ledamoten med kontrasignation af vederbörande byråtjänsteman.

I detta sammanhang bör ock omförmälas, att § 12 i 1876 års instruktion föreskrifver, att »på sätt och å de tider, som i arbetsordningen närmare bestämmas», inventeringar skola hållas till kontroll, bland annat, »å de af räntmästaren emottagna anvisningar och å den hos honom befintliga handkassa jämte andra kontanta medel». Jämlikt § 6 i instruktionen skulle särskild arbetsordning utfärdas af verkets chef efter föregången öfverläggning med ledamöterna.

Under åberopande af sistnämnda paragraf utfärdades den 31 december 1879 arbetsordning för statskontorets ämbets- och tjänstemän.

Enligt denna arbetsordning tillkommer det chefen för inkomst-, fond- och stämpelbyrån att hafva inseende öfver räntmästaren. Revisorn och bokhållaren å nyssnämnda byrå skulle åligga »uppsättning af anvisning, när sådan skall utfärdas», samt expeditioners undertecknande.

Beträffande utgiftsbyrån angifves i arbetsordningen hvad dess revisorer och bokhållare åligger, »efter den fördelning af göromålen dem emellan, som af byråchefen bestämmes». Därbland förekommer ock »uppsättning af anvisning, när sådan skall utfärdas,» samt expeditioners undertecknande.

Såsom ofvan är nämndt, föreskrifves i § 12 af 1876 års instruktion, att »på sätt och å de tider, som i arbetsordningen närmare bestämmas», inventeringar skola hållas till kontroll, bland annat, *å de af räntmästaren emottagna anvisningar och å den hos honom befintliga handkassa jämte andra kontanta medel.*

Med hänvisning till § 12 i instruktionen bestämmes emellertid i detta hänseende uti arbetsordningen, att inventeringar skola af chefen för inkomst-, fond- och stämpelbyrån verkställas *å den hos räntmästaren befintliga handkassa jämte andra kontanta medel*, så ofta sådant finnes nödigt, men minst en gång i månaden.

Då statskontoret i underdånig skrifvelse den 26 september 1902 gjorde anmälan hos Kungl. Maj:t om de förfalskningar, som dåmera upptäckts i afseende å åtskilliga statskontorets assignationer å riksbanken, erinrade statskontoret, hurusom enligt 1876 års instruktion det ålåg utgiftsbyrån att uppsätta anvisningarna å från denna byrå utanordnade utgiftsbelopp samt att expediera dem medelst deras öfverlämnande till räntmästaren, och att enahanda föreskrift var gifven för inkomst-, fond- och stämpelbyrån beträffande assignationer, som afsågo utgifter, hvilkas ombesörjande ålåg sistnämnda byrå.

Enligt hvad statskontoret meddelade i den underdåniga skrifvelsen, hade man emellertid redan från och med det att instruktionen den 1 januari 1877 trädde i kraft ansett sig böra tillämpa omförmälda bestämmelse i instruktionen sålunda, att en amanuens anställdes å räntekammaren såsom representant för de båda byråerna, hvilken amanuens hade att för dessas räkning uppsätta och expediera anvisningarna. Af statskontorets protokoll den 30 december 1876 inhämtas nämligen — säges det vidare — att statskontoret då inrättat en amanuensbefattning med åliggande för dess innehafvare »att tillhandagå inkomst- och utgiftsbyråerna med uppsättning och kontrasignering af beslutade anvisningar samt särskildt lämna den nämnda byråer gemensamt tillhörande räntmästaren det biträde vid göromålen, som af denne tjänsteman kunde honom i ofvannämnda egenskap anförtrös».

Huru vid utfärdande af assignationer i statskontoret tillgått, finnes uppgifvet i en polisrapport af den 19 september 1902 angående undersökning om ofvannämnda förfalskningar, hvilken rapport åtföljde statskontorets underdåniga skrifvelse den 26 i samma månad (tryckt i 1903 års riksdagshandlingar, 2 saml., 1 afd., 1 band, sid. 553 och följ.).

Enligt dessa uppgifter underskrefvos assignationerna af vederbörande statskommissarier och kontrasignerades af räntmästarens amanuens eller annan extra ordinarie tjänsteman, som af statskontoret fått sig tilldelad rätt att kontrasignera (»assignmentsrätt») och som vid behof tillkallades af räntmästaren, hvilken ock signerade assignationen. Då assignationer skulle utskrifvas, utlämnade räntmästaren till sin amanuens eller annan extra ordinarie tjänsteman med assignmentsrätt, som af räntmästaren tillkallats, anordning eller anordningar och gaf order om utskrifvande af assignation.

Den beordrade tjänstemannen utskref därefter på i räntekammaren förvarade statskontorets blanketter assignationen och kontrasignerade denna med sin namnunderskrift samt aflämnade, efter verkställda annotationer i en å räntekammaren förvarad bok, »bankoräkningar», till räntmästaren assignationen och de anordningar, till hvilka den hänförde sig. Det hade icke sällan förekommit, att räntmästaren, då utbetalningar eller utlämningar af assignationer varit brådsakande och hans amanuens varit upptagen å annat ställe inom verket eller varit frånvarande, själf utskrifvit assignationerna och gjort vederbörliga anteckningar därom i nyssberörda, för amanuensen afsedda bok och därefter efterskickat amanuensen eller tjänsteman med assignationsrätt, som å räntekammaren, efter det assignationen blifvit jämförd med anordningarna, kontrasignerat densamma och öfvertygat sig om, att vederbörlig anteckning blifvit gjord i amanuensens bok. Sedan räntmästaren mottagit assignationen och de till denna hörande anordningarna och kontrollerat dessa, signerade räntmästaren assignationen med sina namninitialer och införde anteckning om assignationen i en bok, benämnd »räntmästarens kvittensbok», hvarefter räntmästaren med en af verkets vaktmästare till vederbörande statskommissarie insände assignationen för underskrift, de till assignationen hörande anordningarna, särskild specifikation, om sådan fanns, samt »räntmästarens kvittensbok». Vederbörande statskommissarie granskade därpå, att assignationen var rätt utskrifven och rätt antecknad i »räntmästarens kvittensbok», underskref assignationen samt återsände denna med tillhörande handlingar och kvittensboken till räntmästaren, som i kvittensboken uti särskild kolumn med sin signatur kvitterade mottagandet af assignationen.

I sin ofvanberörda underdåniga skrifvelse den 26 september 1902 anmälde statskontoret, att detsamma, i anledning af hvad då förekommit, ansett sig böra vidtaga åtskilliga förändringar i arbetssättet å räntekammaren samt inkomst- och utgiftsbyråerna, i syfte att, utöfver hvad i instruktion och arbetsordning fanns föreskrifvet, åstadkomma en fortgående och mera ingående kontroll å kassarörelsen. I sådant afseende hade statskontoret förordnat, bland annat, att de då använda assignationsblanketterna skulle, så snart nya hunno anskaffas, utbytas mot sådana i häften (block) om 100 stycken och försedda med talong, svarande mot hvarje

blankett; att lagret af assignationsblanketter skulle förvaras i ett af kassaskåpen i räntekammarens hvalf samt en bok i sänder i mån af behof mot kvitto utlämnas till vederbörande revisor å utgiftsbyrån, i sammanhang hvarmed såväl assignationer som motsvarande talonger skulle förses med nummer medelst numreringsmaskin; att det skulle åligga utgiftsbyrån att verkställa erforderlig bokföring af assignationsblankettlagret; att de nya assignationerna skulle ställas till innehafvaren mot kvitto å assignationen; att, innan nytt häfte assignationsblanketter utlämnades, det föregående användning skulle vederbörligen redovisas; att alla assignationer skulle för de båda byråernas räkning kontrasigneras af en bland utgiftsbyråns revisorer, som därtill af statskontoret förordnades, samt undertecknas af vederbörande föredragande; att assignationens belopp i kronor skulle angifvas genom perforering medelst s. k. Williams checkpunsningsmaskin; att den kontrasignerande revisorn skulle hafva till åliggande att föra bankräkning öfver alla af statskontoret eller länsstyrelserna gjorda invisningar å statskontorets giroräkning; att alla anordningar å räntekammaren borde, sedan de voro behörigen underskrifna, omedelbart öfverlämnas till den kontrasignerande revisorn å utgiftsbyrån; att de anordningar å 1,500 kronor eller lägre belopp, hvilka antogos kunna likvideras af räntmästarens handkassa, skulle tillställas denne oassignerade och icke finge assigneras i vidare mån än som för handkassans godtgörande visades erforderligt, d. v. s. förr än genom kvitto styrktes, att anordnad belopp blifvit till vederbörande från handkassan utbetaldt; att å assignationer afsedda till ersättning åt räntmästarens handkassa äfvensom å assignationer, hvilka afsågo likvider vid kassan åt ett flertal personer i mindre poster, skulle tecknas orden: »till räntmästarens disposition»; att, då flera anordningar sammanfördes i en assignation, de särskilda anordningsbeloppen skulle å assignationen specificeras; att kontrasignanten skulle åligga att anteckna assignationens nummer å den eller de anordningar, som lågo till grund därför; samt att, efter det assignation blifvit kontrasignerad, men innan den företeddes till underskrift af vederbörande föredragande, densammas nummer skulle för hvarje anordningsbelopp antecknas i vederbörande memorialbok i särskildt därför afsedd kolumn och assignationen förses med påskrift utvisande, att anteckning i memorialboken verkställts.

Enligt hvad kommittén inhämtat, hafva emellertid, under den tid, som förflutit, från det ofvannämnda bestämmelser blefvo beslutade, dessa vid tillämpningen blifvit i vissa afseenden modifierade. Så utlämnas numera vanligen, i stället för en, två böcker assignationsblanketter i sänder till assignerande revisorn, och redovisning för desamma lämnas ej efter förbrukandet af hvarje bok utan halfårsvis. Föreskriften att, i sammanhang med assignationsblanketternas utlämnande till nämnda revisor, såväl assignationer som motsvarande talonger skulle föras med nummer medelst numreringsmaskin tillämpas ej, utan sker numrering med handskrift först i den mån assignationerna komma till användning. Bestämmelsen i fråga om likviderande från handkassan af anordningar å 1,500 kronor eller lägre belopp har tillämpats så, att i regel endast anordningar å 1,000 kronor eller lägre belopp lämnas oassignerade till räntmästaren. Och föreskrift om assignationsnumrens antecknande i memorialbok samt om påskrift å assignationerna rörande dylik anteckning blef icke meddelad.

I afseende å kontrollen öfver handhafvandet inom statskontoret af statsverkets medel är till en början att erinra om de anordningar i sådant hänseende, som före upptäckten år 1902 af förfalskningar å vissa statskontorets assignationer funnos träffade och delvis kommit till synes i ämbetsverkets arbetsordning. *Kontroller.*

Hvad först angår själfva bokföringssystemet, fördes af en å räntekammaren anställd amanuens bankräkningar, liknande dem, som nu föras å inkomst- och utgiftsbyråerna, detta till kontroll å räntmästarens journaler, hvilka då liksom nu omfattade inkomster och assignerade utgifter. Bokföringen af inkomsterna kontrollerades dessutom genom den å inkomstbyrån förda inkomstmemorialboken. De särskilda anteckningsböckerna å inkomst- och utgiftsbyråerna voro afsedda att gentemot utgiftsmemorialboken kontrollera de anordnade utgifterna, i hvilket afseende uti arbetsordningen stadgades, att antecknings- och utgiftsmemorialböcker skola tid efter annan, minst en gång i hvarje månad, jämföras med hvarandra till kontroll å de afförda posternas öfverensstämmelse.

I arbetsordningen blef stadgadt, att räntmästaren vid hvarje veckas utgång skulle till statskontoret afgifva specifik rapport angående kassans

inkomster och utgifter under veckan. Då emellertid denna rapport skulle omfatta äfven hvad genom landtränterierna under veckan influtit eller utgifvits och kännedom härom i statskontoret erhöles först under förra delen af påföljande vecka, följde därpå i tillämpningen, att räntmästarens berörda rapport ej heller kunde tidigare afgifvas. Till kontroll å räntmästaren skulle tjäna den inventering, som minst en gång i månaden skulle af chefen för inkomstbyrån verkställas i räntekammaren.

Länsstyrelsernas uppgifter om insättningar å statskontorets bankräkning verifierades, så länge dessa insättningar skedde genom försändning till riksbankens hufvudkontor, medelst de därifrån till statskontoret afhämtade bankattesterna. Då sedermera i stället stadgades, att dylika insättningar skulle ske vid vederbörande afdelningskontor i landsorten, äfvensom att länsstyrelserna finge utställa anvisningar å statskontorets bankräkning, blef, till kontroll å länsstyrelsernas veckovis afgifna uppgifter om insättningar och dragningar, jämväl öfverenskommet, att riksbanken skulle i början af hvarje vecka tillhandahålla statskontoret uppgift angående de belopp, som under föregående vecka af landtränterierna insatts eller uttagits å statskontorets bankräkning.

Till kontroll å denna bankräkning, jämväl hvad insättningar och uttagningar vid riksbankens hufvudkontor angick, var slutligen i arbetsordningen räntmästaren ålagdt att tid efter annan, minst en gång hvar tredje månad, med bankräkningen jämföra räntmästarens journaler och hvarje gång om förloppet göra anmälan hos statskontoret.

Sedan emellertid genom upptäckten af ofvanberörda förfalskningar ådagalagts, att förefintliga kontroller ej gjorde till fyllest, hafva i kontrollsyfte träffats åtskilliga förändrade eller nya anordningar, af hvilka en del här ofvan omförmälts och hvilkas innebörd kan sammanfattas sålunda:

Till förekommande af missbruk hvad själfva *assignationerna* angår, har man upptagit den redan af 1874 års kommitté föreslagna anordning, att lagret af assignationsblanketter ej är tillgängligt för räntmästaren; i stället skola dessa förvaras i ett af statskontorets kassaskåp, hvartill leda tre lås med särskilda nycklar. Vidare har bestyret med uppsättning och kontrasignation af assignationer, som förr var uppdraget åt amanuensen å räntekammaren eller annan extra ordinarie tjänsteman i statskontoret,

öfverflyttats å en af utgiftsbyråns revisorer, till hvilken assignationsblanketter utlämnas under iakttagande af vissa kontrollåtgärder. Och därjämte angifvas assignationsbeloppen ej blott i skrift, utan, beträffande krontalet, äfven genom perforering af blanketterna.

Vidkommande *bokföringssystemet* har träffats den förändrade anordning, att de af amanuensen å räntekammaren förut förda »bankräkningar» nu föras, hvad inkomsterna angår, å inkomstbyrån samt beträffande de assignerade utgifterna å utgiftsbyrån. Och därjämte har genom den af kassabokhållaren förda kassaboken afsetts att skapa en kontroll ej blott å räntmästarens journaler utan äfven å handkassan.

Hvad slutligen angår *rapportväsendet*, har, till ytterligare kontroll å räntmästarens journaler och handkassa, ålagts *kassabokhållaren* att dagligen upprätta en s. k. *dagrapport*. I denna upptagas summorna af debet- och af kreditposterna från årets början enligt räntmästarens journaler, hvar efter till skillnaden mellan dessa poster läggas handkassans behållning och beloppet af hos räntmästaren inneliggande assignationer. Den slutsumma, som sålunda erhålles, skall tillika utgöra kassabokens utgående saldo samma dag. Dagrapporten, som undertecknas af både räntmästaren och kassabokhållaren, kontrolleras därefter i anseende till summan af debetposterna af kamreraren samt i anseende till summan af kreditposterna af assignerande revisorn. Öfver denna granskning, som sker med ledning af de å inkomst- och utgiftsbyråerna förda bankräkningar, meddelas å dagrapporten attestat.

Räntmästaren åligger fortfarande att öfver inkomster och utgifter under hvarje vecka afgifva *veckorapport*, som numera skall aflämnas senast kl. 12 å torsdagen i påföljande vecka. Till kontroll å denna rapport äfvensom å de till grund för densamma, i hvad den afser länsstyrelserna, liggande veckouppgifter från dessa angående insättningar och dragningar å statskontorets giroräkning hos riksbanken tjänar den ofvan omnämnda veckouppgiften från *riksbanken*, hvilken uppgift numera omfattar äfven de under föregående vecka gjorda insättningar och dragningar å statskontorets giroräkning vid riksbankens hufvudkontor och sålunda afser giroräkningen i dess helhet.

Enär emellertid i statskontoret kunna vara bokförda och i räntmästarens veckorapport alltså ingå insättningar eller dragningar å statskontorets giroräkning, hvilka ännu icke kommit till synes i riksbankens motsvarande veckorapport eller tvärtom, måste till förklaring å sålunda förefintliga skiljaktigheter emellan räntmästarens och riksbankens veckorapporter räntmästaren afgifva en särskild tablå, benämnd *räntekammarens veckoafslutningar*, i hvilken under skilda rubriker specificeras de belopp, hvaraf skiljaktigheterna betingas. Denna tablå öfverlämnas jämte räntmästarens och riksbankens veckorapporter för granskning till en å riksbokslutsbyrån anställd amanuens, hvilken därvid har att förvissa sig om, att den i tablåen framlagda förklaringen af skiljaktigheterna mellan nyssnämnda båda rapporter är med verkliga förhållandet öfverensstämmande.

Samma dag, den 26 september 1902, då statskontoret beslöt skrifvelse till Kungl. Maj:t med anmälan om vissa bland ofvanberörda nya kontrollanordningar, vidtogos af Kungl. Maj:t förberedande åtgärder för vinnande af ytterligare kontroll öfver statsräkenskapen. Sedan nämligen för Kungl. Maj:t blifvit erinradt, att nuvarande föreskrifter om sammanförande i statskontoret af de olika ämbetsverkens räkenskaper icke mer syntes fullt tillfredsställande, särskildt med hänsyn till behöfligheten af att en i möjligaste mån fullständig kontroll öfver statsräkenskapen måtte kunna vinnas, fann Kungl. Maj:t nämnda dag godt uppdraga åt särskilda kommitterade att afgifva yttrande om de ändringar i gällande bestämmelser rörande bokföringen i statskontoret, hvilka kunna anses påkallade, äfvensom framställa förslag om sådana ändringar i de särskilda ämbetsverkens bokföring, som kunna föränledas af en föreslagen ändrad eller utvidgad bokföring i statskontoret.

På framställning af dessa kommitterade har därefter den 8 april 1904 utfärdats kungl. kungörelse angående vissa förberedande anordningar för genomförande af en central kassakontroll, uti hvilken kungörelse förordnats,

att det skall åligga de statsmedelförvaltande verk och myndigheter samt redogörare, som äga giroräkning i ett riksbankens kontor, att vid kassatimmens slut hvarje dag å blankett, som af riksbanken tillhandahålles, till kontoret afsända uppgift om nummer och belopp å hvarje

assignation, som under samma dag utfärdats, hvarefter, enligt hvad fullmäktige i riksbanken meddelat, vederbörande riksbankskontor, å sin sida, snarast möjligt efter ingången af hvarje ny månad tillställer verk, myndighet eller redogörare, som hos kontoret fått giroräkning för sig öppnad, besked, innefattande ej mindre uppgift å vid månadsskiftet innestående saldo än äfven specifikation till nummer och belopp å de assignationer, som äro vid samma tidpunkt utelöpande;

att de statsmedelförvaltande verk och myndigheter samt redogörare, som öppna räkning i riksbanken och skola lämna ofvan omförmälda uppgift öfver utfärdade assignationer, äga att därom i riksbanken göra anmälan och uttaga de för uppgifterna afsedda blanketter;

att Konungens befallningshafvande och de öfriga myndigheter och redogörare, som i afseende på sin medelförvaltning äro underordnade central hufvudförvaltning men äga särskilda giroräkningar i riksbanken, skola, efter det bankens sålunda afgifna månadsbesked blifvit med de hos myndigheten eller redogöraren förda anteckningar öfver kassarörelsen jämfördt och utredning beträffande möjligen befintliga skiljaktigheter ägt rum, ofördröjligen öfversända nämnda besked jämte däröfver till äfventyrs erforderliga förklaringar till den centrala hufvudförvaltningen; samt

att vederbörande centrala verk äfvensom sådana myndigheter och redogörare, som icke i afseende på sin medelförvaltning äro underordnade central hufvudförvaltning, skola, efter mottagna bankbesked beträffande såväl verkets eller myndighetens egna giroräkningar som de underordnade myndigheternas och redogörarnes räkningar, föranstalta om skyndsam granskning däraf, hvarvid möjligen förefintliga skiljaktigheter mellan de hos verket eller myndigheten förda anteckningar öfver kassarörelsen och bankbeskeden böra utredas, hvarefter samtliga bankbesked med däröfver afgifna förklaringar skola ofördröjligen öfversändas till statskontorets riksbokslutsbyrå för att därstädes efter granskning förvaras.

Hvad särskildt statskontoret beträffar, har där åt assignerande revisorn uppdragits att till riksbanken afsända de dagliga uppgifterna om utfärdade assignationer, hvarjämte räntmästaren erhållit uppdrag att jämföra riksbankens månadsbesked med sina journaler och öfver skiljaktigheterna afgifva redogörelse, uppställd i likhet med veckoafslutningarna.

Statskontorets åligganden i afseende å vissa till statsverket icke hörande medel. Förutom statskontorets åligganden i afseende å statsverkets inkomster och utgifter tillhör ämbetsverket, bland annat, att, på sätt redan är eller framdeles må blifva förordnad, i kronans kassor jämväl låta emottaga andra verks och myndigheters särskildt ingående uppbörd, för att vederbörande tillhandahållas.

På grund af tid efter annan meddelade bestämmelser i nämnda hänseende ingå en mängd medel af olika slag, i flertalet fall till landtränterierna men undantagsvis äfven till statskontoret, för att redovisas till vederbörande. Sådana medel äro riddarhusavgifter, landstingsmedel, personliga sjukvårdsavgifter, bidrag till skjutsentreprenader, vägs katt, avgifter till vissa pensions- och understödsanstalter, bidrag till döfstumundervisningen, brännvinsförsäljningsavgifter samt avgifter till åtskilliga brand-, hagelskade- och kreatursförsäkringsanstalter m. fl. I fråga om vissa dylika medel är stadgadt, att de jämväl skola debiteras och indrivas genom Konungens befallningshafvandes försorg.

De medel af ifrågavarande slag, med hvilka Konungens befallningshafvande tager befattning, uppföras i länsräkenskapen under rubrik: »diverse verks medel» eller »diverse medel». Under enahanda rubriker ingå samtliga medel af ifrågavarande slag i rikshufvudboken.

Kommitténs förslag. Öfverflyttning å länsstyrelserna af en del anordningsärenden. I det föregående är omnämndt, att statskontorets utgiftsanordningar äro ställda antingen å räntekammaren eller å vederbörande landtränteri, samt att dessa sistnämnda anordningar med en af den gran skande revisorn uppsatt missivskrifvelse öfversändas till länsstyrelsen, som låter utbetala beloppet, hvarefter anordningen bilägges såsom verifikation till landtränteriets räkenskap.

Af de utgifter, som bestridas genom landtränterierna, är det sålunda en del, som anordnas af statskontoret. Till en annan del, den största, anordnas de däremot af Konungens befallningshafvande själfva, hvarvid följas bestämmelser, meddelade i de af statskontoret upprättade staterna för länen eller genom särskildt utfärdade föreskrifter.

Enligt hvad förut är berördt, föreslog 1874 års löneregleringskommitté, att vissa utgifter, såsom å anslagen till rese- och traktaments-

penningar, till utflyttningshjälp efter skiften, till kostnader för skiften och afvittringar äfvensom till vissa aflöningar och pensioner, hvilka dittills förskottsvis anordnats af Konungens befallningshafvande och för hvilka ersättning, på dess rekvisition, efteråt utanordnats af statskontoret, skulle af Konungens befallningshafvande äfven formellt få anordnas. Såsom skäl för detta förslag erinrade kommittén, att redan Riksdagens år 1870 församlade revisorer fäst uppmärksamheten på vikten däraf, att räkenskaperna komme att utvisa det verkliga förhållandet och att dessa icke bland tillgångarna upptoge medel, som redan blifvit utbetalda, fastän icke formellt afförda. Särskildt hade revisorerna påpekat, att utbetalning förskottsvis af rese- och traktamentspenningar syntes så mycket mindre lämplig, som Konungens befallningshafvande redan förut blifvit bemyndigade att till afförande och redovisning i utgiftsräkningarna definitivt anordna ersättning för rese- och traktamentskostnader uti civila ärenden i allmänhet. Härförutom hade revisorerna anført, i afseende å de på åtskilliga andra anslag förekommande förskott, för hvilka ersättning icke under året rekvirerats, att, emedan dessa förskottsutbetalningar i allmänhet grundat sig på vederbörande ämbetsverks skrivelser till länsstyrelserna med anmodan att låta från ränterierna förskottsvis utbetala beloppen och sedermera till ämbetsverket inkomma med rekvisition å ersättning därför, denna med omgångar och ökad arbete förenade form för utbetalningarna lämpligen skulle, åtminstone i de flesta fall, kunna utan olägenhet förändras till en utbetalningsorder, som i afskrift borde, såsom tillägg till länsstaten, bland verifikationerna landsboksräkenskapen biläggas. Uti det underdåniga utlåtande, som statskontoret den 14 december 1870 afgifvit öfver revisorernas framställning, hade statskontoret förklarat sig icke hafva något att erinra mot den föreslagna ordningen.

Efter sålunda gjord erinran om hvad förut i frågan förekommit återupptog kommittén statsrevisorernas omnämnda förslag och framhöll därvid ytterligare önskvärdheten af, att alla utgifter, som under ett år förekommit, jämväl upptagas i samma års räkenskap, hvilket emellertid icke ägde runn beträffande en del af de ifrågavarande utbetalningarna, som anmälades till ersättande först året efter det utbetalningen blifvit gjord; och uttalade kommittén äfven den uppfattningen, att genom den föreslagna

förändringen jämväl skulle för statskontoret vinnas någon minskning uti skriftväxling och bestyr med anordningars utfärdande.

Hvad 1874 års kommitté sålunda föreslagit har, såsom förut äfven blifvit antydt, sedermera genomförts åtminstone i afseende å de af kommittén särskildt omnämnda slagen af utgifter. Beträffande rese- och trakamentspenningar äfvensom utflyttningshjälp efter laga skiften och inom Kopparbergs län verkställda storskiftesförrättningar skedde det genom tre kungl. kungörelser af den 8 december 1876 samt beträffande kostnader för afvittringar i de norrländska länen och för storskiftesverket i Kopparbergs län genom kungl. skrivelse till statskontoret af samma dag. I afseende å dessa utgifter gäller alltså på grund af åberopade bestämmelser, att i de fall, då beloppet skall utgå från riksstatsanslag, hvarå jämlikt den af statskontoret för länet upprättade staten anordningar af Konungens befallningshafvande utfärdas, Konungens befallningshafvande skall låta i landtränteriräkningen afföra beloppet; men i fråga om sådan rese- och trakamentsersättning, som skall gäldas af andra statsmedel, af publik kassa eller fond, sker anordningen förskottsvis mot ersättning, som Konungens befallningshafvande har att för hvarje halfår hos vederbörande rekvirera.

Beträffande de af 1874 års kommitté omnämnda utgifter till aflöningar och pensioner, omfattande sådana utgifter af detta slag, som, efter det staterna för länen blifvit vid årets början utfärdade, varda under årets lopp anvisade att utgå till löne- eller pensionstagare i landsorten, lärarnumera, åtminstone i regel, den ordningen iakttagas, att statskontoret meddelar vederbörande Konungens befallningshafvande utbetalningsorder, upptagande de villkor eller förbehåll, som vid medlens utbetalning kunna vara fästade, hvarefter medlen af Konungens befallningshafvande anordnas och i vederbörlig ordning afföras.

Emellertid förekommer ännu, beträffande vissa slag af utgifter, enahanda sätt för utbetalningars verkställande, som det, hvaremot 1870 års statsrevisorer och 1874 års kommitté riktade sina ofvan anförda anmärkningar. Detta är sålunda fallet med statens bidrag till skjutsentreprenaderna, rörande hvilka i 23 § af kungl. stadgan den 31 maj 1878 angående skjutsväsendet föreskrifves, att Konungens befallningshafvande äger att, mot ersättning från statskontoret, af under händer hafvande medel efter hvarje

halft års utgång utanordna samt genom vederbörande magistrat eller kronofogde till skjutsentreprenörerna utbetala hvad enhvar af dem i statsbidrag tillkommer. Likaså iakttages beträffande anslaget till kontraktsadjunkter inom vissa lappmarkskontrakt, att dessas aflöning, 2,000 kronor för hvarje adjunkt, förskottsvis af vederbörande landtränteri för hvarje kvartal utbetalas med därå belöpande andel mot ersättning, som därefter hos statskontoret rekvireras och af detsamma utanordnas. Äfven andra fall torde gifvas, då för utgifter, som blifvit anvisade att utgå af därför bestämda anslag och om hvilka sålunda ingen tvekan kan råda, huru de böra afföras, ifrågavarande utbetalningssätt användes.

Någon anledning att för de ofvan nämnda eller dylika fall bibehålla detta utbetalningssätt synes dock knappast förefinnas. Hvad 1870 års statsrevisorer och 1874 års kommitté i detta afseende anförde äger äfven här tillämpning. Beträffande bidragen till skjutsentreprenaderna borde dessa, likaväl som t. ex. bidragen till vägunderhållet på landet, kunna äfven formellt anordnas af Konungens befallningshafvande och för sådant ändamål upptagas i länens stater på samma sätt, som med sistnämnda bidrag äger rum. Den ändring i skjutsstadgan, som häraf påkallas, synes ej böra möta betänkligheter. Enahanda förfarande borde likaså kunna användas med afseende å det andra här ofvan nämnda slaget af utgifter; och synes i allmänhet det af 1874 års kommitté anmärkta, med större omgång förbundna förfaringssättet böra undvikas, där ej särskilda förhållanden nödvändiggöra dess bibehållande. Den ytterligare pröfningsrätt, som härigenom skulle komma att tilläggas Konungens befallningshafvande, bör icke vara af mera maktpåliggande beskaffenhet. Det torde för öfrigt böra erinras, att dessa utbetalningar, likasom andra dylika, komma att undergå granskning i kammarrätten.

I nu behandlade fall gäller det att utsträcka Konungens befallningshafvandes befogenhet i afseende å utbetalning af statsutgifter, hvilka visserligen anordnas af dessa myndigheter, men endast förskottsvis och mot ersättning, som på rekvisition anordnas af statskontoret. Men härutöver skulle en ytterligare förenkling i sättet för utbetalningen af vissa statsutgifter kunna vinnas, om Konungens befallningshafvande tillades befogenhet jämväl att *anordna* en del af de utgifter, hvilka nu utbetalas genom

ränterierna, men anordnas af statskontoret. Att detta i många fall utan olägenhet skulle låta sig göra, är otvifvelaktigt. Redan nu har Konungens befallningshafvande fått en sådan befogenhet med afseende på många anslag, som äro fullt likställda med en del af dem, där anordningsrätten förbehållits statskontoret, så att det till och med understundom kan vara tveksamt, hvilken grund gjorts gällande vid tillämpning af det ena eller andra tillvägagångssättet. Den granskning af förutsättningarna för utbetalning, som i nu afsedda fall skulle anförtros åt Konungens befallningshafvande, torde ej heller kunna anses mera maktpåliggande än den granskning, som de redan hafva att verkställa med afseende å en hel del af de anslag, å hvilka utgifter få af dem anordnas — i åtskilliga fall torde granskningen snarare varda lindrigare. Och för öfrigt skulle äfven här anordningarna blifva underkastade revision i kammarrätten.

Det är uppenbart, att en sådan åtgärd som den nu antydda skulle för statskontoret medföra arbetsbesparing. I de flesta fall har det hittills tillgått så, att medlen skolat af vederbörande hos statskontoret rekvireras, i vissa fall genom Konungens befallningshafvandes förmedling, hvarefter statskontoret utanordnat och anmodat vederbörande länsstyrelse att utbetala beloppet. Understundom, såsom då det gällt anslag, som, enligt särskild bestämmelse af Kungl. Maj:t, för visst fall eller till viss person eller inrättning skolat på en gång utbetalas, har dock statskontoret utanordnat medlen utan föregången rekvisition på grund allena af Kungl. Maj:ts om anslagets beviljande meddelade föreskrift. Om anordnandet komme att ske genom Konungens befallningshafvande, skulle för statskontoret bortfalla allt det arbete, som, beträffande utgifter af ifrågasvarande slag, där nu nedlägges på diarietföring och granskning af rekvisitioner, i de fall då sådana förekomma, på uppsättande och justering af anordningar, på missivskrifvelers affattande, underskrifvande och öfversändande. I dess ställe skulle statskontoret allenast hafva att till vederbörande länsstyrelse meddela en utbetalningsorder, hvilket särskildt i de fall, där anslagets utbetalning påkallar flera anordningar årligen för hvarje län, måste föranleda vida mindre besvär och omgång. För de särskilda länsstyrelserna åter, som i allt fall äfven med nu iakttagen ordning hafva att besörja utbetalningarna och deras bokföring samt i vissa fall

jämval förmedla öfversändande till statskontoret af ofvannämnda rekvisitioner, skulle arbetet icke blifva i synnerlig grad ökad. Fördelad på 24 länsstyrelser skulle denna ökning i själfva verket blifva endast i ringa mån kännbar.

Att inom statskontoret uppmärksamheten ock kommit att fästas på den tyngande omgången i sättet för ifrågavarande ärendens hittillsvarande behandling, framgår däraf, att statskontoret på senare tid börjat i större utsträckning begagna det förut omnämnda, med mindre omgång förenade förfarandet att anordna utgifter af nu ifrågavarande slag utan föregående rekvisition. Så sker numera, exempelvis, med anslagen till landtmannaskolor, till frökontrollanstalter, till skogsodlingens befrämjande och till premiering af nötboskap. Och på sista tiden har en förenklingsåtgärd i alldeles samma riktning, som kommittén här ofvan antydt, af statskontoret vidtagits därigenom att, jämlikt dess beslut den 29 januari 1904 beträffande anslaget till understöd åt sådana anstalter eller föreningar, som anordna föreläsningskurser för arbetsklassen, vederbörande länsstyrelser anmodats att, hvar för sitt län, utbetala de åt dessa anstalter eller föreningar för 1904 af Kungl. Maj:t beviljade understöd, i afseende å hvilka sålunda länsstyrelsen har att på rekvisition utanordna beloppen samt pröfva, huruvida förutsättningarna därför äro för handen.

Vid detta förhållande synes emellertid skäl förefinnas att, till lättad för statskontoret, å länsstyrelserna öfverflytta bestyret med anordnande af ytterligare en del utgifter å anslag, å hvilka anordningar på landtrakterierna nu af statskontoret utfärdas. Så synes i första rummet kunna ske med de talrikt förekommande utbetalningarna af arfvoden åt extra och vikarierande lärare vid allmänna läroverk och folkskolelärarseminarier i landsorten, af extra arfvoden åt öfningslärare vid nämnda undervisningsanstalter och af diverse särskilda ersättningar åt lärare vid samma anstalter. Beträffande särskildt frågor om utgifter af dylik art till lärarpersonalen vid de allmänna läroverken må erinras, att en öfverflyttning å länsstyrelserna af anordningsbestyret därutinnan bör möta än mindre betänklighet, sedan den nya öfverstyrelsen för dessa läroverk kommit att, såsom afsedt är, öfvertaga omsorgen att förordna extra lärare och vikarier samt behandla vissa andra på nyssnämnda utbetalningar inverkande frågor. Åt länsstyrelserna borde vidare, exempelvis, kunna uppdragas att

pröfva rekvisitioner och anordna utbetalningar å anslagen till folkhögskolor och landtbruksskolor, desto hellre som redan nu länsstyrelserna hafva sig en dylik rättighet anförtrodd beträffande vissa andra undervisningsanstalter, såsom högre folkskolor m. fl. Och likaså lära väl länsstyrelserna kunna anordna utgifter äfven å sådana anslag som till fiskerinäringens understöd och till befrämjande i allmänhet af slöjderna.

Utöfver dessa fall, hvilka anförts såsom exempel på sådana utgifter, hvilkas anordnande, ej mindre än utbetalande, borde kunna anförtros åt Konungens befallningshafvande, torde gifvas äfven andra, där enahanda förfaringssätt med fördel kunde äga rum. Och synes detta böra *i allmänhet* komma till användning, för så vidt ej med utbetalningen förbundna *särskilda* omständigheter föranleda, att anordnandet fortfarande anses böra äga rum i statskontoret.

Den utbetalningsorder till Konungens befallningshafvande, som skulle erfordras för att bemyndiga honom till de ifrågavarande utgifternas formella utanordnande, synes i de flesta fall kunna, på sätt nu i afseende å andra jämförliga utgifter äger rum, lämpligen gifvas genom upptagande i den för länet gällande staten. Där detta ej kunde ske, finge en dylik order meddelas genom särskild skrifvelse, hvilken i afskrift borde, såsom tillägg till länsstaten, bland verifikationerna landsboksräkenskapen biläggas.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får kommittén hemställa,

att i allmänhet sådana å därför bestämda anslag anvisade utgifter, hvilka hittills af Konungens befallningshafvande förskottsvis utbetalats och för hvilka de haft att begära ersättning hos statskontoret, må af Konungens befallningshafvande definitivt anordnas och i landtränteri-räkningen afföras; samt

att sådana utgifter enligt stat eller särskilda föreskrifter, som hittills af statskontoret anordnats för att å landtränterierna utbetalas, må af Konungens befallningshafvande anordnas, där ej med utbetalningen förbundna särskilda omständigheter föranleda, att anordnandet bör äga rum i statskontoret.

Ofvan är nämndt, hurusom 1874 års kommitté, under förutsättning af bifall till sitt förslag i afseende å ordnandet af statskontorets in- och utbetalningar, ansåg räntekammarens dåvarande personal kunna ersättas med en enda tjänsteman, benämnd kassör. Enligt kommitténs förslag skulle det tillkomma denna kassör att hålla räkning öfver statskontorets i riksbanken innestående kontanta kassa samt medelst assignationer verkställa alla utbetalningar, vid hvilket förhållande hans göromål komme hufvudsakligen att bestå uti emottagande och utlämnande af anvisningar på riksbanken samt förande af bank- eller kassaräkningar, jämte särskilda räkningar öfver emottagna anvisningar, dessa senare räkningar till ledning vid den inventering, som dagligen, efter det utbetalningen för dagen upphört, borde hos kassören verkställas.

Såsom ock är förut nämndt,ingo vid den tidpunkten uppbördsmedlen från landsorten icke insändas direkt till riksbanken utan skulle af länsstyrelserna inlevereras till räntekammaren för att genom dess försorg insättas i nämnda bank, och det ålåg jämväl räntekammaren att ombesörja öfversändande af de kontanta medel, som erfordrades för kassaförstärkningar i landtränterierna m. m. Samtliga ifrågavarande in- och utgående medel passerade således genom räntekammaren och därmed följde gifvetvis, att de därstädes ock skulle bokföras. Genom kungl. bref den 8 december 1876 och instruktionen för statskontoret af samma dag förändrades visserligen nämnda förhållande något, så att inbetalningar till statskontoret från landsorten skulle ske genom insättning i riksbanken och öfverlämnande till statskontoret af reversal, då kvitto efter undfången bankattest borde af statskontoret meddelas, samt att räntmästaren, hvilken emottog alla statskontorets anvisningar, hade att, om medel skulle afsändas till Konungens befallningshafvande i landsorten, öfverlämna anvisningen till riksbanken, som ombesörjde penningmedlens försändande till vederbörande länsstyrelse.

Fortfarande voro emellertid, äfven med dessa anordningar, statsverkets ifrågavarande in- och utbetalningar föremål för räntmästarens handläggning.

Sedan Kungl. Maj:t genom särskilda bref, det första af den 3 oktober 1881, föreskrifvit, att länsstyrelsernas inbetalningar till statskontoret skola ske genom insättningar vid riksbankens vederbörande kontor å

*Upphörande
af ränt-
mästarens
befattning
med länssty-
relsernas in-
sättningar
och dragnin-
gar.*

statskontorets giroräkning i nämnda bank, och länsstyrelserna bemyndigats att, inom vissa gränser, utställa assignationer å samma räkning, har räntmästarens befattning med statsverkets medel förändrats. Den mera direkta befattningen med de till nämnda giroräkning inflytande eller från densamma utgående medel kvarstår för räntmästaren numera blott med afseende på de insättningar och uttagningar, som verkställas utan länsstyrelsernas förmedling. Emellertid skola dock de af vederbörande länsstyrelser gjorda insättningar och dragningar å giroräkningen fortfarande bokföras uti räntekammarrens kassaräkenskap i enlighet med länsstyrelsernas uppgifter. Härvid är likväl att märka det för länsstyrelsen i Stockholms län särskilda förhållande, att *insättningarna* tagas till uppbörd och bokföras i statskontoret i öfverensstämmelse med insättningar i allmänhet för statskontorets egen räkning, under det att *dragningarna* behandlas liksom öfriga länsstyrelsers.

I räntekammarrens räkenskaper och särskildt i den af kassabokhållaren förda kassaboken upptagas alltså länsstyrelsernas insättningar och dragningar å statskontorets räkning såsom kassaposter, ehuruval de icke vidare utgöra föremål för handläggning af räntmästaren såsom statskontorets kassör. Häraf är en följd, att öfverskådligheten af dessa räkenskaper blifver mindre, än önskligt vore. Därtill kommer, att, enär länsstyrelsernas reversal och uppgifter om insättningar och dragningar inkomma till statskontoret först någon eller några dagar efter den tid, de afse, räntmästarens veckorapport, som upptager samtliga dessa transaktioner under den förflutna veckan, kommit, på sätt förut är berördt, att afgifvas först en half vecka efter den tid, densamma afser. Det af riksbanken för hvarje vecka lämnade transsumt af statskontorets giroräkning upptager däremot allenast de transaktioner, som under veckan blifvit kända vid riksbankens hufvudkontor. För en jämförelse af denna riksbankens uppgift och räntmästarens veckorapport erfordras nu en särskild förklaring af de förefintliga skiljaktigheterna, icke blott i afseende å förhållandet emellan statskontorets direkta kassarörelse och riksbanken, hvilket icke läter kunna undgås, utan jämväl med hänsyn till länsstyrelsernas och riksbankens ömsesidiga uppgifter.

Äfven om för dem, som satt sig närmare in i statskontorets räkenskapsväsen, jämväl med dessa former icke möter allt för stor svårighet

att vinna den erforderliga öfversikten öfver räntmästarens kassarörelse och utöfva kontrollen å densamma, synes dock en förenkling härutinnan vara eftersträfvansvärd. Särskildt synes det böra tillses, att sväfvande poster eller skiljaktigheter emellan den räkenskap, som skall kontrolleras, och den, med hvilken den jämföres, så vidt möjligt reduceras i antal och kunna på ett enkelt och öfverskådligt sätt förklaras; tillvaron af dylika poster till större antal och betydenhet underlättar nämligen otvifvelaktigt i väsentlig mån döljandet af begångna förfalskningar. Det kan här förtjäna att erinras om hvad som yttrats i kammarkollegii, statskontorets och kammarrättens gemensamma utlåtande i fråga om uppbörds- och redovisningsväsendet för länen m. m. den 12 december 1878, eller att det mål, hvartill man vid ordnandet af räkenskapsföring måste sträfva, är framför allt annat enkelhet och klarhet, samt att säkerheten af en redovisnings riktighet »i väsentlig mån är beroende af dess uppställning på ett sätt, som för hvar och en, äfven den mindre räkenskapskunnige, är lätt begripligt». Häre ligger ock den enda möjligheten till en effektiv kontroll, hvilken utan denna betingelse löper risk att blifva förbehållen en eller annan invigd, men att af andra vederbörande antingen underlätas eller utöfvas utan verklig insikt.

Det är därför, enligt kommitténs mening, ett spørsmål af stor betydelse, huruvida en det verkliga förhållandet mera motsvarande och därigenom äfven enklare anordning af räntmästarens kassarörelse och bokföring må kunna ernås och sålunda underlättas den kontroll öfver honom, som en senare tids erfarenhet visat vara af sådan vikt.

Kommittén har härförutom en alldeles särskild anledning att underkasta denna fråga en mera ingående undersökning. I det föregående är berördt, att, sedan statskontoret för tillfällig förstärkning af arbetskrafterna därstädes fått till sin disposition ett belopp af 3,000 kronor för år, motsvarande aflöning till en ordinarie tjänsteman i första lönegraden, från och med år 1903 å räntekammaren anställets en kassabokhållare, som har att därstädes föra kassaboken samt upprätta den s. k. dagrapporten och hvilken det därjämte åligger att årligen uppgöra räntekammarens hufvudbok. Tillkomsten af denna befattning hade sin grund i det behof af förökad kontroll å räntmästaren, som yppats genom de år 1902 upptäckta

förfalskningarna och hvarom närmare förmäles i statskontorets ofvan åberopade skrifvelse af den 26 september 1902. I öfverensstämmelse med hvad redan i nyssnämnda skrifvelse antydts, framhöll statskontoret i underdånig skrifvelse den 20 november 1902, att för genomförande af de afsedda kontrollåtgärderna erfordrades förstärkning af ämbetsverkets arbetskrafter, i hvilket syfte statskontoret till en början haft för afsikt att begära uppförande från och med år 1904 å dess ordinarie stat af aflöning till en ny tjänsteman på räntekammaren (kassabokhållare); men vid närmare öfvervägande hade statskontoret funnit, att ännu någon tids erfarenhet om verkan af de beslutade åtgärderna borde förvärfvas, innan framställning gjordes om uppförande af ny ordinarie tjänst å ämbetsverkets stat. Fördenskull inskränkte statskontoret sin begäran därtill, att Kungl. Maj:t måtte *dels* hos Riksdagen göra framställning att till förstärkande af statskontorets arbetskrafter på extra stat för år 1904 uppföra ett anslag å 3,000 kronor samt medgifva, att äfven för år 1903 enahanda belopp finge utgå, *dels ock* bemyndiga statskontoret att för samma ändamål af under händer varande medel förskjuta hvad som enligt nyssnämnda beräkning erfordrades från 1903 års början och intill dess Riksdagen hunne att besluta i ämnet. Och afsågs att använda omförmälda belopp till anställande af den ofvan nämnda kassabokhållaren med de tjänsteåligganden, som närmare angåfvos i statskontorets skrifvelse och till hvilka förnämligast hörde att i räntekammaren föra en »special» öfver inkomster och utgifter, den sedermera så kallade kassaboken.

Sedan Kungl. Maj:t bifallit hvad statskontoret begärt och till 1903 års riksdag gjort framställning om nödiga anslag, meddelade Riksdagen i skrifvelse den 22 maj 1903, att den ansett sig böra bifalla hvad Kungl. Maj:t föreslagit, helst, heter det, denna anordning endast vore att betrakta såsom en tillfällig åtgärd i afvaktan på den framställning uti ifrågavarande afseende, som kunde komma att göras af den för afgifvande af utlåtande och förslag rörande reglering af statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden af Kungl. Maj:t tillsatta kommittén. Riksdagen uttryckte emellertid den meningen, att den kontroll, man velat åstadkomma genom inrättandet af en kassabokhållarplats å räntekammaren, skulle göras än mer effektiv, om platsen blefve besatt med ordinarie

tjänsteman; och syntes därför böra så ordnas, att genom omplacering af verkets ordinarie tjänstemän en af dem blefve anställd såsom kassabokhållare å räktekammaren. Slutligen erinrade Riksdagen, att förenämnda kommitté icke torde underlåta att taga under ompröfning, huruvida genom förändrad organisation af statskontorets ämbets- och tjänstepersonal den skärpta kontroll, som afsågs med anställande af ifrågavarande tjänsteman, skulle kunna vinnas utan ökning i antalet af ämbetsverkets personal.

Den pröfning, som Riksdagen alltså förmält sig förvänta af kommittén, lär emellertid ej kunna åstadkommas utan en undersökning rörande den lämpligaste anordningen af arbetet på räktekammaren samt af den erforderliga kontrollen öfver räntmästaren.

Då länsstyrelsernas kassatransaktioner med statskontoret numera ske direkt genom riksbankens vederbörande kontor medelst insättningar och dragningar å statskontorets giroräkning och således icke vidare, vare sig i en eller annan form, utgöra föremål för handläggning af räntmästaren såsom kassör, synes det uppenbart, att det icke ur synpunkten af kontroll å dennes kassarörelse kan vara nödigt eller lämpligt, att de ingå i hans kassaräkenskap eller af honom bokföras. Men denna bokföring kunde måhända vara nödig för att tjäna något annat ändamål. Detta ändamål skulle väl då vara dels att genom räntmästarens räkenskap vid hvarje tidpunkt kunna hafva en öfversikt öfver statskontorets kassaställning i dess helhet, dels att öfva kontroll å landtränterierna. Både den erforderliga öfversikten öfver statskontorets kassa och den nödiga kontrollen å landtränterierna synas emellertid, om räntmästarens nuvarande ämbetsgöromål ändras, kunna vinnas på andra vägar.

I nu förevarande afseende vill det synas kommittén, som om det vore på en gång mest svarande mot det numera vedertagna sättet för kassarörelsen och tillika snarast ledande till enkelhet och reda, att räntmästaren såsom kassör hos statskontoret har att taga befattning allenast med de inkomster och utgifter, som böra tagas till uppbörd eller utgifvas direkt genom honom, vare sig detta sker kontant eller genom förmedling af riksbanken. Och synas såsom inkomster af förevarande slag äfven böra räknas sådana insättningar, som på grund af kungl. skrifvelsen den 8 april 1904 för statskontorets räkning ske i riksbankens afdelningskontor. Den

kassaräkenskap, som räntmästaren i sådan egenskap hade att föra, borde då också komma att upptaga allenast de hos statskontoret utan landtränteriernas förmedling gjorda insättningar och utbetalningar. Utbetalningarna borde införas i kassaräkenskapen i den mån de äga rum och således icke, på sätt nu sker i räntmästarens journal, beträffande några tidigare och i fråga om en del andra senare än utbetalningen verkligt skett. Det torde i afseende härpå äfven förtjäna att påpekas, att i riksbanken bokföringen af länsstyrelsernas vid afdelningskontoren verkställda insättningar och dragningar å statskontorets giroräkning, hvilka förr antecknats såsom kassaposter vid hufvudkontoret, numera ändrats till närmare öfverensstämmelse med det verkliga tillvägagångssättet.

Att genom den antydda anordningen räntmästarens räkenskaper skulle blifva bättre öfverskådliga och hela hans kassarörelse vida lättare att kontrollera, ligger för öppen dag. Härigenom skulle ock möjlighet vinnas att enklare och tillika snabbare ernå den jämförande kontrollen med statskontorets giroräkning i riksbanken.

Den för kontrollen å landtränterierna erforderliga bokföringen af länsstyrelsernas insättningar och dragningar å statskontorets räkning, likasom den sammanställning af statskontorets samtliga inkomster och utgifter, hvilken är nödig, för att statskontoret må hafva en öfversikt af statskassans ställning i dess helhet, bör däremot förläggas utanför räntekammaren. Men då den förstnämnda bokföringen icke vidare vore erforderlig med hänsyn till vinnande af kontroll på räntmästaren, synes den kunna väsentligen förenklas och ej, såsom nu äger rum, behöfva ske uti flera jämsides löpande räkenskapsböcker.

Inom kommittén har varit ifrågasatt, att till underlättande af kontrollen å räntmästaren den ofvan antydda anordningen borde förbindas med en uppdelning af statskontorets giroräkning i riksbanken i tvänne dylika räkningar, afsedda den ena för statskontorets direkta kassarörelse och den andra för landtränteriernas levereringar och dragningar å statskontorets räkning. För en dylik tudelning kunde åberopas, att en sådan redan förut vunnit tillämpning med afseende å postverket och där, såvidt känt är, befunnits ändamålsenlig. Sedan nämligen generalpoststyrelsen, på det att penningmedel till fyllande af postanvisningsrörelsen måtte finnas

att tillgå vid postkontoren i landsorten, redan år 1869 träffat öfverenskommelse med Stockholms enskilda bank om rätt för postförvaltare i orterna att, intill ett af generalpoststyrelsen för hvarje särskildt postkontor bestämdt belopp, draga växlar på en af generalpoststyrelsen för ändamålet öppnad upp- och afskrifningsräkning med sagda bank, gjorde generalpoststyrelsen, i anledning af den genom kungl. cirkuläret den 3 maj 1895 meddelade föreskriften att utbetalningar för statens räkning borde ske med riksbankens sedlar, framställning hos fullmäktige i riksbanken, huruvida för postkontoren i de orter, där riksbanken ägde afdelningskontor, enahanda medgifvande kunde lämnas från riksbankens sida, som förut lämnats af Stockholms enskilda bank.

Till svar därå meddelade fullmäktige, att de gärna ville tillmötesgå den gjorda framställningen och sålunda voro villiga medgifva den begärda assignationsrätten i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de villkor, generalpoststyrelsens skrifvelse omförmålde, under iakttagande, bland annat,

att generalpoststyrelsen vid riksbankens hufvudkontor öppnade en folioräkning n:r 2, å hvilken styrelsen insatte ett belopp motsvarande sammanlagda beloppet af den assignationsrätt, styrelsen hos riksbanken öppnade för postförvaltarne under hvarje s. k. tiodagsperiod, och att detta belopp, i mån af lyftning i landsorten, af styrelsen fylldes;

att assignering för ifrågavarande ändamål skedde endast å folioräkningen n:r 2 och med begagnande af de växelblanketter, riksbanken därför kostnadsfritt tillhandahöll; och

att den 10, den 20 och den sista dagen i hvarje månad eller å annan tid, som generalpoststyrelsen önskade, riksbanken till styrelsen aflämnade en uppgift å de af postförvaltarne lyftade belopp i enlighet med de meddelanden därom, som då från riksbankens afdelningskontor till hufvudkontoret ingått.

Den omförmålda anordningen tog sin början från och med den 1 oktober 1895 och har sedermera utsträckts att omfatta jämväl postkontor å orter, där riksbanken ej har kontor.

Det torde emellertid ej vara nödigt att för vinnande af det af kommittén afsedda ändamålet uppdelas statskontorets giroräkning, på sätt nyss är nämnadt. Det kunde till äfventyrs också antagas, att en sådan

anordning skulle, åtminstone till en början, innan nödig erfarenhet vunnits, föranleda därtill, att statskontoret ansåge sig behöfva hålla större kassaförlag, än för närvarande anses erforderligt. Kommittén har därför ansett sig icke böra upptaga detta förslag och alltså icke velat ifrågasätta någon förändring i afseende å statskontorets giroräkning i riksbanken.

Det torde här icke vara erforderligt eller ens lämpligt att detaljeradt angifva, huru bokföringen och kontrollen i statskontoret skola anordnas; det lär nämligen, därest den af kommittén föreslagna förändringen i princip godkännes, ankomma på statskontoret att i detalj uppgöra plan till de ändringar i räkenskapsföring och kontroll, som däraf betingas. Här bör emellertid i det hufvudsakliga angifvas, huru kommittén tänkt sig desamma.

I afseende å medel, som skola direkt tagas till uppbörd eller utbetalas i statskontoret, d. v. s. sådana som ej gå genom länsstyrelserna, lära i hufvudsak kunna bibehållas samma tillvägagångssätt och anordning af bokföringen som nu, allenast att räntmästarens s. k. hufvudjournal bortfaller och i en af honom förd kassajournal inkomster och utgifter — på sätt nu äfven sker i den af kassabokhållaren förda kassaboken — bokföras i den mån, som de hos räntmästaren verkligen förekomma. Enligt denna kassajournal bör räntmästaren hafva att afgifva en dagrapport öfver kassans ställning äfvensom öfver ineliggande assignationer och handkassa, hvilken rapport skall till sina poster behörigen kontrolleras och jämföras med bankräkningen, i hvad denna afser statskontorets direkta kassarörelse. Med ledning af kassajournal och dagrapport är det lätt att vid hvilken tidpunkt som helst förvissa sig om, att räntmästarens räkenskap och kassa stämma med de eljest i statskontoret förda räkenskaper. Till frågan om kontrollen af dagrapporten och på hvilken tjänsteman den bör läggas, återkommer kommittén längre fram vid behandlingen af statskontorets blifvande organisation.

Härutöfver bör räntmästaren, i öfverensstämmelse med hvad nu äger rum, öfver sin kassarörelse under den gångna veckan afgifva en veckorapport, hvilken dock ej lär behöfva fördröjas ett stycke in på nästa vecka, utan bör aflämnas senast å dess första arbetsdag. Minst en gång i

veckan bör inventering förrättas af chefen för inkomstbyrån, därvid jämväl kassajournalens utgiftsposter jämföras med verifikationerna. För öfrigt lär inventering med lätthet kunna ske, när helst statskontoret eller generaldirektören finner tjänligt.

För jämförelse af räntmästarens veckorapport med riksbankens veckouppgift rörande statskontorets giroräkning därstädes — hvilken jämförelse är af synnerlig vikt för en verklig kontroll å räntmästaren — bör af denne fortfarande afgifvas en förklaring, uti ifrågavarande afseende motsvarande nu uppgjorda s. k. »veckoafslutningar», rörande skiljaktigheterna i räntmästarens och riksbankens uppgifter, en förklaring, som dock blifver vida enklare och lättare att kontrollera än nu, enär skiljaktigheterna emellan länsstyrelsernas och riksbankens uppgifter icke behöfva däri beröras. Det synes ock, som borde det icke möta hinder att, om så af statskontoret önskas, för jämförelsens underlättande, få länsstyrelsernas insättningar och dragningar afskilda från riksbankens berörda uppgift och sammanförda till en särskild sådan, som senare afgifves, så mycket mindre som en dylik särskild uppgift redan tillförne, innan de år 1902 beslutade förändringarna genomfördes, förekommit. Men äfven om så ej sker, synes, till kontrollens påskyndande, riksbankens uppgift böra kunna utan svårighet aflämnas tidigare än nu, i hvilket fall de till densamma hörande bilagor, hvilka innefatta afdelningskontorens rapporter rörande länsstyrelsernas insättningar och uttagningar samt afse kontrollen å landtränterierna, kunde senare öfverlämnas.

Räntmästarens ofvanberörda förklaring bör såsom nu å riksbokslutsbyrån underkastas granskning, hvilken dock icke synes böra öfverlätas åt en amanuens, utan verkställas af en ordinarie tjänsteman, helst af icke lägre grad än räntmästaren.

För närvarande insändas, såsom ofvan beskrifvits, af länsstyrelserna veckovis dels reversal i två exemplar beträffande insättningar å statskontorets giroräkning och dels uppgifter angående dragningar å densamma, hvarefter det ena reversalet om insättningarna, försedt med räntmästarens kvitto samt med bevis om reversalets annoterande å inkomstbyrån, åter-sändes till vederbörande länsstyrelse.

Uppgifter angående länsstyrelsernas insättningar och dragningar böra fortfarande veckovis aflämnas till statskontoret, utvisande i afseende å de förra, i den mån det anses behöfligt, hvad slags medel insättningen afser. Några reversal angående insättningarna torde däremot icke vidare varda erforderliga. Då länsstyrelserna af vederbörande riksbankskontor erhålla attester om insättningarna å statskontorets räkning, hvilka för dem tjäna såsom verifikationer, torde deras uppgifter, så i ena som i andra hänseendet, icke behöfva föranleda särskildt meddelande från statskontoret i annan händelse, än att anmärkning mot desamma af en eller annan anledning är att framställa.

Bankräkning öfver länsstyrelsernas omförmälda insättningar och dragningar torde böra föras i en och samma räkenskap och å samma byrå, som också bör hafva att jämföra länsstyrelsernas förenämnda uppgifter med riksbankens veckouppgifter. Om därjämte på samma byrå, såsom det synes kommittén lämpligt, lägges förandet af bankräkningen äfven i den del, som afser statskontorets direkta kassarörelse, både i fråga om insättningar och utbetalningar, komme alltså statskontorets bankräkning i dess helhet att föras å denna byrå. Någon saklig invändning mot en sådan anordning torde knappast kunna göras; och för öfrigt har något dylikt redan förut vunnit tillämpning inom statskontoret, i det assignerandet af utbetalningar, anordnade å inkomstbyrån, verkställas af en bland revisorerna på utgiftsbyrån. Å samma byrå bör ock verkställas den sammanställning af statskontorets samtliga inkomster och utgifter, som erfordras för att statskontoret må hafva nödig öfversikt öfver statskassans ställning i dess helhet, hvaröfver uppgifter såsom nu böra tillställas stats- och finansministrarna. Denna sammanställning bör dock ej göras mera vidlyftig, än det angifna ändamålet kräfver, och torde lämpligen kunna erhålla formen af veckovis upprättade sammandrag eller veckoafslutningar.

Under åberopande af hvad sålunda anförts, hemställer kommittén,

att från statskontorets direkta, till räntmästarens handläggning hörande kassarörelse måtte helt och hållet afskiljas länsstyrelsernas insättningar och dragningar å

statskontorets räkning i riksbanken samt bokföringen i statskontoret af desamma verkställas annorstädes än i räntekammaren; samt

att inom statskontoret måtte, i enlighet med ofvan gjorda antydningar, åvägabringas de förenklade anordningar i afseende å bokföring och kontroll m. m., som af den sålunda föreslagna förändringen betingas.

I detta sammanhang anser sig kommittén böra framhålla, att äfven i andra afseenden förenklingar torde kunna vidtagas beträffande de inom statskontoret förda räkenskapsanteckningar. Såsom i det föregående blifvit nämnt, upptager den å statskontorets utgiftsbyrå förda memorialboken under särskilda konton de anslag eller andra titlar, å hvilka statsverkets utgifter anordnas, med angifvande i debet af anslags belopp eller å kontot eljest tillgängliga medel och i kredit af de anordnade utgifterna, i de flesta fall med fullständigt angifvande af anordningarnas innehåll. Men därjämte införas samma debet- och kreditposter äfven i de å inkomst- och utgiftsbyråerna förda anteckningsböckerna, hvilka likaledes upptaga anordningarnas innehåll, i vissa fall dock med än större fullständighet än memorialboken, så att anordningarna där i själfva verket återfinnas i afskrift. I arbetsordningen är ock stadgadt, att tid efter annan, minst en gång i hvarje månad, dessa böcker skola jämföras med memorialboken till kontroll å de afförda posternas öfverensstämmelse. Såvidt kommittén inhämtat, sker emellertid icke vidare någon sådan periodisk jämförelse mellan memorialboken och anteckningsböckerna.

Det är svårt att se, hvilket mot arbetet svarande gagn skall vinnas med denna två gånger upprepade omständliga bokföring. I alla händelser synes det kommittén icke vara nödigt, att, såsom nu äger rum, anteckningar om statskontorets anordningar skola med nästan samma fullständighet ske i två jämsides löpande räkenskapsböcker. Häruti bör, till vinnande af förenkling och arbetsbesparing, ske ändring; och kommittén har velat påpeka denna angelägenhet såsom synnerligen förtjänt att vinna beaktande vid utfärdande af ny arbetsordning för statskontoret i stället för den nuvarande föråldrade. Därvid torde äfven böra uppmärksammas, huruvida icke vissa

Vissa andra förändringar i bokföringen m. m.

af statskontoret år 1902 beslutade kontrollanordningar, hvilka, enligt hvad ofvan nämnts, icke kommit att tillämpas eller i tillämpningen lindrats, må anses af den vikt ur kontrollsynpunkt, att de böra återupptagas. Kommittén vill i sådant afseende särskildt påpeka bestämmelserna rörande utlämnande och redovisning af blanketter till assignationer samt om dessa blankettens numrering på förhand.

*Underteck-
nandet af
statskonto-
rets assigna-
tioner.*

Innan kommittén lämnar denna afdelning i förevarande betänkande, anser sig kommittén böra återupptaga ett förslag, som framställdes af 1874 års kommitté, nämligen i afseende å undertecknandet af statskontorets assignationer.

Såvidt kommittén kunnat finna, äro, med undantag för marinförvaltningen och statskontoret, inom centrala verk med egen drätsel eller kassaförvaltning verkets assignationer å räkning i riksbanken undertecknade jämväl af vederbörande chef. Inom marinförvaltningen — med den särskilda ställning den civile ledamoten, amiralitetsrådet, där intager — undertecknas, jämlikt § 17 i gällande instruktion, anvisningar på riksbanken »för kungl. marinförvaltningen» af amiralitetsrådet, sedan de blifvit kontraserade af kamreraren. I statskontoret, där, såsom förut nämnts, enligt 1856 års instruktion assignationerna skulle vara underskrifna af en statskommissarie och en kungl. räntmästare samt kontraserade af bokhållaren i räntekammaren, undertecknas de numera ensamt af vederbörande föredragande (således äfven i vissa ärenden af kamreraren å inkomst-, fond- och stämpelbyrån) samt kontraseras af en revisor å utgiftsbyrån.

Då enligt kommitténs uppfattning det skulle innebära ytterligare kontroll i denna viktiga del af statskontorets ämbetsverksamhet, om statskontorets assignationer å riksbanken jämväl undertecknades af verkets chef, och då med den utsträckt tjänstgöringstid, som kommittén tänkt sig för honom såväl som för öfriga tjänstemän i statskontoret, hinder icke synes böra möta att under den vanliga arbetstiden å ämbetslokalen erhålla hans underskrift å erforderliga assignationer, har kommittén ansett sig böra återupptaga 1874 års kommittés förslag i detta hänseende.

Kommittén, som inhämtat, att de af statskontoret utfärdade assignationer utgjort år 1901 1,564, år 1902 1,656 och år 1903 1,789, hemställer,

att statskontorets assignationer eller anvisningar å riksbanken skola, efter det de blifvit af behörig tjänsteman kontrasignerade, undertecknas af verkets chef och den föredragande ledamoten.

B. Stämpelväsendet m. m.

Till statskontorets åligganden hör ock enligt dess instruktion att handlagga ärenden angående stämpelpappersväsendet och kortstämplingen, hvartill sedermera kommit ärenden angående punschstämpelväsendet. *Författningsbestämmelser.*

Hvad först *stämpelpappersväsendet* vidkommer, är i kungl. förordningen den 2 juni 1899 angående stämpelafgiften stadgadt, att statskontoret skall, i Stockholm genom därtill antagna försäljningsmän och i länen genom Konungens befallningshafvande, låta tillhandahålla stämplat af de särskilda slag, som enligt förordningen skola vara att tillgå. Konungens befallningshafvande antager i sin ordning försäljningsmän inom länet.

Försäljningsmän äga emot säkerhet och efter rekvisition, i Stockholm hos statskontoret samt i länen hos Konungens befallningshafvande, utbekomma stämplat; och är enahanda rätt medgifven tjänstemän i allmänhet i afseende å de vid deras tjänsteutöfning erforderliga stämplat. Det åligger försäljningsman att inom åtta dagar efter hvarje kvartals slut aflämna under kvartalet influtna stämpelmedel, i Stockholm till statskontoret och i länen till landtränteriet. Hvarje år å sista söckendagen skall i Stockholm genom statskontorets och i länen genom Konungens befallningshafvandes försorg inventering anställas hos försäljningsman till utrönande, huru mycket af emottagna stämplat är osäldt; och må jämväl å annan tid, när omständigheterna därtill föranleda, inventering hos försälj-

ningsman kunna äga rum och då tillika redovisning affordras honom för hvad af emottagna stämplat icke finnes i behåll.

Räkning för kalenderår öfver emottagna stämplat och hvad därför i penningar influtit bör jämte inventeringsinstrument m. m. aflämnas af försäljningsman i Stockholm till statskontoret sist den 31 januari och i länen till Konungens befallningshafvande sist den 15 januari nästföljande år.

Det från statskontoret Konungens befallningshafvande tillsända förråd af stämplat, hvilket förvaras i landtränteriet, skall hvarje halfår, sista söckendagen i juni och december, inventeras; och åligger det Konungens befallningshafvande att inom en månad därefter insända till statskontoret instrumentet öfver inventeringen jämte förslag öfver uppbörd och försäljning af stämplat i länet.

Sedan den hos statskontoret anställde stämpelkassören före utgången af februari månad till statskontoret aflämnat sin uppbördsredogörelse för nästförflutna kalenderår, har statskontoret att öfver stämpeluppbörden i Stockholm afgifva för kalenderår afslutad redogörelse, hvilken jämte stämpelkassörens redogörelse m. m. öfverlämnas till kammarrätten.

Redogörelserna upprättas i öfverensstämmelse med fastställda formulär; och skall i öfrigt beträffande stämplat förvarande, bevakande af de utaf försäljningsmän aflämnade säkerhetshandlingar samt tillsyn å stämpelmedlens ordentliga indrivande och redovisande lända till efterrättelse hvad i afseende å allmänna kronouppbörden är eller varder föreskrifvet och gällande instruktioner innehålla.

Beträffande *kortstämplingen* är i kungl. kungörelsen den 1 maj 1896, angående den af Riksdagen fastställda bevillningsafgift för spelkort samt om kortstämplingens verkställande, föreskrifvet, att alla till försäljning och förbrukning inom riket ämnade, figurerade eller ofigurerade kort, hvarmed spel kan öfvas, antingen de äro i riket tillverkade eller från utrikes ort dit införda, skola beläggas med en afgift af femtio öre för hvarje kortlek. Hvarje kortlek skall inneslutas i konvolut af i författningen närmare angifven beskaffenhet, och konvolutet skall å skarven längs efter kortleken öfverklistras med stämpelremsa af viss beskaffenhet. Därförutom afstämplas visst kort i hvarje lek på i författningen angifvet sätt.

Kort af svensk tillverkning afstämplas af den utaf statskontoret förordnade stämplingsförrättaren i den stad, där korten blifvit tillverkade, och åligger det statskontoret att låta förfärdiga samt vederbörande stämplingsförrättare tillhandahålla de för ändamålet erforderliga stampar. Kort af utländsk tillverkning stämplas vid tullkammaren i den stad, där de äro införtullade, hvartill nödiga stampar tillhandahållas genom generaltullstyrelsens försorg.

Såväl konvolut som stämpelremсор anskaffas genom statskontorets försorg. För hufvudstaden skall statskontoret och för landsorten Konungens befallningshafvande tillhandahålla kortfabrikanter och varuägare kortkonvolut samt vederbörande stämplingsförrättare stämpelremсор; ägande Konungens befallningshafvande att hos statskontoret rekvirera erforderligt antal kortkonvolut och stämpelremсор.

Innan kortkonvolut från statskontoret till rekvisenten utlämnas eller af Konungens befallningshafvande anordnas, skall fulla afgiften med femtio öre för hvarje kortlek vara betald, i Stockholm genom insättning i riksbanken å statskontorets giroräkning och bankattestens aflämnande i statskontoret mot behörigt kvitto samt i landsorten genom beloppets leverering i länets ränteri.

Vid hvarje års slut skall den stads magistrat, som å stämplingsförrättare har närmaste tillsyn, äfvensom tullkammare, där kortstämpling förekommit, till statskontoret insända alla under året emottagna och af behörigt kvitto åtföljda rekvisitioner jämte ett däröfver uppgjort sammandrag. Dessa handlingar skola i afseende å uppbörden och redovisningen af kortstämpelafgift tjäna till kontroll mot den inom statskontoret förda räkenskapen.

Uti de från stämplingsförrättarne för hvarje år till statskontoret ingående berättelser skall antalet af de på hvarje ort under samma år stämplade kortlekar noggrant uppgifvas. Tullkamrarnas uppgifter uti enahanda afseende meddelas från generaltullstyrelsen i sammandrag till statskontoret.

Vid slutet af hvarje år författas i landskontoret och insändes, inom nästföljande januari månads utgång, till statskontoret ett sammandrag öfver de under årets lopp expedierade rekvisitionerna å kortkonvolut, hvilket

sammandrag skall vara åtföljdt af behörig redovisning för de under det senast förflutna året från statskontoret erhållna förskott. I afseende å värden af kortkonvolut iakttages hvad i gällande förordning angående stämpelavgiften finnes föreskrifvet om stämpels förvarande.

Vidkommande *punschstämpelväsendet* skall enligt den i det föregående redan omnämnda kungl. förordningen *den 22 maj 1903* för punsch, som säljes till förtäring på stället, så ock för punsch, som eljest inom riket säljes till annan än den, som innehar rättighet till minuthandel med eller utskänkning af brännvin, erläggas, i den ordning författningen stadgar, en särskild afgift, beräknad för hvarje liter. Hvarje kärl, innehållande punsch, för hvilken enligt denna författning afgift bör erläggas, skall, då varan utlämnas, vara försedt med belägningsstämpel (punschstämpel) å det belopp, som efter kärlets rymd svarar mot den bestämda afgiften.

Statskontoret skall i Stockholm genom därtill antagna försäljningsmän samt i länen genom Konungens befallningshafvande och af dessa myndigheter antagna försäljningsmän låta tillhandahålla punschstämplar.

Beträffande uppbörd och redovisning för punschstämplar skall i tillämpliga delar iakttagas hvad som finnes föreskrifvet i förordningen angående stämpelavgiften.

*Formerna för
behandling af
stämpel-
ärenden inom
statskontoret.*

I afseende å formerna för stämpelärendens behandling inom statskontoret är att anteckna följande.

Den närmaste värden och inseendet öfver stämpelförråden äro anförtrödda åt den på inkomst-, fond- och stämpelbyrå anställda stämpelkassören, under kontroll af revisorn å samma byrå.

På förslag af stämpelkassören göres af statskontoret beställning å papper för stämpel af olika slag samt för kortkonvolut och därtill afsedda stämpelremсор. Beträffande därefter tryckningen har stämpelkassören, enligt arbetsordningen, att inom medlet af februari månad hvarje år till statskontoret afgifva förslag å de partier skriftstämplar samt enkla och dubbla belägningsstämplar, som för nästföljande år anses erforderliga till fullgörande af därunder ingående rekvisitioner. Statskontoret fattar sedermera beslut i ämnet, hvilket beslut verkställles genom stämpelkassören. I fråga åter om tryckning af kortkonvolut och därtill afsedda

stämpelremsor äfvensom punschstämplar gör stämpelkassören framställning i mån af behof.

I den mån färdigtryckta stämplat, kortkonvolut eller stämpelremsor levereras till statskontoret, inräknas desamma af stämpelkassören och revisorn å inkomstbyrån. Angående leveranserna verkställas anteckningar i *kassaböcker*, som föras såväl å inkomstbyrån som hos stämpelkassören och hvilka innehålla särskilda konton för olika slag af stämplat, kortkonvolut och stämpelremsor, med angifvande, vid hvarje kontos uppläggande, af möjligen befintlig behållning. I kassaböckerna antecknas beträffande hvarje leverans tiden för densamma, antalet af hvarje valör eller slag, som levererats, sammanlagda antalet äfvensom det åsatta värdet.

Stämpelkassören äger under sin vård i tjänstelokalen behålla så stort förråd af stämpelpapper, konvolut och remsor, som kan anses motsvara ungefärliga behofvet för en månad (den s. k. »kassan»), medan återstående förråd i kontrollantens närvaro inläggas i särskilda skåp, försedda med dubbla lås, till hvilka stämpelkassören och kontrollanten hafva nycklarna (det s. k. »magasinet»). De skåp, hvori »kassa» och »magasin» förvaras, hafva sin plats dels i stämpelkassörens tjänsterum och dels i en under statskontorets ämbetslokal befintlig källare.

Då förstärkning erfordras af »kassan» eller leverans skall ske af så stora partier, att »kassan» ej därtill lämnar tillgång, sker uttagning från »magasinet» i närvaro af kontrollanten.

Till statskontoret inkommande rekvisitioner å stämplat, kortkonvolut eller stämpelremsor varda, sedan de diariieförts hos registratorn, öfverlämnade till inkomstbyrån. Beträffande rekvisitioner från försäljningsmän i hufvudstaden undersökes å nämnda byrå, huruvida, på grund af ställd säkerhet eller bifogad attest om insättning å statskontorets bankräkning, det rekvirerade må utlämnas, hvarefter, om hinder ej möter, rekvisitionen omedelbart öfverlämnas till stämpelkassören för expedition. Hvad åter angår rekvisitioner från länsstyrelserna, beslutas rörande desamma af statskontoret vid föredragning i behörig ordning.

Då rekvisitioner öfverlämnats till stämpelkassören för expedition, framtager han det rekvirerade och antecknar uttagningen i af honom förda s. k. *expeditionsböcker*, hvilka afse att utvisa den i »kassan» vid hvarje

tillfälle befintliga behållningen af stämplat af olika slag eller valörer, kortkonvolut och stämpelremsor. Därjämte uppsätter och undertecknar stämpelkassören i två exemplar reversal öfver det uttagna, innefattande detaljerad förteckning, jämväl med åsatta värden. Från dessa reversal sker införing på vederbörande konton i stämpelkassörens kassabok. Därvid antecknas reversalets dag, dess nummer i en reversalen å hvarje konto omfattande årlig nummerföljd, rekvisitens namn, det levererades stycketal specifikt för olika valörer eller typer, sammanlagda stycketalet och det åsatta värdet.

Härförutom införs uttagningarna i stämpelkassörens *hufvudböcker*, i hvilka å särskilda konton för vederbörande försäljningsmän eller andra rekvisiter antecknas det under året till dem utlämnade, med angifvande af utlämnings tiden samt det utlämnades stycketal och värde.

Från stämpelkassören gå reversalen till inkomstbyrån, i hvars stämpelkassabok verkställas enahanda anteckningar som i stämpelkassörens kassabok. Beträffande leveranser till stämpelredogörare i Stockholm sker vidare anteckning i en å inkomstbyrån förd *liggare*, hvari för dessa redogörare finnas upplagda särskilda konton, innehållande uppgift å redogörarens namn och befattning samt den ställda säkerheten och upptagande i debet utlämnade stämplat och i kredit inlevererade medel.

Leveranser till redogörare i Stockholm ske omedelbart från stämpelkassören mot kvitto å det ena exemplaret af reversalet. Leveranser till länsstyrelserna verkställas likaså genom stämpelkassörens försorg, men de båda exemplaren af reversalet expedieras särskildt från inkomstbyrån med skrifvelse af statskontoret. Då det af mottagaren kvitterade exemplaret af reversalet sedermera återkommer till statskontoret, lämnas detsamma till stämpelkassören för förvaring.

Å inkomstbyrån föres, utom omförmälda stämpelkassabok och *liggare*, äfven en *förteckning* öfver stämpelpappersförsäljare i Stockholms stad, hvilken förteckning för de särskilda ämbetsmyndigheter i Stockholm, hos hvilka finnas anställda stämpelpappersförsäljare, upptager dessas namn, den ställda säkerhetens art och, i förekommande fall, giltighetstid samt tiderna för försäljares antagande och säkerhets godkännande.

Förutom den fortlöpande kontroll å stämpelkassören, som utöfvas af revisorn å inkomstbyrån, skall inventering ske sista söckendagen i hvarje

månad af »kassan» samt under juni månad och under sista dagarna i december månad af »magasinet». Dessa inventeringar verkställas af statskontorets ombudsman, inventeringarna af »magasinet» i närvaro af inkomstbyråns chef och revisorn därstädes. Till ledning vid inventeringarna har revisorn att till ombudsmannen aflämna uppgift å hvad, enligt de å inkomstbyrån förda anteckningar, bör vara tillfinnandes.

Till utredning af omfattningen af statskontorets ämbetsgöröml i afseende å stämpelpappers- och kortstämpelingsväsendet under åren 1901—1903 må här meddelas följande af stämpelkassören lämnade uppgifter.

Statistiska uppgifter.

Från statskontoret utlämnade skrif- och beläggningsstämplar samt kortkonvolut och kortstämpelremsor.

År.	Skrifstämplar.			Enkla beläggningsstämplar.			Dubbla beläggningsstämplar.			Kortkonvolut.			Kortstämpelremsor.
	Antal.	Värde.		Antal.	Värde.		Antal.	Värde.		Antal.	Värde.		Antal.
		Kronor	öre.		Kronor	öre.		Kronor	öre.		Kronor	öre.	
1901	395,000	509,700	—	1,035,962	1,759,421	25	201,248	3,838,010	50	311,630	155,815	—	315,370
1902	405,950	530,850	—	971,283	1,704,147	20	209,030	5,444,853	40	207,399	103,699	50	204,099
1903	464,600	591,975	—	1,121,983	1,793,777	05	228,549	5,009,643	50	245,555	122,777	50	252,555

Enligt föreskrift i gällande förordning angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter skall statskontoret anskaffa och tillhandahålla Konungens befallningshafvande blanketter till kvittenser å bevillningsafgift af vissa handlande och handelsexpediter. Jämval förrådet af dylika blanketter omhänderhafves af stämpelkassören och bokföres på i hufvudsak samma sätt som stämpel, kortkonvolut och stämpelremsor.

Blanketter till kvittenser å vissa bevillningsafgifter.

Vid tagen del af gällande föreskrifter och anordningar har det visserligen förefallit kommittén, som om anordningarna å statskontorets

inkomstbyrå till kontroll å stämpelväsendet vore i vissa afseenden väl omständliga, men, med afseende å hvad representanten för ämbetsverket inom kommittén anført i fråga om behöfligheten af dessa anordningar, och då i allt fall en förändring härutinnan icke skulle föranleda minskning af personalen å byrån, har kommittén icke funnit skäl att göra någon hemställan uti ifrågavarande hänseende.

C. Fondförvaltningen.

Sedan statskontoret öfvertagit bestyr med vissa under andra verk och myndigheter stående kassor och fonder, såsom från och med år 1868 beträffande den tidigare det s. k. konvojkommissariatet tillhörande handels- och sjöfartsfonden och från och med åren 1873 och 1874 vidkommande de under arméförvaltningens vård förut ställda en per mille fonden, volontärvakansmedelsfonden, Norrbottens hästjägareskvadrons fond, förenade mötespassevolansfonden, trosspassevolansfonden, militieboställskassan, allmänna bevaringsfonden, Palmqvistska fonden för Stockholms befastande, bevaringsmanskapets invalid- och pensionsfond, Vadstena krigsmanshuskassa och invalidhusfonden, uppgingo, enligt hvad 1874 års lönereglerringskommitté i sitt den 11 november 1875 afgifna betänkande angående statskontoret meddelade, de vid denna tid under sistnämnda ämbetsverks förvaltning och vård ställda fonder och kassor till ett antal af tjuguen. Frånsedt ofvan uppräknade tolf fonder och kassor, förvaltade nämligen statskontoret då Noréenska testamentsfonden, Almare Stäkets bros arrendemedelsfond, Långmanska donationsfonden, fonden för Carl XII:s monument, prästerskapets lönereglerringsfond, Ramsele pastorsboställes skogsförsäljningsmedelsfond, Älfdals pastorats reglerringsfond, Filéenska testamentsfonden och bibelkommissionens fond.

Enär hvar och en af ifrågavarande fonder förvaltades skild från de öfriga, så att utlåningar och inbetalningar skedde för hvarje fond särskildt och hvarje fond hade sina värdehandlingar och kontanta tillgångar samt följaktligen en i alla detaljer skild bokföring, ansåg nämnda kommitté, att i detta hänseende en högst väsentlig förenkling skulle kunna åstadkommas, om samtliga fondernas tillgångar förenades till en kassa. Denna borde förvaltas gemensamt för alla och inflytande medel borde uppföras i en gemensam räkning, hvars behållning vid hvarje års slut fördelades på de särskilda fonderna i förhållande till deras under årets lopp växlande andel i det gemensamma kapitalet. Gentemot kommitténs i detta afseende framställda förslag anförde statskontoret i sitt den 13 december 1875 afgifna utlåtande vissa erinringar, hvaremot chefen för finansdepartementet vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t den 18 januari 1876 förklarade, att han ansåg den förenkling i bokföringen af fondernas tillgångar och kassarörelse, som kommitterade föreslagit, vara till alla delar befogad och lämplig.

Bestämmelser i sådant syfte blefvo också af Kungl. Maj:t, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med kommitterades förslag, meddelade, i det att genom kungl. brefvet den 31 augusti 1877 förordnades, bland annat, att samtliga de under statskontorets vård stående fonders och kassors tillgångar skulle från och med år 1878 såsom en deras gemensamma tillhörighet bokföras; att vid denna bokföring obligationer och andra värdepapper, hvilkas värde kunde anses växlande, skulle efter särskild af statskontoret verkställd uppskattning öfvertagas af den gemensamma fonden och den hvarje särskild fond tillkommande andel i det gemensamma kapitalet bestämmas efter det värde, som sålunda uppkomme för dess vid 1877 års utgång ägande tillgångar; att de för fonderna förekommande utbetalningar äfvensom utlåningar, inköp af obligationer m. m. skulle bestridas af en gemensam kassa, till hvilken ock skulle ingå samtliga fondernas inkomster, anslag, räntor, utlottade obligationer m. m.; samt att öfver upplupna räntor och vinstmedel skulle föras särskild räkning, hvars behållning vid årets slut skulle fördelas på de särskilda fonderna efter deras under året växlande andel i det gemensamma kapitalet. I samma kungl. bref meddelas jämväl föreskrifter, huru de fonderna till-

hörande medel skola göras fruktbärande; i hvilket hänseende i främsta rummet föreskrifves inköp af vissa slags obligationer, med rätt emellertid för statskontoret att äfven inköpa norska, danska, tyska, franska eller engelska statspapper. Endast om dylika värdepapper icke stode att erhålla till pris, som syntes förenligt med tillbörligt afseende å medlens ränteafkastning, finge lån beviljas mot säkerhet af inteckningar m. m.

I den sålunda bildade s. k. *gemensamma fonden* ingingo vid 1903 års slut:

En per mille fonden,
 Volontärvakansfonden,
 Norrbottens hästjägareskvadrons fond,
 Förenade mötespassevolanskassornas fond,
 Palmqvistska fonden till Stockholms befastande,
 Noréenska testamentsfonden,
 Fonden för en minstation till skyddande af inloppet till Gäfle,
 Militärsällskapets i Stockholm krigsskolestipendiefond,
 Landtförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål,
 Baltzar von Platens stipendiefond,
 Donationsfonden för anordnande af föreläsningar i astronomi vid
 sjökrigshögskolan,
 Drottningholms broars arrendemedels fond,
 Alnare Stäkets bros arrendemedels fond,
 Fonden för Carl XII:s monument,
 Djurgårdsfonden,
 Westzynthii testamentsfond,
 Ramsle pastorsboställes skogsförsäljningsmedels fond,
 Älfdals pastorats regleringsfond,
 Prästerskapets lönerregleringsfond,
 Biskopslönerregleringsfonden,
 Bibelkommissionens fond,
 Filéenska testamentsfonden,
 Grefve Erik Posses donationsfond,
 Brunskogs församlings aflöningsfond,
 Ecklesiastika bostälленas skogsfond,

Fryksände pastorats regleringsfond,
 Jämtländska renbetesfjällens skogsfond,
 Jämtländska lappväsendets fond,
 Beväringsmanskapets invalid- och pensionsfond,
 Invalidhusfonden,
 Vadstena krigsmanshusfond,
 Haga lustslotts fond,

Aktiebolaget Separators gåfvomedel och

Deponerade expropriationsmedel för jord, afsöndrad från kronolägenheterna Bergshamra och Hästhagen samt kungsgården Lindhoff.

Öfriga fonder, sjutton till antalet, förvaltades vid sistnämnda tidpunkt särskildt hvar för sig.

Enligt hvad från statskontoret meddelats, hade detta verk vid 1876 års utgång under sin förvaltning och vård tjugunio fonder och kassor med en kapitalbehållning af tillsammans något öfver femton millioner kronor, under det att antalet dylika fonder och kassor vid slutet af år 1903 utgjorde femtiotre med en kapitalbehållning af nära femtioåtta millioner kronor. Sistnämnda fonder och kassor äro upptagna i tabellen å sid. 84—85 med ledning af från statskontoret lämnad uppgift och, hvad de allra flesta angår, i enahanda ordning, som följes i Riksdagens revisorers år 1903 afgifna berättelse om granskningen af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1902. I särskild kolumn af denna tabell finnas angifna data för Kungl. Maj:ts beslut, på grund af hvilka förvaltningen af de särskilda fonderna blifvit åt statskontoret anförtrodd.

Efter 1903 års utgång hafva ytterligare fyra fonder kommit under statskontorets förvaltning, nämligen C. M. Edholms donation till Sveriges sjöförsvar enligt kungl. brefvet den 12 december 1902, fonden för rederinäringens understödjande enligt kungl. brefvet den 18 december 1903, Visingsö skolegodsfond enligt kungl. brefvet den 10 juni 1904 samt fonden för underhåll af vissa med uttappning af sjön Tåkern förenade arbeten enligt kungl. brefvet den 14 februari 1902; hvarförutom enligt kungl. brefvet den 17 juni 1904 under statskontorets förvaltning ställts den blifvande egnahemslånefonden.

Fonder och kassor, hvilka vid 1903 års utgång stodo under statskontorets vård och förvaltning.	Kungl. Maj:ts beslut om förvaltningens öfverlämnande till statskontoret.	Fondens eller kassans behållning vid 1903 års utgång.	
		Kronor	öre.
Patent- och varumärkesavgifternas samt registreringsavgifternas fond . . .	14/6 1901	548,950	56
En per mille fonden	28/12 1872	26,734	88
Volontärvakansfonden	28/12 1872	92,727	41
Norrbottens hästjägareskvadrons fond	28/12 1872	256,342	05
Förenade mötespassvolanskassornas fond	28/12 1872	282,791	31
Palmqvistska fonden till Stockholms befästade	28/12 1872	562,193	05
Noréenska testamentsfonden	28/11 1813	23,221	38
Fonden för en minstation till skyddande af inloppet till Gäfle . . .	27/6 1892	30,485	11
Militärsällskapets i Stockholm krigsskolestipendiefond	28/4 1893	3,055	09
Landtförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål . . {	14/6 1901 6/6 1902	515,587	94
Baltzar von Platens stipendiefond	12/10 1894		
Donationsfonden för anordnande af föreläsningar i astronomi vid sjö- krigshögskolan	19/11 1897	16,224	80
Drottningholms broars arrendemedels fond	1/2 1859	16	67
Almare Stäkets bros arrendemedels fond	1/9 1865	74,765	95
Fonden för underhåll af segeldjupet i Hjälmarén m. m.	2/2 1877	339,164	25
Arbetareförsäkringsfonden	15/11 1895	13,210,990	97
Handels- och sjöfartsfonden {	15/11 0. 31/12 1867 12/12 1884	4,139,962	02
Längmanska donationsfonden	27/5 1864		
Fonden för Carl XII:s monument	16/4 1870	26,228	51
Djurgårdsfonden {	10/7 1884 13/12 1889	571,925	14
Manufakturförlagslånefonden	26/10 1877		
Johnsonska donationsfonden	30/11 1888	205,689	01
Westzynthii testamentsfond	2/4 1891	64,893	43
Fonden för anordnande af lokaler för statens ämbetsverk i hufvud- staden	20/4 1894	1,276,670	24
Kungl. teaterns reservfond	28/9 1898	506,100	—
Ramsele pastorsboställes skogsförsäljningsmedels fond	23/5 1862	32,918	20
Älfvals pastorats regleringsfond	6/6 1862	905,024	33
Prästerskapets lönerregleringsfond	14/2 1868	3,854,796	34

Fonder och kassor, hvilka vid 1903 års utgång stodo under statskontorets vård och förvaltning.	Kungl. Maj:ts beslut om förvaltningens öfverlämnande till statskontoret.	Fondens eller kassans behållning vid 1903 års utgång.	
		Kronor	öre.
Biskopslöneregleringsfonden	29/10 1860 15/6 1861 20/9 1876	623,170	18
Bibelkommissionens fond	4/10 1872	1,024	60
Filéenska testamentsfonden	24/5 1844	26,826	02
Grefve Erik Posses donationsfond	20/10 1871	37,039	37
Brunskogs församlings aflöningsfond	2/7 1875	47,162	92
Ecklesiastika boställenas skogsfond	31/5 1876	1,142,704	85
Frysände pastorats regleringsfond	22/11 1877	27,833	39
F. d. allmänna döfstuminstitutets donationsmedels fond	9/8 1894	227,752	83
Abrahamsonska stiftelsens fonder	28/4 1899	390,648	56
Äldre odlingslånefonden	—	4,697,873	51
Nya odlingslånefonden	28/9 1883	5,579,478	01
Fonden för svenska hornboskaps- och fåraffvelns förädling	13/12 1889	148,575	33
Jämtländska renbetesfjällens skogsfond	13/7 1887	611,233	27
Jämtländska lappväsendets fond	31/6 1901	87,607	93
Fonden för fiskerinäringens befrämjande	3/6 1892	527,148	28
Lånefonden för torfindustriens understödjande	21/11 1902	20,184	44
Beväringsmanskapets invalid- och pensionsfond	28/12 1872	1,990,692	48
Invalidhusfonden	10/10 1873	3,055,769	18
Vadstena krigsmanshusfond	10/10 1873	4,376,288	75
äfvensom			
Haga lustslotts fond	5/6 1885	245,628	87
Fonden till posthusbyggnader	19/6 1896	348,898	29
Aktiebolaget Separators gåfvomedel	16/10 1896	46,995	15
Deponerade expropriationsmedel för jord, afsöndrad			
från kronolägenheten Bergshamra	9/8 1888	7,427	26
» kungsgården Lindhoff	16/12 1892	23,800	21
» kronolägenheten Hästhagen	29/11 1895	5,981	82
Summa	—	57,825,168	65

Äfven med den i öfrigt under riksgäldskontorets vård och förvaltning stående undsättningsfonden har statskontoret att i viss mån taga befattning. Så skall statskontoret från riksgäldskontoret rekvirera och tillhandahålla vederbörande de understödsmedel, hvilka skola från fonden utgå, samt emottaga och till riksgäldskontoret inleverera till fonden skeende inbetalningar å lån, som från densamma beviljats. Rörande undsättningsfonden skall statskontoret årligen å vissa tidpunkter till Kungl. Maj:t aflämna berättelse.

Ofvan omförmälda fonder och kassor kunna med hänsyn till den befattning, statskontoret har att taga med dem tillhörande medel, indelas uti tvänne hufvudgrupper. Till *den ena* af dessa grupper äro då att hänföra sådana fonder eller kassor, hvilkas tillgångar skola, i den mån de icke äro erforderliga för därifrån anvisade utgifters bestridande, göras räntebärande enligt en gång för alla af Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter. Hit höra bland andra vissa pensions- och lönereglerings- samt donationsfonder, såsom arbetareförsäkringsfonden, prästerskapets löneregleringsfond, Vadstena krigsmanshusfond, invalidhusfonden och Långmanska donationsfonden. Till *den andra* hufvudgruppen kunna räknas de till vissa näringars och industriens understödjande inrättade lånefonder, från hvilka statskontoret mot säkerhet, hvilken statskontoret har att pröfva, utlämnar lån, beviljade antingen af Kungl. Maj:t eller, i vissa fall, af underordnad statsmyndighet enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande. De betydligaste bland dessa fonder äro odlingslånefonden, fonden till rederinäringens understödjande, manufakturförlagslånefonden, fonden för fiskerinäringens befrämjande samt från och med nästkommande år egnahemslånefonden.

Bokföringen för här i fråga varande fondförvaltning ombesörjes af kamreraren och revisorn å inkomstbyrån, och för detta ändamål föras å byrån liggare öfver lån, depositioner och obligationer samt anteckningsböcker, kassaräkningar och hufvudböcker.

Fondernas säkerhetshandlingar och värdepapper förvaras i kassaskåp, stående i räntekammarens kassahalf. Dessa skåp äro tillslutna med tre lås, till hvilka nycklarna omhänderhafvas af chefen å inkomstbyrån, räntmästaren och en tjänsteman utom nämnda byrå. Inventering af dessa

Tab. A.

	Lån mot säkerhet af inteckningar eller obliga- tioner.		Lån mot namn- säkerhet.		Obligationer.		Aktier.		Å deposi- tions- räkning.		Summa placerade medel.		Icke ersatta förskott.		Upplupna räntor m. m.		Kontant behållning.		Summa tillgångar.		Afgår skuld.		Behållning.	
Patent- och varumärkes- m. fl. afgifters fond . . .	—	—	—	—	532,722	—	—	—	—	—	532,722	—	—	—	4,217	50	12,011	06	548,950	56	—	—	548,950	56
Gemensamma fonden	2,414,030	14	714,938	26	16,066,720	36	—	—	—	—	19,195,688	76	35,559	57	224,412	59	263,266	13	19,718,927	05	—	—	19,718,927	05
Fonden för underhåll af segeldjupet i Hjälmaren m. m.	—	—	—	—	333,598	95	—	—	—	—	333,598	95	—	—	1,949	02	3,616	28	339,164	25	—	—	339,164	25
Arbetsförsäkringsfonden	1,364,500	—	—	—	11,607,574	25	—	—	—	—	12,972,074	25	—	—	70,961	84	167,954	88	13,210,990	97	—	—	13,210,990	97
Handels- och sjöfartsfonden	297,000	—	1,473,023	67	2,066,021	50	—	—	—	—	3,836,045	17	24,000	—	142,862	81	153,819	11	4,156,727	09	16,765	07	4,139,962	02
Längmanska donationsfonden	216,100	—	—	—	2,540,264	55	—	—	—	—	2,756,364	55	—	—	32,246	49	16,983	10	2,805,594	14	—	—	2,805,594	14
Manufakturförlagslånefonden	—	—	2,861,246	78	—	—	—	—	—	—	2,861,246	78	—	—	74,860	50	196,607	99	3,132,715	27	154	11	3,132,561	16
Johnsonska donationsfonden	—	—	—	—	197,612	17	1,500	—	—	—	199,112	17	—	—	1,274	97	5,301	87	205,689	01	—	—	205,689	01
Fonden för anordnande af lokaler för statens ämbets- verk i hufvudstaden	120,000	—	—	—	1,103,051	—	—	—	—	—	1,223,051	—	—	—	15,345	93	38,273	31	1,276,670	24	—	—	1,276,670	24
Kungl. teaterns reservfond	506,100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	506,100	—	—	—	—	—	—	—	506,100	—	—	—	506,100	—
F. d. allmänna döfstuminstitutets donationsmedels fond	151,671	70	—	—	369,274	12	—	—	—	—	520,945	82	641	25	4,341	52	—	—	525,928	59	298,175	76	227,752	83
Abrahamsonska stiftelsens fonder	250,000	—	—	—	107,173	50	—	—	24,800	—	381,973	50	—	—	2,009	33	6,665	73	390,648	56	—	—	390,648	56
Äldre odlingslånefonden	1,901,934	51	—	—	—	—	—	—	—	—	1,901,934	51	—	—	2,795,939	—	2,689	01	4,700,562	52	2,689	01	4,697,873	51
Nya odlingslånefonden	8,037,041	01	—	—	—	—	—	—	—	—	8,037,041	01	—	—	1,226,577	55	857,926	60	10,121,545	16	4,542,067	15	5,579,478	01
Fonden för svenska hornboskaps- och fårafvvelns för- ädling	—	—	6,600	—	59,787	25	—	—	—	—	66,387	25	—	—	1,611	77	80,576	31	148,575	33	—	—	148,575	33
Fonden för fiskerinäringens befrämjande	—	—	430,311	67	—	—	—	—	—	—	430,311	67	—	—	2,544	21	94,292	40	527,148	28	—	—	527,148	28
Lånefonden för torfindustriens understödjande . . .	—	—	20,000	—	—	—	—	—	—	—	20,000	—	—	—	184	44	—	—	20,184	44	—	—	20,184	44
Fonden till posthusbyggnader	130,000	—	—	—	182,350	—	—	—	—	—	312,350	—	—	—	3,401	—	33,147	29	348,898	29	—	—	348,898	29
Summa	15,388,377	36	5,506,120	38	35,166,149	65	1,500	—	24,800	—	56,086,947	39	60,200	82	4,604,740	47	1,933,131	07	62,685,019	75	4,859,851	10	57,825,168	65

säkerhetshandlingar och värdepapper förrättas årligen i januari månad af statskontorets ombudsman i närvaro af verkets chef och dem, hvilka innehafva nycklarna till kassaskåpen.

För de med förvaltningen af vissa fonder förenade bestyr hafva en del tjänstemän inom statskontoret fått sig tillerkänd ersättning af fondmedlens afkastning i form af arfvoden. Återkommande längre fram till detta ämne, vill kommittén här endast exempelvis nämna, att af dylika medel helt och hållet aflönas statskontorets ombudsman, hvilkens tjänstgöringstid inom verket till största delen upptages med att biträda vid fondförvaltningen.

Till åskådliggörande af de olika fondernas valutor och de skilda slagen af lånesäkerheter, sådana de befunnos vid 1903 års slut, återopas vidstående tablå (Tab. A).

D. Bokföringen öfver statskontorets förvaltning. Granskning och förvaring af säkerhetshandlingar.

Sedan i § 1 af statskontorets instruktion uppräknats dess åligganden i afseende på inkomsters mottagande och utgifters bestridande samt stämpelväsende och fondförvaltning, angifves i ett följande moment af samma paragraf tillhöra statskontoret

att öfver allt detta verkställa erforderlig bokföring samt för öfrigt uti hvad på statskontoret kan ankomma tillse, att kronans rätt och bästa städse iakttages och att de allmänna författningar, som redan äro eller främdeles kunna varda i berörda afseenden gällande, blifva noggrant iakttagna.

Hvad angår bokföringen öfver statskontorets förvaltning, har i det föregående redan skildrats den dagliga eller så att säga löpande bokföringen inom statskontoret beträffande mottagna och utgående medel, *Bokföringen öfver statskontorets förvaltning.*

stämpel- och fondmedlen inberäknade. Men härutöver uppgöras inom statskontoret vissa redogörelser, hvilka, grundade å den löpande bokföringen, utgöra sammanfattningar öfver de särskilda rörelsegrenarna.

I sådant hänseende är först att nämna, att kassabokhållaren å räntekammaren, allteftersom sådant medhinnes, fördelar posterna i den af honom förda kassaboken å s. k. specialer, hvilka innefatta, beträffande statskontorets egen kassarörelse, särskilda konton för olika anslag eller andra räkenskapstitlar, men, vidkommande länsstyrelserna, allenast afräkningar, utvisande de af vederbörande länsstyrelse gjorda insättningar och dragningar å statskontorets giroräkning hos riksbanken. Efter hvarje års utgång sammanföras anteckningarna i dessa specialer till en räkenskap, benämnd *räntekammarens hufvudbok*, hvilken underskrifves af räntmästaren och kassabokhållaren samt aflämnas till kammarrätten för granskning.

Beträffande stämpeluppbörden åligger det statskontoret att öfver denna uppbörd i Stockholm afgifva till kammarrätten för kalenderår afslutad redogörelse, hvilken upprättas af revisorn och bokhållaren å inkomst-, fond- och stämpelbyrån. Samtidigt öfverlämnas till kammarrätten den *uppbördsredogörelse för det gångna året*, som årligen före utgången af februari månad skall af stämpelkassören afgifvas till statskontoret och hvilken vid kontrollering bör i sina särskilda delar öfverensstämma, hvad stämpeluppbörden i Stockholm angår, med statskontorets nyssberörda redogörelse samt, beträffande uppbörden i öfrigt, med landskontorens årsvis till kammarrätten afgifna redogörelser öfver stämpeluppbörden inom vederbörande län.

Vidkommande fondförvaltningen upprättas å statskontorets inkomst-, fond- och stämpelbyrå särskilda *hufvudböcker* öfver handels- och sjöfartsfonden, manufakturförlagslånefonden, odlingslånefonderna, den s. k. gemensamma fonden, m. fl. fonder. Dessa hufvudböcker, som underskrifvas af kamreraren, undergå jämväl granskning i kammarrätten.

I händelse af bifall till hvad kommittén ofvan hemställt i fråga om afskiljande från statskontorets direkta, till räntmästarens handläggning hörande kassarörelse af länsstyrelsernas insättningar och dragningar å statskontorets giroräkning samt om räntekammarens befriande från bokföringen af desamma, skulle, på sätt ofvan är antydtt, den kassaräkenskap, som

räntmästaren, i egenskap af kassör hos statskontoret, hade att föra, komma att upptaga allenast de hos statskontoret utan landtranteriernas förmedling gjorda insättningar och utbetalningar. Vid sådant förhållande skulle ock räntekammarens s. k. hufvudbok eller den räkenskap, som skulle i dess ställe föras af räntmästaren, endast komma att omfatta sistnämnda insättningar och utbetalningar.

Däremot borde, såsom ock ofvan berörts, länsstyrelsernas kassatransaktioner med statskontoret blifva föremål därstädes för särskild bokföring samt genom en sammanställning af statskontorets samtliga inkomster och utgifter åstadkommas erforderlig öfversikt öfver statskontorets kassaställning i dess helhet.

Under stadgandet i instruktionen om åliggande för statskontoret att »för öfrigt uti hvad på statskontoret kan ankomma tillse, att kronans rätt och bästa städse iakttages» o. s. v., torde jämväl vara att hänföra verkets befattning med de i olika hänseenden, såsom för uppbörd eller lån, lämnade säkerhetshandlingar. *Granskning och förvaring af säkerhetshandlingar.*

I sådant afseende är först att erinra därom, att enligt den kungl. kungörelse, som den 10 april 1828 utfärdades angående gränserna mellan kammarkollegii, statskontorets och kammarrättens befattningar med uppbörds- och räkenskapsverket m. m., de för kronans uppbördsmän ställda borgensförbindelser skola af statskontoret pröfvas och i räntekammaren förvaras. Af arbetsordningen inhämtas, att åliggandet att granska och förvara kronans uppbördsmäns och redogörares till statskontoret inkomna löftesskrifter blifvit lagdt på den hos detta verk anställda ombudsmannen, hvilken har att öfver dessa löftesskrifter föra fullständiga förteckningar. Honom tillhör ock att i afseende å de förbindelser, som aflämnats af uppbördsmän och redogörare i hufvudstaden, noga tillse, att de varda i behörig ordning förnyade och att, när säkerheten genom löftesmäns fränfälle eller obestånd förminskas, ny författningsenlig borgen blifver ställd, samt, beträffande de af uppbördsmän och redogörare i landsorten lämnade löftesskrifter, vaka däröfver, att de af statskontoret länsstyrelserna gifna föreskrifter om insändande af årliga berättelser angående förhållandet med dessa löftesskrifter vederbörligen iakttagas, och efter

berättelsernas granskning anmäla hos statskontoret, om och hvilka anmärkningar därvid förekommit.

Det åligger statskontoret äfven att pröfva och förvara säkerhetshandlingar, som blifvit lämnade för lån från de under verkets förvaltning stående fonder. Särskildt i fråga om lån från manufakturförlagslånefonden och odlingslånefonderna är i statskontorets arbetsordning ålagdt ombudsmannen att afgifva yttrande öfver den erbjudna säkerheten samt öfvervaka, att antagen säkerhet ej upphör eller förminskas, och i sådant afseende vidtaga erforderliga förnyelseåtgärder.

Här må ock omnämnas, att det tillhör statskontoret att förvara de af Kungl. Maj:t godkända säkerhetshandlingar, som hos statskontoret företes för utbekommande af statsbidrag till sådana allmänna arbeten, hvilkas utförande kontrolleras af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. De arbeten, till hvilka dylika bidrag utgå, afse anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar, brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader samt upprepning af åar och farleder, äfvensom sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, hvilkas ändamål är att minska frostländigheten för närliggande bygd.

Hvad angår de af kronans uppbördsmän och redogörare ställda säkerheter, må erinras, att kommittén i första delen af sitt betänkande, sid. 135—137, behandlat frågan om upphörande af skyldigheten för vissa tjänstemän att ställa uppbördssäkerhet. Kommittén omnämnde därvid, att, i anledning af framställning från kommittén för utarbetande af förslag till nya stater för post- och telegrafverken, Kungl. Maj:t, enligt nådiga bref den 6 juni 1902, förklarat, att befintliga föreskrifter rörande skyldighet för vissa posttjänstemän och vissa telegrafverkets tjänstemän att ställa uppbördssäkerhet skulle upphöra att gälla i fråga om uppbörd, tillhörande tiden efter utgången af år 1902.

De skäl, som anfördes till stöd för borttagandet af skyldigheten för tjänstemän inom post- och telegrafverken att ställa uppbördssäkerhet, äga, enligt kommitténs åsikt, i sin allmänlighet tillämpning äfven å andra statsverkets redogörare. Tidigare gällande föreskrifter om skyldighet för vissa

riksbankens tjänstemän att ställa uppbördssäkerhet hafva ock, på bankoutskottets hemställan, blifvit vid 1898 års riksdag uteslutna ur reglementet för riksbankens styrelse och förvaltning. Kommittén har därför äfven i afseende å de centrala ämbetsverken uttalat den meningen, att nu befintliga föreskrifter om skyldighet för vissa tjänstemän att ställa uppbördssäkerhet böra upphävas; och lärer kommittén få tillfälle att behandla detta ämne jämväl i sammanhang med afgifvande af förslag rörande reglering af löneförhållanden m. m. vid andra statsmyndigheter än de centrala.

Om och i den mån kommitténs ofvan omförmälda uppfattning vinner godkännande, kommer naturligtvis statskontorets ämbetsbefattning i afseende å statsfunktionärers uppbördssäkerheter att förminskas, för att slutligen tilläfventyrs helt och hållet upphöra.

I detta sammanhang torde få antecknas, att, under det räntmästaren i statskontoret ej har skyldighet att ställa uppbördssäkerhet, den för statskontoret den 31 december 1879 utfärdade arbetsordningen gifver vid handen, att registratorn, hvilken har att under redovisningsansvar emottaga de expensmedel, som, efter rekvisition i mån af behof, uppbäras, är pliktig att »i den ordning, författningarne bestämma», för dessa medel ställa säkerhet, motsvarande ett belopp af 2,250 kronor, och att stämpelkassören åligger att för den uppbörd, som honom anförtröts, ställa säkerhet »i författningens enlig ordning», motsvarande en summa af 2,250 kronor.

E. Rikshufvudbok, statsliggare och länsstater.

Enligt § 1 i 1876 års instruktion åligger statskontoret äfven att i enlighet med det formulär, som af Kungl. Maj:t är eller varder fastställdt, upprätta rikshufvudbok, utvisande statsverkets samtliga

tillgångar, inkomster och utgifter, samt därjämte granska och efter samråd med vederbörande ämbetsverk föreslå formulär för de räkenskaper, hvilka skola ligga till grund för rikshufvudboken, och

att uti en statsliggare med därtill hörande årliga supplement låta införa alla de specialanslag och förändringar däri, som uti den fastställda riksstaten upptagas, äfvensom för hvarje år upprätta och till vederbörande i god tid öfversända stater för rikets samtliga län.

Samtliga dessa ärenden tillhöra statskontorets riksbokslutsbyrå.

*Rikshufvud-
boken.*

Enligt hvad i förestående historiska öfversikt blifvit omtaladt, uppgjordes den första egentliga rikshufvudboken år 1622 af kamreraren i räkningekammaren Abraham Cabeliau. Sedan vid skilda tillfällen fattats beslut om ändringar i rikshufvudbokens uppställning eller innehåll, fastställdes genom kungl. bref den 15 februari 1855 nytt formulär till rikshufvudbok, hvilket med vissa sedermera vidtagna jämkningar och tillägg fortfarande är gällande.

Beträffande tiden för rikshufvudbokens fullbordande har genom kungl. bref den 18 april 1884 stadgats, att arbetet med dess upprättande skall så ordnas, att densamma jämte öfriga statsverkets räkenskaper, fullständigt afslutade, kan vara tillgänglig för granskning af statsrevisorerna den 1 oktober året efter det kalenderår, räkenskaperna omfatta.

Arbetena å rikshufvudboken taga sin början därmed att, i den mån länens och förvaltningsverkens räkenskaper inkomma till kammarrätten samt sedan räkenskaperna där undergått den i kammarrättens instruktion påbjudna förberedande undersökning för utrönande, huruvida proprietalans eller äfventyr för kronans eller det allmännas säkerhet må förefinnas, dessa räkenskaper i erforderliga delar utlämnas till statskontorets riksbokslutsbyrå. Där undersökes först, huruvida i de räkenskaper, för hvilka formulär fastställts, dessa blifvit följda, hvarjämte genom summarisk granskning af verifikationerna utrönes, huruvida influtna medel uppdebiterats och utgifter afförts på rätta titlar. Därest härvid upptäckas felaktigheter, inledes, om tiden det medgifver, skriftväxling med vederbörande för felens afhjälpande.

Af de sålunda från kammarrätten bekomna räkenskaperna äfvensom af riksgäldskontorets för sådant ändamål till statskontoret öfverlämnade hufvudböcker samt af statskontorets egna räkenskaper uppgöras *omslut*; och för detta arbetes utförande fördelas räkenskapsmaterialet å riksbokslutsbyråns personal. Sedermera vidtager sammanfattningen af rikshufvudboken.

Beträffande rikshufvudbokens s. k. kapitalkonto är genom kungl. bref den 16 augusti 1889 föreskrifvet, att statskontoret årligen skall till trycket befordra detta kapitalkonto för att med post- och inrikes tidningar utdelas och tillhandahållas Riksdagens ledamöter m. fl.

De kommitterade, åt hvilka Kungl. Maj:t, på sätt förut är nämndt, den 26 september 1902 uppdragit att, för ernående af mera tillfredsställande bestämmelser om sammanförande i statskontoret af de olika ämbetsverkens räkenskaper, afgifva yttrande och förslag till ändringar i statskontorets och andra ämbetsverks bokföring, lära vid fullgörande af detta uppdrag jämväl hafva att taga i öfvervägande, om och i hvilken mån ändringar kunna anses påkallade i afseende å rikshufvudboken och de arbeten, som för dess upprättande erfordras. Särskildt med hänsyn till nämnda förhållande har för denna kommitté anledning ej funnits att här närmare inlåta sig på denna fråga.

Såsom framgår af hvad i statskontorets instruktion nämnes om den s. k. statsliggaren, var afsedt, att, efter det en fullständig sådan liggare blifvit upprättad, supplement till densamma skulle årligen utarbetas.

*Statsliggare
och länssta-
ter.*

Statskontorets göromål beträffande statsliggaren hafva emellertid väsentligen ökat i omfattning, sedan genom kungl. bref den 8 mars 1901 föreskrifvits, att statskontoret skall låta årligen till trycket befordra denna liggare i erforderligt antal exemplar.

För samtliga län upprättas specialstater, de s. k. länsstaterna, hvilka upptaga sådana utgifter, som må, utan statskontorets vidare hörande, af Konungens befallningshafvande anordnas och af landtränterierna utbetalas. Hvert tredje år utsändas fullständiga länsstater, men under de två nästföljande åren endast supplement, upptagande inträdda förändringar och tillägg.

Arbetena å statsliggaren äro numera vanligen slutförda i mars månad det år, som liggaren afser. Länsstaterna eller deras supplement tillställas vederbörande före februari månads utgång.

F. Kontroll å den löpande kronouppbörden.

Enligt 1876 års instruktion åligger det statskontoret att utöfva kontroll å den löpande kronouppbörden genom granskning dels af de månatligen inkommande landtränteriredogörelsehandlingarna, dels af de från länen och Stockholms stad årligen ingående relationer om restantier å kronouppbörden och dels af de likaledes från länen och Stockholms stad inkommande årliga bevillningssammandrag.

Den 14 oktober 1884 utfärdade statskontoret, i enlighet med föreskrifter af Kungl. Maj:t, kungörelse angående fastställt nytt formulär till räkenskaper för länen och kronouppbördsverket i Stockholms stad jämte bestämmelser om samma formulärs tillämpning.

Jämlikt denna kungörelse skola alla till landtränteri inkommande och därifrån utgående medel under räkenskapsårets lopp af landträntmästaren bokföras i en efter dubbel bokföringsmetod inrättad *koncepträkenskap*, som, ehuru omfattande helt år, likväl för hvarje månad uti ett *balanseextrakt* afslutas med en öfversikt, så uppställd, att den, jämte ränterikassans dåvarande belopp, summariskt utvisar kassarörelsens omfång från årets början och den inneliggande behållningen å hvarje slag af medel, som för sig redovisas.

Efter hvarje månads slut, sedan inventering af ränterikassan skett, skola till statskontoret insändas dels vederbörande landskontors *kontrollräkning med ränteriet* för sist gångna månad, dels ock afskrift af *balanseextraktet* enligt den vid samma månads utgång verkställda afslutning af ränteriets *koncepträkenskap*, försedd med räntmästarens underskrift samt

med inventeringsmännens intyg om inventeringen och beloppet af den därvid uppräknade kontanta behållningen.

Enligt samma kungörelse skall för fögderier och städer vid april månads utgång hvarje år afslutas *summarisk redovisning* öfver den under då föregående delen af året till betalning förfallna uppbörden, och skall denna redovisning senast inom den 15 maj ingifvas till vederbörande länsstyrelse i två exemplar. Efter redovisningens granskning å landskontoret insändes till statskontoret det ena exemplaret af redovisningen jämte ett å landskontoret för hela länet upprättadt sammandrag af samtliga redovisningarna, med underrättelse tillika om de vid granskningen förekomna anmärkningar.

Uti ifrågavarande kungörelse erinras ock, att fortfarande kvarstår uppbördsmännens skyldighet att för tiden från den 30 april till den 31 augusti aflämna s. k. *balansrelation*, uti hvilken med därtill hörande förteckningar jämväl skall upptagas summan af den efter den 30 april till dagen för berättelsens afgifvande influtna uppbörden.

»För vinnande af likformighet vid upprättandet af denna relation, som med tillhörande längder skall innefatta redogörelse för de kronouppbördsmedel, hvilka såsom rester balanseras uti summariska redovisningen», har statskontoret, enligt kungörelse *den 18 maj 1886*, fastställt vissa formulär, att tjäna till efterrättelse vid afgifvande af denna redogörelse jämte sammandrag för länet; och har i sistnämnda kungörelse erinrats, att, när berörda redogörelser med sammandrag till statskontoret insändas — hvilket, i öfverensstämmelse med föreskrift i kungl. kungörelsen den 10 april 1828, bör ske inom slutet af oktober månad — Konungens befallningshafvande skall meddela upplysning, huruvida de såsom propriebalanser i fögderiernas och städernas restantieredogörelser balanserade belopp blifvit under tiden efter redogörelsernas afgifvande behörigen redovisade, eller, i motsatt fall, om de åtgärder, som för beloppens indrifvande blifvit vidtagna.

Öfver de från länen och Stockholms stad årligen ingående relationer om restantierna å kronouppbörden skall hos statskontoret, enligt 1876 års instruktion, uppgöras sammandrag för att till Kungl. Maj:t ingifvas tillika med berättelse om befintliga propriebalanser.

Enligt kungl. förordningen *den 3 december 1897*, angående bevillning af fast egendom samt af inkomst, skall sammandrag af taxeringslängderna, upptagande jämväl den påförda bevillningen, årligen för Stockholms stad inom årets slut och för annan stad samt för fögderi före den 15 december insändas till Konungens befallningshafvande.

På grund af dessa sammandrag och sedan de vid deras granskning anmärkta förhållanden blifvit förklarade eller rättade, böra inom Stockholms stad af därvarande uppbördsverk och inom länen af landskontoren uppgöras särskilda sammandrag öfver hvart och ett läns hela bevillning, hvilka sistnämnda sammandrag skola af Konungens befallningshafvande till statskontoret insändas före slutet af januari månad påföljande år.

Så snart de till statskontoret inkomna sammandragen hunnit därstädes granskas och med enahanda sammandrag för de nästföregångna åren jämföras, bör ett generalsammandrag för hela riket inom statskontoret upprättas samt genom dess försorg från trycket utgifvas och med allmänna tidningarna utdelas.

För den händelse att restantierna å bevillningen inom någon ort skulle, utan att ett sådant förhållande af giltiga orsaker föranledts, uppgå till ett anmärkningsvärdt högt belopp, åligger det statskontoret att låta vidtaga den eller de åtgärder, som finnas vara af omständigheterna påkallade och för restantiernas skyndsamma indrivande erfordras.

Jämte det i kungl. förordningen *den 21 juni 1902* om inkomstskatt föreskrifves, att hvad bevillningsförordningen stadgar beträffande debitering, uppbörd och redovisning skall, med iakttagande af vissa särskilda bestämmelser, i tillämpliga delar gälla jämväl vid taxering enligt inkomstskatteförordningen, säges i denna förordning, att i taxeringslängden öfver inkomstbevillning skola, utom de personer, som enligt bevillningsförordningen i längden upptagas, införas jämväl de, hvilka, utan att vara till utgörande af *inkomstbevillning* skyldiga, dock böra inom distriktet utgöra *inkomstskatt* enligt förordningen om denna skatt.

De former, som sålunda blifvit fastställda för utöfvande af den statskontoret pålagda kontrollen öfver kronouppbörden och Konungens befallningshafvandes därmed i samband stående räkenskapsväsen, äro natur-

ligen beroende af sättet för denna uppbörds verkställande och redovisning. Och då kommittén icke har anledning att i detta sammanhang ingå på någon närmare undersökning af berörda, vidlyftiga ämne, har kommittén icke heller ansett lämpligt att inlåta sig på frågan, huru statskontorets befattning härmed ändamålsenligast må anordnas. För öfrigt torde i hvarje fall frågan, huruvida den centrala kontroll och den sammanfattning i förevarande afseende, som icke lära kunna undvaras, böra anbringas på det ena eller andra sättet, icke hafva någon afsevärd betydelse med afseende på behovet af arbetskrafter i statskontoret.

G. Statskontorets befattning med en del landsstatstjänster.

Å sid. 13 i detta betänkande är omnämndt, att, utöfver de i 1876 års instruktion angifna ämbetsåligganden, statskontoret redan vid denna instruktions utfärdande hade och fortfarande har att ensamt eller gemensamt med kammarkollegium taga befattning med vissa ärenden angående tillsättande af en del landsstatstjänstemän samt om tjänstledighet, förordnanden och afsked för dem. I sådant hänseende tillkommer det statskontoret

att till Kungl. Maj:t jämte underdånigt utlåtande om de sökandes kompetens och skicklighet öfverlämna Konungens befallningshafvandes förslag till återbesättande af landtränsmästare- samt gemensamt med kammarkollegium af landskamrerare- och kronofogdetjänster;

att hos Kungl. Maj:t anmäla frågor om afsked från landtränsmästare- samt gemensamt med kammarkollegium från landskamrerare- och kronofogdetjänster;

att bevilja landtränsmästare tjänstledighet från en till och med sex månader och till tjänstens förrättande under tiden förordna annan kompetent person samt, då fråga är om längre tids tjänstledighet, anmäla ärendet hos Kungl. Maj:t;

att gemensamt med kammarkollegium bevilja kronofogde från en till och med sex månaders tjänstledighet och förordna annan kompetent person att under tiden bestrida tjänsten samt, då fråga är om längre tids tjänstledighet för kronofogde eller, hvad landskamrerare angår, om mer än en månads tjänstledighet utöfver semester, anmäla ärendet hos Kungl. Maj:t;

att, på anmälan af Konungens befallningshafvande, meddela förordnande till bestridande af ledig landträntmästartjänst, intill dess densamma varder återbesatt, samt gemensamt med kammarkollegium enahanda förordnande hvad angår ledig kronofogdetjänst; samt

att, då vid inträffande förfall för kronofogde någon kompetent person icke finnes att tillgå, åt hvilken tjänstegöromålens bestridande kan uppdragas, gemensamt med kammarkollegium därtill förordna någon annan skicklig och pålitlig person, om hvilket förordnande emellertid underdånig anmälan bör ske hos Kungl. Maj:t.

Kommittén har i sitt betänkande angående kammarkollegium erinrat, hurusom redan 1858 års kommitté för förändrad organisation af rikets styrelseverk och förvaltningsmyndigheter yttrade, vid behandling af kammarkollegium, att den icke kunde finna annat, än att den handläggning af frågor om landsstatstjänstemäns tillsättande, afskedande och permitterande, som, i vissa fall gemensamt med statskontoret, ålåg kammarkollegium, endast medförde omgång och tidsutdräkt utan motsvarande gagn. I följd häraf och då det i allmänhet syntes kunna antagas, att Konungens befallningshafvande säkrast vore i tillfälle att bedöma skickligheten och lämpligheten hos de personer, som anmälde sig såsom sökande till lediga landsstatstjänster, samt det dåmera medgifvits Konungens befallningshafvande ej mindre att på högst en månads tid bevilja tjänstledighet åt, bland andra, landskamrerare och kronofogdar, än ock att under beviljad tjänstledighet och vid inträffad vakans förordna skicklig och kompetent person till tjänstens bestridande, hemställde 1858 års kommitté, att kammarkollegii ifrågavarande åligganden måtte upphöra.

I fråga om statskontoret yttrade samma kommitté, att af de uti 1856 års instruktion för detta ämbetsverk upptagna åligganden kommittén ansett därifrån kunna skiljas, bland annat, utlåtanden öfver ansök-

ningar och förslag om befordran, afsked eller tjänstledighet för landsstats-tjänstemän, som hos Kungl. Maj:t göras, såvida icke Kungl. Maj:t, genom nådig remiss, särskildt infordrade underdånigt yttrande.

1874 års löneregleringskommitté, som äfven behandlade detta ämne, erinrade, att förslag till landssekreterare, hvilken befattning väl måste anses såsom en bland de viktigaste af landsstatstjänsterna, funnits böra utan någon mellanhand till Kungl. Maj:t ingifvas och att någon tidsbesparing borde vinnas för såväl kammarkollegium som statskontoret, om dessa ämbetsverk befriades från gemensamma sammanträden för befodrings- och tjänstledighetsfrågor. Sistnämnda kommitté uttalade därför såsom sin åsikt, att det vore lämpligare, att Konungens befallningshafvande anförtröddes de uppdrag, som i dessa hänseenden voro åt kammarkollegium och statskontoret öfverlämnade.

Då statskontoret den 13 december 1875 afgaf underdånigt utlåtande rörande 1874 års löneregleringskommittés förslag beträffande detta ämbetsverk, erinrade statskontoret, att, i händelse kommitténs förslag uti nu ifrågavarande afseende skulle vinna godkännande, däraf syntes blifva en följd, att de för landsstatstjänstemäns uppbörd ställda borgensförbindelser, hvilka nedläggas i räntekammaren, borde i landtranterierna förvaras; och utbad sig statskontoret att i sådan händelse få till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till nya föreskrifter rörande afgifvandet af dylik borgen och de i afseende därå erforderliga kontroller.

Chefen för finansdepartementet uttalade, då han den 18 januari 1876 inför Konungen i statsrådet föredrog 1874 års löneregleringskommittés betänkande angående statskontoret, den uppfattningen i afseende å nämnda kommittés förslag om upphörande af statskontorets åliggande beträffande landsstatstjänsters tillsättande m. m., att därigenom utan tvifvel någon, om ock ej särdeles betydande, minskning i statskontorets göromål skulle vinnas, utan att andra förvaltningens grenar obehörigt betungades eller ärendenas säkra gång på minsta sätt äfventyrades.

Vid föredragning sedermera den 7 december 1877 af kommitténs betänkande angående kammarkollegium jämte nämnda ämbetsverks däröfver den 11 oktober 1875 afgifna utlåtande yttrade chefen för finansdepartementet beträffande frågan om kollegii befattning med landsstatstjänster,

att, då denna fråga ägde samband med åtskilliga andra på Kungl. Maj:ts pröfning beroende ärenden, densamma torde för det dåvarande böra lämnas oafgjord. Denna hemställan bifölls af Kungl. Maj:t; och har veterligen frågan därefter icke varit föremål för behandling, till dess den ånyo af nu förevarande kommitté upptagits.

Då kommittén, såsom redan i dess betänkande angående kammarkollegium tillkännagifvits, i hufvudsak instämmer i de af 1858 och 1874 års kommittéer gjorda uttalanden uti ifrågavarande ämne, tillåter sig kommittén alltså här hemställa,

att de statskontoret ensamt eller gemensamt med kammarkollegium tillhörande åligganden i afseende å tillsättande af landsstatstjänstemän samt tjänstledighet, förordnanden och afsked för dem må upphöra.

H. Statskontorets öfriga ämbetsåligganden.

*Afgifvande af
förteckningar
m. m.*

Förutom de ämbetsåligganden, hvilka finnas uppräknade i § 1 af instruktionen för statskontoret, samt detta ämbetsverks ofvan omnämda befattning med landsstatstjänster m. m., angifvas, såsom förut sid. 12—13 är närmare omnämndt, uti § 2 i instruktionen ytterligare vissa ämbetsverket tillhörande göromål med afgifvande af förteckningar, berättelser och upplysningar m. m., hvilka göromål emellertid delvis sammanhöra med åliggandena enligt § 1.

Hvad därvid särskildt angår föreskriften om afgifvande årligen inom juli månads slut af berättelse till Kungl. Maj:t om statsverkets ställning, om undsättningsfonden och om stämpelpappersuppbörden, är att märka, att ifrågavarande berättelse numera afgifves först efter det rikshufvudbokens kapitalkonto blifvit upprättadt, vanligen i september månad.

Vid föreskriften om skyldighet för statskontoret att tillhandagå Riksdagens statsutskott och revisorer med nödiga upplysningar, räkenskaper och handlingar är att erinra, hurusom genom kungl. kungörelse den 23 maj 1884 ålagts ej allenast statskontoret och alla öfriga centrala förvaltande verk utan äfven de allmänna inrättningar, hvilka åtnjuta statsanslag och hvilkas räkenskaper öfverlämnas till granskning af Riksdagens revisorer, att, utan särskild erinran därom, årligen senast före juli månads utgång till finansdepartementet insända till Kungl. Maj:t ställda underdåniga berättelser om den dem tillhörande förvaltning eller om utöfvad verksamhet den tid, för hvilken afslutade räkenskaper böra vid den närmast förestående revisionen företes, samt vid dessa berättelser foga i viss form affattade räkenskapssammandrag.

Beträffande påbudna inventeringar vid myntverket, skola dessa, enligt föreskrift i statskontorets arbetsordning, verkställas af ombudsmannen å den dag inom de i instruktionen angifna terminer, som hvarje gång bestämmes af statskontoret. Vidkommande dessa inventeringar må därjämte erinras om den i reglementet för riksbankens styrelse och förvaltning intagna föreskrift, att bankofullmäktige »skola, när kungl. myntverket för riksbankens räkning innehar guld och silfver, genom delegerade deltaga i den inventering, som därstädes i januari månad hvarje år och oftare, där så nödigt pröfvas, anställas, på sätt Kungl. Maj:t finner godt förordna.»

Vid § 2 i statskontorets instruktion kan i öfrigt göras den allmänna erinran, att denna paragraf numera endast ofullständigt angifver omfattningen af den statskontorets verksamhet, som består i afgifvandet af berättelser, utredningar och upplysningar. Enligt hvad kommittén meddelats, har statskontoret att, utöfver hvad i instruktionen nännas, afgifva:

till *Kungl. Maj:t* dels årligen uppgift angående de å hufvudtitlarna uppkommande besparingarna och därå gjorda anvisningar, uppgift om de behållningar å extra statsanslag, hvilka antingen blifvit såsom öfverskott till statskontoret återlevererade eller icke torde komma att för afsedt ändamål användas, och hvilka antagas kunna öfverföras till den s. k. fonden för reserverade medel, vissa specialuppgifter å belopp, som under föregå-

ende år anordnats, såsom till undervisning i slöjd vid hufvudstadens folkskolor samt till lönetillskott åt lärare och lärarinnor vid hufvudstadens folk- och småskolor, bidrag af allmänna medel till aflöning åt vikarier vid sjukdomsförfall för ordinarie lärare och lärarinnor vid hufvudstadens folkskolor, det för nästföregående år till barnavårdsnämnden i Stockholm utbetalade statsbidrag till bestridande af kostnader för uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn, samt vidare uppgifter angående de af statskontoret enligt Kungl. Maj:ts befallning för skilda ändamål förskjutna medel, *dels ock* hvarje nionde år, räknadt från och med år 1867, tablå, utvisande ungefärliga värdet af statsverkets fasta och lösa egendom, sådan den vid det nästföregående årets utgång befanns;

till *ecklesiastikdepartementet* för hvarje läsetermin uppgift, med ledning af meddelanden från vederbörande rektorer, rörande beloppet af influtna mogenhetsexamensafgifter;

till *jordbruksdepartementet* årligen likvid emellan svenska och norska statskassorna öfver de fattigunderstöd, som i ettdera af de förenade rikena lämnats nödlidande personer från det andra riket;

till *riksgäldskontoret* årligen kalkyl öfver gamla och nya odlingslånefonderna;

till *arméförvaltningen* årligen sammandrag af fondräkenskaperna, i hvad angår de från arméförvaltningen till statskontoret öfverflyttade fonder;

till *lotsstyrelsen* årligen likvid emellan statsverket och lotsstyrelsen, samt

till *kommerskollegium*, likaledes årligen, kalkyl öfver manufakturför-lagslånefonden samt specifik uppgift på antalet af de under nästföregående år inom riket stämplade spelkort.

Särskildt må dessutom framhållas, att statskontoret i betydande omfattning tages i anspråk af regeringen för upplysningars inhämtande och utredningars vinnande. Förutom de af cheferna för vederbörande statsdepartement mera direkt begärda upplysningar i dylikt hänseende har, såsom af de summariska uppgifterna å sid. 17 framgår, af Kungl. Maj:t inforrats statskontorets utlåtanen och utredningar år 1901 i 400, år 1902 i 415 och år 1903 i 409 ärenden. Af dessa kungl. remisser har det största antalet utgått från civil-, ecklesiastik- och jordbruksdepartementen.

Vid tagen kännedom om den statskontorets ämbetsverksamhet, som består i afgifvande af förteckningar, berättelser och upplysningar m. m., har kommittén funnit sig föranlåten att i ett särskildt hänseende göra en hemställan, nämligen beträffande den förteckning, som statskontoret skall hvarje år inom februari månads utgång till kammarrätten aflämna å alla under det nästföregående året, med villkor af redovisning, utaf statskontoret anordnade medel.

*Kommitténs
hemställan.*

Syftet med föreskriften härutinnan har uppenbarligen varit att förekomma, att beträffande medel, anordnade med villkor af redovisning, denna redovisning öfver höfvan fördröjes eller helt och hållet uraktlåtes. Härvid är emellertid att märka, att i den för kammarrätten den 17 december 1880 utfärdade arbetsordningen finnas till efterrättelse för detta ämbetsverks revisionspersonal meddelade särskilda bestämmelser, afsedda just att förhindra ett dylikt obehörigt förfarande.

I sådant hänseende föreskrifves i § 15 af nämnda arbetsordning, bland annat, att vid räkenskapers granskning noggrann uppmärksamhet bör fästas därpå, om anordnade och från andra verk erhållna medel finnas behörigen upptagna. Vid utförfvande af kontrollen härutinnan åligger det den granskande tjänstemannen att, innan han gör anmälan om fullbordad granskning af räkning, hvari medel afföras till redovisning i annan till kammarrättens revisionsafdelning ingående räkning, i denna sistnämnda räkning undersöka, om medlen blifvit tagna till uppbörd och finnas till fulla beloppet uppdebiterade. I sådant fall åligger honom vidare att i den räkning, hvari medlen afförts, å verifikationen för afföringen anteckna räkning och folium, där medlen uppdebiterats, samt att i den räkning, hvari medlen påföras, vid den påförda posten anteckna ordet »granskad» och sitt namn. Om åter posten befinnes vara utesluten eller upptagen till för ringa belopp, skall anmärkning om förhållandet göras till revisionskommissarie eller, i visst fall, kontorsförman å det kontor, till hvilket granskningen af den felaktiga räkningen hörer, samt anteckning därom göras å verifikationen för afföringen. Därest den räkning, i hvilken de afförda medlen böra redovisas, icke inkommit till revisionsafdelningen, skall öfver dessa medel upprättas förteckning med hänvisning till folium i den räkning, hvaruti medlen afföras, och denna förteckning öfverlämnas till vederbörande revi-

sionskommissarie eller kontorsförman samt förvaras i en s. k. liggare. Och innan anmälan sker om verkställd granskning af räkning, skall den granskande undersöka, om de i liggaren förvarade förteckningar eller statskontorets förskottsfor-teckningar upptaga någon eller några poster till redovisning i nämnda räkning, samt i sådant fall granska räkningen därutinnan, hvarvid, om posterna äro till fulla beloppet uppdebiterade, anteckning därom göres i vederbörande påförings- eller förskottsfor-teckningar men i annat fall anmärkning framställes.

Bland de räkenskaper, hvilka i kammarrättens revisionsafdelning undergå granskning, är äfven den öfver statskontorets kassarörelse upprättade räkenskap, som benämnes räntekammarens hufvudbok. Denna upptager nu — med undantag af ett fåtal belopp, hvilka af statskontoret anordnats till Konungens befallningshafvandes disposition och utbetalats genom landtränterierna — de af statskontoret med villkor af redovisning anordnade belopp. I enlighet med ofvan anförda bestämmelser inom kammarrätten har då den revisionstjänsteman, som granskar räntekammarens hufvudbok, att i räkenskaperna från de verk eller myndigheter m. fl., till hvilka nämnda belopp af statskontoret anordnats å räntekammaren, undersöka, om medlen behörigen tagits till uppbörd, att framställa anmärkning, där så ej skett, samt att, därest räkenskaper, hvari beloppen böra redovisas, icke inkommit till revisionsafdelningen, upprätta vederbörliga påföringsfor-teckningar.

Häraf följer att, äfven fränsedt statskontorets förskottsfor-teckningar, inom kammarrättens revisionsafdelning äro träffade kontrollanordningar, tillämpliga jämväl å de af statskontoret, med villkor af redovisning, å räntekammaren anordnade medel, hvilka kontrollanordningar, därest de behörigen iakttagas, måste anses fullt betryggande. Vid sidan af räntekammarens hufvudbok och de enligt denna inom kammarrättens revisionsafdelning upprättade påföringsfor-teckningar utgöra de förteckningar, som inom statskontoret skola upprättas rörande ifrågavarande genom räntekammaren utbetalade förskott, en dubbelföring, som i sig själf synes obehöflig och som därjämte föranleder ett dubbelt granskande och antecknande från kammarrättens revisionspersonals sida.

Vid sådant förhållande och då upprättandet inom statskontoret af de nuvarande ganska vidlyftiga förskottsförteckningarna för vederbörande tjänstemän därstädes innebär ett icke ringa arbete, finner sig kommittén böra hemställa,

att, med ändring af därutinnan gällande bestämmelser, statskontoret måtte befrias från skyldigheten att årligen tillställa kammarrätten förteckning öfver de medel, som, med villkor af redovisning, utaf statskontoret anordnats å räntekammaren.

Kommittén har i detta sammanhang äfven funnit anledning beröra en fråga, som blifvit uppmärksammas redan af 1874 års löneregleringskommitté, nämligen statskontorets befattning, såsom mellaninstans, med vissa besvärsmål.

Upphörande af statskontorets befattning, såsom mellaninstans, med vissa besvärsmål.

I detta afseende omnämndes i 1874 års kommittés betänkande angående statskontoret till en början, att enligt då gällande stadganden besvär skulle hos statskontoret anföras öfver Konungens befallningshafvandes beslut i frågor om rese- och traktamentspenningar i civila ärenden i allmänhet. Kommittén uttalade den uppfattningen, att statskontoret borde befrias från befattning med besvär i dessa mål och att äfven sådana besvär borde hos Kungl. Maj:t få omedelbart anföras; till stöd hvarför kommittén åberopade, bland annat, att statskontoret såsom ett penningförvaltande verk icke i allmänhet borde befatta sig med handläggning af besvärsmål, äfvensom att, om dylika mål skulle hos statskontoret fullföljas, därigenom bibehölles tre instanser för fordringsanspråk, som väcktes hos Konungens befallningshafvande, under det att för enahanda anspråk, anmälda hos statskontoret, endast funnes två instanser, en olikhet, för hvilken enligt kommitténs mening god grund icke förefanns. Af anförda skäl ansåg kommittén statskontoret likaså böra befrias från handläggning, såsom mellaninstans, af besvär öfver länsstyrelsernas på länsstaterna grundade åtgärder i frågor om aflöningsförmåner, ersättning för indragen tionde, forsellönsersättning, begravningshjälp m. m. äfvensom af besvär öfver Konungens befallningshafvandes beslut i afseende å bestämmande eller ut-

betalning af understöd af allmänna medel till utflyttningar i följd af laga skiften samt inom Kopparbergs län verkställda storskiftesförrättningar. Kommittén höll före, att, om statskontoret befriades från handläggningen af de besvärsmål, för hvilka sålunda blifvit redogjort, skulle till detta ämbetsverk komma att i besvärsväg fullföljas endast sådana sällan förekommande frågor, som rörde rätta formen för räkenskaper och redogörelser, och mål af denna beskaffenhet kunde, enligt kommitténs åsikt, svårigen skiljas från statskontorets ämbetsverksamhet. Kommittén hemställde därför, att sådana af Konungens befallningshafvandes beslut föranledda besvär, hvilka dittills skolat hos statskontoret anföras, måtte omedelbart hos Kungl. Maj:t fullföljas, med undantag af dem, som rörde räkenskapers och redogörelsens form, hvilka besvär fortfarande borde af statskontoret upptagas.

Uti det underdåniga utlåtande, statskontoret afgaf öfver 1874 års kommittés betänkande, framhölls, att, förutom de frågor, i hvilka enligt kommitténs förslag besvär öfver Konungens befallningshafvandes beslut borde af statskontoret upptagas, det hufvudsakligen var tvenne slag af ärenden, som statskontoret ansåg fortfarande böra dit fullföljas, nämligen sådana, som angingo rese- och traktamentsersättningar samt tillämpningen af de i länsstaterna meddelade föreskrifter. Beträffande mål af sistnämnda slag erinrades särskildt, att det syntes ligga i sakens natur, att, i händelse vederbörande icke åtnöjdes med Konungens befallningshafvandes på de från statskontoret erhållna länsstaterna grundade åtgärder, statskontoret skulle lämnas tillfälle att tolka sina i nämnda stater meddelade föreskrifter.

Då chefen för finansdepartementet den 18 januari 1876 inför Konungen i statsrådet anmälde frågan om lönereglering m. m. för statskontoret, gaf han i sistberörda hänseende uttryck för den uppfattningen, att hvad af statskontoret anförts därom, att den myndighet, som gifvit föreskriften, äfven borde sättas i tillfälle att tolka sin mening, alls icke behöfde lämnas ur sikte, för den händelse Kungl. Maj:t skulle finna lämpligt förordna, att de ifrågavarande målen skulle hos Kungl. Maj:t omedelbart fullföljas. Det måste nämligen i hvarje fall vara den föredragande departementschefen angeläget att för målets beredning inhämta den sak-

kunniga myndighetens utlåtande; och tillfälle till tolkning af den meddelade föreskriftens åsyftade mening skulle på detta sätt vinnas, utan att därför ärendets afgörande behöfde öfverlämnas åt nämnda myndighet.

I sammanhang med utfärdandet den 8 december 1876 af ny instruktion för statskontoret förordnades genom särskilda kungl. kungörelser, att klagan öfver Konungens befallningshafvandes beslut i frågor rörande utbetalning af rese- och traktamentspenningar eller i afseende å bestämmande eller utbetalning af understöd af allmänna medel till utflyttningar i följd af laga skiften samt inom Kopparbergs län verkställda stor-skiftesförrättningar må fullföljas medelst underdåniga besvär omedelbart hos Kungl. Maj:t.

Den af 1874 års kommitté i förevarande hänseende gjorda hemställan vann sålunda beaktande, dock endast i vissa särskildt nämnda afseenden, ej såsom allmän regel. Detta har föranledt, att statskontorets egenskap af mellaninstans emellan Konungens befallningshafvande och Kungl. Maj:t fortfarande kvarstår äfven i en del andra ärenden, än dem som angå räknenskapers och redogörelsers form. Så anföres hos statskontoret fortfarande besvär öfver vissa af länsstyrelserna på grund af länsstaterna vidtagna åtgärder, såsom i frågor om aflöningsförmåner, begravningshjälp m. m. Och af de å sid. 18—23 här ofvan införda summariska uppgifter framgår, att mål af sistnämnda art hos statskontoret genom besvär fullföljts till ett antal af 9 år 1901, 12 år 1902 och 9 år 1903, af hvilka mål det öfvervägande antalet gällt dyrtidstillägg.

Visserligen hafva ifrågavarande besvärs mål en högst ringa betydelse med afseende å arbetet i statskontoret. Men den af 1874 års kommitté påpekade oegentligheten kvarstår dock, att, om mål af ifrågavarande slag afgöras af länsstyrelserna, de, för att pröfvas å högsta ort, hafva att genomlöpa tre instanser, under det att för dylika mål, som afgöras af andra ämbetsmyndigheter, finnas endast två instanser. Härtill kommer, att till följd af obestämtheten och den bristande öfverensstämmelsen i gällande regler angående fullföljande af talan i hithörande ämnen svårighet förefinnes såväl för den rättssökande som tilläfventyrs i vissa fall äfven för den pröfvande undermyndigheten att veta, till hvilken öfverinstans besvär skola ställas. Det synes icke heller alldeles sakna sin vikt så för det allmänna

som för den enskilde att genom en förenklad instansordning åstadkomma enkelhet och snabbhet i rättsskipningen.

Af dessa skäl håller kommittén före, att det, visserligen icke för åstadkommande af någon egentlig arbetsbesparing, men såsom ledande till enkelhet och reda i afseende å reglerna för fullföljd af talan i dessa ämnen bör föreskrifvas, att talan emot vederbörande ortmyndighets beslut rörande aflöningsförmåner och andra dylika ärenden bör fullföljas direkt hos Kungl. Maj:t. Och då, på sätt förut blifvit antydt, Kungl. Maj:t, där så anses erforderligt, ej lär underlåta att i besvärsmål af dylik art höra statskontoret, varder därigenom beredt detta ämbetsverk nödigt tillfälle att tillkännagifva sin uppfattning af tvistefrågan.

Hvad angår de ytterst sällan förekommande besvärsmålen rörande räkenskapers och redogörelsens form, torde i dessa mål, hvilka ej beröra enskildas förhållande till staten utan statens förhållande till egna organ, talan från ortmyndighet fortfarande böra fullföljas till statskontoret.

Kommittén hemställer,

att statskontoret måtte befrias från att såsom mellaninstans afgöra andra besvärsmål än dem, som röra räkenskapers och redogörelsens form.

Förenklingar i formerna för ärendenas registrering, skriftsättet m. m.

Enligt § 10 i statskontorets instruktion åligger det registratören och aktuarien att i diarium anteckna alla inkommande handlingar och aflämna desamma till vederbörande. Diariet är, enligt föreskrift i den för ämbetsverket utfärdade arbetsordningen, fördeladt i fyra särskilda »tomer», däraf en för kungl. bref och kungl. remisser samt tre för andra ärenden, en för hvarje af statskontorets tre byråer.

Gällande bestämmelser och praxis.
Diarium öfver inkommande mål.

Diariet öfver kungl. bref och remisser föres i två särskilda afdelningar, af hvilka den ena omfattar kungl. bref och departementsskrifvelser samt den andra kungl. remisser. I hvardera af dessa afdelningar införas dithörande mål efter tiden för inkommandet, därvid antecknas det kungl. brefvets, departementsskrifvelsens eller den kungl. remissens datum, det diarienummer målet erhåller i den för hvardera afdelningen särskilda nummerföljden, målets rubrik, namnet å statsråd eller expeditionschef som undertecknat eller kontrasierat brefvet, skrifvelsen eller remissen i fråga, dagen då målet inkommit till statskontoret, samt den byrå till hvilken målet hör. Till hvardera af de båda afdelningarna i detta diarium föres särskildt alfabetiskt register.

Öfriga ärenden införas i diariet för den byrå, desamma tillhöra, efter tiden för inkommandet, hvarvid antecknas ärendets diarienummer i den för hvarje byrås diarium särskilda nummerföljden, dagen då ärendet inkom och ärendets rubrik. Till hvart och ett af byrådiarierna föres särskildt alfabetiskt register.

Föreskriften om diarieföring af alla inkommande handlingar tillämpas emellertid icke så, att alla ärenden, i hvilka statskontorets ämbetsåtgärd på-

kallas, varda af verkets registrator diarieförda. Såsom i det föregående nämnts, verkställes ej i diariet någon anteckning om sådana i hufvudstaden till statskontoret gjorda inbetalningar, hvilka ske utan bifogande af missivskrifvelse. Likaså antecknas ej heller inkommande räkningar, som skola gäldas af statskontorets expensmedel. Och därjämte förekommer ej sällan, att af cheferna för statsdepartementen under hand och utan anlitande af skriftlig form påkallas utredningar i ett eller annat hänseende.

Från diarierna inom flertalet andra verk skiljer sig statskontorets diarium äfven därutinnan, att icke hvarje i diariet antecknad ärende erhåller särskildt nummer. Detta var förr fallet; men 1874 års löneregleringskommitté framhöll, att till statskontoret inkommande ärenden, som tillhörde vissa gifna grupper och som skulle på bestämda tider inkomma, såsom ränteriredogörelser och rapporter m. fl., borde med största möjliga korthet antecknas under gemensamt nummer för hvarje särskildt slag af ärenden. I öfverensstämmelse härmed äro för närvarande under dylika så att säga kollektiva diarienummer uppförda i utgiftsbyråns diarium ärenden om anordnande af vissa anslag, hvilka lyftas i flera poster årligen, samt i riksbokslutsbyråns diarium ränteriredogörelser och rapporter, utdrag af landskontorens anordningsböcker, restantieredogörelser, sammandrag öfver allmänna bevillningen, rekvisitioner af räkenskapspapper, summariska räkningar, markegångstaxor äfvensom, på senaste tid, ärenden angående vissa förberedande anordningar för genomförande af en central kassakontroll. Härjämte är att märka, att de från länen veckovis ingående uppgifter angående insättningar och dragningar å statskontorets giroräkning hos riksbanken antecknas i en såsom bilaga till diariet förd alfabetisk förteckning.

Förutom de anteckningar, hvilka, då mål eller ärende inkommer, verkställas i vederbörlig del af diariet, antecknas där sedermera tiden för statskontorets i saken fattade beslut. Äfven antecknandet häraf ålåg, enligt föreskrift i arbetsordningen, tidigare registratorn; men detta åliggande har genom beslut af statskontoret den 8 januari 1889 öfverflyttats på den hos ämbetsverket anställda notarien.

Såsom ofvan å sid. 33 blifvit nämndt, föres en särskild *kvittensbok* *Växelkvittensbok.*
öfver inkommande postremissväxlar.

Sedan inkommet mål behörigen diariesförts, öfverlämnas detsamma *Rotlar.*
till vederbörande byrå, hvarest målet af statskommissarien eller af någon underlydande tjänsteman antecknas i de till ledning för statskommissarien förda listor eller *rotlar*. I dessa listor eller rotlar införas dock vanligen ej andra ärenden än sådana, som böra af föredraganden följas under deras vidare behandling inom verket.

Med undantag af rapporter och vissa andra meddelanden samt *Ärendenas föredragning.*
rena inkomstårenden, hvilka föranleda allenast bokföring af det levererade beloppet, varda inkomna ärenden, efter det genom vederbörande byråtjänstemän verkställes erforderliga förberedande undersökningar, föredragas inför generaldirektören. Frånsedt vissa i § 8 af statskontorets instruktion angifna ärenden, hvilka skola »af styrelsen samfällt behandlas och afgöras», samt de uti § 14 i instruktionen omförmälda ärenden, »som med andra ämbetsverk äro gemensamma», äfvensom vissa grupper af ärenden, hvilka enligt föreskrift i arbetsordningen jämväl skola »utgöra föremål för handläggning i plenum», äger generaldirektören ensam beslutanderätt i de ärenden, som föredragas för honom; och sker handläggningen af de ärenden, hvilka ej äro underkastade samfällt afgörande, i regel uti närvaro endast af generaldirektören och vederbörande föredragande. Föredragningsskyldigheten åligger å utgifts- och riksbokslutsbyråerna vederbörande statskommissarie samt å inkomstbyrån uti vissa anordningsmål kamreraren, men för öfrigt statskommissarien. När generaldirektören åtnjuter semester eller eljest under kortare tid, som icke öfverstiger fjorton dagar, är förhindrad att förrätta sitt ämbete, skall, enligt § 9 i instruktionen, styrelsen utöfvas af minst två tillstädesvarande ledamöter.

Angående dagen för ärendes föredragning verkställas af föredraganden anteckning i vederbörande rotel.

I det föregående är redogjort för formerna för ärendens och be- *Protokollet.*
sluts antecknande i de anteckningsböcker, som ansluta sig till räkenskaperna. Men därjämte antecknas alla inför generaldirektören föredragas ärenden i det af notarien förda *protokollet*. Detta, som föres särskildt

för plenimål och särskildt för öfriga ärenden, utvisar, hvilka vid föredragningen närvarit, föredragandens namn, de föredragna ärendenas diarienummer och rubriker samt statskontorets beslut. Därest utgående expedition beslutas, göres därom anteckning i särskild kolumn af protokollet, medan i andra kolumner antecknas de belopp, som i förekommande fall anordnas å räntekammaren eller å vederbörande landtränteri.

*Protokolls-
boken.*

Till kontroll därå, att protokoll behörigen uppsättas och aflämnas, åligger protokollsföranden att i den s. k. *protokolls-boken* anteckna föredragningsdagen samt föredragandens och sitt eget namn.

*Uppsättning
af beslutade
expeditioner.*

Hvad de beslutade expeditionerna angår, är att märka, att till kommunikationsresolutioner, hvilka äro affattade enligt det gängse formuläret för dylika resolutioner, ej uppsättes koncept. Dylika resolutioner tecknas å akten och underskrifvas af notarien.

Till öfriga utgående expeditioner uppsättes koncept. Enligt § 10 i statskontorets instruktion tillhör det dels sekreteraren att svara för uppsättandet af statskontorets underdåniga utlåtanden, cirkulär, skrivelser och andra utgående expeditioner med undantag af sådana, som röra utbetalningar, stämpelpapper och anmärkningar vid landtränteriernas redogörelsehandlingar, och hvilka skola uppsättas å vederbörande byrå, dels ock notarien att, förutom protokolls förande, biträda med de i kansliet förefallande göromål, som anförtros honom af sekreteraren. Beträffande notarien är i arbetsordningen sedermera stadgadt, att han skall uppsätta sådana statskontorets beslut, som skola expedieras genom protokollsutdrag eller i form af utslag. Den sekreteraren med biträde af notarien sålunda ålagda uppsättningsskyldigheten har emellertid i praxis inskränkts, i det en del, särskildt större, utlåtanden och skrivelser uppsättas af vederbörande föredragande eller under hans inseende af byråtjänsteman.

*Justeri-
ng.*

De uppsatta koncepten öfverlämnas till föredraganden för justering, hvarom anteckning sker å konceptet. Hvad protokollen angår, är i arbetsordningen notarien ålagdt att till vederbörande föredragande öfverlämna protokollen för veckan i fullständigt skick inom nästföljande veckas utgång, för att, sedan protokollen af dem i de delar, hvar och en röra, blifvit granskade, i vanlig ordning förses med justeringspåskrift. Rö-

rande tiden för protokolls aflämnande till justering och justeringsdagen verkställas anteckningar i protokolls-boken.

Sedan utskrift verkställts och kollationering af denna med konceptet ägt rum, kontrasigneras den utgående expeditionen, om densamma skall genom kansliet utfärdas, af sekreteraren, men i annat fall af vederbörande byråtjänsteman, samt underskrifves af dem, som i ärendets afgörande deltagit. Härifrån göra dock — oafsedt protokollsutdrag och kommunikationsresolutioner — statskontorets anvisningar undantag, i det dessa undertecknas ensamt af föredragande ledamoten med kontrasignation af vederbörande byråtjänsteman. Beträffande dagen, då föredraganden lagt slutlig hand, vid ett ärende, verkställer han anteckning i roteln. Dagen för expeditions afgång antecknas i därför afsedd kolumn af protokollet.

Expeditioners under-tecknande, m. m.

Koncepten till utgående expeditioner registreras därefter i den s. k. *Expeditions-lista*, hvori antecknas expeditionens datum, en kortfattad rubrik och dagen för expeditions afgång.

Registratorn åligger enligt instruktionen att ordna och vårda alla expedierade handlingar och akter m. m., som tillhöra verkets arkiv; och är i arbetsordningen särskildt föreskrifvet, att han skall till inbindning inom angifna tider befordra brefregistratur, protokoll, kungl. bref jämte andra handlingar, med hvilka en dylik åtgärd lämpligen bör vidtagas, med iakttagande, att alla handlingar, som tillhöra ärenden, uti hvilka anordningar äro beslutade, dock med undantag af kungl. bref, särskildt bindas i ordningsföljd efter beslutens data.

Förvaring af koncept och akter.

Enligt föreskrift i arbetsordningen skall sekreteraren föra *matrikel* öfver statskontorets tjänstemän och vaktbetjante, med anteckningar om födelseår och -dag, tiden för inträde i verket och sedermera tinade förändringar i tjänstgöringsväg, såsom befordringar, vikariat, tjänstledighet o. s. v.

Vissa andra anteckningsböcker.

Den hos statskontoret anställde ombudsmannen förer öfver de ärenden, i hvilka hans ämbetsåtgärd påkallas, ett särskildt *diarium*, hvori antecknas dagen för ärendets öfverlämnande till ombudsmannen, ärendets rubrik samt de af ombudsmannen i ärendet vidtagna åtgärder. Af om-

budsmannen föras vidare särskilda *liggare* öfver de af kronans uppbörds-
män och redogörare ställda säkerheter, öfver dem, som erhållit lån från
fonderna och dessa låntagares löftesmän, samt öfver stämpelförsäljare i
Stockholm.

Till de af ombudsmannen aflåtna bref eller memorial uppsattes förr
koncept, hvilka bundos i en särskild serie; men från och med år 1903
har i stället införts den anordning, att utgående bref och memorial kopieras
i kopiepress.

*Kommitténs
hemställan.*

I delen I af sitt betänkande, sid. 153, har kommittén uttalat den
åsikten, att arbets- och särskildt skrifsättet hos våra ämbetsverk bör utan
olägenhet kunna i vissa hänseenden ej obetydligt förenklas. Så är ock i
viss mån, enligt kommitténs mening, fallet inom statskontoret.

*Diarie-
föringen.*

Beträffande diarieföringen därstädes är ofvan nämndt, att, i olikhet
med hvad eljest plägar iakttagas, i diariet öfver kungl. bref och remisser
samt departementsskrifvelser antecknas för hvarje mål, bland annat, nam-
net å statsråd eller expeditionschef, som undertecknat eller kontrasignerat
brevet, skrifvelsen eller remissen i fråga. Denna anteckning har uppen-
barligen till ändamål att för framtiden meddela upplysning, från hvilket
statsdepartement målet utgått. Detta syftemål synes dock böra enklare
och jämväl säkrare kunna vinnas på annat sätt, hvilket lär böra an-
komma på statskontoret att ordna, efter hvad lämpligt synes.

I öfrigt finner kommittén sig böra, hvad diarieföringen angår, göra
den erinran, att alla anteckningar i diariet, således äfven rörande de uti
ärendena fattade besluten, böra enligt kommitténs åsikt verkställas af den
tjänsteman, som har sig diarieföringen anförtrödd, således inom stats-
kontoret registratorn. Till denna fråga återkommer emellertid kommittén
i det följande vid framställande af förslag angående de för statskontoret
behöfliga arbetskrafterna.

Likasa synes det kommittén icke vara nödigt att rörande sådana i
hufvudstaden till statskontoret gjorda inbetalningar, där reversalen äro åt-
följda af missivskrifvelse, tillämpa ett omständligare anteckningsförfarande
än då missivskrifvelse ej medföljt.

Kommittén har i första delen af sitt betänkande, sid. 155, erinrat, att inom flera i senare tid om- eller nyorganiserade centrala ämbetsverk vidtagits den förenkling, att protokollsföringen i de flesta fall afskaffats och protokollet ersatts med föredragningslistor, i hvilka ärendena till föredragningen införas och summarisk anteckning om besluten verkställas. Protokoll föres endast i sådana fall, där skiljaktiga meningar förekomma, hvilka skola i protokollet antecknas, där ett ärende enligt sin natur eller gifna föreskrifter bör i protokoll upptagas, eller där eljest förordnas, att i särskildt ärende protokoll skall föras. *Protokolls-föringen.*

Visserligen föres statskontorets protokoll ganska kortfattadt i jämförelse med hvad inom vissa andra ämbetsverk sker, men dess ersättande, förutom i ofvan angifna särskilda fall, med föredragningslista, så inrättad, som ofvan sagts, skulle dock enligt kommitténs mening innebära någon lättnad i arbete och äfven i öfrigt, såsom inom andra ämbetsverk, där detta tillvägagångssätt införts, visa sig ändamålsenligt.

Kommittén anser därför, att jämväl inom statskontoret bör tillämpas detta senare tillvägagångssätt, helst därigenom äfven verkas för önskvärd likformighet i arbetssättet inom olika ämbetsverk.

Då föredragningslistan upptager äfven de mål, i hvilka af särskild anledning protokoll föres, torde densamma — helst om listorna förses med nummerbeteckning — äfven göra den i statskontoret förda protokolls-boken öfverflödig.

De från statskontoret utgående expeditionerna måste i allmänhet vara försedda med minst två underskrifter jämte kontrasignation. Å statskontorets anvisningar erfordras emellertid jämte kontrasignationen endast föredragandens underskrift. I detta hänseende har kommittén ur kontrollsynpunkt föreslagit, att anvisningarna skola, efter det de blifvit af behörig tjänsteman kontrasignerade, undertecknas af verkets chef och den föredragande ledamoten. Af enahanda skäl anser kommittén äfven statskontorets anordningar böra så undertecknas. Men däremot synes det kommittén, som borde beträffande flertalet öfriga utgående expeditioner göra tillfyllest med ett enklare förfarande. Inom vissa andra centrala ämbetsverk är stadgadt, att utgående expeditioner, med undantag af skrif- *Undertecknande af utgående expeditioner.*

velser till Kungl. Maj:t, underskrifvas af chefen allena efter vederbör-
lig kontrasignation. Med hänsyn till vikten att sorgfälligt iakttaga allt,
som kan leda till en snabbare ärendenas gång, anser kommittén ett lik-
nande förfarande böra vinna tillämpning äfven hvad angår statskontorets
utgående expeditioner, med undantag för skrivelser till Kungl. Maj:t samt
anordningar och anvisningar. Kommittén får fördenskull hemställa,

*att i instruktion för statskontoret måtte meddelas
bestämmelser i syfte att*

*dels ersätta protokollen med föredragningslistor,
dock så att protokoll föres i de fall, då skiljaktiga me-
ningar förekomma, eller ett ärende enligt sin natur eller
gifna föreskrifter bör i protokoll upptagas, eller eljest
förordnas, att protokoll skall föras, samt*

*dels i den omfattning, ofvan angifvits, vinna för-
enkling i sättet för undertecknande af statskontorets ut-
gående expeditioner.*

*Koncept-
föring, expe-
ditionssätt
m. m.*

I delen I af kommitténs betänkande, sid. 160, har framhållits, att vissa
önskvärda förenklingar i arbets- och särskildt skriftsättet inom de centrala
ämbetsverken äro af den beskaffenhet, att de icke ägna sig att göras till
föremål för några en gång för alla fastställda regler eller föreskrifter, utan
beträffande hvilka det måste ankomma på ämbetsverken att själfva bedöma,
om och i hvad mån de i förekommande fall kunna vinna tillämpning. Så
har gjorts gällande, att i många fall förandet af koncept torde kunna utan
olägenhet bortfalla, såsom vid kommunikationsresolutioner, infordrande af
upplysningar, m. fl. dylika åtgärder, beträffande hvilka i allmänhet synes
böra vara nog med åtgärdens antecknande i diariet. Vidare har ur för-
enklingssynpunkt framhållits, att i regel vid förberedande åtgärder icke
bör aflätas någon särskild skriftelse, utan beslutet bringas till vederbörandes
kännedom medelst s. k. tergalresolution eller påteckning å akten. Hvad
sålunda anförts synes böra i tillämpliga hänseenden vinna beaktande inom
statskontoret.

Härvid må särskildt uppmärksamheten fästas å de talrika missivskrifvelser, med hvilka från statskontoret till vederbörande öfversändas anordningar, reversål, blanketter m. m. Af dessa skrifvelser är det öfvervägande flertalet af så ensartad form, skiljaktiga endast till adresser, sifferbelopp eller anslagshänvisningar, att för desamma tryckta formulärblanketter lämpligen kunna användas. Under senare tid hafva också dylika blanketter användts till såväl koncept som utgående expeditioner i ökad omfattning; och meddelas i sådant hänseende följande uppgift rörande i statskontorets registratur befintliga koncept till dylika skrifvelser:

År.	Helt handskrifna.	Å blankett.
1901	1,574	149
1902	1,145	393
1903	741	1,539

Såsom dessa siffror antyda, användas visserligen numera vid missivskrifvelser af ifrågasvarande slag tryckta formulärblanketter i mycket stor utsträckning. Uppenbarligen skulle dock ytterligare förenkling och besparing af tid och kostnad i afsevärd mån vinnas, om, åtminstone i regel, koncept till dylika skrifvelser ej behöfde förekomma. Det torde till och med kunna ifrågasättas, huruvida öfver hufvud taget dylika missivskrifvelser kunna anses erforderliga i de fall, då därmed öfversända handlingar i och för sig tydligt angifva afsändaren och ändamålet med öfversändandet. Såsom ett föredöme härutinnan må anföras, att vid öfverlämnande af högsta domstolens utslag till vederbörande länsstyrelser, för att tillställas parter eller för annat ändamål, någon missivskrifvelse icke plägar aflåtas, utan allenast å utslaget göras en kortfattad anteckning om den åtgärd, som afses.

I tillämplig mån synes äfven böra vinna efterföljd inom statskontoret hvad kommittén i allmänhet påpekat därom, att enklare skrifvelser eller resolutioner böra af föredraganden kunna göras fullt färdiga till föredragningen och då framläggas i utskrift, hvarigenom de kunde genast justeras och underskrifvas. Och likaså torde inom statskontoret förtjäna beaktande

kommitténs i delen I gjorda erinran, att i allmänhet meddelelserna emellan ett verk och dess särskilda afdelningar eller tjänstemän äfvensom emellan dessa inbördes böra försiggå under enklare former än nu och icke förandlea skriftväxling, registrering m. m. af enahanda beskaffenhet, som om ärendet handlades emellan skilda ämbetsverk.

*Memorial-
bokhållarens
förskotts-
rapport.*

I nedan nämnda hänseende har kommittén ansett sig böra göra en särskild hemställan om förenkling i arbetssättet inom statskontoret, äfven om densamma ej befinnes påkalla någon ändring uti föreskrifterna i instruktion eller arbetsordning.

Såsom å sid. 103—104 antydts, har statskontoret att ärligen till Kungl. Maj:t afgifva uppgifter angående de af statskontoret, enligt Kungl. Maj:ts befallning, för skilda ändamål förskjutna medel, för hvilka ersättning bör af Kungl. Maj:t anvisas. Framställning därom beträffande vederbörande förskottstitlar lärer emellertid, åtminstone i regel, göras först då vidare utgifter å dessa titlar ej äro att emotse; och aflåtes särskild skrifvelse till Kungl. Maj:t beträffande hvarje förskottstitel, hvarå ersättning begäres.

Öfver samtliga af statskontoret under förskottstitel anordnade medel sker bokföring — förutom i vederbörande revisors anteckningsbok — i särskild del af memorialboken. Där antecknas, särskildt för hvarje förskottstitel, dels, mera summariskt, in- och utgående balanser, dels ock i detalj utgifterna under löpande året.

I och för pröfning, hvilka förskott skola hos Kungl. Maj:t anmälas till ersättning, upprättas nu ärligen mot slutet af året å utgiftsbyrån, med ledning af memorialboken, en redogörelse, den s. k. *förskottsrapporten*, hvilken beträffande samtliga förekommande förskottstitlar angifver för hvarje titel de särskilda förskjutna beloppen, grupperade efter utgifternas art, äfvensom dessa belopps summa för olika utgiftsgrupper och för förskottstiteln i dess helhet. Upprättandet af denna redogörelse, som åligger memorialbokhållaren, plägar för honom upptaga ett par månaders arbete.

Det synes kommittén, som om ofvan beskrifna förskottsrapport icke, åtminstone i sin nuvarande omfattning, vore erforderlig för ett betryggande utförande af ifrågavarande, statskontoret åliggande uppdrag. Pröfningen däraf, hvilka förskottstitlar skola anmälas till ersättning, torde med

nödig säkerhet och lätthet ske med ledning af memorialboken i hithörande del. Beträffande de förskottstitlar, hvilka, med tillämpning af gällande föreskrifter, ej komma i fråga att det året anmälas till ersättning, synes något särskildt arbete icke vara erforderligt i detta afseende. Och för öfrigt torde det icke vara nödigt att i denna förskottsrapport, i den mån den anses böra bibehållas, upptaga de särskilda posterna så omständligt som nu sker; det borde vara tillräckligt, om de där specificeras allenast i samma omfattning, som i framställningen till Kungl. Maj:t plägar äga rum. I hvarje fall skulle för detta arbete icke krävas mer än en ringa del af den tid, som nu åtgår för förskottsrapportens upprättande.

Af dessa skäl får kommittén hemställa,

*att i arbetet för de till Kungl. Maj:t årligen ingående förskottsuppgifter måtte vidtagas lämplig för-
enkling.*

Förändringar i formerna för ärendenas föredragning och afgörande.

Plenimål.

I det förslag till omorganisation af statskontoret, som afgafs af 1874 års lönerregleringskommitté, ingick äfven, att med undantag för sådana ärenden, hvilka vanligen ansågos såsom plenimål, i öfrigt den kollegiala formen för ärendenas behandling skulle upphöra och beslutanderätten öfverlämnas åt verkets chef, dock med rätt och skyldighet för föredragande ledamot att, där han var från beslutet skiljaktig, afgifva sin särskilda mening till protokollet.

I 1876 års instruktion förklaras ock uti § 6, att generaldirektören äger ensam beslutanderätt i alla ärenden, med undantag af dem, som i § 8 särskildt omförmälas.

Sistnämnda paragraf angifver såsom ärenden, hvilka skola af statskontorets styrelse samfällt behandlas och afgöras, dem som angå:

verkets organisation;

befordringar, undantagandes sådan, som afser återbesättande af ledig ledamotsplats, i hvilket sistnämnda ärende generaldirektören enligt § 3 gör underdånig anmälan hos Kungl. Maj:t;

nya författningars utfärdande eller redan befintligas ändring, förklarande eller upphäfvande;

cirkulär eller allmänna föreskrifter, som det tillkommer verket att utfärda;

räkenskapers form och uppställning;

förräntande af medel hörande till de under statskontorets förvaltning stående fonder; och

besvär, som hos statskontoret anföras öfver underordnade myndigheters beslut.

I dessa ärendens behandling och afgörande skola deltaga generaldirektören samt föredraganden och minst en af de öfriga ledamöterna, eller, om generaldirektören åtnjuter semester eller eljest icke är tjänstgörande, alla tre ledamöterna i styrelsen. Uppkommer vid omröstning i dylikt ärende lika röstetal, gäller den mening, generaldirektören biträdt.

Denne äger emellertid, enligt samma paragraf i instruktionen, jämväl i andra förefallande ärenden, där han finner sådant erforderligt, till protokollet inhämta samtliga ledamöternas mening.

I den af statskontorets chef den 31 december 1879 utfärdade arbetsordningen har intagits bestämmelse därom, att äfven följande ärenden skola »utgöra föremål för handläggning i plenum», nämligen:

frågor om antagande af extra ordinarie tjänstemän och vaktbetjante, tjänstledighet och förordnanden, tjänstebetyg, tjänstemäns och vaktbetjantes fel eller försummelse i tjänsten, samt afsked;

indelning till tjänstgöring af de första tjänstegraden tillhörande tjänstemän äfvensom af amanuenser och öfriga extra ordinarie tjänstemän; verkets arbetsordning;

reglering af ledamöternas och tjänstemännens semester;

besvär, hvaröfver statskontoret, efter Kungl. Maj:ts befallning, har att afgifva underdånigt utlåtande;

Kungl. Maj:ts i sådana mål statskontoret delgifna beslut;

extra ordinarie afskrifningar;

behof af kassaförstärkning och likvid af dymedelst erhållna kassaförskott;

bestämmande af arfvoden och gratifikationer åt extra ordinarie tjänstemän och vaktbetjante;

avgifvande af de underdåniga berättelser, hvarmed statskontoret, enligt instruktionen, skall före riksdagar och statsrevisioner till Kungl. Maj:t inkomma;

rentmästarens veckorapporter angående kassaställningen;

ledamöternas årliga arbetsredogörelser; samt

frågor rörande verkets ekonomi.

Blard de sålunda i arbetsordningen upptagna pleniären den förekomma sådana, om hvilka 1874 års löneregleringskommitté hade föreställt

sig, att de borde till handläggning och afgörande i plenum öfverlämnas, men hvilka i den af Kungl. Maj:t utfärdade instruktionen ej upptogos bland sådana ärenden. Hit höra:

frågor om antagande af extra ordinarie tjänstemän och vaktbetjänte, tjänstledighet och förordnanden, tjänstebetyg, tjänstemäns och vaktbetjäntes fel eller försummelse i tjänsten, samt afsked;

bestämmande af arfvoden åt amanuenser och extra biträden;

afgifvande af berättelser, afsedda för riksdagar och statsrevisioner, äfvensom af ledamöternas årliga arbetsredogörelser; samt

frågor angående verkets ekonomi.

Hvilken mening man än må hafva om lämpligheten af, att samtliga de i arbetsordningen uppräknade ärendena göras till föremål för handläggning i statskontorets plenum, måste det dock, enligt kommitténs åsikt, förefalla egendomligt, att, sedan Kungl. Maj:t i instruktion för ämbetsverket angifvit de särskilda grupper eller slag af ärenden, som skola af statskontorets styrelse samfällt behandlas och afgöras, samt därvid bemyndigat verkets chef att jämväl i andra förefallande ärenden, där han finner sådant erforderligt, till protokollet inhämta samtliga ledamöters mening, chefen i en af honom utfärdad arbetsordning *på ett stadigvarande sätt* så väsentligt utvidgar det af Kungl. Maj:t utstakade området för plenimål.

Enligt kommitténs uppfattning bör det vara i den af Kungl. Maj:t gifna instruktionen bestämdt, hvilka grupper eller slag af ärenden, som städse skola vid deras afgörande behandlas såsom plenimål, med rätt för chefen att *undantagsvis* göra äfven andra ärenden till föremål för pleni-behandling i de fall, han finner sådant erforderligt.

Med ledning delvis af hvad som finnes föreskrifvet uti instruktionen för kommerskollegium, där likasom i statskontoret endast en del ärenden äro föremål för samfällt afgörande, och med åberopande jämväl af hvad kommittén i detta hänseende föreslagit för kammarkollegium, hemställer kommittén,

*att af statskontoret skola samfällt behandlas och
avgöras ärenden, som angå:
verkets organisation;*

nya författningars utfärdande eller redan befintligas förklarande, ändring eller upphäfvande;

allmänna föreskrifter, som det tillkommer statskontoret att utfärda;

räkenskapers och redogörelsers form;

förräntande af medel, hörande till de under statskontorets förvaltning stående fonder;

befordringar, undantagandes sådan som afser återbesättande af ledig statskommissariebefattning;

extra ordinarie tjänstemäns och vaktbetjäntes antagande;

bestämmande af arfvoden åt amanuenser äfvensom af godtgörelse åt andra extra ordinarie tjänstemän och tillfälliga biträden samt åt extra ordinarie vaktbetjante;

afsked, tjänstebetyg, förordnanden, äfvensom tjänstledighet, med undantag af semester;

tjänstemäns och betjäntes fel och försummelser i tjänsten; samt

andra frågor, hvilka generaldirektören finner skäl att göra till föremål för samfällt afgörande.

Jämlikt § 6 i instruktionen för statskontoret är generaldirektören Kungl. Maj:t ansvarig för göromålens jämna gång; och bör han noga tillse, att de åligganden, som enligt särskild arbetsordning, hvilken af honom efter föregången öfverläggning med ledamöterna utfärdas, en hvar af verkets ämbets- och tjänstemän tillhöra, blifva med nit och drift fullgjorda, så att alla ärenden behörigen och så skyndsamt som möjligt afgöras och expedieras.

Öfverlämnande åt chefen att själf föredraga vissa ärenden.

I de betänkanden kommittén afgifvit angående kammarkollegium och kammarrätten har kommittén föreslagit, att åt chefen för hvarterdera af nämnda ämbetsverk skulle öfverlämnas att själf föredraga befordringsfrågor och andra samfällt afgörande underkastade ärenden rörande verkets personal, särskildt i syfte att bringa vederbörande chef i närmare förbindelse med personalen och därigenom öka möjligheten för honom att

verkligen öfvervaka, det en hvar med nit och drift fullgör hvad honom åligger.

Af enahanda skäl anser kommittén en liknande anordning böra träffas äfven i statskontoret. Genom en sådan anordning skulle ock beredas lätt-
nad för de ledamöter, hvilka föredragningen af ifrågavarande mål eljest skulle tillhöra.

Kommittén hemställer alltså,

*att åt generaldirektören i statskontoret må öfver-
lämnas att själf föredraga sådana samfälligt afgörande
underkastade frågor, som angå befordringar, extra ordi-
narie tjänstemäns och vaktbetjantes antagande, bestäm-
mande af arfvoden åt amanuenser äfvensom af godt-
görelse åt andra extra ordinarie tjänstemän och tillfälliga
biträden samt åt extra ordinarie vaktbetjante, afsked,
tjänstebetyg, förordnanden, tjänstledighet, samt tjänste-
mäns och betjantes fel och försummelser i tjänsten.*

*Sättet för
ärendens af-
görande vid
chefens till-
fälliga från-
varo.*

Rörande ärendens afgörande i chefens frånvaro uti ämbetsverk, där chefen, vare sig fullständigt eller delvis, ensam har beslutanderätten i ärenden, uti hvilkas pröfning han deltagar, växla — såsom kommittén redan i första delen af sitt betänkande, sid. 165, erinrat — föreskrifterna i allmänhet mellan två hufvudtyper, i ty att inom vissa ämbetsverk de ären-
den, i hvilka chefen eljest beslutar och som kunna i hans frånvaro afgöras, varda kollektivt afgjorda af vederbörande ledamöter, under det i andra verk uti dylika fall en af ledamöterna inträder i utöfningen af chefens åligganden med eller utan vissa begränsningar.

I § 9 af 1876 års instruktion är för statskontoret i förevarande hänseende stadgadt, att, när generaldirektören åtnjuter semester eller eljest under kortare tid, som icke öfverstiger fjorton dagar, är förhindrad att förrätta sitt ämbete, styrelsen skall utöfvas af minst två tillstådesvarande ledamöter och utgående expeditioner af dem undertecknas på styrelsens vägnar; börande ärendena i vanlig ordning föredragas och, i händelse af olika åsikter mellan ledamöterna, styrelsens beslut utfärdas i öfverens-

stämmelse med föredragandens mening, därest icke alla tre ledamöterna deltaga i ärendets handläggning, då de flesta rösterna blifva bestämmande. I generaldirektörens frånvaro må dock icke, såvida ej Kungl. Maj:t för tillfället annorlunda förordnar, lediga tjänster tillsättas i annan ordning än genom förordnanden att dem tills vidare förrätta, ej heller ansvar för fel i tjänsten ådömas, häruti likväl ej inbegripen afstängning från tjänstens utöfning, eller sådana åtgärder vidtagas, som rubba eller förändra de förut för förvaltningen fastställda grunder.

Inträffar, oafsedt semester, hinder för generaldirektören att ämbetet utöfva, hvilket räcker öfver fjorton dagar, bör, enligt § 16, ansökning om ledighet hos Kungl. Maj:t anmälas.

I kommerskollegium, där likasom i statskontoret vissa ärenden afgöras kollegialt, under det att chefen har ensam beslutanderätt uti öfriga ärenden, i hvilkas pröfning han deltagar, inträder i chefs frånvaro äldsta tjänstgörande kommerserådet i utöfning af chefs åligganden.

I sitt betänkande angående kammarkollegium har kommittén funnit sig böra för sistnämnda ämbetsverk förorda en anordning af nyssberörda art. Enahanda skäl, som för kommittén varit bestämmande, då den föreslagit att jämväl åt kammarkollegii chef öfverlämna beslutanderätten i de flesta nu kollegialt afgjorda ämbetsärenden, syntes nämligen kommittén äfven tala för, att vid tillfälligt förhinder för chefen dessa ärenden borde afgöras af en enda i stället för att behandlas under den mera tidskrävande kollegiala formen. Genom att föreskrifva, att i sålunda antydda fall den äldste tjänstgörande ledamoten skall inträda i utöfningen af chefsbefattningen, skulle dessutom vinnas, dels att under sådan tid de till chefsämbetet hörande kontrollerande och öfvervakande åligganden kunde på effektivt sätt uppehållas, dels ock att en af kollegii ledamöter finge särskild anledning att sätta sig in uti kollegii ämbetsgöromål i allmänhet, hvilket utan tvifvel skulle lända till större trygghet för bevarandet af nödig kontinuitet vid ärendenas behandling.

Samma skäl synas kommittén tala för införande af en dylik anordning i statskontoret; och må i detta hänseende äfven erinras, att 1874 års löneregleringskommitté, som för statskontoret föreslog den kollegiala formens inskränkande till handläggning af blott sådana mål, som skola i

plenum föredragas, i sammanhang därmed uttalade, att det syntes kommittén lämpligast, att den i graden äldste af ledamöterna förklarades städse vara skyldig att, vid inträffadt förhinder för chefen, förestå hans ämbete, såvida hindret — semester naturligen ej härvid afsedt — icke varade öfver fjorton dagar, men, om det var af beskaffenhet att räcka längre tid, intill dess uppå skeende underdånig anmälan Kungl. Maj:t å ämbetet meddelade nådigt förordnande.

Under förutsättning att bestämmelse bibehålles därom, att, i händelse för generaldirektören i statskontoret inträffar för längre tid än fjorton dagar behof af annan tjänstledighet än semester, ansökning om ledighet skall af honom göras hos Kungl. Maj:t, hemställer kommittén,

att i instruktion för statskontoret måtte meddelas föreskrift, att, då generaldirektören begagnar semester eller eljest under kortare tid, som ej öfverstiger fjorton dagar, är förhindrad att sitt ämbete förrätta, äldste tjänstgörande statskommissarien skall, därest icke annorlunda af Kungl. Maj:t förordnas, inträda i utöfningen af generaldirektörens åligganden.

Utsträckning af arbetstiden.

Kommittén har i första delen af sitt betänkande, sid. 120—124, uttalat, att till ökning af arbetsprodukten inom de centrala ämbetsverken utsträckning af arbetstiden därstädes bör påfordras. I sådant afseende har kommittén ansett sig böra såsom en allmän förutsättning för de löneregleringsförslag, som af kommittén afgifvas för nämnda ämbetsverk, antaga, att för desamma i allmänhet bör stadgas, att samtliga ordinarie tjänstemän och betjante skola, där ej för särskilda fall undantag, efter pröfning, medgifves, vara å tjänsterummen tillstädes minst sex timmar hvarje söckendag. I sammanhang därmed framhölls emellertid, att denna tjänstgöringstid utgör allenast den minimitid, under hvilken samtliga ordinarie befattningshafvande skola i regel finnas å tjänsterummen tillstädes, men att naturligen enhvar därutöfver är skyldig att å tjänsterummet eller, där sådant kan ske, i hemmet åt tjänsten ägna all den tid, som kräfves för dess behöriga skötande.

Beträffande frågan om den tid på dagen, till hvilken berörda tjänstgöring bör förläggas, och huruvida densamma bör fullgöras i oafbruten följd eller ej, ansåg kommittén det ej tillhöra densamma att därutinnan uttala sig, men betonade önskvärdheten däraf, att, till båtnad såväl för samarbetet mellan olika ämbetsverk som för allmänheten, likformiga bestämmelser i sådant hänseende måtte i möjligaste mån meddelas för samtliga ämbetsverk.

Under åberopande af hvad sålunda anförts har kommittén angående kammarkollegium hemställt, att för nämnda ämbetsverk föreskrift måtte meddelas i öfverensstämmelse med ofvanberörda allmänna regel.

Hvad angår kamrarrätten, har, med afseende på dess dubbla egenskap af domstol och förvaltande verk, kommittén uttalat den uppfattningen, att där icke kan för personalen i dess helhet lämpligen föreskrifvas en daglig arbetstid af ofvan angifna längd å tjänsterummen. Undantag i sådant hänseende bör, af anförda skäl, göras beträffande presidenten och

kammarrättsråden. Med framställande af förslag om särskilda bestämmelser för dessa tjänstemän, har kommittén emellertid hemställt om tillämpning af ofvanberörda allmänna regel på kammarrättens samtliga öfriga ordinarie tjänstemän äfvensom ordinarie betjante.

Vidkommande statskontoret har kommittén redan i första delen af sitt betänkande, sid. 121—122, erinrat, att, då, på hemställan af chefen för finansdepartementet vid föredragning af det utaf 1874 års löneredgeringskommitté afgifna betänkande angående statskontoret, Kungl. Maj:t den 18 januari 1876 beslöt proposition till Riksdagen om ny organisation af sistnämnda ämbetsverk, det äfven ingick bland grunderna för den nya organisationen, att arbetstiden för verkets tjänstemän skulle utsträckas till sex timmar dagligen. Sedan statsutskottet afstyrkt propositionen i denna del, af skäl hufvudsakligen att bemälda tjänstemän måste anses framgent såsom dittills äga skyldighet att fullgöra de med de särskilda befattningarna förenade göromål, äfven om därtill behöfde användas ett större antal timmar, blef, till följd af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande grunderna i öfrigt för omorganisationen af statskontoret, frågan om något som helst särskildt godkännande af dessa grunder förfallen.

Uti arbetsordningen den 31 december 1879 intogs sedermera den föreskrift, att statskontorets lokal skall hållas öppen alla söckendagar mellan klockan 10 f. m. och klockan 3 e. m., och att tjänstemännen äro skyldiga att under denna tid, i den mån vederbörande byrå- eller afdelningschef finner göromålen sådant fordra, vara å tjänsterummet tillstädes samt äfven å annan tid på dagen, när omständigheterna det påkalla, till tjänstgöring därstädes inställa sig.

I öfverensstämmelse med hvad kommittén föreslagit beträffande kammarkollegium, tillåter sig kommittén nu hemställa,

att för statskontoret måtte meddelas föreskrift därom, att samtliga ordinarie tjänstemän och betjante skola, där ej för särskilda fall undantag, efter pröfning, medgifves, vara å tjänsterummen tillstädes minst sex timmar hvarje söckendag.

Villkor för åtnjutande af de med ordinarie befattning inom statskontoret förenade aflöningsförmåner.

I den kungörelse, som Kungl. Maj:t *den 8 december 1876* utfärdade angående villkoren för åtnjutande af de från 1877 års början fastställda nya löneförmånerna för statskontoret, var visserligen för chefsplatsen samt för tjänster af tredje och andra graderna, men däremot *icke* för första gradens tjänster upptagen den allmänna föreskriften, att med tjänst i ny-regleradt centralt ämbetsverk icke finge förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat, ej heller annan tjänstebefattning, med mindre den funnes icke vara hinderlig för fullgörande af tjänstgöringen uti ifrågavarande verk.

Anledningen till nämnda undantagsställning för första gradens tjänstemän hos statskontoret torde få sökas i den uppfattning, som af dåvarande chefen för finansdepartementet, vid regleringsärendets föredragning inför Konungen i statsrådet, gjordes gällande. Han hade tänkt sig, att de arbeten, som i tjänsten ålåg dessa tjänstemän, kunde verkställas på de timmar af dagen, då de enligt arbetsordningen borde vara tillstädes å tjänstelokalen, samt att deras tjänstearbete icke var »af beskaffenhet att under dagens återstående timmar taga tankar och håg i anspråk» och därför ej i någon mån kunde anses »lida däraf, att tjänstemannen använde dessa till annan nyttig sysselsättning».

Vid 1882 års riksdag blef emellertid, på förslag af Kungl. Maj:t och i sammanhang därmed att lönen för första gradens tjänstemän höjdes till det belopp, som redan åtnjöts af deras vederlikar inom andra centrala ämbetsverk, också för ifrågavarande tjänstemän bestämdt, att med deras tjänster icke finge förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat, ej heller annan tjänstebefattning, med mindre den funnes icke vara

hinderlig för fullgörande af tjänstgöringen i statskontoret, dock att tjänsteman, som vid löneförhöjningens inträdande redan innehade tjänst utom statskontoret, skulle få bibehålla densamma, så länge den icke var hinderlig för tjänstgöringen därstädes.

I den första delen af kommitténs betänkande, sid. 104—110, har, jämte det föreslaget blifvit, att i allmänhet med ordinarie befattning i vederbörande centrala ämbetsverk icke må förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat eller amanuens- eller därmed jämförlig biträdesbefattning i statens, riksdagens eller kommuns verk, tillika beträffande förening med ordinarie statstjänst af andra tjänstebefattningar eller uppdrag framhållits nödvändigheten däraf att, till förekommande i möjligaste mån af missbruk, nuvarande föreskrifter i ämnet fullständigas och skärpas; och har kommittén i sådant hänseende ock framställt förslag.

Kommittén har därvid åberopat Riksdagens uttalanden vid fastställandet åren 1902 och 1903 af vissa aflöningsstater, genom hvilka uttalanden gjorts gällande, att under det i nuvarande bestämmelser uti ifrågavarande hänseende förekommande uttrycket »annan tjänstebefattning» skulle vara att hänföra äfven stadigvarande eller regelbundet återkommande aflönadt uppdrag, som lämnas af bolag.

Det torde böra här erinras, att äfven vid 1904 års riksdag förekommit enahanda uttalanden. Så i Riksdagens skrifvelse (n:r 70) den 13 april 1904 beträffande aflöningsvillkoren för fiskeriintendenter och fiskeriasistent. Likaså i Riksdagens skrifvelse (n:r 135) den 20 maj 1904, i hvad angår aflöningsreglemente för tjänstemän och betjante vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning, samt i skrifvelse (n:r 172) den 18 maj 1904 beträffande aflöningsvillkor för ordinarie ämneslärare och rektorer vid rikets allmänna läroverk.

Då kommittén nu skolat afgifva förslag rörande reglering af löneförhållanden m. m. vid statskontoret, har, beträffande villkoren för åtnjutande af de med ordinarie befattning inom nämnda ämbetsverk förenade nya aflöningsförmåner, kommittén icke funnit anledning att i de uti första delen af kommitténs betänkande ifrågasatta allmänna aflöningsvillkor för de centrala ämbetsverken föreslå annan ändring än att, i fråga om förhöjning af lön efter viss tids fortsatt innehafvande af befattning i samma

lönegrad, löntagare i statskontoret torde böra få tillgodoräknas den tid, som före den nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen, äfven om han, i följd af frågan om verkets omorganisation, tillträdt befattningen allenast på grund af förordnande tills vidare.

Kommittén hemställer alltså,

att för åtnjutande af de med ordinarie befattning inom statskontoret förenade aflöningsförmåner, om hvilka kommittén i det följande framställer förslag, måtte stadgas följande villkor, nämligen:

att innehafvare af ordinarie befattning skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i äligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation af statskontoret eller dess särskilda afdelningar eller eljest i allmänhet kan varda stadgad, samt i sådant hänseende äfvensom, därest statskontorets ställning inom statsförvaltningen så förändras, att detsamma ej längre kan såsom själfständigt ämbetsverk anses, eller därest vissa statskontoret tillhörande göromål öfverflyttas till annat ämbetsverk, vara pliktig att, med bibehållande af den tjänstegrad och den aflöning han innehar, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de med befattningen förenade göromål eller tjänstgöra i det verk, till hvilket göromålen öfverlämnas;

att med ordinarie befattning icke må förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat eller amanuens- eller därmed jämförlig biträdesbefattning i statens, riksdagens eller kommuns verk;

att med ordinarie befattning ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst,

såframt ej i särskilda fall, hvad angår generaldirektören eller statskommissarie, Kungl. Maj:t och, hvad angår innehafvare af annan befattning, statskontoret, på grund af förekommande omständigheter och efter pröfning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt å tjänstgöringen i statskontoret, finner sådant uppdrag eller sådan tjänstebefattning kunna få tills vidare bibehållas eller mottagas;

att tjänsteman i första lönegraden är skyldig att tjänstgöra å den särskilda befattning inom graden, där statskontoret, till befordrande af arbetets oafbrutna gång, finner honom lämplig och behöflig;

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattnings innehafvare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som uppehållit befattningen;

att den, som af sjukdom hindras att sin befattning förrätta, äger uppbära hela lönen, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos Riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag eller i behörig ordning afstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöfver sina tjänstgöringspenningar afstå så mycket af lönen, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest pröfvas skäligt;

att aflöning ej må utgå till tjänsteman eller betjänt för tid, hvarunder han afhållit sig från tjänstgöring utan att hafva i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest tjänsteman eller betjänt varder afstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del af hans aflöning, som icke af statskontoret pröfvas böra använ-

das till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej statskontoret finner skäligt låta honom uppbära något däraf;

att vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras för beredande af semester, tjänsteman af lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning i statskontoret, densamma, mot åtnjutande i förstnämnda fall af de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar, men i senare fallet af däremot svarande belopp i stället för egna tjänstgöringspenningar, bestrida, dock ej längre än sammanlagdt tre månader under ett och samma kalenderår;

att, därest förhöjning af lönen efter viss tids fortsatt innehafvande af befattning i samma lönegrad är i staten medgifven, tidpunkten

för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehafvaren under mer än fyra femtedelar af den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med godt vitsord bestridt sin egen eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester, och

för andra förhöjningen, om sådan äger rum, efter ytterligare fem år, på samma villkor, samt

för tredje förhöjningen, därest sådan kan ske, efter än ytterligare fem år, äfvenledes på samma villkor, under iakttagande, hvad hvar och en af omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre aflöningen ej får tillträdas förrän vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjänsteåldern blifvit uppnådd; börande löntagare därvid tillgodoräknas den tid, som före den nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen, vare sig på grund af fullmakt eller konstitutorial eller på grund af

förordnande i följd af frågan om statskontorets omorganisation;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande af löneförhöjning, redan uppnått den lefnads- och tjänsteålder, som berättigar honom till nedan nämnda pension, icke må samma förhöjning tillträda;

att tjänstemännen äga årligen, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske, åtnjuta semester, generaldirektören, statskommisarierna och tjänstemännen af andra lönegraden enhvar under en och en half månad samt tjänstemännen af första lönegraden enhvar under en månad;

att tjänsteman, som har sig anförtrodd uppbörd eller kontroll å uppbörd, är pliktig att å tid af året, som af generaldirektören bestämmes, begagna sig af semester;

att vid afgang från tjänsten till följd af afskedstagande, entledigande eller dödsfall själfva lönen utgå till månadens slut;

att innehafvare af ordinarie befattning skall, då han uppnått 65 lefnads- och minst 35 tjänsteår, vara förpliktad att med oafkortad lön såsom pension, dock ej i något fall till högre belopp än 6,000 kronor, från befattningen afgå, Kungl. Maj:t eller statskontoret, om det tillkommer detta ämbetsverk att afskedet utfärda, dock obetaget att låta med detsamma anstå, därest och så länge den pensionsberättigade pröfvas kunna i befattningen på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna och kan finnas villig att i densamma kvarstå;

att den, som tillträder den nya aflöningsstaten, skall vara skyldig underkasta sig dels, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande af eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed, dels ock de för-

ändrade bestämmelser i fråga om pension, som kunna vara stadgade;

att enhvar, som med eller efter visst angifvet års ingång tillträder befattning i statskontoret, skall vara pliktig att underkasta sig de villkor och bestämmelser, som vara föreskrifna för åtnjutande af de nya aflöningsförmånerna, samt

att till de förutvarande innehafvare af dylika befattningar, hvilka före viss angifven tidpunkt förklara, att de icke vilja underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, aflöningsförmåner skola utgå enligt de för dem dithills gällande grunder.

Beträffande det af kommittén ofvan föreslagna villkor i afseende å tjänsters förening med andra befattningar eller uppdrag tillåter sig kommittén i detta sammanhang erinra, att kommittén i första delen af sitt betänkande, sid. 110, jämväl förordat meddelande af föreskrift därom, att öfver alla af centralt ämbetsverk meddelade beslut i afseende å tillstånd till förening med ordinarie befattning i statens tjänst af annan tjänstebefattning eller uppdrag förteckning skall föras hos ämbetsverket.

Statskontorets organisation.

Då 1874 års löneregleringskommitté den 11 november 1875 afgaf sitt betänkande och förslag angående statskontoret, var detta ämbetsverk dels enligt ordinarie stat, dels provisoriskt organiseradt sålunda:

president och tre statskommissarier,

kansliet: sekreterare, registrator och aktuarie, fyra kanslister, advokatfiskal,

räntekammaren: två kungl. räntmästare, en bokhållare, en kammar-skrifvare,

fond- och revisionskontoret med stämpelkontoret: kamrerare, kammar-förvandt, en bokhållare, två kammarskrifvare, stämpelpapperskassör,

kammarkontoret: kamrerare, en memorialbokhållare, fem kammar-skrifvare,

riksbokslutskontoret: kamrerare, kammarförvandt, en bokhållare, fyra kammarskrifvare;

alltså 35 tjänster af olika grader.

Vaktmästare funnos till ett antal af 9.

I den nya stat, som kom till stånd vid 1876 års riksdag, funnos upptagna, jämte verkets chef, tre tjänstemän af tredje graden (statskommissarier), en tjänsteman af andra graden (sekreterare), tolf tjänstemän af första graden (stämpelpapperskassör, som jämväl hade 500 kronor i missräkningspenningar, kassör, revisorer och bokhållare, registrator, notarie); alltså, chefen inberäknad, allenast 17 ordinarie tjänstemän.

Vaktmästarnas antal hade inskränkts till 7, däraf en förste vaktmästare.

Kassören, som emellertid i den för statskontoret den 8 december 1876 utfärdade instruktionen upptages under benämningen räntmästare,

blef redan vid 1877 års riksdag, på Kungl. Maj:ts förslag, uppflyttad från första till andra lönegraden och fick vid 1887 års riksdag sig tillerkändt missträkningspenningar till belopp af 500 kronor.

Till 1885 års riksdag gjordes af Kungl. Maj:t framställning om uppförande å statskontorets stat af ytterligare en tjänsteman i andra lönegraden med anställning såsom förste revisor å riksbokslutsbyrån.

I den hemställan från statskontoret af den 18 november 1884, som låg till grund för Kungl. Maj:ts framställning, omförmäldes, att behovet af förstärkning af riksbokslutsbyråns personal, redan förut kännbart, i väsentlig mån ökats genom den enligt kungl. brefvet den 18 april 1884 beslutade förändringen i afseende å tiden för rikshufvudbokens afslutande; och tillika påpekades, att den föreslagna nya befattningen, hvars innehafvare skulle vara skyldig att med chefen för riksbokslutsbyrån dela det öfvervakande af göromålen å byrån, som då ålåg byråchefen ensam, borde uppföras i andra lönegraden. Den korta tid, som blifvit anslagen för bokslutsarbetets fullbordande, påkallade nämligen, att åt detta arbete ägnades en vida mera omfattande tillsyn, än som kunde förenas med de många åligganden i öfrigt, hvilka tillhörde byråchefen och vore af beskaffenhet att ej under tiden få eftersättas. Åt innehafvaren af den nya tjänsten borde därför uppdragas att, med biträde af en amanuens, handlägga bestyren med liggares och länsstaters upprättande samt landtränteriredogörelsehandlingarnas granskning och att därjämte efter omständigheterna deltaga i riksbokslutsarbetet äfvensom att med byråchefen vaka öfver dithörande arbeten.

I skrifvelse den 18 maj 1885, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, uttalade Riksdagen den uppfattningen, att det visserligen icke kunde förnekas, att tillämpningen af de nya anordningarna för räkenskapernas afslutande medförde en verklig ökning af riksbokslutsbyråns arbete, men att däraf dock icke följde, att denna ökning blefve stadigvarande. Riksdagen ansåg det därför då tillräckligt sörjdt för göromålens behöriga gång inom riksbokslutsbyrån därigenom att på extra stat för år 1886 beviljades de 4,500 kronor, Kungl. Maj:t ifrågasatt för inrättandet af en ny ordinarie tjänstebefattning. Enahanda

belopp anvisades å extra stat för åren 1887 och 1888. Och med användande af berörda anslag förordnade Kungl. Maj:t en af revisorerna och bokhållarna å riksbokslutsbyrån att från den 1 januari 1886 bestrida tjänst såsom förste revisor därstädes.

Enligt Kungl. Maj:ts af Riksdagen bifallna förslag blef sedermera den omförmälda förste revisorstjänsten från och med år 1889 uppförd på ordinarie stat såsom en andra gradens tjänst.

Sedan från och med år 1895 enligt Kungl. Maj:ts medgifvande, med anledning af behovet af ytterligare en tjänsteman å inkomst-, fond- och stämpelbyrån, till tjänstgöring såsom revisor och bokhållare å nämnda byrå öfverflyttats den å verkets kansli anställde notarien, och i stället uppdragits åt en amanuens att, mot årligt arvode af 1,500 kronor från anslaget till vikariat, renskrifning, flitpenningar m. m., bestrida protokollsföringen under sekreterarens inseende och ansvar, gjorde statskontoret i underdånig skrifvelse den 11 oktober 1898 framställning om anställande å inkomst-, fond- och stämpelbyrån af ytterligare en ordinarie tjänsteman utöfver de i instruktionen upptagna; och ansåg statskontoret, att åt denne nya tjänsteman borde beredas andra gradens aflöning. Däremot skulle notarien återflyttas till tjänstgöring å kansliet.

Då detta ärende den 13 januari 1899 af t. f. chefen för finansdepartementet föredrogs i statsrådet, anförde han, bland annat, att det syntes honom icke kunna bestridas, att chefen för statskontorets inkomst-, fond- och stämpelbyrå vore i behof af någon lättnad i den honom åliggande, under de senare åren betydligt ökade arbetsbördan. För att emellertid åt byråchefen skulle kunna beredas någon verklig lättnad i arbetet erfordrades, att den nya tjänsteman, som vid notariens återflyttande till tjänstgöring på kansliet skulle anställas på inkomst-, fond- och stämpelbyrån, blefve tjänsteman af andra lönegraden. Ett ytterligare skäl för anställande på byrån af en tjänsteman i nämnda lönegrad fann departementschefen däri, att med hänsyn särskildt till den betydande fondförvaltning, som tillhörde byrån, det vore af vikt, att vid semester eller förfall för byråchefen till vikarie för honom funnes att tillgå en tjänsteman med den erfarenhet, som kunde förutsättas hos en tjänsteman af

andra lönegraden. Och föreslog Kungl. Maj:t Riksdagen att å statskontorets stat uppföra aflöning för en tjänsteman i andra lönegraden.

Riksdagen biföll nämnda förslag, enligt hvad af dess skrifvelse den 14 maj 1899 framgår, och anförde därvid, att, då den nya tjänstemannen skulle komma att få sig ålagdt en mängd bestyr, som dittills tillkommit chefen för ifrågavarande byrå, och däribland ansvaret för räkenskapsföringen, föredragning af vissa mål afvensom kontroll öfver revisorn och bokhållaren samt de å byrån anställda amanuenser, Riksdagen höll före, att af honom komme att fordras ett så maktpåliggande arbete samt sådan kunskap och erfarenhet i fråga om göromålen, att honom syntes böra, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, beredas den tjänsteställning och aflöning, som tjänst i andra lönegraden medförde.

Genom kungl. kungörelsen den 22 september 1899, angående förändrad lydelse af vissa paragrafer i instruktionen för statskontoret, uppfördes den ifrågavarande nya tjänstemannen å inkomst-, fond- och stämpelbyrån under benämningen kamrerare.

Då statskontoret i underdånigt utlåtande den 27 maj 1902 hade att i anledning af kungl. cirkuläret den 25 oktober 1901 yttra sig, huruvida genom förenklingar i förvaltningen tillfälle kunde beredas till indragning af tjänster, som genom förändrade anordningar kunde undvaras, anförde statskontoret, att i detta hänseende visserligen förekomme, att, därest det af ämbetsverket framlagda förslag till ny aflöningsstat vunne Kungl. Maj:ts och Riksdagens bifall, möjlighet förefunnes att utkräfvat större arbetsprodukt af tjänstemännen såväl därigenom att öfverhufvud dugligare personer torde kunna bindas vid verket, som därigenom att behovet af biförtjänster blefve minskadt. Under åberopande emellertid af stegringen i antalet inkomna och afgjorda ärenden under tiden 1877—1901 och enär, efter allt att döma, en motsvarande stegring var jämväl för framtiden att emotse, höll statskontoret före, att den största försiktighet måste iakttagas i fråga om indragning af tjänster, hvadan någon sådan indragning icke kunde af statskontoret tillstyrkas.

Det är förut nämnt, att då, enligt skrifvelse den 22 maj 1903, Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts förslag om anslag å extra stat för an-

ställande å räntekammaren af en kassabokhållare, därvid betonades, att den ifrågavarande anordningen endast vore att betrakta såsom en tillfällig åtgärd i afvaktan på den framställning uti förevarande afseende, som kunde komma att göras af den för afgifvande af utlåtande och förslag rörande reglering af statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden af Kungl. Maj:t tillsätta kommittén. Därjämte har förut erinrats om Riksdagens i sammanhang därmed gjorda uttalande, att den kontroll, man velat åstadkomma genom inrättandet af kassabokhållarplatsen, skulle göras än mer effektiv, om platsen blefve med ordinarie tjänsteman besatt, och att därför borde så ordnas, att genom omplacering af verkets ordinarie tjänstemän en af dem blef anställd såsom kassabokhållare å räntekammaren.

Då Kungl. Maj:t vid 1904 års riksdag gjorde framställning om anvisande jämväl för år 1905 af ett anslag å 3,000 kronor till förstärkande af statskontorets arbetskrafter — en framställning, som af Riksdagen bifölls — bragtes till Riksdagens kännedom, att, sedan statskontoret afgifvit förslag i fråga om användningen af det på extra stat för år 1904 anvisade anslag å enahanda belopp och för samma ändamål, Kungl. Maj:t den 11 december 1903 förklarar, att under år 1904 skulle till tjänstgöring såsom kassabokhållare å räntekammaren förordnas någon af de å statskontorets öfriga afdelningar anställda tjänstemän af första graden, samt att den sålunda förflyttades tjänst skulle uppehållas på förordnande med rätt för den, som erhöll förordnandet, att uppbära det för år 1904 anvisade anslaget.

Af det å sid. 17 införda sammandraget af statskontorets arbetsförteckningar framgår, att, ehuru under den period, som förflutit sedan den senaste löneregleringen för verket, antalet årligen inkommande mål väsentligt ökats, siffran af balanserade mål allt fort hållits ganska låg, i det att antalet årligen afgjorda mål i nära motsvarande mån ökats. Då härtill kommer, att de statskontorets bestyr med kassarörelse, räkenskapsföring och kontroller m. m., hvilka ej komma till synes i diaries och arbetsförteckningar, äro af den art, att något uppskof med deras förrättande öfver hufvud icke kan tänkas förekomma, anser kommittén sig kunna sluta, att med de former, under hvilka arbetena i statskontoret hittills bedrif-

vits, och med den där använda arbetstiden den statskontoret påhvilande arbetsmängden kunnat i allmänhet utföras af den i statskontoret anställda personalen, en uppfattning, för hvilken stöd lär kunna hämtas äfven i statskontorets ofvan åberopade utlåtande af den 27 maj 1902.

Då det gäller att bedöma det framtida behovet af arbetskrafter i statskontoret, är att märka, att gränserna för statskontorets arbetsområde redan vid dess senaste organisation blifvit så bestämda, att några mera genomgripande förslag till förändringar därutinnan icke varit att från kommitténs sida framställa; likasom att, såsom jämväl framgår af den utaf kommittén lämnade redogörelsen, i afseende å diariieföring, skriftsätt m. m. inom statskontoret redan i viss mån sådana enklare former gjort sig gällande, som kommittén i den allmänna delen af sitt betänkande för de centrala ämbetsverken förordnat.

En del förenklingar i ofvanberörda afseenden hafva dock af kommittén föreslagits. Så har beträffande statskontorets ämbetsåligganden gjorts hemställan om följande förändringar:

att i allmänhet sådana å därför bestämda anslag anvisade utgifter, hvilka hittills af Konungens befallningshafvande förskottsvis utbetalats och för hvilka de haft att begära ersättning hos statskontoret, må af Konungens befallningshafvande definitivt anordnas och i landtränteriräkningen afföras;

att sådana utgifter enligt stat eller särskilda föreskrifter, som hittills af statskontoret anordnats för att å landtränterierna utbetalas, må af Konungens befallningshafvande anordnas, där ej med utbetalningen förbundna särskilda omständigheter föranleda, att anordnandet bör äga rum i statskontoret;

att de statskontoret ensamt eller gemensamt med kammarkollegium tillhörande åligganden i afseende å vissa landsstatstjänsters tillsättande m. m. må upphöra;

att statskontoret må befrias från skyldigheten att årligen tillställa kammarrätten förteckning öfver de medel, som, med villkor af redovisning, utaf statskontoret anordnats å räntekammaren; samt

att statskontoret må befrias från att såsom mellaninstans afgöra andra besvärsmål än dem, som röra räkenskapers och redogörelsens form.

Vid en jämförelse med de å sid. 18—23 införda summariska uppgifter angående statskontorets ämbetsverksamhet framgår, att kommitténs sålunda framställda förslag, särskildt beträffande öfverflyttning å länsstyrelserna af en del anordningsärenden, skulle medföra, förutom annan lättnad i statskontorets arbete, en ganska afsevärd minskning af de statskontoret tillhörande mål och ärenden.

I fråga om förenklingar inom statskontorets arbetsområde må särskildt erinras om kommitténs förslag om afskiljande af bokföringen öfver länsstyrelsernas insättningar och dragningar å statskontorets giroräkning i riksbanken från bokföringen öfver statskontorets direkta, till räntmästarens handläggning hörande kassarörelse. Hvad kommittén sålunda och i öfrigt föreslagit i fråga om förenklingar inom statskontorets arbetsområde skall utan tvifvel jämväl leda till någon lättnad i statskontorets arbetsbörda, om än denna lättnad endast mera indirekt torde göra sig gällande med afseende på chefen och ledamöterna.

Slutligen må äfven erinras därom, att den af kommittén föreslagna utsträckningen af arbetstiden å tjänsterummet skall bereda möjlighet för en väsentlig ökning af arbetsprodukten, om än icke, åtminstone i någon afsevärd mån, för de, enligt kommitténs mening, redan nu af arbete strängt upptagna statskommissarierna, så dock för den underlydande personalen.

Kommittén öfvergår härefter till frågan om de särskilda tjänstebefattningarna inom statskontoret.

Generaldirektören.

Hvad först angår ämbetsverkets chef, finner sig kommittén icke äga anledning att föreslå någon ändring i den benämning, han efter förutvarande chefs afgang erhöi i följd af den omorganisation af statskontoret, som fick sitt uttryck i 1876 års instruktion.

Statskommissarierna.

Af hvad kommittén här ofvan anført i fråga om statskommissarierna följer, att, enligt kommitténs uppfattning, någon minskning i deras antal icke kan ifrågasättas.

Dessa tjänstemän böra fortfarande såsom hittills vara chefer hvar för sin af statskontorets tre byråer.

Enligt § 10 i 1876 års instruktion är sekreteraren i statskontoret *Sekreteraren.* hufvudsakligen ålagdt, att svara för uppsättandet och afsändandet i behörig ordning af styrelsens underdåniga utlåtanden, cirkulär, skrivelser och andra utgående expeditioner, med undantag af sådana, som röra utbetalningar, stämpelpapper och anmärkningar vid landtranteriernas redogörelsehandlingar, och hvilka skola å vederbörande byrå uppsättas och expedieras; att vaka däröfver, att öfriga i kansliet anställda tjänstemän behörigen fullgöra sina skyldigheter; samt att i öfrigt verkställa hvad honom af styrelsen i tjänsten anbefalles.

I arbetsordningen af år 1879 säges, att sekreteraren, utöfver ofvanberörda, i instruktionen uppräknade göromål, har till åliggande

att tillse, det de af statskontoret beslutade fullmakter, konstitutorial och öppna förordnanden, innan de utlämnas, äro försedda med stämpelpapper till stadgadt belopp;

att emottaga och i föreskrifven ordning redovisa inflytande lösen för de från statskontoret utgående expeditioner, hvarför sådan skall utgöras;

att tid efter annan ombesörja äldre outlösta expeditioners öfversändande till behöriga ämbetsmyndigheter för att vederbörande emot åtecknad lösen tillställas;

att förestafva tro-, huldhets- och tjänstemannaeden, när sådan skall afläggas inför statskontoret; och

att föra en matrikel öfver statskontorets ämbetsmän samt såväl ordinarie som extra ordinarie tjänstemän och vaktbetjante, med anteckningar om födelseår och -dag, tiden för inträde i verket och sedermera timade förändringar i tjänstgöringsväg, såsom befordringar, vikariat, tjänstledighet o. s. v.

Inom kommittén har tagits i öfvervägande, huruvida icke, i sammanhang med förevarande reglering af löneförhållanden m. m. vid statskontoret, de sekreteraren åliggande göromålen lämpligen kunde och borde fördelas till utförande på de särskilda byråerna och, till någon mindre del, öfverflyttas på registratorn, samt sekreterarbefattningen alltså kunde indragas.

Uppenbart är, att de i arbetsordningen sekreteraren särskildt ålagda bestyr, till den del de ännu förekomma, icke äro af beskaffenhet att

egentligen tillhöra en tjänsteman i sekreterarställning och ej heller af större omfattning, än att de skulle kunna utan olägenhet öfverflyttas å annan af statskontorets underordnade tjänstemän; och hvad angår det i instruktionen omnämnda öfvervakandet af de öfriga kanslitjänstemännen, hyser kommittén den uppfattningen, att i allmänhet kontrollen å de underordnade tjänstemännen bör omedelbart utöfvas af chef och ledamöter i vederbörande verk, utan någon mellanhand eller biträde. Allra minst kan en dylik mellanhand anses påkallad för öfvervakande af en kanslipersonal, som redan nu, frånsedt den å kansliet anställda amanuensen, består af endast två ordinarie tjänstemän, nämligen notarien och registratorn, men, därest kommitténs i det följande framställda förslag om notariebefattningens indragning vinner godkännande, för framtiden skulle komma att utgöras af registratorn ensam. Beträffande slutligen de göromål, hvilka egentligen skulle motivera anställandet hos statskontoret af en sekreterare, nämligen uppsättandet af skrivelser jämte besörjande af desammas expedierande, håller kommittén före, att dessa göromål enklast och lättast utföras på hvarje byrå af de där anställda tjänstemännen; hos dessa bör nämligen i följd af deras oafbrutna sysselsättning inom byråns mera begränsade arbetsområde kunna förväntas större förtrogenhet med där förekommande ärenden än hos en utom byrån stående tjänsteman, hvarjämte de genom den mera omedelbara leröring, i hvilken de stå med sin byråchef, hafva lättare tillfälle att af honom inhämta för arbetets verkställande nödiga anvisningar. Af denna anledning torde ock, utom de expeditioner hvilka det enligt instruktionen tillhör byråerna att uppsätta, å dessa genom vederbörande byråchefer själfva eller af byråtjänstemän under deras inseende uppsättas en del utlåtanden och skrivelser, särskildt sådana af mera vidlyftig eller invecklad beskaffenhet; hvarförutom å byråerna verkställas de uträkningar och siffersammanställningar, hvilka ofta åtfölja statskontorets utlåtanden och i många fall innefatta den hufvudsakliga utredningen från statskontorets sida.

Vid en granskning af statskontorets registratur för de senare åren har det emellertid visat sig, att det uppsättningsarbete, som besörjes af statskontorets sekreterare, är af ganska betydande omfattning. I sådant hänseende må här meddelas, att allenast de i statskontorets registratur in-

gående koncept till underdåniga utlåtanden utgöra år 1901 465, år 1902 501 och år 1903 526. Med undantag för ett mindretal utlåtanden af mera omfattande beskaffenhet, hvilka torde hafva uppsatts af vederbörande föredragande, lærer uppsättningen af ifrågavarande koncept hafva besörjts af sekreteraren. Tvifvelaktigt torde vara, huruvida de å byråerna anställda tjänstemän skulle kunna, vid sidan af sina öfriga uppgifter, hinna besörja detta uppsättningsarbete på ett nöjaktigt sätt; och åtminstone synes antagligt, att en öfverflyttning på byråerna af nämnda arbete skulle komma att föranleda framställningar om ökning af byråernas arbetskrafter förr, än sådant eljest torde blifva behöfligt. Men då vid sådant förhållande föga skulle vara vunnet med sekreterarplatsens indragning och då därjämte den faran ligger nära till hands, att en uppdelning af sekreterarens göromål å byråerna skulle medföra ökadt arbete äfven för de redan strängt upptagna statskommissarierna, har kommittén icke funnit skäl föreslå någon dylik indragning.

Såsom redan blifvit antydt, afser kommittén däremot, att notarie-tjänsten i statskontoret skall indragas, hvarom nedan framställes förslag. Enligt hvad därvid skall visas, lærer emellertid en dylik indragning icke komma att medföra nämnvärd, om ens någon, ökning i det sekreteraren för närvarande åliggande arbetet. Då å andra sidan den af kommittén föreslagna utsträckningen af arbetstiden torde, äfven hvad sekreteraren angår, innebära möjlighet för en väsentlig ökning af arbetsprodukten, synes utsikt förefinnas, att sekreteraren för framtiden varder i tillfalle lämna ökadt biträde till lättnad i statskommissariernas arbete, vare sig så att en del af det uppsättningsarbete, som nu verkställes af statskommissarierna, öfverflyttas på sekreteraren, eller så att, vid fall af behof, åt denne, med vederbörligt bemyndigande, uppdrages att, jämte sina öfriga göromål, äfven biträda med föredragning af vissa ärenden. Kommittén har i sistnämnda hänseende uppmärksammat, att sedan längre tid tillbaka en extra föredragande varit under kortare tid hvarje år inom statskontoret förordnad för handläggning af vissa mål. Den däraf föranledda utgiften för statsverket borde hädanefter ej behöfva ifrågakomma; och har kommittén härtill tagit hänsyn vid beräkning i det följande af det för stats-

kontoret behöfliga anslagsbelopp till vikariat, renskrifning, flitpenningar och extra biträden.

Notarien.

I 1876 års instruktion upptages såsom hufvudsakligen tillhörande den å statskontorets kansli anställda notarien att föra protokoll samt biträda med de i kansliet förefallande göromål, som honom anförtros af sekreteraren.

Härutöfver beskrifvas i arbetsordningen notariens åligganden sålunda:

att, efter ärendenas antecknande i protokollet för dagen, genast och sist vid början af följande session aflämna de akter, som icke äro på hans egen vidare handläggning beroende, till vederbörande byråchefer eller tjänstemän i enlighet med ärendenas beskaffenhet och de å akterna tecknade beslut;

att i ärenden, hvaruti förklaring medelst vanlig kommunikations-resolution skall infordras, anteckna resolutionen å akten och densamma underskrifva samt akten därefter, genomdragen och med statskontorets sigill försedd, vederbörande tillhandahålla;

att skyndsamt uppsätta och till föredragande ledamotens granskning aflämna sådana statskontorets beslut, som genom protokollsutdrag eller i form af utslag skola expedieras, åtföljda, där ärendet så fordrar, af underrättelse om hvad för ändringssökande är att iakttaga; samt

att protokollen för veckan i fullständigt skick, inom nästföljande veckas utgång, till vederbörande föredragande öfverlämna, för att, sedan protokollen af dem i de delar, hyardera röra, blifvit granskade, med justeringspåskrift i vanlig ordning förses.

Förut är redan nämndt, att från och med år 1895, enligt Kungl. Maj:ts medgifvande, notarien öfverflyttades till tjänstgöring såsom revisor och bokhållare å inkomst-, fond- och stämpelbyrån, medan den notarien åliggande protokollsföringen uppehölls af en amanuens under sekreterarens inseende och ansvar. Från och med år 1900 blef emellertid, i sammanhang med anställandet af en kamrerare å inkomstbyrån, notarien återflyttad till tjänstgöring på kansliet; och har han, enligt hvad kommittén inhämtat, därefter förnämligast eller nästan uteslutande varit sysselsatt med förande och uppsättande af statskontorets protokoll jämte därmed sammanhängande antecknings- och expeditionsgöromål.

I det föregående har kommittén hemställt, att protokollet i statskontoret skulle bortfalla och, utom i särskildt angifna undantagsfall, ersättas med föredragningslistor. Dessa föredragningslistor lära icke lämpligen kunna uppsättas annorstädes än å vederbörande byråer; och bör äfven protokollsföringen i de fall, då sådan fortfarande skulle äga rum, enklast och med minsta besvär verkställas genom byråtjänstemännen. Lika så böra genom dem eller registratorn lämpligast kunna besörjas äfven de antecknings- och expeditiönsbestyr, som hittills ålegat notarien. Att med hänsyn till de lättnader i arbetssättet, som kommittén i öfrigt förordnat, samt den föreslagna utsträckningen af arbetstiden å tjänsterummet den obetydliga tillökning i arbete, som härigenom skulle tillfalla byråerna, utan svårighet kan därstädes medhinnas, synes vara ovedersägligt.

Genom ofvan berörda arbetsförenkling kommer emellertid notarien att blifva obehöfelig för de göromål, hvarmed han nu är hufvudsakligen upptagen. Hvad åter angår hans skyldighet, enligt instruktionen, att biträda med de i kansliet förefallande göromål, som anförts honom af sekreteraren, har erfarenheten från de senare åren ådagalagt, att göromålen å kansliet kunnat bestridas, utan att dylikt biträde behöft påkallas. Under tiden från och med 1895 till och med 1899 uppehölls sålunda notariens tjänstebefattning, såsom ofvan är nämndt, genom en amanuens, hvilken emellertid allenast hade att — under sekreterarens ansvar och inseende — bestrida protokollsföringen; och äfven sedan notarien återflyttats till kansliet, hvarför såsom skäl, bland annat, anfördes hans behöflighet såsom biträde åt sekreteraren, har, såsom ock förut är antydt, hans tjänstgöring i allt fall kunnat begränsas till att hufvudsakligen allenast omfatta förändret af protokollet med hvad därtill hörer. På sätt kommittén redan i fråga om sekreterarbefattningen antydt, torde för öfrigt, därest kommitténs förslag varda genomförda, för sekreteraren icke böra föreligga större behof än hittills af biträde i de honom åliggande göromål.

På grund häraf anser kommittén, att notariebefattningen bör kunna för framtiden helt och hållet umbäras, samt hemställer fördenskull,

att notariebefattningen i statskontoret må indragas.

*Registratorn
och aktuarien.*

Hvad angår registratorn och aktuarien, är förut nämndt, att antecknandet i diariet af tiden för statskontorets beslut förr ålegat registratorn men sedermera öfverflyttats på notarien. Kommittén har redan såsom sin åsikt uttalat, att äfven dessa anteckningar böra verkställas af registratorn. Det ökade arbete, som härigenom pålægges honom, lär icke vara mera betydande, än att det motväges af de inskränkningar i diarietföringen, hvartill kommitténs förslag och uttalanden gifva anledning, jämte den föreslagna utsträckningen af arbetstiden.

Utöfver de registratorn såsom sådan tillhörande åligganden har han, enligt föreskrift i arbetsordningen, sig anförtrodt att handhafva ämbetsverkets expensmedel, med förbindelse att i den ordning, författningarna bestämma, för medlen ställa säkerhet, motsvarande ett belopp af 2,250 kronor. Hänvisande till hvad i sistnämnda hänseende anförts å sid. 92 och 93, anser sig kommittén böra föreslå, att föreskriften om dylik säkerhets ställande må upphävas.

Enligt hvad kommittén inhämtat, är den nuvarande innehafvaren af registrators- och aktuarietjänsten förordnad till kommissionär hos statskontoret. I anledning däraf må åberopas hvad kommittén i sitt betänkande angående kammarkollegium, sid. 117—118, uttalat, att det i allmänhet icke torde vara lämpligt, att till kommissionär hos statsdepartement eller ämbetsverk förordnas en dess ordinarie tjänsteman, enär då lätteligen kan hända, att denne föranledes låta de med kommissionärskapet förenade bestyr inkräkta å den för hans ordinarie befattning förbehållna arbetstiden. Dylikt uppdrag torde böra anförtros åt amanuens eller med sådan likställd extra ordinarie tjänsteman, där icke särskilda förhållanden föranleda till annat förfaringssätt. I enlighet härmed synes det i förevarande hänseende registratorn i statskontoret meddelade förordnande böra upphöra.

Kommittén hemställer,

att föreskriften om skyldighet för registratorn och aktuarien i statskontoret att ställa uppbördssäkerhet för de af honom handhafda expensmedlen måtte upphävas.

*Räntmästar-
ren.*

Kommittén har i det föregående föreslagit, att från statskontorets direkta, till räntmästarens handläggning hörande kassarörelse måtte helt

och hållet afskiljas länsstyrelsernas insättningar och dragningar å statskontorets räkning i riksbanken samt bokföringen i statskontoret af desamma verkställas annorstädes än i räntekammaren. Hvad åter angår de medel, som direkt tagas till uppbörd eller utbetalas i statskontoret, skulle öfver dessa af räntmästaren föras en kassajournal, hvori, såsom nu sker i den af kassabokhållaren förda kassaboken, inkomster och utgifter upptagas i den mån de hos räntmästaren verkligen förekomma. Af räntmästaren skulle därjämte afgifvas dels en dagrapport öfver kassans ställning samt öfver inneiggande assignationer och handkassa och dels veckorapport öfver statskontorets direkta kassarörelse äfvensom en tablå till förklaring af skiljaktigheterna mellan sistnämnda rapport och riksbankens veckouppgift, motsvarande, i afseende å nämnda kassarörelse, de nu s. k. veckoafslutningarna.

Uppenbart är, att af kommitténs förslag om bokföring annorstädes än i räntekammaren af länsstyrelsernas insättningar och dragningar å statskontorets räkning i riksbanken skall för räntmästaren följa en väsentlig lättnad i arbete såväl omedelbart genom bortfallandet af den bokföring, hvilken motsvarar den s. k. bijournalen, som äfven, och än mera, medelbart därigenom, att, i följd af berörda förändring, hans bokföring i sin helhet samt upprättandet af rapporter och veckoafslutningar betydligt förenklas. Denna lättnad i arbete uppväges, enligt kommitténs mening, icke af den ökning, som uppstår för räntmästaren därigenom, att han skulle komma att i afseende å berörda rapporter själf verkställa en del arbete, hvartill han nu har att påräkna kassabokhållarens biträde.

Härförutom bör det emellertid åligga räntmästaren att uppgöra den räkenskap öfver statskontorets genom honom förmedlade kassarörelse, som skulle komma att i afseende å denna rörelse erfordras i stället för den, som nu benämnes räntekammarens hufvudbok. Men med hänsyn till den stora förenkling äfven denna räkenskap bör, ej mindre än räntmästarens arbete i dess helhet, undergå, samt till den möjlighet för en ökning af arbetsprodukten, som den föreslagna utsträckningen af arbetstiden å tjänsterummet måste medföra äfven för räntmästaren, synas de göromål, som skulle komma att hvila på honom, böra utan svårighet af honom medhinnas.

Tjänstemän å
inkomst-,
fond- och
stämpelbyrån.

Å inkomst-, fond- och stämpelbyrån äro för närvarande anställda en kamrerare samt en revisor och bokhållare och en stämpelkassör.

Äfven för denna personal torde de af kommittén föreslagna eller påpekade förenklingarna i arbetssättet kunna medföra någon tidsvinst, hvarjämte den föreslagna utsträckningen af arbetstiden medför möjlighet att af byråns personal utkräfvä ökad arbete. Men då de inkomstbyrån tillhörande göromålen i afseende särskildt å fondförvaltningen och stämpelväsendet på senare tider betydligt ökats i omfattning och fortfarande torde komma att tillväxa, finner kommittén icke anledning föreslå någon inskränkning i byråns ordinarie arbetskrafter.

I arbetsordningen är stämpelkassören ålagdt att för den uppbörd, som honom anförtros, ställa säkerhet i författningsenlig ordning, motsvarande en summa af 2,250 kronor. Under återopande af hvad å sid. 92 och 93 anförts, hemställer kommittén,

*att föreskriften om skyldighet för stämpelkassören
att ställa uppbördssäkerhet måtte upphävas.*

Tjänstemän å
utgiftsbyrån.

Såsom förut blifvit nämndt, finnas å utgiftsbyrån för närvarande anställda fyra revisorer och bokhållare. Af dessa besörjer en, den s. k. memorialbokhållaren, förandet af utgiftsmemorialboken, medan de tre öfriga sig emellan dela förandet af anteckningsböckerna öfver särskilda utgiftstitlar och granskningen af medelsrekvisitioner äfvensom andra byrån tillhörande göromål. En af dessa tre tjänstemän, den s. k. assignerande revisorn, har därjämte fått sig uppdraget att kontrasignera alla statskontorets assignationer och till riksbanken afsända de dagliga uppgifterna om utfärdade assignationer, att föra utgiftsbyråns bankräkning samt att i anseende till summan af kreditposterna granska räntekammarens dagrapport.

Medan å hvardera af statskontorets öfriga byråer finnes anställd en tjänsteman i andra lönegraden, tillhöra samtliga förenämnda tjänstemän å utgiftsbyrån första lönegraden.

Vid en återblick på de af kommittén i det föregående föreslagna eller påvisade förenklingar och förändringar visar sig, att desamma skulle i särskild grad verka till lättnad i de åligganden, hvilka för närvarande tillhöra tjänstemännen å utgiftsbyrån.

För memorialbokhållaren skulle en icke obetydlig arbetslindring inträda, därest i det honom tillhörande arbetet för de till Kungl. Maj:t årligen ingående förskottsuppgifterna vidtages af kommittén antydd förenkling. Med hänsyn härtill äfvensom till den föreslagna utsträckningen af arbetstiden lär framtiden kunna, därest så skulle finnas erforderligt, af honom påkallas äfven något biträde vid andra göromål på byrån.

Hvad angår byråns göromål i öfrigt, har kommittén föreslagit, att statskontorets hittillsvarande åligganden i afseende å en del landsstatstjänster skulle upphöra, samt att likaledes skulle i högst väsentlig mån inskränkas skyldigheten att årligen tillställa kammarrätten förteckningar öfver de, med villkor af redovisning, utaf statskontoret anordnade medel. Kommittén har vidare hemställt, att en del utgiftsbyrån tillhörande anordningsärenden måtte öfverflyttas på länsstyrelserna. Under påpekande att de i utgifts-memorialboken förekommande räkenskapsanteckningar därjämte med samma eller ännu större fullständighet införas i byråns särskilda anteckningsböcker, har kommittén framhållit, att häruti bör, till vinnande af förenkling och arbetsbesparing, ske ändring. Och slutligen är att märka, att, då af statskontorets missivskrifvelser med anordningar o. dyl. det vida öfvervägande flertalet utgår från utgiftsbyrån, en icke obetydlig lindring i dess arbete skulle vinnas vid genomförande af de af kommittén antydda förenklingarna i afseende å dylika skrifvelser.

Tages tillika i betraktande den föreslagna utsträckningen af arbetstiden, synes det kommittén påtagligt, att de bestyr med förande af anteckningsböcker, granskning af rekvisitioner samt uppsättande och expedierande af skrifvelser m. m., hvilka nu handhafvas, till en mindre del af assignerande revisorn, och i öfrigt af två bland utgiftsbyråns revisorer och bokhållare, böra hädanefter kunna med lätthet besörjas af två sådana tjänstemän.

Under denna förutsättning skulle för den tjänsteman å byrån, åt hvilken uppdragits att kontrasignera statskontorets assignationer, återstå af nuvarande göromål allenast bestyren med nyssnämnda kontrasignation och med afgifvande af uppgifter till riksbanken om assignationerna samt med förande af bankräkningen och granskning af dagrapporten.

I detta sammanhang är emellertid nödigt att taga i betraktande frågan, hvart man lämpligen bör förlägga den bokföring öfver länsstyrel-

sernas insättningar och dragningar å statskontorets räkning i riksbanken äfvensom den sammanställande bokföring öfver statskontorets kassarörelse i dess helhet, som kommittén föreslagit att frångå räntmästaren. Likaså bör ock, i anledning af Riksdagens i sådant hänseende uttryckta förväntan, härvid undersökas, i hvad mån den till kontroll å räntmästaren afsedda kassabokhållarbefattningen må vara behöflig, eller om denna kontroll kan på annat sätt tillfredsställande ordnas.

Kassabokhållaren har, enligt hvad i det föregående är berördt, för närvarande sig ålagdt

att föra kassaboken å räntekammaren,

att fördela kassabokens inkomst- och utgiftsposter å s. k. specialer och för hvarje år sammanföra specialernas anteckningar i räntekammarens hufvudbok, äfvensom

att jämte räntmästaren upprätta och underteckna dagrapporten samt biträda räntmästaren vid öfriga rapporters affattande.

Hvad angår dessa kassabokhållarens åligganden, är till en början att märka, att förandet af kassaboken liksom upprättandet af ofvan omförmälda rapporter enligt kommitténs förslag skulle komma att åligga räntmästaren, som i stället skulle befrias från förandet af de nuvarande s. k. journalerna, samt att räntmästaren jämväl skulle hafva att verkställa arbetet med den räkenskap, som skulle i afseende å den af honom handlagda kassarörelsen erfordras i stället för räntekammarens hufvudbok. Och, enligt hvad förut framhållits, anser kommittén räntmästaren böra, med de förenklingar, som i hans arbete i dess helhet vidtagits, utan svårighet kunna besörja nämnda bestyr. Såsom räntmästarens biträde i och för desamma skulle således kassabokhållaren ej vidare vara behöflig.

Beträffande åter tjänstens behöflighet ur kontrollsynpunkt anser kommittén en dylik tjänstemans anställande å räntekammaren, efter de af kommittén föreslagna förenklingarna, icke heller ur nämnda synpunkt vara erforderligt. Den af kassabokhållaren nu utöfvade kontrollen har förnämligast tagit sig uttryck i förandet af kassaboken samt i dagrapporten. Den förra skulle, som nämnt, enligt kommitténs förslag föras af räntmästaren själf. Till kontroll å densamma lända dels bankräkningen, i hvad den afser statskontorets direkta kassarörelse, med hvilken räkning

dagrapportens uppgifter böra jämföras, och dels de inventeringar, som enligt kommitténs förslag skola hos räntmästaren minst en gång i veckan äga rum och hvarvid kassajournalens utgiftsposter skola jämföras med verifikationerna. Hvad dagrapporten särskildt vidkommer, skulle äfven denna komma att afgifvas af räntmästaren. Dess nödiga kontrollering synes kommittén lämpligen ske genom någon tjänsteman utanför räntekammaren. Till ernående af största möjliga trygghet i detta afseende har kommittén tänkt sig, att, liksom de veckovis återkommande inventeringarna skola förrättas af chefen för inkomstbyrån, kontrolleringen af dagrapporten bör anförtrös åt chefen för utgiftsbyrån. Arbetet därmed lär ej blifva mera omfattande, än att sådant bör utan olägenhet låta sig göra. Det kan i detta sammanhang förtjäna erinras, att, enligt 1874 års kommittés förslag, inventering skulle dagligen verkställas af de under kassörens (räntmästarens) vård befintliga anvisningarna genom chefen för den då föreslagna inkomst- och utgiftsbyrån samt chefen för fond- och stämpelbyrån. Kommittén har för öfrigt afsett, att genom de föreslagna förändringarna i räntmästarens göromål hans bokföring och rapporter skola blifva vida enklare och kontrollen af dem lättare än hittills.

I afseende å kassakontrollen i statskontoret har kommittén ansett sig icke heller böra underlåta att här erinra därom, att möjligheten att utföra och dölja de i det föregående omtalade förfalskningarna icke så mycket lär böra sökas däri, att vid 1876 års lönereglering för statskontoret tjänstemannapersonalen å räntekammaren minskades, som fastmera däri att de kontrollåtgärder, hvilka af 1874 års kommitté i sammanhang med en dylik minskning föreslogos, icke därvid genomfördes, utan nästan alldeles lämnades å sido. Kassakontroll bör, för att blifva i görligaste mån effektiv, förnämligast hvilat på ett sådant anordnande af räkenskaperna, att de blifva enkla och öfverskådliga, samt på omsorgsfullt afvägda kontrollbestämmelser, som med lätthet låta sig tillämpas. Det är detta, kommittén haft i sikte vid sina i detta afseende framställda förslag.

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt, anser kommittén någon kassabokhållarbefattning, sådan som den nu i statskontoret inrättade, icke vidare böra förekomma.

Det återstår att tillse, hvart den kontrollerande bokföringen öfver länsstyrelsernas insättningar och dragningar å statskontorets räkning i riksbanken afvensom den sammanställande bokföringen öfver statskontorets kassarörelse i dess helhet lämpligast böra förläggas.

Hvad den förra angår, har kommittén i det föregående uttalat, att denna bokföring, hvilken icke vidare vore erforderlig med hänsyn till vinnande af kontroll på räntmästaren, synes kunna väsentligen förenklas. Redan nu föras å inkomst- och utgiftsbyråerna bankräkningar, hvilka äfven efter genomförande af kommitténs förslag synas böra vara för ändamålet fullt tillräckliga. Kommittén har allenast uttalat, att denna bokföring torde böra äga rum i en och samma räkenskap och sålunda verkställas å samma byrå, hvarest då naturligen länsstyrelsernas uppgifter skulle jämföras med riksbankens veckouppgifter; och borde på denna byrå äfven bankräkningen i öfrigt i sin helhet lämpligen föras.

Beträffande därefter den sammanställande bokföringen öfver statskontorets kassarörelse i dess helhet har kommittén uttryckt den mening, att jämväl denna bokföring bör verkställas å samma byrå, på hvilken statskontorets bankräkning föres.

Dessa nu nämnda bokförings- och kontrolleringsgöromål anser kommittén lämpligen böra läggas å utgiftsbyrån och kunna där utföras af den tjänsteman, som nu har att föra byråns bankräkning samt kontrasignera statskontorets assignationer. Om åt denna tjänsteman jämväl uppdrages att föra bankräkningen öfver insättningar äfven i den del, som omfattar statskontorets direkta kassarörelse, skulle han alltså hafva att föra statskontorets bankräkning i dess helhet. Och skulle i sådan händelse äfven åt honom kunna uppdragas den befattning med riksbankens i kungl. kungörelsen den 8 april 1904 omförmälda månadsbesked till statskontoret, som nu tillkommer räntmästaren, därest icke statskontoret finner lämpligt öfverlämna den åt annan tjänsteman. De nya göromål, som således skulle läggas på ifrågavarande tjänsteman, äro visserligen viktiga, men synas icke böra vara till omfattningen mera betydande, än att de med hänsyn till de göromål, hvarifrån han, enligt hvad ofvan är erinradt, skulle komma att befrias, samt den föreslagna utsträckningen af arbetstiden kunna af honom medhinnas.

Den ifrågavarande tjänstemannens ställning skulle emellertid enligt kommitténs förslag komma att blifva af en mera maktpåliggande beskaffenhet än förut. Kontrollen af länsstyrelsernas uppgifter om insättningar och dragningar på statskontorets räkning skulle komma att förnämligast hvila på honom, liksom han ock skulle hafva att verkställa den nödiga sammanställningen af statskontorets samtliga inkomster och utgifter. Härtill kommer, att han fortfarande såsom hittills skulle hafva det, enligt kommitténs mening, synnerligen viktiga uppdraget att kontrasignera statskontorets anvisningar å riksbanken. Med hänsyn till betydelsen af dessa uppdrag håller kommittén före, att denne tjänsteman icke bör i afseende å tjänstställningen sättas i lägre grad än räntmästaren och att han därför bör blifva en tjänsteman af andra graden.

Härvid är jämväl att uppmärksamma, att, medan chefen för utgiftsbyrån torde hafva och fortfarande skulle få sig ålagdt ett omfattande och kräfvande arbete, fullt jämförligt med det, som hvilar på hvar och en af de båda öfriga statskommissarierna, han icke, i likhet med dessa, å sin byrå har någon andra gradens tjänsteman, som kan med byråns chef dela öfvervakandet af göromålen och särskildt biträda vid vissa förnämligare eller mera maktpåliggande göromål. Äfven ur denna synpunkt föreligger å denna byrå behof af en dylik tjänsteman, och kommittén har därför afsett, att den nu ifrågavarande tjänstemannen bör erhålla samma benämning som den å inkomstbyrån anställda tjänstemannen af andra lönegraden, eller kamrerare. I afseende å möjligheten för ifrågavarande tjänsteman att utföra de göromål, som skulle komma att hvila på honom, må här äfven erinras om, hvad förut är vidrördt, att af den s. k. memorialbokhållaren bör kunna, därest så skulle finnas erforderligt, påkallas något biträde vid öfriga göromål på utgiftsbyrån; och härigenom skulle kunna åt byråns kamrerare beredas biträde i arbetet, om så skulle finnas erforderligt.

På grund af hvad sålunda anförts, får kommittén hemställa,

att en af revisors- och bokhållartjänsterna å utgiftsbyrån måtte förändras till tjänst af andra lönegraden, hvars innehafvare, med benämning kamrerare, böra tillkomma hufvudsakligen de göromål, som ofvan antydts.

Tjänstemän
å riksbok-
slutsbyrån.

Å riksbokslutsbyrån finnas, såsom förut blifvit nämndt, anställda en förste revisor samt tre revisorer och bokhållare.

Vid öfvervägande af behovet af arbetskrafter för denna byrå har det icke undgått kommittén, att, om än byråns personal är ganska strängt upptagen under de fyra till fem månader årligen, under hvilka arbetet med rikshufvudbokens upprättande pågår, denna personal, åtminstone intill senaste tid, icke torde hafva haft full sysselsättning under återstående delen af året. Och det har varit ifrågasatt inom kommittén, huruvida ej härtill borde tagas hänsyn vid tillmätandet af byråns arbetskrafter, exempelvis så att en del af den under den bråda tiden erforderliga personalen beräknades kunna under den öfriga tiden af året biträda annorstädes inom verket. Men kommittén har funnit en dylik anordning, åtminstone för närvarande, ej böra vidtagas, enär helt nyligen byrån fått sig tillagda nya göromål, hvilka torde komma att befinnas ganska tidskräfvande. Genom kungl. kungörelsen den 8 april 1904 angående vissa förberedande anordningar för genomförande af en central kassakontroll, hvilken kungörelse trädde i kraft den 1 juli 1904, är nämligen, såsom förut å sid. 53 omnämnts, stadgadt, att vederbörande centrala verk äfvensom sådana myndigheter och redogörare, som icke i afseende på sin medelförvaltning äro underordnade central hufvudförvaltning, skola, efter mottagna bankbesked beträffande såväl verkets eller myndighetens egna giroräkningar hos riksbanken som underordnade myndigheters och redogörares dylika räkningar, föranstalta om skyndsam granskning därpå, hvarvid möjligen förefintliga skiljaktigheter mellan de hos verket eller myndigheten förda anteckningar öfver kassarörelsen och bankbeskeden böra utredas, hvarefter samtliga bankbesked med däröfver afgifna förklaringar skola ofördröjligen öfversändas till statskontorets riksbokslutsbyrå för att därstädes *efter granskning* förvaras.

Härtill kommer, att, därest den förut omnämnda s. k. bokföringskommitténs förslag till äfventyrs skulle befinnas kräfvat någon förändring i afseende å statskontorets personal, en sådan förändring — hvilken, så vidt nu kunnat bedömas, torde lämna de af förevarande kommitté framställda organisationsförslagen oberörda — däremot, såsom i det föregående blifvit antydtt, just torde komma att beröra riksbokslutsbyrån.

Kommittén anser sig alltså icke böra föreslå någon inskränkning i de riksbokslutsbyrån tillmätta ordinarie arbetskrafterna.

Hos statskontoret äro anställda en förste vaktmästare och sex vakt- *Vaktbetjante.* mästare, hvarförutom hos ämbetsverket tjänstgöra en del extra ordinarie vaktbetjante.

Det har förefallit kommittén, som skulle, äfven med beaktande af den trägna förbindelse, som nödvändigtvis äger rum mellan statskontoret och riksbanken, kunna för statskontoret göra till fyllest med ett något mindre antal vaktbetjante. Jämförelsevis må erinras, att för kammarkollegium, som, i olikhet med statskontoret, har sina ämbetslokaler fördelade icke blott i skilda våningar utan till och med i olika byggnader, vaktmästarpersonalen af kommittén föreslagits till allenast en förste vaktmästare och fyra vaktmästare. I kammarrätten, hvars lokaler också äro belägna i skilda våningar, skulle, enligt kommitténs förslag, vaktmästarnas antal blifva, såsom nu, en förste vaktmästare och fyra vaktmästare. Med hänsyn härtill anser kommittén, att i statskontoret vaktmästarnas antal bör kunna minskas med en, samt hemställer fördenskill,

att vaktbetjäntpersonalen hos statskontoret må utgöras af en förste vaktmästare samt fem vaktmästare.

1874 års löneregléringskommitté hemställde i sitt betänkande angående statskontoret, att dåvarande sekreterare- och advokatfiskalsbefattningarna måtte, under vissa angifna förutsättningar, förenas och i staten uppföras såsom en sekreterare- och ombudsmanstjänst. *Ombudsman-
nen.*

Kommitténs ordförande, statskontorets president, erinrade i afgifven reservation, att i följd af ökade göromål den på statskontorets stat uppförda ombudsmansbefattningen provisoriskt förändrats till en advokatfiskaltjänst, samt hemställde, att, med upphörande af den sålunda provisoriskt tillsatta advokatfiskaltjänsten, den redan å verkets ordinarie stat uppförda ombudsmansbefattningen måtte bibehållas, med rätt för innehafvaren till enahanda aflöningsförmåner, som efter de af kommittén antagna lönegrunder borde tilldelas tjänstemännen i den tillämnade första lönegraden.

Chefen för finansdepartementet framhöll inför Kungl. Maj:t, hurusom det visserligen var obestridligt, att tillgång till juridiskt biträde måste

finnas för ett sådant verk som statskontoret, men att den rent juridiska verksamhet, som af det rättsbildade biträdet kräfdes, syntes departementschefen ej vara nog betydande för att påkalla en särskild tjänst inom verket, utan att i alla händelser måste vara bäst att antingen fästa denna uppgift vid någon viss af de inom verket eljest nödiga tjänster, för hvilken då skulle fordras juridisk examen såsom kompetensvillkor, eller ock lämna i chefens hand att mot särskildt arfvode tillfälligtvis uppdraga denna befattning åt vare sig den af verkets tjänstemän, som därtill möjligen kunde vara kvalificerad, eller någon utom verket stående jurist.

Den nya staten för statskontoret upptog ej heller någon särskild tjänsteman med uppgift att vara ämbetsverkets juridiska biträde; men allt sedan den nya organisationen med år 1877 trädde i kraft har ett dylikt biträde, sedermera benämndt ombudsman, funnits hos statskontoret anställdt mot årligt arfvode.

I det föregående hafva omtalats de åligganden, som i afseende å granskning och förvaring af en del säkerhetshandlingar tillhöra ombudsmannen, hvarjämte redogjorts för de honom ålagda bestyr i afseende å inventeringar af fondernas värdepapper och säkerhetshandlingar, af stämpelar och dylikt samt af myntverkets behållning i metaller och mynt m. m. Honom åligger vidare att yttra sig öfver inkomna ansökningar om lån från sådana under statskontorets vård och förvaltning stående fonder, där pröfningsrätten tillhör statskontoret, att utföra fiskaliska åtal mot tjänstemän och betjante i statskontoret för fel eller försummelse i tjänsten, när uppdrag därtill af statskontoret meddelas, att fullgöra hvad statskontoret i och för sin ämbetsförvaltning har att hos domstolar och myndigheter låta utföra och bevaka; samt att för öfrigt, när sådant af statskontoret äskas, meddela utlåtande i förekommande rättsfrågor m. m.

Hufvudparten af ombudsmannens tid och arbete ägnas emellertid åt bestyr, sammanhängande med statskontorets fondförvaltning; och har detta föranledt, att hans arfvode, som från början uteslutande och sedermera delvis bestridts af statsmedel, enligt bemyndigande af Kungl. Maj:t numera utgår allenast af fondmedel med tillhoppa tretusen kronor, däraf 300 kronor från handels- och sjöfartsfonden, 1,200 kronor från manufakturförlagslånefonden och 1,500 kronor från Längmanska donationsfonden.

Att för de bestyr, som uppdragits åt ombudsmannen, ämbetsverket äfven framgent kommer att hafva behof af särskildt biträde, torde få anses gifvet. Vid sådant förhållande kunde ifrågasättas, huruvida ej detta biträde borde uppföras å ordinarie stat. Emellertid torde de ombudsmannen tillhörande göromål icke vara af tillräcklig omfattning att i och för sig påkalla en särskild ordinarie tjänst. Vidare må erinras, att äfven inom vissa andra ämbetsverk, hvilka för sin ämbetsutöfning hafva behof af ett ständigt juridiskt biträde, detta behof icke tillgodosetts genom inrättande af någon särskild tjänst, utan de ifrågavarande göromålen ansetts kunna mot arfvode öfverlämnas till person inom eller utom verket; så i arméförvaltningen, kommerskollegium och generaltullstyrelsen. Med hänsyn härtill och då statskontoret själf ej gjort framställning om ombudsmansbefattningens uppförande å verkets ordinarie stat, har ej heller kommittén funnit anledning att föreslå en dylik åtgärd.

Aflöningar och pensionsbelopp m. m.

*Statskonto-
rets förslag
till aflö-
ningar.*

I det underdåniga utlåtande, statskontoret den 27 maj 1902 afgifvit i anledning af kungl. cirkuläret den 25 oktober 1901, har statskontoret hemställt, att aflöningen för verkets tjänstemän och betjante måtte bestämmas sålunda:

	K r o n o r.				
	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Hyresbidrag.	Ålders- tillägg högst.	Summa aflöning högst.
generaldirektören	6,200	3,000	1,200	—	10,400
statskommissarie	4,400	2,400	1,000	600	8,400
andra gradens tjänsteman (sekreterare, rättmästare, förste revisor, kamrerare)	3,000	1,800	800	1,000	6,600
första gradens tjänsteman (stämpelkassör, revisor och bokhållare, registrator, notarie)	1,800	1,500	600	1,000	4,900
förste vaktmästare	800	400	200	—	1,400
vaktmästare	500	400	200	100	1,200

Till rättmästaren och stämpelkassören skulle fortfarande såsom hittills utgå misräkningspenningar, 500 kronor för år till hvardera.

Vid jämförelse med nuvarande lönestat befinnes, att i afseende å själfva lönen och ålderstillägg ej föreslagits någon förändring, men att, jämte det hemställan gjorts om förhöjda tjänstgöringspenningar, ifrågakämlt införande af den nya aflöningstiteln »hyresbidrag». Detta bidrag borde enligt statskontorets åsikt »åtfölja lönen».

Från statskontorets i nämnda underdåniga utlåtande innefattade beslut voro två af statskommissarierna skiljaktiga.

Föredraganden, statskommissarien Tenow, ansåg på skäl, som i delen I af kommitténs betänkande, sid. 62 och 127, blifvit i hufvudsak omförmälda, att i allmänhet aflöningen till statens tjänstemän och betjante borde utgå efter ett nytt system med från början relativt låga aflöningar, som dock genom ett flertal ofta återkommande ålderstillägg småningom komme att höjas till belopp, vida öfverstigande de nu för de olika lönegraderna inom statsförvaltningen bestämda slutaflöningar. Statskommissarien Södermark förklarade sig i hufvudsak dela den af föredraganden uttalade uppfattningen i fråga om önskemålen för en blifvande reglering af tjänstemännens löneförmåner, men ansåg, att de begynnelseaflöningar, statskommissarien Tenow föreslagit, voro för låga, samt att det af denne föreslagna antalet ålderstillägg kunde inskränkas. Enligt dessa ledamöters åsikt borde, hvad angår statskontorets tjänstemän utom generaldirektören afven som betjante, aflöningsbeloppen fastställas sålunda:

	K r o n o r .									
	Enligt statskommissarien Tenows förslag.					Enligt statskommissarien Södermarks förslag.				
	Lön.	Tjänst- görings- pennin- gar.	Hyres- bidrag.	Ålders- tillägg högst.	Summa aflöning högst.	Lön.	Tjänst- görings- pennin- gar.	Hyres- bidrag.	Ålders- tillägg högst.	Summa aflöning högst.
statskommissarie	3,400	2,000	1,000	2,400	8,800	3,400	2,400	1,000	1,800	8,600
tjänsteman i andra lönegraden	2,200	1,500	800	2,500	7,000	2,200	1,800	800	2,000	6,800
tjänsteman i första lönegraden	1,200	1,200	600	2,400	5,400	1,200	1,500	600	2,000	5,300
förste vaktmästare *	500	300	300	200	1,300	—	—	—	—	—
vaktmästare *	300	300	200	300	1,100	—	—	—	—	—

Medan de båda reservanterna äro ense beträffande de särskilda ålderstilläggens storlek och längden af de tidsperioder, efter hvilkas slut dylik lönetillökning skulle ifrågakomma, skilja de sig, såsom redan är

* Statskommissarien Södermark har i sin reservation icke uttalat sig angående löneförmånerna för vaktbetjante.

antyd, i afseende å ålderstilläggens antal för vederbörande tjänstemän, i det att statskommissarien Tenow föreslagit desamma till fyra för tredje, fem för andra och sex för första tjänstemannagraden, men statskommissarien Södermark ansett, att dessa ålderstilläggs antal bör vara respektive tre, fyra och fem.

*Kommitténs
hemställan.*

Kommittén har i det föregående hemställt, att notariatetjänsten i statskontoret samt en vaktmästarsyssla därstädes måtte indragas, äfvensom uttalat den mening, att å verkets stat ej bör uppföras någon tjänsteman af första lönegraden för användning såsom kassabokhållare i räntekammaren. Däremot har kommittén föreslagit, att en af revisors- och bokhållarbefattningarna å utgiftsbyrån måtte förändras till tjänst af andra lönegraden, hvars innehafvare skulle anställas såsom kamrerare å samma byrå.

Beträffande de förslag till aflöningar för tjänstemän och betjante i statskontoret, som innefattas i ämbetsverkets underdåniga utlåtande den 27 maj 1902 med därvid fogade reservationer, må i öfrigt här erinras, att kommittén redan å sid. 126—130 i första delen af sitt betänkande behandlat framställda förslag om reglering af aflöningarna vid de centrala ämbetsverken enligt det s. k. Tenowska systemet och om uppförande af viss del af dessa aflöningar under titel »hyresbidrag», hvarvid kommittén på anförda skäl funnit sig icke kunna biträda dessa förslag, utan ansett aflöningarna inom de centrala ämbetsverken böra, med bibehållande af nu gällande aflöningssystem, fördelas å lön, tjänstgöringspenningar och, i förekommande fall, ålderstillägg. Och kommittén har å sid. 130—133 i samma del angifvit de aflöningssatser, som kommittén ansett böra fastställas för *de normala lönegraderna* inom de centrala ämbetsverken, tillika med de högsta pensionsbeloppen för dessa lönegrader; hvarjämte kommittén där framlagt de grunder, som varit bestämmande för kommitténs förslag i detta hänseende, till hvilka grunder kommittén nu hänvisar.

*General-
direktören.*

Hvad angår verkens chefer, har kommittén såsom hörande till högsta normalgraden betecknat de generaldirektörer, hvilka, såsom den i statskontoret, för närvarande uppbära i aflöning 9,000 kronor, och har kommittén ansett aflöningsförmånerna för dessa böra bestämmas till 7,000

kronor i lön och 3,000 kronor i tjänstgöringspenningar eller tillhopa 10,000 kronor med ett pensionsbelopp af 6,000 kronor.

Enligt kommitténs åsikt bör generaldirektören i statskontoret fortfarande hänföras till nyssnämnda normalgrad och hemställer kommittén därför,

att aflöningen till generaldirektören i statskontoret må bestämmas till 10,000 kronor och i staten uppföras med 7,000 kronor såsom lön och 3,000 kronor såsom tjänstgöringspenningar; samt

att pensionsbeloppet för generaldirektören bestämmes till 6,000 kronor.

Statskommissarierna böra, enligt kommitténs mening, fortfarande Statskommissarierna. såsom hittills hänföras till den tredje normala lönegraden för tjänstemän inom de centrala ämbetsverken. För dem liksom för öfriga här nedan upptagna ordinarie tjänstemän samt vaktbetjante skulle tills vidare i fråga om pensionsbelopp gälla, såsom för närvarande, att pension utgår med lönsens hela belopp, ålderstillägg däri inräknade.

Kommittén föreslår,

att aflöningen för statskommissarie må bestämmas till 7,000 kronor, däraf 4,600 kronor i lön och 2,400 kronor i tjänstgöringspenningar, hvar till kan komma ett ålderstillägg till lönen efter fem år med 600 kronor.

Till andra normala lönegraden skulle enligt kommitténs uppfattning fortfarande höra sekreteraren, räntmästaren, kamreraren å inkomst-, fond- och stämpelbyrån och förste revisorn å riksbokslutsbyrån. Till uppflyttning i samma lönegrad från första graden har kommittén ock föreslagit en tjänstebefattning å utgiftsbyrån, hvars innehafvare skulle erhålla benämningen kamrerare. Kommittén, som nedan yttrar sig i fråga om bibehållande af missräkningspenningar för räntmästaren såväl som för den till första lönegraden hörande stämpelkassören, hemställer här,

*Sekreterare,
räntmästare,
kamrerare
och förste
revisor.*

att sekreteraren, räntmästaren, kamreraren å inkomst-, fond- och stämpelbyrån, kamreraren å utgiftsbyrån samt förste revisorn å riksbokslutsbyrån tillerkännas enhvar en aflöning af 5,300 kronor, däraf 3,500 kronor i lön och 1,800 kronor i tjänstgöringspenningar, hvar till kunna komma två ålderstillägg till lönen, det ena med 500 kronor efter fem år och det andra, likaledes med 500 kronor, efter ytterligare fem år.

*Öfriga
ordinarie
tjänstemän.*

De ordinarie tjänstemän, som i öfrigt enligt kommitténs förslag böra finnas i statskontoret, nämligen en registrator och aktuarie, en stämpelkassör samt sju revisorer och bokhållare, skulle, såsom för närvarande, tillhöra den första normala lönegraden; och hemställer kommittén,

att aflöningen för tjänsteman i första lönegraden hos statskontoret må bestämmas till 3,800 kronor, däraf 2,300 kronor i lön och 1,500 kronor i tjänstgöringspenningar, hvar till kunna komma tre ålderstillägg till lönen, hvar och ett å 400 kronor, det första efter fem år, det andra efter ytterligare fem år och det tredje efter än ytterligare fem år.

*Ordinarie
vakt-
betjänte.*

Till nuvarande normalgrader inom de centrala ämbetsverken räknas förste vaktmästare med en aflöning af 1,100 kronor samt vaktmästare med 800 kronor i begynnelseaflöning och 900 kronor i slutaflöning. Till dessa normalgrader höra ock statskontorets förste vaktmästare och vaktmästare.

Med tillämpning af kommitténs i första delen af dess betänkande gjorda uttalanden i fråga om de löneförmåner, som böra tillkomma de centrala ämbetsverkens vaktbetjante af normalgrader, samt beträffande minskning af lönen för vaktbetjänt, hvilken åtnjuter fri bostad och vedbrand, hemställes,

att för förste vaktmästaren i statskontoret aflöningen må bestämmas till 1,400 kronor, däraf 850 kronor såsom lön och 550 kronor såsom tjänstgöringspenningar;

att vaktmästare i statskontoret tilldelas en aflöning af 1,100 kronor, däraf 600 kronor i lön och 500 kronor i tjänstgöringspenningar, hvar till kan komma ett ålders-tillägg till lönen efter fem år med 100 kronor; samt att föreskrift meddelas därom, att, i händelse vaktbetjänt i sådan egenskap åtnjuter fri bostad och vedbrand, lönen skall minskas med 250 kronor.

Af statskontorets tjänstemän åtnjuta två, nämligen räntmästaren och stämpelkassören, utöfver den vanliga aflöningen för lönegraden, äfven missräkningspenningar till belopp af 500 kronor för dem hvardera och beviljade, åt stämpelkassören i sammanhang med den senaste löne-regleringen för ämbetsverket samt åt räntmästaren från och med år 1888. Det framgår af 1874 års löneregleringskommittés betänkande angående statskontoret och Riksdagens skrifvelse den 7 juli 1887, i hvad den angår räntmästaren, att missräkningspenningarna åt såväl honom som stämpelkassören skola utgå till den, som bestrider tjänsten, alltså, i förekommande fall, till vederbörande vikarie.

Missräkningspenningar.

Inom kommittén har varit ifrågasatt, huruvida nämnda särskilda förmån kan anses nödig och lämplig. Men då felräkningspenningar till samma belopp blifvit så nyligen som vid 1902 års riksdag tillerkända kassören i generalpoststyrelsen och hufvudkassören i telegrafstyrelsen, har kommittén ansett sig ej böra hemställa om ifrågavarande förmåns borttagande för ofvannämnda tjänstemän hos statskontoret.

I anledning af kommitténs begäran om upplysningar i fråga om beloppet af sportler till tjänstemän inom vederbörande centrala ämbetsverk i tjänsten eller för bestyr i sammanhang därmed har, genom skrifvelse den 16 mars 1903 från generaldirektören i statskontoret, meddelats,

Sportler.

att, sedan enligt kungl. bref den 12 december 1884 till statskontorets förfogande anvisats å handels- och sjöfartsfonden ett belopp af högst 500 kronor årligen att, i mån af behof, användas till ersättning åt en eller flera tjänstemän hos statskontoret för bestyret med fondens förvaltning, af nämnda belopp 200 kronor årligen uppbäras af revisorn och

bokhållaren å inkomst-, fond- och stämpelbyrån, under det återstoden användes såsom bidrag till aflönande af ombudsmannen;

att, sedan genom kungl. bref den 9 augusti 1894 medgifvits, att af f. d. allmänna döfstuminstitutets donationsmedel 1,000 kronor årligen finge användas till ersättning åt de tjänstemän, hvilka närmast taga befattning med förvaltningen af nämnda medel, af det sålunda anvisade beloppet 500 kronor årligen uppbäras af chefen för statskontorets inkomst-, fond- och stämpelbyrå, medan återstoden användes såsom bidrag till aflönande af en amanuens å nämnda byrå;

att registratorn och aktuarien af lösen för afskrifter och diariebevis åtnjutit någon, ehuru obetydlig inkomst, hvilken icke kunde till siffran exakt angifvas, men torde kunna uppskattas till i medeltal omkring 10 kronor årligen under hvart och ett af åren 1900, 1901 och 1902; samt

att notarien under hvart och ett af nyssnämnda tre år i sportler uppburit 14 kronor.

Redan förut är nämnt, att ombudsmannen hos statskontoret aflönas uteslutande af fondmedel; och har kommittén, då ombudsmannen är allenast ett extra biträde, hvars anställande påkallas hufvudsakligen för en del med fondförvaltningen förenade bestyr, icke funnit anledning till erinran vid, att aflöningen till detta biträde bestrides af fondmedel. Likaså har kommittén ej något att anmärka därvid, att såsom för närvarande, till minskande af statsverkets utgifter, fondmedel i viss mån användas till aflönande af å inkomst-, fond- och stämpelbyrån erforderlig extra biträdespersonal, hvars anställande naturligen delvis påkallats af göromålen med fondförvaltningen. Men däremot anser kommittén, att ordinarie tjänstemän hos statskontoret, hvilka af staten uppbära samma aflöning som andra tjänstemän i motsvarande lönegrad, icke böra därutöfver för bestyr med fondförvaltningen, hvilka tillhöra deras tjänst, erhålla särskild godtgörelse af fondmedel. De belopp, som i sådant hänseende för närvarande utgå, böra i stället lämpligen anlitas till ytterligare minskning af statsverkets utgifter till extra biträden å ofvannämnda byrå. Det torde ock, därest framdeles af hänsyn till bestyren med fondförvaltningen yppas behof af ytterligare dylika biträden å byrån, böra tagas i öfvervägande, huruvida icke fondmedel i vidare mån må för ändamålet anvisas, därvid äfven

torde böra komma under utredning, om och i hvilken utsträckning olika fonder böra till ändamålet bidraga.

De obetydliga sportelinkomster af expeditionslösen o. dyl., som tillfalla vissa tjänstemän i statskontoret, föranleda icke någon erinran från kommitténs sida.

Kommittén hemställer i förevarande ämne allenast,

att ordinarie tjänstemän hos statskontoret icke vidare må, utöfver den i stat tillförsäkrade aflöningen, åtnjuta särskild ersättning för bestyr med någon af de under statskontorets vård och förvaltning ställda fonder.

I den nya staten för statskontoret från och med år 1877 var upp- taget anslag till vikariat, renskrifning, flitpenningar och tillfälliga biträden till belopp af 15,000 kronor.

Detta anslag höjdes vid 1882 års riksdag med 2,200 kronor motsvarande, i jämnadt tal, dåvarande kostnader för semestervikariat.

Vid 1885 års riksdag höjdes anslaget ytterligare från 17,200 till 19,200 kronor, eller med 2,000 kronor, hvarmed af statskontoret afsågs att bereda medel till aflönande af två nya amanuenser, hvardera med det belopp af 1,000 kronor, som då i allmänhet bestods amanuenser inom detta ämbetsverk.

Till 21,200 kronor höjdes ifrågavarande anslag vid 1892 års riksdag. Då statskontoret i underdånig skrifvelse den 3 november 1891 hemställde om denna anslagsförhöjning, erinrade statskontoret, förutom annat, att från anslaget utgick, bland andra vid verkets omreglering icke afsedda utgifter, »tjänstgöringspenningar åt en biträdande föredragande», hvilken statskontoret, i anseende till ökningen i göromålen, genom kungl. bref den 5 november 1886 bemyndigats att förordna under högst en och en half månad årligen.

I underdånig skrifvelse den 29 oktober 1901 gjorde statskontoret framställning om anslagets förhöjning med ytterligare 5,000 kronor, till stöd för hvilken framställning anfördes, bland annat, följande.

*Anslag till
vikariat, ren-
skrifning,
flitpenning-
gar och extra
biträden.*

Hos statskontoret hade de inom ämbetsverket anställda amanuenserna, 11 till antalet, anhållit, att statskontoret ville bereda dem någon förbättring i deras dåvarande aflöningsvillkor; och vid behandling af detta ärende hade statskontoret icke kunnat undgå att finna den ersättning, ämbetsverket dittills varit i tillfälle att bereda sina extra arbetskrafter, i de allra flesta fall otillfredsställande. Hade, såsom förhållandet var inom statskontoret, de åt amanuenserna bestämda årsarfvodena redan från början blifvit satta synnerligen lågt, komme missförhållandet mellan dessa arfvoden och det arbete, som af amanuenserna måste uttagas, att framträda alltmera, i mån som arbetet ökades utan motsvarande höjning af den därför afsedda godtgörelsen.

För det dåvarande utgingo amanuensarfvodena inom ämbetsverket med följande belopp:

1 amanuens	kronor 1,600
1 d:o	» 1,500
2 amanuenser à 1,200 kronor	» 2,400
6 d:o à 1,000 »	» 6,000
1 amanuens	» 600
kronor 12,100.	

Emellertid måste det för ämbetsverket ställa sig såsom ett önskemål att icke behöfva för någon amanuensbefattning bestämma lägre arfvodesbelopp än 1,200 kronor om året. I vissa fall vore det dock af nöden, att arfvodet utginge med högre belopp. För tillgodoseende af statskontorets behof af medel till amanuensers aflöning erfordrades enligt nämnda beräkningsgrund $11 \times 1,200$ kronor eller 13,200 kronor samt därutöfver ytterligare omkring 1,000 kronor, alltså tillhoppa för detta ändamål 14,200 kronor.

Utom dessa så att säga fast anställda extra tjänstemän funnos och måste alltid finnas andra extra ordinarie tjänstemän, hvilkas antal var växlande och hvilkas arbete, om än icke för ämbetsverket nödvändigt i samma grad som amanuensernas, dock svårigen kunde undvaras. För att bereda välförtjänt uppmuntran åt sådana extra biträden erfordrades jämväl medel; och, efter hvad erfarenheten ådagalagt, kunde det belopp, som

för sådant ändamål borde stå till statskontorets förfogande, icke beräknas lägre än till 4,800 kronor.

Renskrifningskostnaden kunde visserligen något år blifva lägre än det närmast föregående, men hade dock visat sig vara i stigande och kunde för framtiden beräknas uppgå till 3,500 à 4,000 kronor om året eller i medeltal 3,750 kronor.

Till ersättning för semestervikariat erfordrades årligen 2,600 kronor och till tjänstgöringspenningar åt en extra föredragande under 1½ månad årligen 250 kronor eller tillsammans 2,850 kronor; hvarförutom till gratifikationer åt verkets extra ordinarie vaktbetjante måste påräknas minst 600 kronor.

Statskontoret hemställde, att framställning till Riksdagen måtte göras såväl om höjning med 5,000 kronor af ifrågavarande anslag som ock, enär nämnda anslagsförhöjning var af trängande behof påkallad, om medgifvande därtill, att ämbetsverket finge redan från och med år 1902 komma i åtnjutande af anslagshöjningen.

Vid bifall till statskontorets framställning skulle alltså anslaget till vikariat, renskrifning, flitpenningar och tillfälliga biträden komma att uppgå till 26,200 kronor, hvaraf beräknats åtgå

till arfvoden åt amanuenser	kronor 14,200
» gratifikationer åt andra extra biträden	» 4,800
» renskrifning	» 3,750
» semestervikariat och tjänstgöringspenningar åt en extra föredragande	» 2,850
» gratifikationer åt extra ordinarie vaktbetjante	» 600

Summa kronor 26,200.

Chefen för finansdepartementet gjorde, vid ärendets föredragning i statsrådet den 11 januari 1902, erinran allenast beträffande det af statskontoret till aflöning åt amanuenser beräknade beloppet, 14,200 kronor, som syntes departementschefen kunna nedsättas med 300 kronor eller till 13,900 kronor. Han ansåg visserligen ett årligt arvode i medeltal af

1,200 kronor för en amanuens med flera timmars daglig tjänstgöring icke vara för högt, men fann däremot ökning icke behöflig af arfvodena till två amanuenser, som redan åtnjöto årliga arfvoden, den ena med 1,600 kronor och den andra med 1,500 kronor.

Kungl. Maj:t föreslog Riksdagen att dels höja det ifrågavarande anslaget med 4,700 kronor eller från 21,200 till 25,900 kronor, dels ock medgifva, att för år 1902 ett mot höjningen af anslaget svarande belopp af 4,700 kronor finge af statskontoret med under händer varande medel förskjutas för att sedan hos Riksdagen anmälas till ersättande.

Riksdagen biföll nämnda förslag, under förklarande i skrifvelse den 15 maj 1902, att Riksdagen funnit behovet af förhöjning uti ifrågavarande anslag ådagalagdt samt icke haft något att erinra mot det af Kungl. Maj:t föreslagna beloppet och dess beviljande jämväl för år 1902.

I statskontorets utlåtande den 27 maj 1902 har, i sammanhang med hemställan om de höjda aflöningsförmåner för verkets personal, som ofvan å sid. 162 angifvits, äfven begärts ökning af nu ifrågavarande anslag till 26,500 kronor eller med 600 kronor, antagligen motsvarande den ökade kostnad för semestervikariat, hvartill föreslagen höjning af tjänstgöringspenningarna för vederbörande tjänstemän skulle föranleda.

Att beträffande de ändamål, för hvilka detta anslag är afsedt, exakt beräkna den verkan, som en tillämpning af kommitténs förslag skulle medföra, möter visserligen svårighet. Men då anslaget uppenbarligen bör så tillmätas, att därmed kunna, under växlande förhållanden, tillgodoses de behof, för hvilka det är afsedt, torde göra till fyllest med en approximativ beräkning.

Hvad då först angår ersättningen för vikariat under semester, kommer naturligen den ringa minskning i utgifterna härför, som följer af förslaget om notariebefattningens indragning, att föga betyda gentemot den ökning i nämnda utgifter, som betingas af kommitténs förslag om uppförande af en tjänsteman uti andra i stället för första lönegraden, om höjning af tjänstgöringspenningarna för tjänstemannapersonalen i dess helhet samt om ändradt sätt för ärendenas afgörande i chefens tillfälliga från-

varo. Enligt verkställd beräkning skulle uti ifrågavarande hänseende krävas ett omkring 1,000 kronor högre belopp än hittills eller 3,525 kronor.

I renskriftningskostnad har inom statskontoret under åren 1901—1903 utgifvits i medeltal omkring 3,050 kronor årligen. Med hänsyn till möjligheten af en ökning framdeles af utgifterna i fråga torde för ändamålet böra beräknas ett något högre belopp.

Beträffande utgifterna till flitpenningar och tillfälliga biträden är, hvad först angår amanuenserna, att erinra, att hos statskontoret finnas mera stadigvarande anställda elfva amanuenser, hvaraf en å kansliet, två å inkomst-, fond- och stämpelbyrån samt fyra å hvardera af de två öfriga byråerna. Vidkommande en af amanuenserna å utgiftsbyrån har emellertid föreskrifvits, att han skall under tre månader af året tjänstgöra å riksbokslutsbyrån. Enligt hvad från statskontoret meddelats rörande förhållandena vid 1903 års början, beräknades då den dagliga tjänstgöringstiden utgöra för kansliamanuensen två timmar jämte hemarbete, för en af amanuenserna å inkomstbyrån två och en half timmar, för två amanuenser å riksbokslutsbyrån tre timmar, för en af amanuenserna å utgiftsbyrån tre och en half timmar, för en amanuens å riksbokslutsbyrån fyra och en half timmar samt för de öfriga fyra timmar. I årligt arvode åtnjöt en amanuens å utgiftsbyrån 1,600 kronor och en amanuens å riksbokslutsbyrån 1,500 kronor samt en hvar af de öfriga 1,200 kronor, därvid emellertid är att ihågkomma, att, enligt hvad förut meddelats, den ene af inkomstbyråns amanuenser årligen uppbär 500 kronor af fondmedel och således endast 700 kronor af statsverket.

Med afseende å de nya bestyr, som genom kungl. kungörelsen den 8 april 1904 angående vissa förberedande anordningar för genomförande af en central kassakontroll ålagts riksbokslutsbyrån, har Kungl. Maj:t samma dag bemyndigat statskontoret att af under händer hafvande medel tills vidare förskottsvis utanordna högst 1,800 kronor årligen för beredande af förstärkning af arbetskrafterna å riksbokslutsbyrån; och har i anledning däraf å nämnda byrå anställts en mera tillfällig amanuens med arvode, beräknadt efter 1,200 kronor för år.

I flitpenningar hafva hos statskontoret utbetalats år 1901 5,317 kronor 76 öre, år 1902 6,661 kronor 8 öre och år 1903 7,605 kronor 85 öre.

Emellertid är härvid att märka, att i det år 1903 utgifna beloppet ingår förskjuten ersättning med 1,000 kronor till fyra extra ordinarie tjänstemän för biträde vid utarbetande af statskontorets utlåtande den 14 oktober 1902 angående allmän revision af aflöningsförhållandena vid landsstaten m. m., hvilket ersättningsbelopp sedermera af Kungl. Maj:t anvisats å annan titel.

Från statskontoret har meddelats, att till extra ordinarie tjänstemän hos ämbetsverket antagas de, som därom gjort ansökning och styrkt sig vara därtill behöriga, samt att extra ordinarie tjänstemän utan fast arvode indelas till tjänstgöring på någon viss af byråerna eller afdelningarna inom verket, dock utan att i regel någon viss daglig tjänstgöringstid föreskrifves.

I delen I af kommitténs betänkande, sid. 138—145, har uttalats, att för de centrala ämbetsverken föreskrifter böra meddelas, i syfte att, åtminstone i allmänhet, extra ordinarie tjänstemän må antagas allenast i mån af yppadt behof och deras tjänstgöring, såvidt möjligt, ordnas på ett mera likformigt sätt, än nu är fallet, såväl inom hvarje verk som de särskilda verken inbördes emellan; och har kommittén framhållit, att det ville synas, som om äfven för de extra ordinarie tjänstemännen, liksom för de ordinarie, en större koncentration af arbetet vore till fördel såväl för arbetet som för tjänstemännen själfva. Därjämte har kommittén ifrågakänt, att grunderna för aflöningen till extra ordinarie tjänstemän inom de centrala ämbetsverken i allmänhet böra bestämmas af Kungl. Maj:t på förslag af vederbörande ämbetsverk. Kommitténs sålunda gjorda uttalanden i fråga om den extra ordinarie tjänstemannapersonalen inom de centrala ämbetsverken i allmänhet böra enligt kommitténs mering vinna tillämpning äfven beträffande statskontoret.

Hvad särskildt angår arbetstiden för amanuenserna, synas, till åstadkommande af önskvärd likformighet därutinnan hos de centrala statsmyndigheterna, bestämdare föreskrifter därom böra gifvas, hvarje verk dock obetaget att inom vissa gränser efter för handen varande omständigheter och behof ordna denna angelägenhet. Kommittén har vid behandling af frågan om reglering af löneförhållanden m. m. vid kammarkollegium uttalat den uppfattningen, att i regel bör af amanuens i centralt ämbets-

verk kunna fordras fyra timmars arbete hvarje söckendag, förekommande hemarbete inberäknadt, dock naturligen med enahanda skyldighet som för ordinarie tjänsteman att, i fall af behof, äfven därutöfver stå till ämbetsverkets tjänst. Detta anser kommittén böra i allmänhet gälla äfven för statskontorets amanuenser.

I detta sammanhang anser sig kommittén böra till behandling upptaga den frågan, huruvida ej vid antagande af extra ordinarie tjänstemän i statskontoret liksom tilläfventyrs äfven i andra statens räkenskaps- och revisionsverk borde, utöfver eljest gällande kompetensvillkor, fordras intyg angående *kunskap i bokföring*. De kommitterade, som Kungl. Maj:t den 17 oktober 1902 förordnade för afgifvande af utlåtande och förslag om åtgärder för begränsning af studietiden inom de juridiska, medicinska och filosofiska fakulteterna vid högskolorna i riket, hafva uppmärksammat vikten af bokföringskunskap, i det de, i sammanhang med sitt den 12 september 1903 afgifna betänkande angående examina samt undervisnings- och studieväsendet inom de juridiska fakulteterna vid rikets universitet, i särskild skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställt om vidtagande af de åtgärder, som kunde finnas erforderliga för åvägabringande vid universiteten i Uppsala och Lund af årligen återkommande undervisningskurser i bokföring för de studerande inom olika fakulteter, hvilka vilja begagna sig af en sådan undervisning, med rätt för dem att öfver nöjaktigt genomgången kurs erhålla intyg.

Den mening, som universitetsexamenskommittén uttalat om gagnet för statens tjänstemän i allmänhet af kunskap i bokföring, delas till fullo af förevarande kommitté. Gagnet däraf är företrädesvis påtagligt med afseende på tjänstemän inom de egentliga räkenskapsverken. Erfarenheten från sådana verk har nämligen visat, att ej ringa tid och arbete måste användas för att bibringa den nyantagne tjänstemannaaspiranten nödig kunskap och färdighet i bokföringsarbetet, helst då han, såsom oftast torde inträffa, förut icke alls sysslat med sådant arbete och därför saknar vana vid utförandet af de allra enklaste därmed förbundna bestyr.

Kommittén har därför för sin del ansett lämpligt att ytterligare framhålla den stora vikten och betydelsen af förevarande ämne. I afbi-

dan på de åtgärder, hvartill universitetsexamenskommitténs framställning må kunna föranleda, har här emellertid ej ansetts böra framställas något bestämdt förslag om införande af kunskap i bokföring såsom kompetensvillkor för anställning i sådana statens ämbetsverk eller afdelningar af dem, som hafva räkenskapsföring eller räkenskapsgranskning sig anförtrodd. Innan tillfälle till undervisning i bokföring blifver af staten beredt antingen i sammanhang med universitetsstudierna eller eljest, kunde nämligen uppställandet af ett sådant ytterligare kompetensvillkor, icke utan anledning, befaras leda därtill, att tilloppet af sökande till de verk, för hvilka det komme att uppställas, blefve hämmadt.

Hvad nu angår behovet af extra arbetskrafter i statskontoret, synes det kommittén, att, med hänsyn till de föreslagna inskränkningarna och förenklingarna i arbetet äfvensom den utsträckning af arbetstiden för den ordinarie personalen, hvarom kommittén gjort hemställan, behovet af extra arbetskrafter bör varda mindre än hittills. Beträffande särskildt det behöfliga antalet amanuenser är att märka, att, då den dagliga arbetstiden för vissa af de hos statskontoret mera fast anställda elfva amanuenserna uppgifvits ganska väsentligt understiga de fyra timmar, hvilka kommittén anser böra såsom regel fordras af amanuenserna i statskontoret, jämväl häraf följer, att, med utgående från den af kommittén sålunda förutsatta arbetstiden, antalet amanuenser bör kunna något inskränkas. Vid öfvervägande af denna fråga har det förefallit kommittén, att — fränsedt den innevarande år anställda, mera tillfälliga amanuensen å riksbokslutsbyrån — antalet amanuenser i statskontoret icke bör behöfva beräknas högre än till nio.

Af amanuenserna torde hädanefter som hittills en böra afses för biträde åt sekreteraren. Men då, såsom ofvan meddelats, den dagliga arbetstiden för sekreterarens amanuens uppgifvits hafva utgjort endast två timmar jämte hemarbete, hvars myckenhet dock ej angifvits, torde en amanuens icke blifva fullt sysselsatt såsom biträde åt sekreteraren, utan af denne amanuens kunna påräknas biträde äfven åt generaldirektören i de till hans föredragning hörande ärenden.

Beträffande arfvodesbeloppen till amanuenserna vill kommittén erinra, hvad i delen I, sid. 144, berörts, att, sedan genom aflöningsreglementena för post- och telegrafverken den 6 juni 1902 stadgats, att grunderna för aflöningen till de extra tjänstemännen bestämmas af Kungl. Maj:t på förslag af vederbörande verk, Kungl. Maj:t i skrivelser till generalpoststyrelsen den 19 december 1902 och till telegrafstyrelsen den 16 februari 1903 förordnat, med visst undantag i afseende å telegrafstyrelsens linjebyrå, att såsom aflöning till amanuens hos styrelserna får utbetalas arfvode, i allmänhet begynnande med 1,200 kronor för år, hvilket arfvode sedermera får, i den mån sådant pröfvas skäligt, förhöjas, dock icke utöfver 1,800 kronor för år. Hvad sålunda för dessa ämbetsverk stadgats, anser kommittén, såsom densamma vid afgifvande af förslag till reglering af kammarkollegium och kammarrätten framhållit, kunna och bära vinna tillämpning hos de centrala ämbetsverken i allmänhet och således jämväl hos statskontoret.

Med beräkning att ofvanberörda för generalpoststyrelsens och telegrafstyrelsens amanuenser fastställda belopp blifva äfven för statskontoret gällande, erfordras i statskontoret för amanuenser högst 16,200 kronor årligen, medan statskontorets nuvarande elfva amanuenser äga uppbära ett sammanlagdt årligt arfvodesbelopp af 13,900 kronor.

Beträffande flitpenningar till öfriga extra biträden och extra vaktbetjante anser kommittén sig icke bära för sådant ändamål beräkna mera än det belopp af tillhoppa 5,400 kronor årligen, hvartill statskontoret själf i sin skrifvelse till Kungl. Maj:t den 29 oktober 1901 beräknat dessa utgifter.

Med afseende å hvad sålunda anförts, synes det kommittén, att för ofvan angifna särskilda ändamål bör i stat upptagas ett årsanslag af 28,500 kronor, och hemställer kommittén,

att för amanuenserna i statskontoret tjänstgöringen måtte, så vidt möjligt, ordnas och aflöningen bestämmas i öfrerensstämmelse med ofvan angifna grunder, samt att till vikariat, renskrifning, flitpenningar och extra biträden i statskontoret må uppföras ett anslag af 28,500 kronor.

Stat. Medan den för statskontoret nu gällande staten, hvilken i bilagan litt. A härefter införts, slutar å kr. 112,000, skulle enligt kommitténs förslag staten, såsom bilagan litt. B utvisar, sluta å » 128,100 och således öfverstiga nu gällande stat med 16,100 kronor.

Därest emellertid till slutsumman i den nuvarande staten läggas dels beloppet af de dyrtidstillägg, som år 1903 utgingo till statskontorets personal, tillhopa 6,424 kronor 17 öre, dels ock det belopp om 3,000 kronor, som å extra stat utgått i och för anställande å räntekammaren af en kassabokhållare, varder totalsumman 121,424 kronor 17 öre, hvilket belopp med endast 6,675 kronor 83 öre understiger slutsumman af den stat, kommittén föreslagit.

Härvid är ytterligare att märka, att, i händelse, med godkännande af kommitténs i detta hänseende uttalade mening, äfven framdeles af fondernas medel anvisas bidrag till aflönande af den för fondförvaltningen erforderliga extra personalen, de till arfvoden åt extra biträden här ofvan beräknade, i staten ingående belopp böra i motsvarande mån minskas. I främsta rummet bör en sådan minskning äga rum med det belopp af 1,200 kronor, som motsvarar hvad för närvarande af fondmedel utgår till tjänstemän å inkomst-, fond- och stämpelbyrån.

Öfvergångsförhållanden.

Med bibehållande i öfrigt af statskontorets organisation oförändrad har kommittén hemställt, att notarietjänsten och en vaktmästarsyssla må indragas samt att en af revisors- och bokhållartjänsterna å utgiftsbyrån må förändras till en kamrerarbefattning i andra lönegraden. Då det för att underlätta genomförandet af kommitténs förslag i antydda hänseenden synes önskligt, att, i afvakten på pröfningen af frågan om reglering af löneförhållanden m. m. vid statskontoret, två tjänstebefattningar i första lönegraden samt en vaktmästarsyssla varda vid ledigblifvande tillsatta allenast medelst förordnande tills vidare, aflåter kommittén framställning i sådant hänseende till chefen för finansdepartementet samtidigt med afgifvandet af detta betänkande.

Äfven i händelse af bifall till denna kommitténs framställning torde emellertid, om den föreslagna regleringen vinner godkännande, kunna inträffa, att vid tiden för dess genomförande fortfarande finnas i ordinarie befattningar hos statskontoret fast anställda personer, för hvilka ordinarie befattning icke kan i den nya organisationen beredas. Då emellertid regleringens genomförande ej lär böra därpå uppehållas, torde det blifva nödigt att öfverflytta dylika befattningshafvande å öfvergångsstat med de aflöningar, till hvilka innehafvande fullmakter berättiga, samt med tjänstgöringsskyldighet efter statskontorets bepröfvande.

Hvad denna tjänstgöringsskyldighet angår, torde af den eller de tjänstemän i nuvarande första lönegraden, hvilka må varda å öfvergångsstat förflyttade, kunna påfordras, att de besörja sådana göromål, för hvilka eljest skulle behöfva användas amanuenser. Därigenom skulle antalet af dessa tills vidare kunna i motsvarande mån minskas och sålunda besparas statsverket en del af det till vikariatsersättning m. m. inom statskontoret anslagna belopp.

Erinringar i afseende å instruktionen och arbetsordningen för statskontoret.

Uti sitt den 18 november 1903 afgifna betänkande angående allmänna förutsättningar och grunder för en reglering af löneförhållanden m. m. inom de centrala ämbetsverken, sid. 161—167, har kommittén framhållit önskvärdheten, ur mera allmän synpunkt, däraf, att revision af instruktionerna för de nämnda ämbetsverken blefve verkställd i syfte att åstadkomma förenkling och likformighet.

Vid en jämförande granskning af gällande instruktioner hade kommittén nämligen trott sig finna, att mellan dessa å olika tider och under olika förhållanden samt på olika departements föredragning tillkomna instruktioner förekomme skiljaktigheter äfven i sådana afseenden, där, enligt kommitténs uppfattning, det vore önskvärdt, att bestämmelserna, såvidt möjligt, vore af enahanda innehåll.

Kommittén ansåg det uti ifrågavarande afseende vara särskildt af vikt att fästa uppmärksamheten å vissa punkter, där genomförande af likformighet i bestämmelser skulle kunna, mer i stort sedt, bidra till att förenkla eller inskränka arbetet inom vederbörande ämbetsverk, understundom äfven inom statsdepartement och för Kungl. Maj:t.

Hvad statskontoret angår, har kommittén i det föregående af detta betänkande haft tillfälle framlägga sin uppfattning rörande en del af ifrågavarande punkter. Å några andra af desamma tillåter sig kommittén här fästa uppmärksamheten.

Beträffande tjänstledigheter och däraf föranledda vikariatsförordnanden äga domänstyrelsen, generalpoststyrelsen, generaltullstyrelsen, järnvägsstyrelsen, postsparbanksstyrelsen och telegrafstyrelsen att meddela därstädes anställda andra tjänstemän än chefen och ledamöterna tjänstledighet på huru lång tid som helst och likaledes att förordna vikarier för dem, som sålunda erhållit tjänstledighet. För andra centrala ämbetsverk gälla däremot bestämmelser uti detta hänseende, på grund af hvilka

i många motsvarande fall dylika frågor måste föranleda skrivelser till Kungl. Maj:t samt föredragning och beslut i statsrådet, för att därefter kanske ånyo handläggas af ämbetsverket. Och äfven i sistberörda fall kunna för olika ämbetsverk gälla olika bestämmelser.

I öfverensstämmelse med §§ 16 och 17 i instruktionen för statskontoret, förstnämnda paragraf sådan den lyder enligt kungl. kungörelserna den 7 december 1888 och den 22 september 1899, skall för tjänstemän af andra och första lönegraderna i nämnda verk i fråga om tjänstledighet öfver sex månader framställning göras hos Kungl. Maj:t, som ock förordnar vikarie, äfven för tjänsteman, som tillsättes af statskontoret.

I afseende å ansökningar till tjänstebefattningar, som af Kungl. Maj:t tillsätts, gälla ock olika föreskrifter för särskilda ämbetsverk i fråga om tiden, inom hvilken dylika ansökningar skola ingifvas, samt huruvida förslag skall upprättas till den lediga tjänstens besättande eller allenast, med ansökningshandlingarnas insändande till Kungl. Maj:t, förord lämnas för en af de sökande eller, såsom i vissa fall, anmälas, att förord icke kunnat lämnas åt någon bland de sökande. Uti ifrågavarande afseende intager, hvad ansökningstiden angår, statskontoret en särskild undantagsställning, som näppeligen synes vara af förhållandena påkallad.

Kommittén tror sig kunna förutsätta, att, därest ny lönestat varder antagen för statskontoret, detta ämbetsverk kommer att undfå Kungl. Maj:ts befallning att afgifva förslag till ny instruktion för verket; och kommittén håller ock före, att ämbetsverkets chef skall finna nödigt att föranstalta om en ny tidsenlig arbetsordning för statskontoret, upptagande jämväl föreskrifter för innehafvarna af tjänstebefattningar, som tillkommit efter utfärdandet af 1879 års arbetsordning.

Under dessa förutsättningar tillåter sig kommittén framhålla önskvärdheten däraf, att jämväl i andra afseenden, än som förut i detta betänkande blifvit af kommittén särskildt behandlade, hänsyn måtte vid utarbetande af förslag till ny instruktion för statskontoret och vid utfärdande af ny arbetsordning för verket tagas till de för andra centrala ämbetsverk meddelade förenklade bestämmelser och anordningar, i den mån de kunna befinnas tillämpliga äfven inom statskontoret.

Sammanfattning.

Kommitténs i det föregående framlagda förslag kunna hufvudsakligen sammanfattas sålunda:

Vidkommande *statskontorets särskilda ämbetsåligganden* har kommittén föreslagit:

att i allmänhet sådana å därför bestämda anslag anvisade utgifter, hvilka hittills af Konungens befallningshafvande förskottsvis utbetalats och för hvilka de haft att begära ersättning hos statskontoret, må af Konungens befallningshafvande definitivt anordnas och i landtränteriräkningen afföras; och

att sådana utgifter enligt stat eller särskilda föreskrifter, som hittills af statskontoret anordnats för att å landtränterierna utbetalas, må af Konungens befallningshafvande anordnas, där ej med utbetalningen förbundna särskilda omständigheter föranleda, att anordnandet bör äga rum i statskontoret (sid. 54—60);

att från statskontorets direkta, till räntmästarens handläggning hörande kassarörelse måtte helt och hållet afskiljas länsstyrelsernas insättningar och dragningar å statskontorets räkning i riksbanken samt bokföringen i statskontoret af desamma verkställas annorstädes än i räntekammaren; och att inom statskontoret måtte, i enlighet med de af kommittén gjorda antydningar, åvägbringas de förenklade anordningar i afseende å bokföring och kontroll m. m., som af den sålunda föreslagna förändringen betingas (sid. 61—71);

att statskontorets assignationer eller anvisningar å riksbanken skola, efter det de blifvit af behörig tjänsteman kontrasignerade, undertecknas af verkets chef och den föredragande ledamoten (sid. 72—73);

att de statskontoret ensamt eller gemensamt med kammarkollegium tillhörande åligganden i afseende å tillsättande af landsstatstjänstemän samt tjänstledighet, förordnanden och afsked för dem må upphöra (sid. 99—102);

att, med ändring af gällande bestämmelser i ämnet, statskontoret måtte befrias från skyldigheten att årligen tillställa kammarrätten förteckning öfver de medel, som, med villkor af redovisning, utaf statskontoret anordnats å räntekammaren (sid. 105—107); samt

att statskontoret måtte befrias från att såsom mellaninstans afgöra andra besvärsmål än dem, som röra räkenskapers och redogörelsens form (sid. 107—110).

Beträffande *formerna för ärendenas registrering, skriftsättet m. m.* har kommittén påvisat lämpligheten af förenklingar i åtskilliga hänseenden samt särskildt föreslagit:

att i instruktion för statskontoret måtte meddelas bestämmelser i syfte att dels ersätta protokollen med föredragningslistor, dock så att protokoll föres i de fall, då skiljaktiga meningar förekomma, eller ett ärende enligt sin natur eller gifna föreskrifter bör i protokoll upptagas, eller eljest förordnas att protokoll skall föras,

dels ock i angifven omfattning vinna förenkling i sättet för under-tecknande af statskontorets utgående expeditioner; samt

att lämplig förenkling måtte vidtagas i arbetet för de uppgifter, som årligen böra från statskontoret ingå till Kungl. Maj:t rörande förskott, för hvilka ersättning bör af Kungl. Maj:t anvisas (sid. 116—121).

I afseende å *formerna för ärendenas föredragning och afgörande* har kommittén föreslagit:

att af statskontoret skola samfällt behandlas och afgöras ärenden, som angå:

verkets organisation;

nya författningars utfärdande eller redan befintligas förklarande, ändring eller upphäfvande;

allmänna föreskrifter, som det tillkommer statskontoret att utfärda; räkenskapers och redogörelsens form;

förräntande af medel, hörande till de under statskontorets förvaltning stående fonder;

befordringar, undantagandes sådan, som afser återbesättande af ledig statskommissariebefattning;

extra ordinarie tjänstemäns och vaktbetjäntes antagande;

bestämmande af arvoden åt amanuenser äfvensom af godtgörelse åt andra extra ordinarie tjänstemän och tillfälliga biträden samt åt extra ordinarie vaktbetjante;

afsked, tjänstebetyg, förordnanden, äfvensom tjänstledighet, med undantag af semester;

tjänstemäns och betjäntes fel och försummelser i tjänsten; äfvensom andra frågor, hvilka generaldirektören finner skäl att göra till föremål för samfälligt afgörande;

att åt generaldirektören i statskontoret må öfverlämnas att själf föredraga sådana samfälligt afgörande underkastade frågor, som angå befordringar, extra ordinarie tjänstemäns och vaktbetjäntes antagande, bestämmande af arvoden åt amanuenser äfvensom af godtgörelse åt andra extra ordinarie tjänstemän och tillfälliga biträden samt åt extra ordinarie vaktbetjante, afsked, tjänstebetyg, förordnanden, tjänstledighet, samt tjänstemäns och betjäntes fel och försummelser i tjänsten; samt

att i instruktion för statskontoret måtte meddelas föreskrift, att, då generaldirektören begagnar semester eller eljest under kortare tid, som ej öfverstiger fjorton dagar, är förhindrad att sitt ämbete förrätta, äldste tjänstgörande statskommissarien skall, därest icke annorlunda af Kungl. Maj:t förordnas, inträda i utöfningen af generaldirektörens åligganden (sid. 122—128).

Under erinran om det i första delen af kommitténs betänkande framställda förslag om *utsträckning af arbetstiden* inom de centrala ämbetsverken i allmänhet, har kommittén ock hemställt:

att för statskontoret måtte meddelas föreskrift därom, att samtliga ordinarie tjänstemän och betjante skola, där ej för särskilda fall undantag, efter pröfning, medgifves, vara å tjänsterummen tillstädes minst sex timmar hvarje söckendag (sid. 129—130).

I fråga om *villkoren för åtnjutande af de med ordinarie befattning inom statskontoret förenade aflöningsförmåner* har kommittén föreslagit samma villkor, som i delen I upptagits såsom allmänna villkor för aflö-

ningsförmånernas åtnjutande vid de centrala ämbetsverken, allenast med den ändring att, i fråga om förhöjning af lön efter viss tids fortsatt innehavande af befattning i samma lönegrad, löntagare i statskontoret ansetts böra få tillgodoräknas den tid, som före den nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen, afven om han i följd af frågan om verkets omorganisation tillträdt befattningen allenast på grund af förordnande tills vidare (sid. 131—137).

Beträffande *statskontorets organisation* har kommittén — som ansett någon kassabokhållarbefattning, sådan som den nu tillfälligtvis inrättade, icke vidare böra förekomma — ej föreslagit andra ändringar i afseende å verkets nuvarande ordinarie personal än

att notariebefattningen må indragas;

att en af revisors- och bokhållartjänsterna å utgiftsbyrån må förändras till tjänst af andra lönegraden, hvars innehafvare, med benämning *kamrerare*, böra tillkomma hufvudsakligen de göromål, som af kommittén antydts; samt

att vaktbetjäntpersonalen må utgöras af en förste vaktmästare och fem vaktmästare (sid. 138—159).

Vidkommande *registrators- och aktuarietjänsten* har kommittén uttalat den meningen, att det tjänstens innehafvare meddelade förordnande såsom kommissionär hos ämbetsverket bör upphöra.

Härjämte har kommittén, under åberopande af sina i delen I gjorda uttalanden beträffande upphörande inom de centrala ämbetsverken i allmänhet af skyldigheten att ställa uppbördssäkerhet, hemställt, att föreskrifterna om skyldighet för *registratorn och aktuarien* såsom redogörare för expensmedlen samt för *stämpelkassören* att ställa uppbördssäkerhet måtte upphävas (sid. 150, 152).

Kommittén — som icke funnit anledning föreslå uppförande å ordinarie stat af den mot årligt arvode anställda ombudsmannen (sid. 159—161) — har för ordinarie tjänstemän och betjante hos statskontoret hemställt om de *aflöningar*, som finnas angifna å sid. 164—167 och jämväl framgå af kommitténs härefter å sid. 188 intagna förslag till stat.

Hvad angår *pensionsbeloppen* har af kommittén föreslagits, att pensionsbeloppet för generaldirektören måtte bestämmas till 6,000 kronor,

samt att för öfriga ordinarie tjänstemän och för ordinarie vaktbetjante må tills vidare gälla, såsom för närvarande, att pension utgår med lönens hela belopp, ålderstillägg däri inräknade (sid. 165).

I afseende å de *sportelinkomster*, som äro förenade med vissa tjänstebefattningar, har kommittén föreslagit,

att ordinarie tjänstemän hos statskontoret icke vidare må, utöfver den i stat tillförsäkrade aflöningen, åtnjuta särskild ersättning för bestyr med någon af de under statskontorets vård och förvaltning ställda fonder (sid. 167—169).

Under åberopande af sitt i delen I gjorda uttalande, att för de centrala ämbetsverken föreskrifter böra meddelas i syfte att, åtminstone i allmänhet, extra ordinarie tjänstemän må antagas allenast i mån af yppadt behof och tjänstgöringen för dem, såvidt möjligt, ordnas på ett mera likformigt sätt, än nu är fallet, såväl inom hvarje verk som de särskilda verken inbördes emellan; samt att grunderna för aflöningen till extra ordinarie tjänstemän inom de centrala ämbetsverken i allmänhet böra bestämmas af Kungl. Maj:t på förslag af vederbörande ämbetsverk, har kommittén framhållit, att hvad sålunda uttalats bör enligt kommitténs uppfattning vinna tillämpning äfven beträffande statskontoret (sid. 174).

Likaså har kommittén framhållit vikten af kunskap i bokföring för dem, som vinna anställning i statskontoret, liksom i allmänhet inom sådana statens ämbetsverk eller afdelningar af dem, som hafva räkenskapsföring eller räkenskapsgranskning sig anförtrodd; dock har kommittén ansett sig icke böra nu framställa förslag i detta ämne (sid. 175—176).

Kommittén har hemställt, att för amanuenserna i statskontoret tjänstgöringen måtte, såvidt möjligt, ordnas och aflöningen bestämmas i öfverensstämmelse med af kommittén angifna grunder; samt att till vikariat, renskrifning, flitpenningar och extra biträden i statskontoret må i staten uppföras ett anslag af 28,500 kronor (sid. 177).

Slutligen har kommittén framställt vissa erinringar i afseende å instruktionen och arbetsordningen för statskontoret (sid. 180—181).

Litt. A.

Stat

för

Statskontoret,

fastställd den 8 december 1876, med däri sedermera vidtagna ändringar.

	K r o n o r.				
	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Arfvoden och misräkningspenningar.	Summa.	
Verkets chef (generaldirektör) . . .	6,200	2,800	—	9,000	
1 tredje gradens tjänsteman (statskommissarie)	4,400	2,000	—	6,400	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.
2 d:o d:o (statskommissarier) . . .	8,800	4,000	—	12,800	
1 andra gradens tjänsteman (sekreterare)	3,000	1,500	—	4,500	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1 d:o d:o (räntmästare)	3,000	1,500	500	5,000	
1 d:o d:o (förste revisor)	3,000	1,500	—	4,500	
1 d:o d:o (kamrerare)	3,000	1,500	—	4,500	
1 första gradens tjänsteman (stämpelkassör)	1,800	1,200	500	3,500	
10 första gradens tjänstemän (bokhållare, revisorer, registrator, notarie)	18,000	12,000	—	30,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kr.
Till vikariat, renskrifning, flitpenningar och tillfälliga biträden .	—	—	25,900	25,900	
1 förste vaktmästare	800	300	—	1,100	
1 vaktmästare	500	300	—	800	
5 d:o	2,500	1,500	—	4,000	
Summa	—	—	—	112,000	

Förslag
till
Stat
för
Statskontoret,
att tillämpas från och med år

	K r o n o r.				
	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Arfvoden och missräkningspenningar.	Summa.	
1 generaldirektör	7,000	3,000	—	10,000	
1 statskommissarie	4,600	2,400	—	7,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.
2 statskommissarier	9,200	4,800	—	14,000	
1 sekreterare	3,500	1,800	—	5,300	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter ytterligare 5 år likaledes med 500 kr.
1 räntmästare	3,500	1,800	500	5,800	
1 kamrerare	3,500	1,800	—	5,300	
1 d:o	3,500	1,800	—	5,300	
1 förste revisor	3,500	1,800	—	5,300	} Efter 5 år kan lönen höjas med 400 kr., efter ytterligare 5 år likaledes med 400 kr. samt efter än ytterligare 5 år äfvenledes med 400 kr.
1 tjänsteman i 1:a lönegraden (stäm- pelkassör)	2,300	1,500	500	4,300	
1 tjänsteman i 1:a lönegraden . . .	2,300	1,500	—	3,800	
7 tjänstemän i d:o	16,100	10,500	—	26,600	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kr.
1 förste vaktmästare	850	550	—	1,400	
1 vaktmästare	600	500	—	1,100	
4 d:o	2,400	2,000	—	4,400	
Till vikariat, renskrifning, flitpenningar och extra biträden. . . .	—	—	28,500	28,500	
Summa	—	—	—	128,100	

Anmärkning: Om vaktbetjänt i sådan egenskap åtnjuter fri bostad och vedbrand, skall lönen minskas med 250 kr.

Utdrag af protokollet, hållet hos den af Kungl. Maj:t den 3 oktober 1902 tillsatta kommittén för afgifvande af underdånigt förslag rörande reglering af statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden m. m.

1904 den 24 november.

Närvarande:

Samtliga herrar kommitterade äfvensom representanten för kungl. statskontoret, herr statskommissarien m. m. C. G. Sylvan.

§ 1.

Slutbehandlades frågan om reglering af löneförhållanden m. m. vid kungl. statskontoret; och beslöt kommittén att med underdånig skrifvelse af denna dag till Kungl. Maj:t öfverlämna betänkande och förslag i nämnda ärende.

I anledning af detta betänkande och förslag afgaf statskommissarien Sylvan till protokollet följande särskilda yttrande:

»Jämlikt Kungl. Maj:ts nådiga beslut af den 14 mars 1903 har det tillkommit mig att under den tid, statskontoret utgjorde föremål för kommitténs behandling, deltaga i kommitténs öfverläggningar, utan rätt att deltaga i besluten, men med rätt att till kommitténs protokoll afgifva den särskilda mening, hvartill jag kunde finna mig befogad. Då jag icke

kunnat dela den uppfattning, som kommit till synes uti ett flertal af de förslag, som af kommittén framstälts i afseende å regleringen af löneförhållandena m. m. vid statskontoret, har jag alltså, min plikt likmätigt, skolat här angifva min från kommitténs afvikande ståndpunkt uti nedan angifna delar af föreliggande förslag.

Vid den tid, då jag första gången erhöll kallelse att i kommitténs arbeten deltaga, förelåg redan ett af kommittén under den 18 november 1903 afgifvet betänkande och förslag, benämndt »allmänna förutsättningar och grunder för en reglering af löneförhållanden m. m. inom de centrala ämbetsverken». Då de af kommittén sålunda på förhand fastslagna principerna för en lönereglering af dessa ämbetsverk i alla tillämpliga delar blifvit af kommittén fullföljda äfven vid behandlingen af hithörande frågor inom statskontoret, har jag vid utförande af det mig gifna uppdraget icke kunnat underlåta att åt dessa viktiga delar af nu föreliggande förslag ägna min uppmärksamhet; och har jag därvid sökt tillse, om och i hvad mån nämnda grunder äro af beskaffenhet att böra å en blifvande löne-reglering för statskontoret vinna tillämpning.

Aflöningsbe-
loppen.

Det torde väl icke vara alltför vågadt att påstå, att det varit *förhållanden af ekonomisk art* eller, med andra ord, ett redan länge känt och, åtminstone delvis, äfven erkänt behof af förbättring i de å senast fastställda lönestater uppförda aflöningsförmåner, *som gifvit upphof till kommitténs tillsättande*; och om, med allt fog, vid genomförande af en sådan löneförbättring, äfven andra, i sin mån lika viktiga och berättigade synpunkter skolat göras gällande, utesluter detta förhållande icke påståendets riktighet. Vid genomläsande af kommitténs principbetänkande och vid en närmare undersökning af det, som kan betraktas såsom det *ekonomiska utbytet* för tjänstemännen, därest kommitténs s. k. normalstat och därmed förbundna villkor blefve oförändrade antagna, skall man emellertid finna, hurusom vid utförande af kommitténs uppdrag det varit en annan uppfattning (se sidd. 125 och följ. i delen I), som blifvit den förhärskande.

Då nu nämnda normalstat blifvit af kommittén i alla delar tillämpad äfven å tjänsteinnehafvarne inom statskontoret, lär en granskning å min sida af förslagets innebörd i denna del icke befinnas opåkallad; och

har jag därvid ansett mig böra till en början erinra, hurusom kommittén i delen I af sitt betänkande framhållit, bland andra, följande förhållanden och omständigheter, hvilka äro ägnade att från olika sidor belysa den nu föreliggande frågan om behöfligheten af en löneförbättring för de centrala myndigheternas personal:

1:o) Ökade examensfordringar hafva föranledt därtill, att anställning såsom extra ordinarie tjänsteman hos central statsmyndighet för närvarande vinnes i medeltal något öfver ett år senare, än hvad förhållandet var, då nuvarande ordinarie tjänsteinnehafvare såsom extra ordinarie tjänstemän inträdde i statens tjänst (sid. 89).

2:o) Amanuens- eller därmed jämförlig biträdesbefattning tillträdes af omkring två tredjedelar af de extra ordinarie tjänstemännen först vid en ålder af mer än 31 år (sid. 89).

3:o) Vid befordran i allmänhet till tjänst i första, andra eller tredje lönegraden är inom den nuvarande personalen medelåldern respektive 37·4, 41 och 42·4 år (sid 92).

4:o) Äktenskapsfrekvensen för ordinarie tjänstemän understiger väsentligt medelsiffrorna i sådant hänseende för Sveriges hela manliga befolkning (sid 96).

5:o) I fråga om gällande prisförhållanden och däraf betingade lefnadskostnader har (sid. 96) hänvisats till en vid 1901 års statsverksproposition fogad utredning, hvilken åberopades till stöd för då gjord framställning om dyrtidstillägg. Enligt denna framställning borde inom hela riket dyrtidstillägg utgå: med 15 procent å aflöningen, där denna utgjordes endast af penningar, dock icke i något fall med högre belopp än 750 kronor, och, där aflöningen bestode dels af penningar och dels af bostads- eller boställsförmån in natura, med 10 procent å aflöningen, dock icke i något fall med högre belopp än 500 kronor. Å aflöning, som öfverstege 10,000 kronor, ansågs dyrtidstillägg icke böra utgå.

6:o) Från utgången af år 1894 till utgången af år 1900 hafva i Stockholm för bostadslägenheter om sex rum och kök eller därunder hyrorna stigit med 30 procent eller mera; varande i Stockholm vid 1900 års slut hyrorna för bostadslägenheter om 6—7 rum och kök 60—71 procent,

men för mindre lägenheter 80—95 procent högre än hyrorna år 1901 för motsvarande lägenheter i Köpenhamn (sid. 98).

7:o) Ur pensionskommitténs förslag till nya pensionsgrunder för civila tjänsteinnehafvare har meddelats, hurusom i sådant hänseende förslagits införande af årlig pensionsavgift för egen pension, hvilken avgift skulle högst blifva: för generaldirektör 360 kronor, för tjänsteman i 3:e, 2:a och 1:a lönegraden respektive 250, 160 och 84 kronor, för förste vaktmästare 24 kronor samt för vaktmästare 18 kronor (sid. 101).

Under det att nu antydda förhållanden redan i och för sig synts hafva bort påkalla en förbättring af löneförmånerna, har kommittén emellertid ansett sig böra i första rummet tillse, i hvad mån *vederlag* borde af tjänsteinnehafvarne lämnas för att få komma i åtnjutande af den af kommittén för dem afsedda löneförbättringen; hvilket haft till följd, att kommittén föreslagit vissa nya bestämmelser, som kraftigare än de nu gällande skulle vara ägnade att dels förhindra förening af ordinarie stats tjänst med andra befattningar eller uppdrag, dels ock i vidsträcktare mån utnyttja tjänsteinnehafvarnes arbetskraft.

Jämte det kommittén sålunda (sid. 125) funnit de ökade fordringar, som enligt kommitténs förslag borde ställas å ämbetsverkens personal, i allmänhet betinga en skälig förhöjning af de enligt nu gällande lönestater till denna personal utgående aflöningsbelopp, har kommittén dock tillika funnit det af verkställda utredningar otvetydigt framgå, att särskildt i hufvudstaden *lefnadskostnaderna*, såväl hvad angår bostadshyror som ock i vissa andra hänseenden, *afsevärdt stigit* efter tiden för senaste allmänna lönereglering, såsom bevis hvarpå äfven återopats de sedan år 1901 af Riksdagen beviljade dyrtidstilläggen; och då, enligt kommitténs uppfattning, intet tyder på att, i stort sedt, under den närmare framtiden skulle vara att förvänta någon väsentlig ändring till det bättre i nämnda prisförhållanden, har kommittén ansett det nödvändigt att »*äfven härtill*» måste tagas hänsyn vid ifrågavarande lönereglering; hvarjämte icke heller borde lämnas obeaktadt förslaget, att tjänsteinnehafvarne böra åläggas att själfva bidraga till sin pensionering.

Kommitténs förslag till ny aflöningsstat för statskontoret utgår alltså från den förutsättning, att tjänstemännen genom att komma i åtnjut-

ande af därå uppförda förmåner skulle vinna den förbättrade ekonomiska ställning, som påkallades *ej mindre* af vissa på tjänstemännen ställda ökade fordringar, delvis bestående i uttagande af nya afgifter för pensionsändamål, *än äfven* af den stegring i lefnadskostnader, som inträdt, sedan senaste lönereglering fastställdes.

Enligt tabellen å sid. 133 i delen I, hvars lönesatser oförändrade uppförts å kommitténs aflöningsstat för statskontoret, skulle antagandet af denna stat bereda åt:

generaldirektören en aflöningsökning af 1,000 kronor, däraf 800 kronor lön och 200 kronor tjänstgöringspenningar, men en minskning i pensionsbelopp af 200 kronor;

statskommisarie en aflöningsökning af 600 kronor, däraf 200 kronor lön och 400 kronor tjänstgöringspenningar, samt en pensionsökning af 200 kronor;

tjänsteman i andra lönegraden en aflöningsökning af 800 kronor, däraf 500 kronor lön och 300 kronor tjänstgöringspenningar, samt en pensionsökning af 500 kronor;

tjänsteman i första lönegraden en aflöningsökning af 1,000 kronor, däraf 500 kronor lön, 300 kronor tjänstgöringspenningar och 200 kronor ålderstillägg, samt en pensionsökning af 700 kronor;

förste vaktmästare en aflöningsökning af 300 kronor, däraf 50 kronor lön och 250 kronor tjänstgöringspenningar, samt en pensionsökning af 50 kronor;

vaktmästare en aflöningsökning af 300 kronor, däraf 100 kronor lön och 200 kronor tjänstgöringspenningar, samt en pensionsökning af 100 kronor.

Nu framställa sig emellertid till besvarande dessa frågor: 1:o Innebära verkligen de å tabellen i kolumnen: »summa ökning» angifna siffrorna af resp. 1,000, 600, 800, 1,000, 300 och 300 kronor en motsvarande ökning i de tjänsteinnehafvarne enligt gällande lönestat tillkommande aflöningsförmåner? 2:o Kunna de af kommittén föreslagna pensionsbestämmelser antagas medföra de i sista kolumnen å tabellen såsom pensionsökning, respektive pensionsminskning, angifna belopp? Svaret måste, så i ena som andra fallet blifva: nej!

Från de af kommittén angifna löneökningsbeloppen bör naturligtvis först och främst afräknas det kontanta tillskott till pensionskostnadens betäckande, som är afsedt att af en hvar af dessa tjänsteinnehafvare uttagas i form af pensionsafgifter. Dessa afgifter äro visserligen icke ännu till siffran bestämda, men, med exempel hämtadt från den af innevarande års riksdag antagna lönestaten för lärarne vid de allmänna läroverken, lär det väl kunna betraktas såsom en gifven sak, att de af pensionskommittén föreslagna afgiftssatser skola komma att vinna tillämpning äfven vid framtida löne regleringar. Härigenom skulle alltså en *direkt afkortning* af de såsom löneökning angifna beloppen komma att genast inträda med 360 kronor för generaldirektören, med 239 kronor 20 öre å 270 kronor 40 öre för statskommissarie, med 157 kronor 50 öre å 202 kronor 50 öre för tjänsteman af andra lönegraden, med 80 kronor 50 öre å 122 kronor 50 för tjänsteman af första lönegraden, med 25 kronor 50 öre för förste vaktmästare samt med 18 kronor å 21 kronor för annan vaktmästare. Dessa afdrag representera af »lönstillökningen» 36 procent för generaldirektören, ända till 45 procent för statskommissarie, 25 procent för tjänsteman af andra lönegraden, något öfver 12 procent för tjänsteman af första lönegraden, något öfver 8 procent för förste vaktmästare och omkring 7 procent för annan vaktmästare; och finner man häraf att för vissa tjänsteinnehafvare reduceras, endast genom nämnda pensionsavgift, löneökningen till omkring hälften af den i kommitténs tabell uppgifna.

Härmed är svaret å den första frågan visserligen icke på långt när uttömmande afgifvet, ty åtskilliga af kommitténs villkor för aflönings åtnjutande *innesluta i sig stadganden, som dels i och för sig och dels i sina följder måste verka till en i många fall ganska afsevärd förminskning i värdet af det förut så betydligt reducerade resultatet.* Hit är att i främsta rummet räkna den för mången tjänsteman af första lönegraden ödesdigra bestämmelsen, att med ordinarie befattning icke må förenas amanuens- eller därmed jämförlig biträdesbefattning i statens, riksdagens eller kommunens verk.

Svaret på den andra frågan kan i korthet angifvas sålunda: *genom införande af ofvan omförmälda pensionsafgifter har man beräknat att, i stort sedt, täcka en tredjedel af statens pensionskostnader, eller, med andra*

ord, å tjänsteinnehafvarne öfverflytta en motsvarande del af denna kostnad; och klart lärer vid sådant förhållande vara, att vid den nu förestående löneregleringen allt tal om pensionsökning, så framt därmed skulle afses någon förbättring i de nuvarande pensionsförmånerna, måste anses helt och hållet uteslutet utom beträffande sådana tjänsteinnehafvare, hvilka under tiden närmast efter löneregleringens genomförande blefve pensionsberättigade.

Med blicken öppen för nu antydda förhållanden, och då jag måste antaga, att här icke är fråga om en lönereglering endast för stunden, utan att verkningarna af den lönereglering, som nu skall genomföras, komma att sträcka sig ut öfver en hel generation af tjänsteinnehafvare, har det tydligen icke varit mig möjligt att finna den af kommittén företagna ned-sättning i de af statskontoret föreslagna och enligt min mening särdeles måttligt tilltagna aflöningsbeloppen vara förenlig vare sig med rättvisans och billighetens fordringar eller med den framsynthet, som i förevarande fall icke bör saknas. Ty huru mycket återstår väl i själfva verket, särskildt hvad tjänstemannagraderna beträffar, af den i »normalstaten» angifna löneökningen till täckande af de sedan senaste lönereglering förhöjda lefnadskostnaderna, — däri inberäknad den betydliga stegring af de direkta skatterna till stat och kommun, af hvilken stegring löntagaren icke minst får förnimma verkningar, hvilka blifva kännbarare, i samma mån aflöningen från början varit mindre rikligt tilltagen —? Och till hvilket värde skall den del af nämnda löneökning kunna uppskattas, som af kommittén är afsedd till beredande af någon godtgörelse åt tjänsteinnehafvarne för de på dem ställda ökade fordringarna?

Till ledning för en jämförelse mellan å ena sidan de nu å staten för statskontoret upptagna aflöningsförmånerna, såväl utan som med dyrtidstillägg, och å den andra sidan dels de af statskontoret i dess underdåniga skrifvelse den 27 maj 1902 förslagsvis angifna nya löneförmånerna och dels de af kommittén förordade har jag uppgjort följande öfversikt, hvarå siffrorna angifva:

- 1) nuvarande aflöningsstat, utan dyrtidstillägg;
- 2) dito dito, med dyrtidstillägg;
- 3) statskontorets år 1902 uppgjorda förslag till lönestat;
- 4) kommitténs förslag till lönestat.

Öfversikt.

K r o n o r.							
		Begyn- nelselöen.	Tjänst- görings- pennin- gar.	Ålderstillägg efter			Summa.
				5 år.	10 år.	15 år.	
Chefen	1	6,200	2,800	—	—	—	9,000
	2	6,200	2,800	—	—	—	9,000
	3	7,400	3,000	—	—	—	10,400
	4	7,000	3,000	—	—	—	10,000
Ledamot	1	4,400	2,000	600	—	—	7,000
	2	4,900	2,000	600	—	—	7,500
	3	5,400	2,400	600	—	—	8,400
	4	4,600	2,400	600	—	—	7,600
Tjänsteman af 2:a graden .	1	3,000	1,500	500	500	—	5,500
	2	3,500	1,500	500	500	—	6,000
	3	3,800	1,800	500	500	—	6,600
	4	3,500	1,800	500	500	—	6,300
Tjänsteman af 1:a graden .	1	1,800	1,200	500	500	—	4,000
	2	2,200	1,200	500	500	—	4,400
	3	2,400	1,500	500	500	—	4,900
	4	2,300	1,500	400	400	400	5,000
Förste vaktmästare	1	800	300	—	—	—	1,100
	2	910	300	—	—	—	1,210
	3	1,000	400	—	—	—	1,400
	4	850	550	—	—	—	1,400
Vaktmästare	1	500	300	100	—	—	900
	2	590	300	100	—	—	990
	3	700	400	100	—	—	1,200
	4	600	500	100	—	—	1,200

För att denna jämförelse må blifva mera tydlig, torde här böra tilläggas: att det i statskontorets förslag under särskild aflöningsrubrik upptagna *hyresbidraget* här inräknats i begynnelselönen; att af statskontoret

icke kunde förutsättas, att bland villkoren för den nya aflöningens åtnjutande skulle intagas bestämmelser, som för en tjänsteman af första graden helt borttog möjlighet och tillfälle till åtnjutande af ett amanuens- eller därmed jämförligt biträdesarfvode; att i statskontorets förslag slutaflöningen för första gradens tjänstemän visserligen med 100 kronor understiger den af kommittén föreslagna, men att denna skillnad i verkligheten torde komma att utplånas, därigenom att, enligt statskontorets förslag, begynnelseaflöningen är satt 100 kronor högre och slutaflöningssumman skulle uppnås 5 år tidigare; samt att de nu till en hvar af tvenne tjänsteinnehafvare inom statskontoret utgående missräkningspenningarna å 500 kronor enligt såväl statskontorets som kommitténs förslag borde bibehållas, hvadan de kunnat å öfversikten uteslutas.

Alldenstund de skäl, som föranledde statskontoret föreslå de å öfversikten under 3) angifna aflöningsbeloppen, icke kunna anses hafva blifvit af kommittén i någon mån vederlagda; och då den af statskontoret förordade nya aflönings titeln hyresbidrag af anledning, som i statskontorets underdåniga skrifvelse omförmåles, synts mig böra bibehållas, kan jag beträffande aflöningsstaten icke annat än vidblifva den uppfattning, som härutinnan blifvit i nämnda skrifvelse uttalad och, enligt min mening, jämväl fullt tillfredsställande motiverad.

Med anslutning till hvad kommittén ansett sig böra antaga såsom en allmän förutsättning för de löneregleringsförslag, som af kommittén afgifvas för de centrala ämbetsverken, har kommittén hemställt, att för statskontoret måtte meddelas föreskrift därom, att samtliga ordinarie tjänstemän och betjante skola, där ej för särskilda fall undantag, efter pröfning, medgifves, vara å tjänsterummen tillstädes minst sex timmar hvarje söckendag.

*Arbetstid
å tjänsterummet.*

Då min uppfattning uti denna punkt i viss mån skiljer sig från den af kommittén uttalade, har jag ansett mig böra något närmare angifva min ståndpunkt härutinnan. Riktigt synes mig vara, att ett ämbetsverk med den lifliga beröring med allmänheten, som statskontoret äger, skall vara tillgängligt under den tid af dagen, som kan anses motsvara vanlig s. k. kontorstid, liksom ock att verkets ordinarie tjänstemän i regel skola

vara under nämnda tid tillstådes å ämbetslokalen. Detta bör naturligtvis, utan undantag, gälla för registratorn och kassören.

De rena kontorsgöromålen äro emellertid inom statskontoret ingalunda de enda eller de mest tidsödande. Till statskontorets utlåtande remitteras nämligen från Kungl. Maj:t eller vederbörande departementschefer en stor mängd frågor, ofta af vidlyftig beskaffenhet, såsom författningsförslag, besvärsmål o. dyl., de där, hvad beträffar såväl den förberedande handläggningen som ock utlåtandets affattande och justering, förutsätta tillfälle till ett mera ostördt tankearbete, än hvad som kan å tjänsterummet under den vanliga arbetstiden påräknas; och jag kan därför icke finna vare sig ändamålsenligt eller billigt, att för hvarje ordinarie tjänsteman inom statskontoret stadgas en minimitid af sex timmar *för dagligt uppehåll å tjänsterummet*. Det märkliga resultat i afseende å arbetsproduktens mängd, som kommittén, efter allt att döma, förväntar sig af en dylik anordning, kommer enligt min öfvertygelse icke på den vägen att ernås; och detta först och främst af den anledning, att i statskontoret, såsom på många andra ställen, arbetet aldrig kan jämnt fördelas på årets olika dagar eller ens månader, utan måste under vissa tider af året koncentreras till följd af förhållanden, å hvilka ämbetsverket lika litet som den särskilde tjänstemannen kan utöfva något som helst afgörande inflytande.

Att arbetet, där detta är af mera intellektuell art, kvalitativt måste komma att lida genom att bindas vid viss tid och visst rum, torde väl vara en erfarenhet, som gjorts af de flesta, hvilka syssla med dylikt arbete; och utan särdeles viktiga skäl torde för mycket tvång i berörda afseenden därför icke påläggas. Beaktas måste också, att en daglig arbetstid å tjänsterummet af minst sex timmar, om dessa timmar skola förläggas till den del af dagen, då ämbetsverkets lokaler böra vara för allmänheten öppna, kommer att innebära en obillighet mot dem, hvilkas inkomster af tjänsten icke kunna förslå till lifvets nödtorft — och sådana skola äfven efter genomförandet af en ny lönereglering helt visst icke saknas —, ty dessa skola genom ett dylikt stadgandes tillämpning i många fall se sig utestängda från möjligheten att genom arbete på annat håll förvärfva sig erforderlig inkomstfyllnad.

Dessa här i korthet antydda omständigheter hafva för mig utgjort lika många anledningar att icke biträda kommitténs förslag, sådant det i denna punkt formulerats, utan anser jag en bestämmelse af det hufvudsakliga innehåll, statskontorets nuvarande arbetsordning upptager, bättre tillgodose på en gång statens intresse och tjänsteinnehafvares billiga anspråk på något tillmötesgående i förekommande fall. En mera praktisk och enligt min tanke jämväl i öfrigt lämpligare lösning af denna fråga, än den kommittén beträffande statskontoret föreslagit, synes mig kommittén själf hafva angifvit, då den i delen I, sid. 122, anført innehållet i den för telegrafstyrelsen år 1903 utfärdade arbetsordning, enligt hvilken arbetstiden för tjänstemännen i allmänhet beräknas till omkring sex timmar hvarje söckendag men kan därutöfver utsträckas, när sådant af göromålens mängd eller beskaffenhet erfordras; dock att under juni, juli och augusti månader byråchef äger medgifva skälig förkortning i tjänstgöringstiden, likasom byråchef må för enstaka fall medgifva kortare ledighet från göromålen.

Lika med kommittén inser jag till fullo fördelarna af ett sådant ordnande af de ordinarie tjänsterna inom statens ämbetsverk och således äfven inom statskontoret, att man på en hvar dylik tjänsteinnehafvare må kunna ställa anspråket, att han odeladt skall ägna tid, håg och krafter åt den honom anförtrödda tjänsten. En fordran af denna räckvidd blir emellertid rättmätig endast i den mån tjänstemannens aflöningsförmåner »tillmätas så, att de böra tillfredsställa rimliga anspråk på lifvet», för att här begagna kommitténs egna ord. Till sådana rimliga anspråk torde väl då få räknas möjligheten att ännu i medelåldern kunna bilda eget hem och underhålla familj. Detta är emellertid — äfven för en person, som icke har några orimliga anspråk på lifvet — inom hufvudstaden förenadt med så stora kostnader, att det synes kunna ifrågasättas, huruvida det må vara riktigt att, med hämtadt stöd af den af kommittén föreslagna löneförhöjningen, stadga ett ovillkorligt förbud för ordinarie tjänsteinnehafvare att med sin tjänst förena »amanuens- eller därmed jämförlig biträdesbefattning i statens, riksdagens eller kommunens verk»? Billighetens, för att icke säga barmhärtighetens fordringar skola enligt min uppfattning blifva

Tjänsts förening med amanuens- eller därmed jämförlig biträdesbefattning.

bättre tillgodosedda genom bibehållande af den nuvarande lydelsen å motsvarande aflöningsvillkor; och jag kan därför icke understödja ett förslag, sådant som det af kommittén härutinnan framlagda. Skulle så stränga bestämmelser komma att blifva gällande, är fara värdt, att mången tjänsteinnehafvare drifves att genom verksamhet af privat natur söka sig utväg till den inkomst, han utöfver statslönen på ett eller annat sätt *måste* förskaffa sig; och huruvida detta må anses fördelaktigare för staten, därom borde meningarne knappast vara delade.

För öfrigt; hvarför skulle man icke äfven i detta fall kunna åtnöjas med hvad kommittén ansett tillräckligt i fråga om villkoren för att med ordinarie tjänst få förena befattning såsom tjänsteman hos verk eller bolag?

De *förändringar i afseende å statskontorets nuvarande ordinarie personal*, hvilka blifvit af kommittén föreslagna, äro: indragning af notarie-tjänsten, förändring af en af revisors- och bokhållartjänsterna å utgiftsbyrån till tjänst af andra lönegraden, hvars innehafvare borde benämnas kamrerare, samt indragning af en vaktmästarbefattning. Därjämte har kommittén ansett, att någon kassabokhållarbefattning, sådan som den nu inrättade, icke vidare borde förekomma.

*Notarie-
tjänstens
indragning.*

Då protokollet — sådant det inom statskontoret förts ända sedan ämbetsverkets senaste omreglering — i afseende å enkelhet och korthet icke synes mig lämna något öfrigt att önska samt i själfva verket — med undantag i viss mån för de ärenden, som behandlas i plenum — redan har formen af en föredragningslista, skulle enligt min uppfattning ingenting vara att vinna genom protokollets utbytande mot föredragningslistor, hvilka i så fall, enligt kommitténs förslag, borde upprättas å de respektive byråerna af där anställd personal. Jag saknar därför hvarje anledning att biträda kommitténs förslag därom, »att protokollet i statskontoret skulle bortfalla», och detta så mycket mer, som nödvändigt torde vara, att protokoll i hvarje händelse föres i alla låne-, befodrings- och andra ärenden, hvilka skola i plenum behandlas, äfvensom i de icke-plenimål, vid hvilkas pröfning skiljaktiga meningar förekommit.

Detta oaktadt anser jag emellertid de nu å notarien hvilande protokollsgöromålen icke vara hvarken af den mängd eller af den vikt och betydelse, att de kräfva en uteslutande för deras skull anställd ordinarie tjänsteinnehafvare; och jag har därför kunnat instämma med kommittén uti dess hemställan, att notariebefattningen må indragas. Då jag detta gjort, har det dock skett under det uttryckliga förbehåll, att vid beräkningen af det belopp, som må anses erforderligt för extra biträden, ett arfvode af 1,800 kronor för år räknadt afses för en amanuens med hufvudsaklig uppgift att tjänstgöra såsom protokollsförande.

I afseende å utgiftsbyråns personal är af kommittén föreslaget, att *Utgiftsbyrån.* en af revisors- och bokhållartjänsterna därstädes borde förändras till tjänst af andra lönegraden, hvars innehafvare, med benämning kamrerare, det hufvudsakligen skulle tillkomma: att föra statskontorets bankräkning i dess helhet, d. v. s. såväl till inkomster som utgifter och såväl den, som afser statskontorets direkta kassarörelse, som den, hvilken borde upptaga de genom länsstyrelserna verkställda insättningar och dragningar i afdelningskontoren; att kontrollera de om nämnda insättningar och dragningar inkommande uppgifter; att verkställa den sammanställning af statskontorets samtliga inkomster och utgifter, som erfordras för nödig »öfversikt öfver statskassans ställning i dess helhet», en sammanställning, hvilken dock icke borde göras mera vidlyftig, än det angifna ändamålet kräver, och »lämpligen torde kunna erhålla formen af veckovis upprättade sammandrag eller veckoafslutningar»; att kontrasignera statskontorets anvisningar å riksbanken; samt att med byråchefen dela öfvervakandet af göromålen och särskildt biträda vid vissa »förmämligare eller mera maktpåliggande göromål».

Såsom af kommittébetänkandet närmare inhämtas, sammanhänger detta förslag dels med kommitténs hemställan, att från statskontorets direkta, nu till räntmästarens handläggning hörande kassarörelse måtte helt och hållet afskiljas länsstyrelsernas insättningar och dragningar å statskontorets räkning i riksbanken, dels ock med det af kommittén gjorda uttalandet, att någon kassabokhållarbefattning, sådan som den nu i statskontoret inrättade, icke vidare bör förekomma.

Äfven om man af skäl, som kommittén ansett äga så stor betydelse, önskar inskränka *räntmästarens kassabokföring* dels till sådana insättningar, som antingen ske omedelbart å statskontorets giroräkning i riksbankens hufvudkontor eller ock af andra än länsstyrelserna verkställas i afdelningskontoren för att till giroräkningen i hufvudkontoret öfverföras, och dels till sådana dragningar å samma räkning, hvilka statskontoret själf verkställer, så synes mig dock vara uppenbart, att äfven öfriga insättningar och dragningar å statskontorets kassa, — vare sig nu att dessa ske medelbart genom riksbankens afdelningskontor i landsorten eller de, såsom förhållandet är med länsstyrelsens i Stockholms län dragningar, verkställas omedelbart å statskontorets giroräkning i hufvudkontoret, — måste, såsom samtliga inverkan på statskontorets kassaställning och, särskildt hvad insättningarna angår, jämväl på de inkomsttitlar, till hvilka de hänföra sig, i lika mån som det förstnämnda slaget af insättningar och dragningar ingå i den *hufvudbok*, som skall visa statskontorets kassaställning i det hela. Nu skulle enligt kommitténs förslag *räntmästaren* hafva till åliggande att uppgöra »den *räkenskap* öfver statskontorets genom honom förmedlade kassarörelse, som skulle komma att i afseende å denna rörelse erfordras i stället för den, som nu benämnes räntekammarens hufvudbok», under det att öfver statskontorets kassarörelse i dess helhet skulle, såvidt man kan finna, af den tilltänkte *kamreraren å utgiftsbyrån* endast uppgöras *veckovis upprättade sammandrag* till erhållande af hvad kommittén kallar »nödig öfversikt öfver statskontorets samtliga inkomster och utgifter». Om ändamålsenligheten och lämpligheten af ett så anordnad bokföringssystem skall jag nu icke tillåta mig att göra något bestämdt uttalande, enär i allt fall såväl denna som hithörande bokföringsfrågor lära böra slutgiltigt bedömas först i sammanhang med det förslag till anordnande af en *central kassakontroll*, hvilket nu är under utarbetande af en för sådant ändamål särskildt tillsatt kommitté. För det närvarande anser jag mig alltså böra inskränka mitt uttalande i denna punkt därhän, att med vidtagande af mera genomgripande ändringar i statskontorets nuvarande räakenskapsföring och kassakontroll bör anstå, till dess nämnda förslag framlagts och blifvit pröfvadt; och jag gör detta så mycket hellre, som, enligt min mening, genom den å räntekammaren numera anställde kassabokhållaren och andra

i samband därmed vidtagna anordningar såväl den dagliga kontrollen öfver räktnästarens kassarörelse som räkenskapsväsendet i denna del blifvit på ett betryggande och under nuvarande förhållanden lämpligt sätt ordnade.

Då härtill kommer att, såvidt jag kan förstå, genom anställande af en kamrerare å utgiftsbyrån *med de göromål, som kommittén tillärnat honom*, någon mera värdefull hjälp åt chefen för nämnda byrå vid de tillfällena, då *särskild hjälp i arbetet* kunde göras honom behof, näppeligen torde vara af nämnda tjänsteman *i hans kamrerare-egenskap* att förvänta, har jag icke kunnat biträda kommitténs förslag om förändring af en revisors- och bokhållartjänst å utgiftsbyrån till en kamrerartjänst; men jag har på samma gång velat tillägga, att jag — särskildt med afseende å vissa på senaste tiden ifrågasatta förändringar beträffande utbetalning af aflöning åt lärarepersonalen vid de allmänna läroverken — härigenom icke velat hafva bestridit möjligheten af indragning af en revisors- och bokhållartjänst å utgiftsbyrån, i hvilken händelse alltså någon ny ordinarie tjänst för kassabokhållaren icke skulle behöfva att å lönestaten uppföras.

Beträffande förslaget om *minskning i antalet vaktmästare* borde det förhållande, att kommittén icke anført något som helst *objektivt stöd för* ^{*Indragning af en vaktmästartjänst.*} sin hemställan i denna del, kunnat för mig utgöra tillräcklig anledning att motsätta mig detsamma. Emellertid har jag dock ansett mig här böra, till stöd för min mot kommitténs hemställan stridande mening, erinra, att *en* af de ordinarie vaktbetjante tages i anspråk nästan uteslutande för uppehållande af kommunikationen med riksbanken och *en annan* för handräckning åt stämpelkassören; att *en tredje* har sin tjänstgöringstid förlagd till de delar af dygnet, då statskontorets ämbetslokal eljest skulle vara utan tillsyn; att tydligtvis äfven vaktmästargöromålen högst betydligt ökats sedan den tid, då det nuvarande antalet vaktmästare bestämdes, eller år 1876; samt att det icke torde vara skäl att *alltför mycket* räkna på den hjälp vid vaktmästargöromålens utförande, som lämnas af de extra ordinarie vaktmästarna.

*Ombuds-
mannen.*

Beträffande den hos statskontoret mot årsarfvode af sammanlagdt 3,000 kronor anställde *ombudsmannen* har jag med anledning af det betydligt ökade arbete, som genom nya lånefonders bildande på sista tiden tillskyndats denne extra ordinarie tjänsteman, ansett mig böra till kommitténs bepröfvande hänskjuta, huruvida icke bättre aflöningsvillkor borde åt ombudsmannen beredas. Såsom synes, har kommittén emellertid icke funnit anledning att å denna hemställan fästa något afseende.

Sportler.

Då den af kommittén under motstående rubrik gjorda hemställan för *det närvarande* delvis berör mig personligen, kunde det måhända synas lämpligare, att denna punkt blefve af mig med tystnad förbigången. Jag har dock icke ansett mig böra underlåta att till upplysning för dem, hvilka möjligen komma att taga del af denna min reservation, meddela, att jag inom kommittén tillåtit mig påpeka, hurusom — då statskontorets fondförvaltning, kvantitativt som kvalitativt, tagit ett omfång, hvarom man vid 1876 års lönereglering icke hade en aning, och som ju äfven tillfört statskontoret en ny tjänsteman af andra graden å fondbyrån — här hade varit rätta platsen att till belysning af den föreliggande frågan utreda beloppet af den kostnad, som den åt statskontoret öfverlämnade *högst betydande* fondförvaltningen tillskyndar statsverket eller vederbörande fonder. Hade sådan utredning lämnats, lär den hafva gifvit vid handen, hurusom genom borttagande från statskontoret af nämnda förvaltningsbestyr i dess helhet näppeligen mer än 7,000 å 8,000 kronor om året torde hafva kunnat i aflöningsmedel inbesparas eller, med andra ord, att hela kostnaden för den genom statskontoret ombesörjda fondförvaltningen och den därmed förenade, i vidt skilda former växlande lånerörelsen icke torde kunna uppskattas till mer än omkring $\frac{1}{3}$ procent af den för närvarande inflytande *årsafkastningen* af dessa fonder. Kanske skulle kommittén då också hafva kommit till ett annat än det rent negativa resultat, som kommitténs hemställan i sig innebär, och kommittén i dess ställe blifvit i tillfälle att göra ett uttalande, hvilket gjort mera rättvisa åt dem, som inom statskontoret närmast bära det tunga ansvaret för skötseln och bevakandet af dessa fonder, vilkas *årliga ränte- och kapitalvinst* redan nu låter räkna sig i *millioner* kronor.

Åtskilliga kommitténs uttalanden, de där icke utmynnat i direkta förslag utan mera måste betraktas såsom anvisningar och råd vid uppgörande af ny instruktion och ny arbetsordning för statskontoret, har jag, äfven där jag är af annan mening än kommittén, icke ansett påkalla särskildt yttrande å min sida».

In fidein

ALLAN CEDERBORG.
